

F. ENGELS
CHE GUEVARA
HÉCTOR BÉJAR
RÉGIS DEBRAY
C. MARIGHELLA
JOÃO QUARTIM
TUPAMAROS
MAHİR ÇAYAN
İLKER AKMAN

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI III

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI

III

Politik ve Askeri Savaş Sanatı III
ISBN 978-605-4087-15-0
İlkeriş Yayınları / Belgesel Kitaplar
Birinci Baskı, Temmuz 2015, Ankara
236 Sayfa

POLİTİK VE ASKERİ SAVAŞ SANATI

III

ISBN 978-605-4087-15-0

Politik ve Askeri Savaş Sanatı
III

"Gewaltstheorie" (Zor Teorisi), Marx/Engels, *Werke*, Band 20, Berlin/DDR, 1962'den; *"La Guerra de Guerrillas"* (Gerilla Savaşı), Che Guevara, 1960'dan; *"Peru 1965: Apuntes Sobre una Experiencia Guerrillera"* (Peru 1965: Bir Gerilla Deneyimi Üzerine Notlar), Héctor Béjar, *Punto Final*, N° 86, Ağustos 1969'dan; *"Problemas e principios de estrategia"* (Strateji Sorunları ve İlkeler); *"¿Revolución En La Revolución?"* (Devrimde Devrim), Régis Debray, *Punto Final*, N° 25, Mart 1967'den; Carlos Marighella, 1969'dan; *"30 Preguntas a un Tupamaro"* (Bir Tupamaro'ya 30 Soru), *Punto Final*, N° 58, Temmuz 1968'den Türkçeye çevrilmiş ve yayına hazırlanmıştır.

Belgesel Kitaplar-8
Birinci baskı
Temmuz 2015, Ankara

Baskı: Öz-Gem Matbaası./Ankara

İlkeriş Yayınları

www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

İÇİNDEKİLER

9	TARİHTE ZORUN ROLÜ – <i>Friedrich Engels</i>
9	Zor Teorisi
9	I
19	II
31	GERİLLA SAVAŞI – <i>Che Guevara</i> [Parça]
31	II. Gerilla Stratejisi
35	III. Gerilla Savaşının Taktiği
43	PERU 1965 – <i>Héctor Béjar</i> [Parça]
43	VII. Bölüm – Bazı Sonuçlar
43	Kent ve Kır
46	Gerillalar ve Köylüler
50	Taban ve Önderlik
50	Hayatta Kalma ve Genişleme
51	Silahlar ve Politika
53	Dağlar ve Ormanlar
54	Neden 1965?
56	VIII. Bölüm – Sonuç

59	DEVİRİMDE DEVİRİM – <i>Regis Debray</i> [Parça]
59	Silahlı Savunma
83	STRATEJİ SORUNLARI VE İLKELER – <i>Carlos Marighella</i>
84	Ulusal Kurtuluş Hareketi’nin Stratejisi
85	Kent ve Kır Mücadelesinin Stratejileri
86	Şehir Gerillasının Stratejisi
88	Kır Gerillasının Stratejisi
89	Örgütlenme Stratejisi
91	REGİS DEBRAY VE BREZİLYA DEVİRİMCİ HAREKETİ – <i>João Quartim</i>
97	I. <i>Fokonun</i> Hazırlık Aşamasının Küçümsenmesi
103	II. Silahlı Propagandanın Etkisinin <i>Fokocu</i> Tazda Abartılışı
109	III. Kendiliğindenci Kitle Hareketi Anlayışı
112	IV. Toplumsal Tahlillerde Şekilcilik ve Örgütlenmede Militarizm
115	Sonuç
123	BİR TUPAMARO’YA OTUZ SORU
135	DEVİRİMDE SINIFLARIN MEVZİLENMESİ – <i>Mahir Çayan</i>
138	İdeolojik Önderlik Esastır
147	Köylülerin Devrimde Temel Gücü Teşkil Etmesi, Devrimci Savaşta Kırkların Temel Alan Olmasından Dolayıdır
150	Askeri Yan, İdeolojik ve Politik Yandan Ayrı Olarak Ele Alınamaz
156	SUNİ DENGİ – <i>İlker Akman</i>
156	Giriş
161	Birinci Bölüm – Siyasal Mücadelenin Kökeni Ekonomide ve Sınıf Mücadelesindedir
164	İkinci Bölüm – Denge Kavramları Üzerine
167	Üçüncü Bölüm – Oligarşinin “Siyasal Zoru” Emperyalist İşgali Yaşatmak İçindir
176	Dördüncü Bölüm – Türkiye Toplumu Devrime Gebedir
196	Beşinci Bölüm – Ülkemizde Siyasal Güçler

207	Altıncı Bölüm – Mevcut Durumun Tahlili
220	Yedinci Bölüm – Devrimci Taktiğimiz Ne Olmalıdır?
233	<i>Açıklayıcı Notlar</i>

TARİHTE ZORUN ROLÜ¹

FRIEDRICH ENGELS

ZOR TEORİSİ

I

“Genel siyasetin ekonomik hukuk biçimleriyle ilişkisi benim sistemimde öylesine kesin ve aynı zamanda *öylesine özgün* bir biçimde belirlenmiştir ki bunun incelenmesini kolaylaştırmak için okuru, özel olarak oraya göndermek yersiz olmazdı. Siyasal ilişkiler biçimi *tarihsel temel öge* ve *ekonomik* bağımlılıklar da yalnızca bir sonuç ya da özel bir durum, yani her zaman ikinci *dereceden olgulardır*. Yeni sosyalist sistemlerden kimileri, deyim yerindeyse siyasal üstyapıları ekonomik durumlardan çıkartarak, yönetici ilke olarak göze batacak biçimde ters bir aldatıcı görünüşü alıyor. Oysa bu ikinci dereceden etkiler, ikinci dereceden etkiler olarak, gerçi vardır ve bugünkü günde en duyulur olanlar da onlardır; ama ilk ögeyi yalnızca dolaylı bir ekonomik güçte değil, *dolaysız siyasal zorda* aramak gerekir.”

Aynı biçimde bir başka yerde Bay Dühring: “siyasal durumların ekonomik durumun kesin nedeni olduğu ve ters ilişkinin ikinci derecede bir tepkiden başka bir şeyi temsil etmediği önermesinden hareket eder. ... Siyasal kümelenmeyi kendi başına hareket noktası olarak almayıp da ona yalnızca *beslenme erekləri bakımından bir araç* olarak baktıkça, kişi ne denli güzel bir radikal sosyalist ve devrimci görünüşüne bürünürse bürünsün, gene de kendinde gizli bir gericilik dozu saklar.”

Bay Dühring’in teorisi budur. Burada ve başka birçok yerde bu teori düpedüz konmuş, sanki buyrulmuştur. Üç kalın cildin hiçbir yerinde en küçük bir kanıt ya da karşı görüşün çürütülmesine benzer bir şey sözkonusu değil. Ve kanıtlar böğürtlenler gibi ucuz olsaydı, Bay Dühring bize yine de bir kanıt vermezdi. Sorun, Robinson’un Cuma’yı köleleştirdiği ünlü ilk günah ile daha önce tanıtlanmış bulunuyor. Bu bir zor eylemi, yani siyasal bir eylemdi. Ve bu köleleştirme bütün geçmiş tarihin hareket noktasını ve temel olgusunu oluşturduğu ve ona haksızlık ilk günahını, hem de daha sonraki dönemlerde ancak hafifleyecek ve “daha dolaylı ekonomik bağımlılık biçimleri olarak biçim değiştirecek” bir derecede aşıldığı için; öte yandan, bugün de yürürlükte bulunan bütün “zor üzerine kurulu mülkiyet” bu ilk köleleştirmeye dayandığı için, bütün ekonomik olayların siyasal nedenlerle, yani zorla (*Gewalt*) açıklandıkları ortadadır. Ve bundan memnun olmayan kişi, gizli bir gericidir.

Her şeyden önce hiç de özgün olmayan bu fikri öylesine “özgün” saymak için, insanın kendi kendisine Bay Dühring’in olduğundan daha az aşık olmaması gerektiğini belirtelim. Birinci plan-

daki siyasal eylemlerin tarihte kesin etken oldukları fikri, tarih-yazımının kendisi kadar eskidir ve halkların, bu gürültülü sahnelerin arka-planında sessiz sedasız gerçekleşen ve işleri gerçekten ilerleten evriminden bize bu denli az şey saklanmış bulunmasının asıl nedeni de budur. Bu fikir geçmişteki bütün tarih anlayışına egemen olmuş ve ancak Restorasyon çağı burjuva Fransız tarihçileri² sayesinde sarsılmıştır; bu işteki tek “özgün” nokta, bir kez daha Bay Dühring’in bütün bunlardan hiç haberdar olmamasıdır.

Ayrıca, Bay Dühring’in bugüne kadarki bütün tarihin insanın insan tarafından köleleştirilmesine indirgenebileceğini söylemekte haklı olduğu bir an için kabul edelim; yine de sorunun özüne değinmiş olmaktan uzakta kalırız. Çünkü ilkönce şu sorulur: Robinson, Cuma’yı köleleştirmeye kadar nasıl gidebildi? Sadece zevk için mi? Kesinlikle hayır. Tersine, Cuma’nın “*ekonomik* hizmete köle ya da basit bir alet olarak koşulduğunu ve bir aletten başka türlü de beslenmediği”ni görüyoruz. Robinson Cuma’yı, yalnızca Cuma Robinson yarına çalışsın diye köleleştirilmiştir. Ve Robinson, Cuma’nın çalışmasından kendisi için nasıl yarar sağlayabilir? Yalnızca Cuma’nın emeğiyle, çalışabilecek durumda kalması için Robinson’un ona vermek zorunda olduğundan daha çok geçim aracı üretmesi yoluyla. Demek ki Bay Dühring’in kesin yönergesine aykırı olarak Robinson, Cuma’nın köleleştirilmesinin meydana getirdiği “siyasal kümelenme”yi “kendi başına hareket noktası olarak almamış ama ona yalnızca *beslenme erekləri bakımından bir araç* olarak bakmıştır.” – Şimdi efendisi ve egemeni Bay Dühring ile ne hali varsa kendisi görsün.

Böylece, zorun “tarihsel temel öge” olduğu-

nu tanıtlamak için Bay Dühring'in kendi öz zenginliğinden türettiği çocukça örnek, zorun araçtan başka bir şey olmadığını, oysa ekonomik çıkarın erek olduğunu tanıtlar. Ve erek, bu ereğe ulaşmak için kullanılan araçtan ne denli "daha temel" ise, ilişkinin ekonomik yanı tarihte, siyasal yanından o denli daha temeldir. Yani örnek, tanıtlayacak olduğu şeyin tam tersini tanıtlar. Ve Robinson ile Cuma için ne olup bittiyse, şimdiye kadar olan bütün egemenlik ve kölelik durumları için de aynı şey olup biter. Baskı, Bay Dühring'in zarif deyimini kullanmak gerekirse, her zaman "beslenme erekleri bakımından bir araç" olmuştur (bu beslenme erekleri en geniş anlamda alınmış), ama hiçbir zaman ve hiçbir yerde işin içine "kendi başına" karışan siyasal bir gruplaşma olmamıştır. Vergilerin devlette sadece "ikinci derecede etkisi" olduğunu ya da bugünkü egemen burjuvazi ile egemenlik altındaki proletarya biçimindeki siyasal gruplaşmanın, egemen burjuvazinin "beslenme araçları" için, yani kâr ve sermaye birikimi için değil de "kendi başına" varolduğu hayalini kurabilmek için Bay Dühring olmak gerek.

Yine iki adamımıza geri dönelim. Robinson, "elde kılıç", Cuma'yı kendi kölesi yapar. Ama bu işi başarması için Robinson'un kılıçtan başka bir şeye daha gereksinmesi var. Bir köle herkesin işi değildir. Bir köle kullanabilmek için, iki şeye sahip olmak gerek: Birinci olarak, kölenin çalışması için aletlere ve nesnelere, ikinci olarak da onu dar darına besleme araçlarına. Öyleyse, köleciliğin olanaklı olmasından önce, üretimde belirli bir düzeye ulaşılmış ve bölüşümde belirli bir eşitsizlik derecesinin ortaya çıkmış olması gerek. Ve köle çalışmasının bütün bir toplumun egemen üretim biçimi durumuna gelmesi için üretim, ticaret ve

servet birikiminde daha da büyük bir artışa gereksinme vardır. Toprakta ortak mülkiyetin bulunduğu eski ilkel topluluklarda, kölelik ya mevcut değildir ya da çok ikincil bir rol oynar. Köylü kenti olan Roma’da bu böyledir; buna karşılık Roma “dünya kenti” durumuna geldiği ve İtalya toprak mülkiyetinin giderek az sayıda çok zengin mülk sahibi sınıfın eline geçtiği zaman, köylü nüfusun yerini bir köleler nüfusu aldı. Eğer Pers savaşları çağında, kölelerin sayısı Korinthos’ta 460.000 ve Aigina’da 470.000’e çıkıyor ve her özgür kişi başına on köle düşüyordu ise, bunun için “zor”dan daha çok bir şey, yani çok gelişmiş bir ustalık ve bir elsanayisi ile geniş bir ticaret gerekiyordu. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki kölelik, zordan çok İngiliz pamuklu sanayisine dayanıyordu; pamuğun yetişmediği ya da sınır eyaletlerde olduğu gibi, pamukçu eyaletler için köle yetiştirilmediği bölgelerde kölelik, yalnızca giderlerini kurtarmadığı için hiçbir zor kullanmak zorunda kalınmaksızın kendi kendine ortadan kalktı.

Eğer Bay Dühring, bugünkü mülkiyeti zor üzerine kurulu bir mülkiyet diye adlandırıyor ve onu “*temel olarak* belki yalnızca öteki insanların doğal varlık araçları kullanımından dışlanmasını değil ama bundan daha çok bir şey anlamına gelmek üzere, insanın bir köle hizmetine bağlanmasını alan egemenlik biçimi” diye nitelendiriyorsa, bütün ilişkiyi tepe aşağı çeviriyor demektir. İnsanın kölelik hizmeti için boyun eğdirilmesi, bütün biçimleri altında, boyun eğdirenlerde, onlar olmadıkça boyun eğdirilen insanı kullanamayacağı iş araçlarının sahipliğini ve ayrıca kölecilikte de onlar olmadıkça köleyi yaşamda tutamayacağı yaşam araçlarının sahipliğini öngerektirir. Bu nedenle, her durumda ortalamayı aşan belirli bir

servet sahipliği öngerekir. Bu servet nasıl doğdu? Varsayım olarak bunun çalınmış, yani zor üzerine dayanmış olabileceği ama bunun hiç de zorunlu olmadığı açık. Bu servet çalışmayla, hırsızlıkla, ticaretle ya da dolandırıcılıkla kazanılmış olabilir. Ama çalınabilmesinden önce, çalışma ile kazanılmış olması gerekir.

Genel olarak, özel mülkiyet tarihte hiçbir biçimde hırsızlık ve zor sonucu olarak ortaya çıkmaz. Tersine. O daha, bazı nesnelerle sınırlı da olsa, bütün uygar halkların eski ilkel topluluklarında vardı. Daha bu topluluğun içinde meta biçimini alana kadar, önce yabancılar ile değişim içinde gelişir. Topluluk ürünleri ne kadar meta biçimini alır, yani ne kadar az üreticinin öz kullanımı ve ne kadar çok bir değişim ereğiyle üretilirse, değişim, hatta topluluk içinde bile, ne kadar ilkel doğal işbölümünün yerini alırsa, çeşitli topluluk üyelerinin servet durumu o kadar eşitsiz bir duruma gelir, eski toprak mülkiyeti ortaklığı o kadar derin bir biçimde aşınır, topluluk bir küçük toprak sahibi köylüler köyü olarak dağılmaya o kadar çabuk gider. Doğu despotizmi ve fatih göçebe halkların değişen egemenliği, bu eski topluluklara binlerce yıl boyunca zarar veremedi; onların gitgide dağılmalarına neden olan şey, büyük sanayi ürünlerinin rekabeti ile doğal ev sanayilerinin zamanla yıkılmasıdır. Burada, Moselle ve Hochwald kıyılarındaki “köy toplulukları”nın ortaklaşa tarımsal mülkiyetinin, henüz gerçekleşmekte bulunan pay edilmesinde olduğundan daha çok zor söz konusu değildir; ortaklaşa mülkiyet yerine tarlaların özel mülkiyetinin geçmesini kendi çıkarlarına bulanlar köylülerdir. Hatta Keltlerde, Germanlerde ve Pencap’ta olduğu gibi, toprağın ortaklaşa mülkiyeti temeli üzerinde ilkel bir soyluluğun oluşma-

sı bile, ilkin hiçbir zaman zor üzerine değil ama özgür onay ve alışkanlığa dayanır. Özel mülkiyetin kurulduğu her yerde bu, değişmiş üretim ve değişim ilişkilerinin sonucudur, ve üretimin artması ve ticaretin gelişmesine yarar, öyleyse özel mülkiyetin kuruluşu, ekonomik nedenlere dayanır. Zor, bu işte hiçbir rol oynamaz. Hırsızın, başkasının malını kendine mal edebilmesinden önce, özel mülkiyet kurumunun varolması gerektiği, yani zor, sahipliğin el değiştirmesine yol açabilir, ama özel mülkiyeti özel mülkiyet olarak oluşturmayaacağı açıktır!

Ama “insanın köle hizmetine boyun eğdirilmesi”ni, onun en çağdaş biçimi, ücretli emek biçimi altında açıklamak için ne zoru sokabiliriz, ne de zor üzerine kurulu mülkiyeti kullanabilirsiniz. Eski topluluğun dağılmasında, yani özel mülkiyetin dolaysız ya da dolaylı genelleşmesinde, emek ürünlerinin meta durumuna dönüşümünün, bunların kişisel tüketim için değil ama değişim için üretilmelerinin oynadığı rol üzerinde daha önce durmuştuk. Ama Marks, *Kapital*’de açıkça tanıtlamıştır ki –ve Bay Dühring bunun üzerine tek söz bile söylemekten sakınır– gelişmenin belirli bir düzeyinde, meta üretimi kapitalist üretim durumuna dönüşür ve bu düzeyde “meta üretimi ve dolaşımına dayanan sahiplenme yasası ya da özel mülkiyet yasası, kendi öz içsel diyalektiğinin kaçınılmaz etkisi ile kendi karşıtına, eşdeğerler değişimine dönüştü; ilk işlem olarak görünen eşdeğerler değişimi de, birinci olarak sermayenin emek-gücüne karşı değişilen parçasının, başkasının emek-ürününün eşdeğersiz sahiplenilmesinin bir bölümünden başka bir şey olması ve ikinci olarak, bu parçanın üreticisi, yani işçi tarafından yalnızca yenilenmesinin değil ama

yeni bir artık [fazlalık] ile yenilenmesinin gerekmesi sonucu, artık ancak görünüşte böyle olacak bir biçimde değişti. ... ilk olarak, mülkiyet bize kişisel emek üzerine kurulmuş gibi görünüyordu. ... Şimdi ise mülkiyet [Marks'ın açıklaması sonunda], kapitalist bakımından başkasının emeğini karşılığını ödemedi sahiplenme hakkı, işçi bakımından da kendi öz ürününün sahiplenme olanaksızlığı olarak görünür. Mülkiyet ile emek arasındaki ayrılma, sanki bunların özdeşliklerine dayanan bir yasanın zorunlu sonucu durumuna gelir.”

Bir başka deyişle, hatta her türlü hırsızlık, zor ve hile olanağını dışlayarak, her türlü özel mülkiyetin başlangıçta mülk sahibinin kişisel çalışmasına dayandığını ve işlerin daha sonraki tüm gidişi içinde, yalnızca eşit değerlere karşı eşit değerlerin değişildiğini kabul ederek bile, üretim ve değişimin gelişmesi içinde, gene de zorunlu olarak, bugünkü kapitalist üretim biçimine, üretim ve yaşama araçlarının sayıca az tek bir sınıf elinde tekelleşmesine, engin çoğunluğu oluşturan öteki sınıfın varlıksız proleterler düzeyine düşmesine, spekülasyon üretim patlaması ile ticari krizlerin dönemsel yer değiştirmesine ve üretimin bugünkü tüm anarşisine varınız. Bütün süreç hırsızlığa, zora, devlete ya da herhangi bir siyasal kavgaya bir tek kez bile başvurmaya gereksinme kalmaksızın, salt ekonomik nedenlerle açıklanır. “Zor üzerine kurulu mülkiyet”, kendini burada da işlerin gerçek akışını anlama yetersizliğini gizlemeye yönelik palavracılıktan başka bir şey olarak göstermez.

İşlerin bu gidişi, tarihsel olarak dile getirilirse, burjuvazinin gelişme tarihidir. Eğer “siyasal durumlar ekonomik durumun belirleyici nedeni” ol-

saydı, modern burjuvazinin feodalizme karşı savaşım içinde gelişmemiş olması ama feodalizmin dünyaya kendi isteğiyle getirilmiş şımarık çocuğu olması gerekirdi. Herkes bilir ki, bunun tam tersi olmuştur. Başlangıçta egemen feodal soyluluğa bağımlı, her kategori angaryacı ve toprak kölesi arasından çıkıp bir araya gelmiş ezilen bir zümre (*ordre*) olan burjuvazi, soyluluk ile ardı arkası kesilmeyen bir savaşım içindedir ki biri arkasından bir başka erklik yerini fethetmiş ve sonunda en ileri ülkelerde onun yerine erklığe sahip olmuştur: Fransa'da, soyluluğu doğrudan doğruya devirerek; İngiltere'de, onları gitgide burjuvallaştırıp, kendi dekoratif taçlanması durumuna getirmek üzere kendine katarak. Peki, bu duruma nasıl erişti? Yalnızca "ekonomik durum"un, er ya da geç, güzellikle ya da savaşım, siyasal durumlardaki bir dönüşümle izlenen bir dönüşümü aracılığıyla. Burjuvazinin feodal soyluluğa karşı savaşımı, kentin kıra, sanayinin toprak sahipliğine, para iktisadının doğal iktisada karşı savaşımıdır ve burjuvaların bu savaşımındaki kararlaştırıcı silahları da sanayinin önce artizanal, sonra manüfaktüre değin ilerleyen gelişmesi ve ticaretin genişlemesi ile durmadan artan *ekonomik* güç araçları olmuştur. Bütün bu savaşım boyunca siyasal güç, krallık erkliğinin bir zümreyi ötekiyle desteklemek için burjuvaziye soyluluğa karşı kullandığı bir dönem dışında, soyluluğun elindeydi. Ama siyasal bakımdan henüz güçsüz olan burjuvazi, ekonomik gücündeki artış sayesinde tehlikeli olmaya başladığı andan başlayarak krallık, yeni baştan soylulukla bağlaştı ve böylece önce İngiltere'de, sonra da Fransa'da, burjuvazinin devrimine yolaçtı. Fransa'da siyasal koşullar hiçbir değişikliğe uğramamış, oysa ekonomik durum bu koşullar için

çok ileri bir duruma gelmişti. Siyasal durum bakımından soyluluk her şey, burjuvazi hiçbir şey idi; toplumsal bakımdan burjuvazi şimdi devlet içindeki en önemli sınıftı, oysa soyluluk bütün toplumsal görevlerinin elinden kaçtığını görmüştü ve bu yitık görevlerin karşılığını kendi gelirleri biçimi altında cebine indirmekten başka bir şey yapmıyordu. Hepsi bu kadar değil: Bütün üretim içinde burjuvazi, bu üretimin —yalnızca manüfaktürün değil ama zanaatçılığın da— uzun zamandan beri çok büyük bir duruma gelmiş bulunduğu ortaçağın feodal siyasal biçimlerinin tutsağı; üretimin angarya ve köstekleri durumuna dönüşmüş olan binlerce loncasal ayrıcalık ile yerel ve bölgesel gümrük engellerinin tutsağı kalmıştı.

Burjuvazinin devrimi, buna son verdi. Ama, Bay Dühring'in ilkelerine göre, ekonomik durumu siyasal koşullara uydurarak değil, —bu, soyluluk ve krallığın yıllar boyunca boş yere girişmiş bulundukları şeyin ta kendisidir—, tersine, eski çürümüş siyasal hurdayı bir yana atarak ve yeni “ekonomik durum”un içinde varlığını sürdürüp geliştirebileceği siyasal koşulları yaratarak. Ve kendisi için yaratılmış bu siyasal ve hukuksal ortam içinde burjuvazi, parlak bir biçimde gelişti; öylesine parlak bir biçimde ki bundan böyle, artık soyluluğun 1789’daki konumundan uzakta değildir: Gitgide yalnızca daha büyük bir toplumsal gereksizlik durumuna değil ama daha büyük bir toplumsal engel durumuna da gelir; üretici eylemden gitgide daha çok ayrılır ve kendi çağındaki soyluluk gibi, gitgide daha çok gelirini cebine indirmekten başka bir şey yapmayan bir sınıf olur ve burjuvazi kendi öz konumundaki bu altüst oluşu ve yeni bir sınıfın, proletaryanın yaratılmasını, en küçük bir zor numarası olmaksızın, salt ekonomik

bir biçimde gerçekleştirmiştir. Dahası var. O kendi öz davranışlarının bu sonucunu hiçbir zaman istemedi; tersine bu sonuç, onun istencine, onun niyetine karşı kendini karşı konulmaz bir güç ile zorla kabul ettirdi; kendi öz üretken güçleri onun yönetimine boyun eğmeyecek denli güçlü bir duruma gelmişlerdir ve doğal bir zorunluluk etkisi altındaymış gibi, bütün burjuva toplumu ya yıkma, ya da devrime doğru götürürler. Ve eğer burjuvalar şimdi yıkılan “ekonomik durum”u yıkımdan kurtarmak için zora başvuruyorlarsa, böyle yapmakla yalnızca Bay Dühring’in “siyasal koşulların ekonomik durumun belirleyici nedeni olduğu” yolundaki kuruntusunun kurbanları olduklarını tanıtıyorlar; kendilerinin, tıpkı Bay Dühring gibi, “ilkel araçlar” ile, “dolaysız siyasal zor” ile, o “ikinci dereceden olguları”, ekonomik durum ve onun kaçınılmaz evrimini dönüştürmeye ve böylece Krupp topları ile Mauser tüfeklerinin ateşi sayesinde, dünyayı buhar makinesinin ve onun tarafından harekete getirilmiş modern maşinizmin, dünya ticaretinin ve banka ve kredinin bugünkü gelişmesinin ekonomik etkilerinden kurtarmaya yetenekli olduklarını sanıyorlar.

II

Bay Dühring’in o gücü her şeye yeten “zor”unu biraz daha yakından inceleyelim. Robinson, Cuma’yı “elde kılıç” köleleştirir. Kılıcı nerden almış? Robinson öykülerinin düşsel adalarında bile kılıçlar, şimdiye kadar ağaçlarda yetişmez ve Bay Dühring bu soruyu yanıtsız bırakır. Tıpkı Robinson’un kendine bir kılıç bulabilmesi gibi, Cuma’nın da bir sabah elde dolu bir tabanca ile ortaya çıktığını kabul edebiliriz ve o za-

man tüm “zor” ilişkisi tersine döner: Cuma buyurur ve Robinson köle gibi çalışmak zorunda kalır. Doğrusunu söylemek gerekirse bilimin değil çocuk bahçesinin işi olan Robinson ve Cuma öyküsü üzerindeki fikirlere bu denli sık döndüğümüzden ötürü okurdan özür dileriz, ama elimizden ne gelir? Bay Dühring’in belitsel yöntemini doğrulukla uygulamak zorundayız ve eğer bundan ötürü sürekli olarak salt çocukluk alanında dönüp duruyorsak, bunda bizim suçumuz yok. Demek ki, tabanca, kılıcı yener ve zorun yalın bir istenç işi olmadığını, ama kullanılması için çok gerçek önkoşullar, özellikle en yetkin olanların o denli yetkin olmayanları altettiği *aletler* istediğini; ayrıca bu aletlerin üretilmesi gerektiğini, bunun da en yetkin zor araçları, kabaca söylemek gerekirse en yetkin silahlar üreticisinin, o denli yetkin olmayanların üreticisini yendiği anlamına geldiğini, ve kısacası, zorun etkusunun silah üretimine, ve silah üretiminin de genel olarak üretime, yani “ekonomik güç”e, “ekonomik durum”a, zorun emrinde bulunan maddesel *araçlara* dayandığını, en çocuksu belitler heveslisi bile kuşkusuz kavrayacaktır.

Zor, bugün ordu ve donanma demektir, ve her ikisi de hepimizin zararını çekerek bildiğimiz gibi, “tuzluya oturur”. Ama zor, para yapamaz, olsa olsa daha önce para yapmış bulunan kişiyi soyup soğana çevirebilir ve gene Fransa’nın milyonları yüzünden zararını çekerek öğrendiğimiz gibi, bu da pek bir işe yaramaz.³ Demek ki paranın sonunda, ekonomik üretim yolu ile sağlanmış olması gerekir; demek ki zor, bir kez daha, kendisine silahlanma ve aletlerini koruma araçlarını sağlayan ekonomik durum tarafından belirlenir. Ama bu yetmez. Ekonomik önkoşullara hiçbir

şey ordu ve donanmadan daha çok bağılı değildir. Silahlanma, bileşim, örgütlenme, taktik ve strateji, her şeyden önce üretim ve ulaştırma olanakları tarafından her durumda ulaşılmış bulunan düzeye bağlıdır. Bu konuda bir altüst etme etkisi yapan şey, deha sahibi büyük komutanların “özgür zekâ yaratıları” değil, daha iyi silahların türetimi ve insan ögesinin, yani askerin değişmesidir; deha sahibi büyük komutanların etkisi, en iyi durumda savaş yöntemini, silahlara ve yeni savaşçılara uyarlamakla sınırlanır.

14. yüzyıl başında top barutu Araplardan Batı Avrupalılara geçti ve herkesin bildiği gibi savaşın bütün güdümünü altüst etti. Ama top barutunun ve ateşli silahların ortaya çıkması, hiçbir zaman bir zor olayı değil sanayi, yani ekonomik bir gelişme idi. Nesnelerin ister üretimine, ister yıkımına yönelsin, sanayi sanayidir. Ve ateşli silahların ortaya çıkmasının, yalnızca savaşın güdümü üzerinde değil ama siyasal ilişkiler, egemenlik ve bağımlılık ilişkileri üzerinde de altüst edici bir etkisi oldu. Barut ve ateşli silahlar elde etmek için sanayi ve para gerekiyordu ve bunların her ikisi de kentlerdeki burjuvalarda vardı. Bu nedenle ateşli silahlar, daha başından beri kentlerin ve feodal soyluluğa karşı kentlere dayanan, yükselen krallığın silahları oldu. Soylu şatoların o güne değin ele geçirilemez hisarları, burjuva toplarının darbeleri altında bir bir düştü, burjuva arkebüzlerinin mermileri şövalyelerin zırhlarını deldi. Soyluluğun zırhlı süvarisi ile birlikte, soyluluğun egemenliği de yıkıldı; burjuvazinin gelişmesiyle birlikte, piyade ve topçu gitgide daha kesin bir silah durumuna geldi; topçuluğun baskısı altında savaş ustalığı, tamamen yeni bir sanayi sınıfını, mühendisler sınıfını kendine katmak zorunda kaldı.

Ateşli silahların gelişmesi çok yavaş oldu. Birçok ufak tefek buluşlara karşın top ağır, arkebüz kaba kalıyordu. Tüm piyadeyi donatacak etkili bir silah geliştirmek için üç yüz yıldan çok bir süre gerekti. Piyadenin silahlanmasında süngülü çakmaklı tüfek, ancak 18. yüzyılın başında kesinlikle mızrağın yerini aldı. O zamanki piyade, talimde güzel bir görünüşe sahip ama az güvenilir ve yalnızca sopa ile bir arada tutulabilen, prenslerin hizmetindeki paralı askerlerden oluşuyordu; toplumun en bozulmuş öğeleri arasından ve çoğu kez zorla askere alınmış düşman savaş tutsakları arasından toplanmıştı ve bu askerlerin yeni tüfeği kullanabildikleri tek savaş biçimi de en büyük gelişmesine Friedrich II çağında erişen saf taktiği idi. Bir ordudaki tüm piyade, çok uzun, derin bir dörtgen biçiminde üç saf üzerinden diziliyor ve savaş düzeninde ancak blok olarak hareket ediyordu; olsa olsa iki kanattan birinin biraz ilerlemesi ya da gerilemesine izin veriliyordu. Bu beceriksiz yığın, ancak tamamen düz bir alan üzerinde düzenli bir biçimde, ama gene de yavaş bir tempo ile (dakikada 75 adım) hareket edebiliyordu; çarpışma sırasında savaş düzenini değiştirmek olanaksızdı ve bir kez piyade ateşe başladıktan sonra, zafer ya da bozgun çok çabuk, bir tek atışta belli oluyordu.

Kullanışlı olmayan bu saflar, Amerikan bağımsızlık savaşında, gerçi talim yapmasını bilmeyen ama gene de yivli karabinaları ile daha iyi ateş eden asi çeteler ile çarpıştılar; bu çeteler kendi öz çıkarları için savaşıyorlar, yani paralı asker birlikleri gibi savaştan kaçmıyorlardı ve İngilizlerle, onlar gibi saf durumunda dizilerek ve açık alanda çatışmaktan hoşlanmıyor, onların karşısına, ormanların örtüsü altında, dağınık ve çok hareket-

li avcı grupları biçiminde çıkıyorlardı. Saf burada güçsüzdü ve görünmez ve ele geçmez düşmanlara yenik düşüyordu. Avcı grupları biçiminde düzenlenme, değişmiş bir insan ögesine özgü yeni savaş yöntemi, bir kez daha keşfedilmişti.

Amerikan devriminin başlattığı şeyi, yine askeri alanda Fransız devrimi tamamladı. Koalisyonun o iyi yetiştirilmiş paralı ordularına karşı, devrimin de kötü talim görmüş ama kalabalık, tüm ulusun yığın olarak silah altına alınmasından başka çıkaracak bir şeyi yoktu. Ama bu yığınlarla Paris'i korumak, yani belirli bir bölgeyi örtmek gerekiyordu ve bu iş, açıkta yapılan bir yığın savaşında bir zafer kazanılmaksızın yapılamazdı. Basit avcı savaşı yetmiyordu: Kitlelerin kullanımı için bir biçim bulunması gerekiyordu ve *kol düzeni* ile bu biçim bulundu. Kol düzeni, iyi talim görmemiş birliklerin bile hayli düzenli ve hatta daha büyük bir yürüyüş hızı ile (dakikada 100 adım ve daha çok) hareket etmelerini sağlıyordu; eski saf düzeninin katı biçimlerini çökertmeyi, her türlü alan üzerinde, yani saf için en elverişsiz alanlar üzerinde de savaşmayı, birlikleri gereksinmelere uygun bir biçimde ve dağınık avcıların savaşı ile bağlılık içinde kümelenlendirmeyi, düşman saflarını yedekte tutulmuş yığınlarla konumun en uygun noktasında bozma zamanı gelene değin onları tutmayı, oyalamayı ve güçten düşürmeyi sağlıyordu. Eğer sonunda, avcılar ile yürüyüş kollarının bağdaşımına ve ordunun bütün sınıflardan oluşmuş tümenler ya da özerkli birlikler biçimindeki bölünmesine dayanan ve taktik bakımından olduğu denli stratejik bakımdan da yetkinliğinin doruğuna Napoléon tarafından vardırılan bu yeni savaş yöntemi zorunlu bir duruma geldiyse, özellikle Fransız devrimi askerinin değişmesi nedeniyle

oldu. Ama bunun teknik alanda büyük bir önem taşıyan iki önkoşulu daha vardı: Birincisi, sahra topraklarının Gribeauval tarafından gerçekleştirilen ve şimdi onlardan beklenen daha hızlı bir hareketi olanaklı kılan daha hafif top kundakları üzerine montajı; ikincisi de o zamana değin namlunun düpedüz bir uzantısı olan tüfek dipçığının kam-burlaştırılması; Fransa'da 1777'de ortaya çıkan bu av tüfeğinden aktarma yenilik, tek başına bir düşmana, isabet ettirememeye olasılığı olmaksızın ateş etmeyi sağlıyordu. Bu ilerlemeler olmasaydı, eski silahlarla muharebe yapmak olanaksız olurdu.

Tüm halkın silahlandırılması biçimindeki devrimci sistem, kısa bir süre sonra (zenginler yararna bedel yöntemi ile birlikte) zorunlu askerlik yoklamasıyla sınırlandırıldı ve kıta Avrupası büyük devletlerinin çoğunda kabul edildi. Yalnızca Prusya, kendi *Landwehr* sistemi⁴ ile halkın askeri gücüne daha büyük bir ölçüde başvurmayı denedi. Prusya ayrıca -1830-1860 arasında yetkinleştirilen ağızdan dolma yivli tüfek tarafından oynanan geleceği olmayan rolden sonra-, bütün piyadelerini en modern silahla, namlu dibinden doldurulan yivli tüfekle donatılmış olan ilk devlettir. Prusya 1866'daki başarılarını işte bu iki koşul borçludur.⁵

Fransız-Alman savaşında, her ikisi de namlu dibinden doldurulan yivli tüfek kullanan iki ordu -ve her ikisi de Prusyalıların yardımıyla yeni silahlanmaya daha uygun bir savaş biçimi bulmaya giriştikleri bölük kolu bir yana bırakılırsa, özel olarak eski çakmaklı tüfek ve kaval top çağının kuruluşlarına benzer taktik kuruluşlara sahip olma koşuluyla-, ilk kez olarak karşı karşıya geldiler. Ama 18 Ağustos'ta Saint-Privat'da⁶ Prusya muhafız birliği ciddi bir bölük kolu deneyi yapmak

isteyince, savaşın en kızgın kesimlerinde bulunan beş alay, en çok iki saat içinde mevcutlarının üçte birinden çoğunu (176 subay ve 5.114 er) yitirdi ve o günden sonra bölük kolu da, tıpkı tabur kolu ve saf gibi, savaş düzeni olarak değerden düştü. Bundan böyle her türlü sıkışık düzeni düşman ateşi altında bırakma düşüncesinden vazgeçildi ve Alman tarafında, artık yalnızca şimdiye kadar hedefi vuran kurşun yağmuru altında kolun her zaman dağılarak kendisine dönüştüğü, ama yukarılarda her zaman disipline aykırı bulunarak karşı çıkılan yoğun avcı ile savaş verildi ve aynı biçimde, düşman tüfeklerinin ateşi altında *koşar adım*, bundan böyle tek yer değiştirme biçimi durumuna geldi. Bir kez daha er, subaydan daha açık göz olduğunu kanıtladı; *asker*, şimdiye kadar namlu dibinden doldurulan tüfek ateşi altında yararlılığını gösteren tek savaş biçimini içgüdüsel bir biçimde buldu ve komutanlığın direncine karşın onu başarıyla kabul ettirdi.

Fransız-Alman savaşı, daha önceki bütün dönüm noktalarından bambaşka anlamda bir dönüm noktası oldu. Önce silahlar öylesine yetkinleşmiştir ki, herhangi bir altüst edici etki yapmaya yetenekli yeni bir gelişme artık olanaksız hale gelmiştir. Ordularda, gözle görülebilecek uzaklıktaki bir tabura isabet ettirebilecek toplar ve tek kişiyi hedef alarak aynı şeyi yapan, doldurulmaları nişan almaktan daha az bir zaman isteyen tüfekler bulundukça, bütün öteki gelişmeler ovadaki savaş için çok az önem taşır. Bu nedenle, özsel olarak gelişme çağı bu yandan kapalıdır. Ama ikinci olarak bu savaş, bütün kıta Avrupası güçlerini, Prusya yedek ordusu (*landwehr*) sistemini daha da güçlendirerek uygulamak ve böylece onları birkaç yıl içinde zorunlu olarak yıkıma gö-

türecek askeri bir yük altına girmek zorunda bıraktı. Ordu, devletin asıl ereği oldu, kendi başına bir amaç durumuna geldi; halklar artık yalnızca asker olmak ve ölmek için vardılar. Militarizm, Avrupa'yı egemenlik altına alıyor ve yutuyor. Ama bu militarizm kendi içinde, kendi yıkımının tohumunu da taşıyor. Tek tek devletlerin kendi aralarındaki rekabet, onları bir yandan ordu, donanma, top, tüfek vb. için her yıl daha çok para harcamaya, yani mali çöküşü gitgide hızlandırmaya, öte yandan zorunlu askerlik hizmetini gitgide daha ciddiye almaya ve işin sonunda bütün halkı silah kullanmaya alıştırmaya, yani onu belli bir anda askeri komutanlık hazretleri karşısında isteğini kabul ettirmeye yetenekli kılmaya zorluyor. Ve bu an da, halk yığını –kent ve tarım işçileri ile köylüler– bir istek *sahibi* olur olmaz gelmiş olacaktır. Bu noktada, prenslerin ordusu halk ordusu durumuna dönüşür, makine görev yapmayı kabul etmez; militarizm kendi öz gelişme diyalektığı ile ölür. 1848 burjuva demokrasisinin *burjuva* olduğu ve proleter olmadığı için gerçekleştiremediği şeyi –çalışan yığınlar için kendi sınıf durumlarına karşılık düşen bir istek verme işini–, sosyalizm kuşkusuz başaracaktır. Ve bu, militarizmin ve onunla birlikte bütün sürekli orduların *içten* parçalanması anlamına gelir.

İşte modern piyade tarihimizin ilk dersi budur. Bizi yeniden Bay Dühring'e götüren ikincisi ise, orduların tüm örgütlenmesinin ve savaş yönteminin ve sonuç olarak zafer ve bozgunun, insan ve silahlanma öğelerinin maddi, yani ekonomik koşullara, yani nüfus ve teknolojinin nitelik ve niceliğine bağlı bulunduğuudur. Avcı kolları biçiminde savaşmayı, ancak Amerikalılar gibi avcı bir halk yeniden keşfedebilirdi, – ve onlar sadece ekono-

mik nedenlerden ötürü avcıydılar; tıpkı şimdi eski eyaletlerin aynı Yankee'lerinin, salt ekonomik nedenlerden ötürü, artık balta girmemiş ormanlarda değil ama buna karşılık yığınların kullanılmasını orada da çok ileri götürdükleri borsa oyunu (spekülasyon) alanında gelişigüzel silah atan köylüler, sanayiciler, denizciler ve tüccarlar durumuna dönüşmüş bulunmaları gibi.

Yığın ordularını, kendisi için çarpıştıkları mutlakiyetçiliğin askeri imgeleri olan eski katı safların üzerlerinde prangalandıkları özgür hareket biçimleriyle aynı zamanda, ancak burjuvazinin ve özellikle köylülüğün ekonomik kurtuluşunu sağlayan Fransız devrimi gibi bir devrim bulabilirdi. Ve teknik ilerlemelerin askeri alanda uygulanabilir oldukları ve uygulandıkları andan başlayarak savaş yönteminde ve üstelik çoğu kez ordu komutanlığının isteğine karşı, vakit geçirmeden ve hemen hemen zorla değişiklikleri, hatta altüst oluşları nasıl zorunlu kıldıklarını örnekleriyle gördük. Ayrıca günümüzde yenilikçi herhangi bir onbaşı bile, savaşın yürütülmesinin büyük ölçüde nasıl üretkenlik ile ordunun savaş alanında ve cephe gerisinde ulaşım araçlarına bağlı olduğunu Bay Dühring'e açıklayabilir. Kısacası her yerde ve her zaman, "zor"un onu kazanmazsa zor olmaktan çıktığı zaferi kazanmasına yardım eden şey, ekonomik gücün koşulları ve araçlandır ve savaş yöntemlerini, Bay Dühring'in ilkelerine göre, karşıt görüşten hareket ederek düzeltmeye çalışan kimse, sopadan başka bir şey elde edemez.*

Eğer şimdi karadan denize geçerse, sadece son yirmi yıl içinde bize daha coşkulu bir dev-

* Prusya genelkurmayında bu da çok iyi bilinir. Genelkurmayda yüzbaşı Bay Max Jähns bir bilimsel konferansta: "Savaş

rim sunar. Kırım savaşının savaş gemisi, daha çok yelken ile hareket eden ve ancak acil durumlar için güçsüz bir buhar makinesi bulunan, 60-100 topla donatılmış iki ya da üç katlı tahta güverteli bir gemiydi. Bu geminin topları, özellikle, 50 kental çeken 32'lik toplar ve yalnızca 95 kental çeken birkaç 68'lik top taşıyordu. Savaşın sonuna doğru ortaya ağır, hemen hemen hareketsiz ama o zamanki topçuluk için dış geçirilmez devler olan zırhlı yüzen bataryalar çıktı. Daha sonra, çelik zırh savaş gemilerine de aktarıldı; başlangıçta henüz ince, dört inç bir kalınlık o zaman son derece ağır bir zırhlama sayılıyordu. Ama topçuluğun gelişmesi, kısa sürede zırhlamayı geçti; birbiri arkasına kullanılan her zırhlama kalınlığı için, onu kolayca delen daha ağır yeni bir top bulundu. Bugün, bir yandan 10, 12, 14, 24 inç kalınlıktaki zırhlara (İtalya üç ayak kalınlığında zırhlı bir gemi yaptıracak), öte yandan namluları 25, 35, 80 ve hatta 100 ton (20 kentallık) çeken ve 300, 400, 1.700 ve 2.000 poundluk mermileri daha önce görülmemiş uzaklıklara atan yivli toplara gelmiş bulunuyoruz. Bugünün savaş gemisi, 8.000-9.000 tonluk, 6.00-8.000 beygir gücünde, döner kuleleri ve 4 ya da en çok 6 ağır topu olan, pruvası düşman gemilerini batırmaya yönelik bir mahmuz biçiminde su altında uskurlu dev gibi bir buharlı gemidir. Bu gemi, buharın, yalnızca hızlı hareket işini değil ama plotaj, papa manevrası, kulelerin dönüşü, topların nişan alma ve doldurulması, suyun pompalanması, kendileri de kısmen buharla hareket eden filikaların denize indirilip çıkarılması

işlerinin temeli, herşeyden önce, genel olarak halkların *ekonomik* yaşam biçimidir.” der. (*Kölnische Zeitung*, 20 Nisan 1876, s. 3.) [F. E.]

vb. işlerini de gerçekleştirdiği, tek bir dev makinedir. Ve zırhlama ile topların ateş gücü arasındaki yarış sonuna ermiş olmaktan öylesine uzaktır ki bugün bir gemi, hemen hemen hiç bir zaman kendisinden beklenene yanıt vermiyor ve daha denize indirilmeden eskiyor. Modern savaş gemisi, büyük sanayinin yalnızca bir ürünü değil, ama aynı zamanda onun bir örneği –hiç kuşkusuz sadece para israfı üreten– yüzen bir fabrika-dır. Büyük sanayinin en gelişmiş olduğu ülke, hemen hemen bu gemilerin yapımında tekel sahibidir. Bütün Türk zırhlıları, hemen bütün Rus zırhlıları, Alman zırhlılarının çoğu İngiltere’de yapılmıştır; kullanımı ne olursa olsun çelik zırh plakaları, hemen yalnızca Sheffield’de imal edilir; Avrupa’nın en ağır toplarını yapabilen üç çelik işletmesinden ikisi (Woolwich ile Elswick) İngiltere’nin, üçüncüsü de (Krupp) Almanya’nın malıdır. Bay Dühring’e göre “ekonomik durumun belirleyici nedeni” olan “dolaysız siyasal zor”un, tersine, ekonomik duruma nasıl tamamen bağımlı bulunduğu; deniz üzerindeki zor aletin, savaş gemisinin, yalnız üretimin değil ama kullanılmasının da nasıl modern büyük sanayinin bir kolu durumuna geldiği, burada en elle tutulur bir biçimde görülüyor. Ve bu duruma zorun kendisi, yani şimdi bir gemiye sahip olmak için eskiden bütün bir küçük filo için harcadığı kadar para harcayan ve bu pahalı gemilerin daha denize inmeden eskimiş, yani değerden düşmüş olmasına katlanması gereken ve “ekonomik durum” adının, mühendisin, şimdi gemide “dolaysız zor” adamından, kaptandan çok daha önemli olmasına kuşkusuz tıpkı Bay Dühring gibi çok kızan zorun kendisi, yani devlet kadar bozulan kimse yoktur. Bizim ise tersine, zırh ile top arasındaki bu ya-

nışmada savaş gemisinin aşırı inceliğin doruğuna kadar yetkinleştiğini, bu durumun ise onu çok pahalı olduğu kadar savaş için de elverişsiz bir duruma getirdiğini* ve bu mücadelenin deniz savaşı alanına kadar, tüm öteki tarihsel olaylar gibi, militarizmin de kendi öz gelişme sonuçları yüzünden batıp gideceği yolundaki diyalektik hareket yasalarını açığa vurduğunu görmekle üzüntü duymamız için bir neden yoktur.

Öyleyse “ilk ögenin önce dolaylı bir ekonomik güçte değil, dolaysız siyasal zorda aranması gerek”tiğinin hiç de doğru olmadığını burada da çok açık biçimde görüyoruz.

Tersine. Zorun kendisinde “ilk öge” olarak ne görünür? Ekonomik güç, büyük sanayinin güç araçlarına sahip olma olgusu. Deniz üzerinde, modern savaş gemilerine dayanan siyasal zor, kendini “dolaysız” olarak değil, tersine ekonomik güce, metalürjinin yüksek gelişimine, usta teknisyenlerin buyruklarına ve verimli kömür ocaklarına *bağlı olduğu* görülmektedir.

Ama bütün bunlar neye yarar? Gelecek deniz savaşında başkomutanlığı Bay Dühring’e verirse, bütün ekonomik durumun kölesi olan zırhlı filoları, ne torpil ne de başka patlayıcılar kullanarak, ama yalnızca kendi “dolaysız zor”unun etkisiyle ortadan kaldıracaktır.

Marx-Engels, *Bütün Yapıtlar*,
20. Cilt, s. 148-162,
Berlin 1962.

* Büyük sanayinin deniz savaşı için son ürününün, kendiliğinden hareketli torpilin yetkinleşmesi, bu sonucu gerçekleştirmeye yönelmiş gibi görünüyor: Bu koşullarda en küçük torpido-bot, en güçlü zırhlıdan daha üstün olacak. (Bu satırların 1878’de yazıldığı unutulmasın.) [F.E.]

GERİLLA SAVAŞI
CHE GUEVARA
[PARÇA]

BİRİNCİ BÖLÜM
GERİLLA SAVAŞININ GENEL İLKELERİ*

II.
GERİLLA STRATEJİSİ

Gerilla terminolojisinde, strateji, tüm askeri durumun ışığında ulaşılabilecek hedeflerin ve bu hedeflere ulaşmanın değişik yollarının tahlilinin kavranışıdır.

Doğru stratejik bir değerlendirme için, gerillanın bakış açısından, temel olarak düşmanın eylem tarzının ne olacağını tahlil etmek zorunludur.

* Bu bölümün “*Gerilla Savaşının Özü*” başlıklı birinci kısmı *Politik ve Askeri Savaş Sanatı II*’nin içinde, 150-157. sayfa-
rında yayınlanmıştır. -Ed.

Eğer nihai hedefin karşı gücün tümüyle imha edilmesi olduğu değerlendirilmesi her zaman geçerliyse, iç savaşta düşman şu standart görevle karşı karşıyadır: Gerillanın tüm bileşenlerinin her birini mutlak olarak imha etmek. Buna karşılık, gerilla, düşmanın bu amaca ulaşmak için, insan unsuru, hareketlilik, halk desteği, silahlanma ve yönetim kapasitesi bağlamında hangi kaynaklara sahip olduğunu tahlil etmelidir. Bizim stratejimiz, her zaman nihai hedefimizin düşmanı yenilgiye uğratmak olduğunu dikkate alarak, bu tahlillerin sonuçlarına uygun olarak saptanmalıdır.

İncelenecek temel yönler vardır; örneğin silahlanma ve bu silahlanmanın kullanım tarzı gibi. Bu tür bir savaşta bir tankın, bir uçağın değerinin ne olduğu tam olarak tahlil edilmelidir; düşmanın silahları, mühimmatı, alışkanlıkları hesaba katılmalıdır; çünkü gerilla güçleri için en önemli ikmal kaynağı düşmanın silah ve cephanesidir. Eğer seçme olanağı olursa, düşmanın kullandığıyla aynı tür tercih edilmelidir, çünkü gerillanın en büyük düşmanı mühimmat eksikliğidir ve bunları hasmından sağlamalıdır.

Hedefler tahlil edip saptandıktan sonra, nihai hedefe ulaşmak için atılacak adımların sırasını incelemek gerekir. Bu ön sıralama, mücadele sırasında ve öngörülemeyen koşullar ortaya çıktığında değiştirilecek ve düzenlenecektir.

İlk anda, gerillanın temel koşulu imha edilmemektir. Adım adım, gerilla kolunun ya da gerilla kollarının üyelerinin bu yaşam tarzına alışmaları ve günlük olay haline gelen düşman güçlerinin takibinden kurtulmaları daha kolay olacaktır. Bu koşullara ulaşıldığında, gerilla, düşmanın ulaşamayacağı konumda olduğunda ya da düşmanı saldırıdan caydıracak ölçüde bir güç topladığın-

da, düşmanı giderek zayıflatmaya çalışmalıdır. Bu zayıflatma, başta gerillaya karşı etkin savaş noktalarına yakın yerlerde ve daha sonra düşman bölgesinin içlerinde, önce düşmanın iletişim hatlarına, daha sonra onun merkez üssüne ve harekât üslerine saldırarak ya da taciz ederek, gerilla güçlerinin tüm olanakları kullanılarak onu her yerde çaresizliğe düşürerek sürdürülecektir.

Sürekli olarak vurulmalıdır. Bir harekât alanında bulunan düşman askerinin uyumasına izin verilmemelidir; sistematik olarak karakollara saldırılmalı ve tasfiye edilmelidir. Düşmanda her an kuşatıldığı izlenimi yaratılmalıdır. Bu saldırılar, ormanlık ve engebeli arazide gece-gündüz sürdürülmelidir; düz arazide ya da düşman devriyelerinin kolayca girebileceği alanlarda sadece geceleri yapılmalıdır. Bütün bunlar yapılırken halkın mutlak işbirliği ve arazinin çok iyi bilinmesi gerekir. Bu iki gereklilik, gerilla savaşçısının yaşamının her dakikasını etkiler. Bu nedenle, bugünkü ve gelecekteki harekât alanlarını araştırma merkezleriyle beraber, yoğun kitle çalışması, devrimin itici unsurlarını, devrimin sonuçlarını ve düşmanın halka karşı zafer kazanmasının sonal olarak olanaksız olduğu yadsınamaz gerçeğinin açıklanmasını üstlenmelidir. Bu kesin gerçeği hissetmeyen gerilla olamaz.

Bu kitle çalışması, başlangıçta, gizliliği güvenceye almalıdır, yani her köylüden, eylem alanındaki toplumun her üyesinden, gördüğü ve duyduğu şeylerden söz etmemesi istenecektir. Daha sonra, devrime bağlılığına kesin olarak güvenilen yerli halktan yardım alınacaktır; onlardan eşya ya da silah taşınması ve bildikleri bölgelerde kılavuzluk yapmaları için yararlanılabilir. Sonuçta, çalışma merkezlerinde örgütlenmiş kitlelerin eylemi-

ne sıra gelir ve bunun sonucu da genel grevdir.

Grev, iç savaşlarda en önemli bir etmendir, fakat buna erişmek için ikinci dereceden bir dizi koşul gereklidir. Bu koşullar her zaman mevcut değildir ve çok az durumda kendiliğinden oluşurlar. Asıl olarak, devrimin amaçlarını açıklayarak ve halkın gerçek gücünü ve olanaklarını gösterecek bu temel koşulları yaratmak gereklidir.

Yine, daha önceleri nispeten daha az tehlikeli işlerde yararlılık göstermiş kişilerden oluşan çok homojen gruplara, gerilla kolunun etkili bir silahı için, yani sabotaj için başvurulabilir. Sabotaj, tüm orduları felce uğratabilir, bir bölgenin sanayi yaşamını altüst edebilir, bir kentin sakinlerini fabrikasız, ışıksız, susuz ve iletişimsiz bırakabilir, belirli saatler dışında otoyollarda seyahat etmeyi riskli hale getirebilir. Bu başarırsa, düşmanın morali bozulur, savaşçı birliklerinin morali zayıflar ve istenilen zamanda toplanacak biçimde meyve olgunlaşmış olur.

Gerillanın eylem alanının genişletilmesi düşünülebilir, ama bu alanın aşırı büyümesinden kaçınılmalıdır. Her zaman güçlü bir harekât üssü bulundurmak ve savaş süresince bu üssü sürekli güçlendirmek gereklidir. Bu alan içinde, bölge halkı ideolojik olarak eğitilmelidir; devrimin iflah olmaz düşmanları tecrit edilmelidir; tamamen savunmayla ilgili önlemler, örneğin siperler, mayınlar ve iletişim olanakları geliştirilmelidir.

Gerilla birliği silah ve savaşçı sayısı açısından azımsanmayacak bir güce ulaştığında, yeni kollar oluşturulmalıdır. Belli bir zaman geldiğinde yeni kraliçe arının, arıların bir bölümüyle başka bir bölgeye gitmesiyle aynı şeydir. Daha önce açıkladığımız süreci izleyerek yeni kollar diğer düşman bölgelerine nüfuz ederken, en saygın gerilla şefi-

nin içinde yer aldığı ana kovan daha az tehlikeli bölgede kalır.

Kolların işgal ettiği alan bunlara çok dar gelmeye başlar, düşman tarafından sağlam şekilde savunulan bölgelere doğru ilerlerken büyük güçlerle karşı karşıya gelmenin kaçınılmaz olacağı bir an gelecektir. Kollar birleşerek etkili bir savaş cephesi oluşturdıklarında ve mevzi savaşına ulaşıldığında, savaş, düzenli ordular savaşı olarak yürütülür. Bununla birlikte, eski gerilla ordusu üsünden ayrılmaz. Düşman hatlarının gerisinde, ilk ana gerilla kolu gibi hareket edecek ve egemenlik kurana kadar düşman bölgesine nüfuz etmeyi sürdürecektir olan yeni gerilla kolları yaratılması gerekir.

Böylece gerillalar, saldırı aşamasına, müstahkem üsleri kuşatma ve takviye güçlerini bozguna uğratma aşamasına, kitlelerin her gün daha da artan kitle eylemleri aşamasına erişirler ve tüm ulusal topraklar üzerinde savaşın nihai amacına, zafere ulaşırlar.

III.

GERİLLA SAVAŞININ TAKTİĞİ

Askeri dilde taktik, büyük stratejik hedeflere ulaşmanı pratik yöntemidir.

Bir anlamda, taktik, stratejinin tamamlayıcısıdır ve diğer taraftan, taktiğin kendine özgü kuralları vardır. Araç olarak taktik, nihai hedeflere göre, çok daha değişken, çok daha esnektir ve mücadele süresince sürekli olarak ayarlanması gerekir. Bir savaş boyunca sabit kalan ve değişen taktik hedefler vardır.

Bir gerillanın ayrıcalığı hareketliliğidir. Bu hareketlilik, birkaç dakikada özgül savaş ala-

nından, eğer zorunlu olursa, birkaç saat içinde de bölgeden ayrılmasına, sürekli cephe değiştirmesine ve her türlü kuşatmadan kaçınmasına olanak sağlar. Savaşın gerektirdiği koşullara göre, gerilla, kendisini tümüyle, düşman açısından gerillayı elverişsiz olabilecek belirleyici bir savaşa zorlamanın tek yolu olan kuşatmadan kaçmaya hasredebilir; savaşı, karşı-kuşatmaya da dönüştürebilir (küçük bir takım, düşman tarafından kuşatılmış gibi yaparken, düşman aniden kendisinden daha güçlü bir birlik tarafından kuşatılır ya da küçük takım, yem olarak güvenli bir yere mevzilenir, tüm birlikler ve malzemeler saldırı güçlerine yardıma geldiğinde, hepsi kuşatılır ve imha edilir). Ayırıcı özelliği hareketlilik olan bu savaşa, bu adı taşıyan dansla benzerliğinden dolayı “*menuet*”⁷ denir. Gerillalar bir düşman mevzisini kuşatırlar, bir yürüyüş kolu da, örneğin, her bir yönde 5-6 kişi olmak üzere alanı dört bir noktadan tümüyle kuşatır, ama kendilerinin de kuşatılmasını önlemek için yeterli bir uzaklıkta kalırlar. Savaş herhangi bir noktadan başlar ve ordu onlara doğru hareket eder, o zaman, düşmanla görsel teması koruyarak gerilla geri çekilir ve diğer noktadan saldırıya geçilir. Ordu daha önceki hareketine devam eder ve gerilla da aynı biçimde geri çekilir. Böylece, büyük bir tehlikeyle karşılaşmaksızın, düşman kolunu hareketsiz bırakmak, çok miktarda cephane harcamaya zorlamak ve askeri birliklerin moralini zayıflatmak olanaklı olur.

Aynı taktik geceye de uyarlanabilir, ama daha büyük ve daha fazla saldırganlık gösterilir, çünkü bu durumda karşı-kuşatma çok daha güçtür. Gece hareketi, gerillanın diğer bir önemli ayırıcı özelliğidir. Gece hareketi, saldırılacak mevziye mümkün olduğunca yaklaşılmaya olanak ta-

nır ve ihanet tehlikesinin olduğu yeni bölgelerde hareket etmek için uygundur. Gerillaların sayısal olarak azlığı, sürpriz saldırı yapılmasını gerekli kılar. Bunun avantajı, kayıp vermeksizin düşmana kayıp verdirmeyi olanak sağlar. Bir tarafta yüz, diğer tarafta on adamın bulunduğu bir savaşta, her iki tarafın verdiği bir kayıp eşdeğer değildir. Düşman kayıplarını her zaman yerine koyar; onun bir asker kaybı etkisi yüzde birdir. Gerillanın kaybını yerine koyması daha çok zaman gerektirir, çünkü gerilla yüksek bir uzmanlığa sahiptir ve bir gerillanın kaybı, kendi harekât güçlerinin yüzde onunu oluşturur.

Gerillanın öldürülen bir savaşçısı, silahları ve cephanesiyle birlikte asla geride bırakılmamalıdır. Her gerilla savaşçısının görevi, yoldaşı düştüğünde, savaş için çok değerli olan malzemeleri almaktır. Gerilla savaşının diğer bir ayırıcı özelliği cephaneye gösterilen özen ve bakımdır. Bir gerilla ile düzenli bir ordu arasındaki savaşta, hasımlar ateş etme tarzlarından ayırdedilebilir: Düzenli ordu tarafında yoğun bir ateş, gerillaların tarafındaysa, aralıklı ve isabetli atışlar.

Bir kez, düşmanın ilerleyişini önlemek için şimdi ölmüş olan bir kahramanımız, beş dakika boyunca aralıksız makineli tüfeğiyle atışını sürdürmüştü. Güçlerimiz, bu durum karşısında şaşır-mıştı, çünkü atış ritmine bakarak bu önemli mevzinin düşmanın eline düştüğünü sanmışlardı. Bu, savunulan noktanın önemi nedeniyle cephaneyi iktisatlı kullanmayı düşünmediğimiz ender olaylardan biriydi.

Gerilla savaşçısının diğer bir temel niteliği, esnekliği, kendini tüm koşullara uyarlayabilme ve eylem sırasında ortaya çıkan beklenmedik tüm durumları kendi lehine çevirebilme yeteneğidir.

Gerilla, klasik muharebe yöntemlerinin katılığına karşın, kendi taktiklerini savaşın her anında değiştirir ve düşmanı sürekli olarak şaşırtır.

Her şeyden önce, sadece esnek mevziler vardır. Bunlar, düşmanın geçemeyeceği özel yerler ve şaşırtma hareketi için gerekli yerlerdir. Sıklıkla, yavaş yavaş ilerlerken zorlukları kolayca aşan düşman, birdenbire ilerleme şansının olmadığını gördüğünde şaşkınlığa düşer. Bunun nedeni, araziyi dikkatli biçimde inceleyerek seçilen gerillanın savunma mevzilerinin zapt edilemez olmasıdır. Saldırganların sayısı değil, savunma yapan savaşçıların sayısı önemlidir. Bu sayı yeterliyse, hemen her zaman bir tabur püskürtülebilir. Şeflerin en büyük görevi, geri çekilmeksizin savunabileceği mevzinin yerini ve anını çok iyi seçmektir.

Gerilla ordusunun saldırı tarzı da değişiktir; sürprizle, öfkeli ve dizginsiz başlayan saldırı, birden tam bir pasifliğe dönüşür. Sağ kalan düşmanlar, saldıranların kaçtığını düşünerek rahatlar, dinlenmeye başlar, kışlada ya da kamptaki hergünkü yaşama geri döner. Tam bu sırada bir başka yerden, aynı özellikleri gösteren yeni bir saldırı başlar; gerilla kolunun ana gücü düşmanın olası takviyesini kesmek için bekler. Başka bir zaman, bir kampı savunan ileri karakol aniden gerillaların saldırısına uğrar ve ele geçirilir. Saldırıda temel olan sürpriz ve hızdır.

Sabotaj eylemleri çok önemlidir. Savaşın devrimci ve etkisi yüksek bir yöntemi olan sabotaj ile genellikle etkisiz ve sonuçları önceden görülemeyen koşullarda yapıldığından, çokluk devrim için değerli pek çok yaşamı yok eden ve masum insanların kaybına yol açan terörizm açık biçimde birbirinden ayırılmazdır. Terörizm, zalimliğiyle, baskı yapmada etkinliğiyle bilinen ya

da yokedilmesinin yararlı olacağı baskı güçlerinin tanınmış bazı liderlerini öldürmek için yararlı bir taktik olarak kabul edilebilir. Ama önemi fazla olmayan kişilerin öldürülmesi, baskıyı artıracığından ve ölümlere yol açacağından hiçbir zaman uygun değildir.

Terörizm konusunda çok tartışılan bir nokta vardır. Bazıları, terörizmin kullanılmasının, polis baskısını artırdığını, kitlelerle olan az ya da çok legal ya da yarı-gizli bağları engellediğini ve önemli bir anda gerekli olan eylemler için birlik oluşturmayı olanaksızlaştırdığını düşünürler. Bu doğrudur; ama bir iç savaşta belirli kentlerde hükümet güçlerinin baskısı öylesine büyüktür ki, gerçekte, her türlü legal eylem bastırılır ve silahla desteklenmeyen herhangi bir kitle eylemi olanaksızdır. Bu nedenle, bu tip yöntemler seçilirken çok dikkatli olunmalı ve devrime getireceği olumlu sonuçları iyi tahlil edilmelidir. Ne olursa olsun, iyi yönetilen sabotaj, her zaman çok etkili bir silahtır. Toplumun normal yaşamını felce uğratmadıkça, sadece toplumun bir bölümünü felce uğratacak biçimde (işsizlik gibi) üretim araçlarına karşı eylem koymak için kullanılmamalıdır. Bir gazoz fabrikasına karşı sabotaj yapmak gülünçken, bir elektrik santraline karşı sabotaj yapmak kesinkes hem doğru hem de uygundur. Birinci durumda, bir miktar işçi işsiz kalır, ama sanayi yaşamın düzeninde bir değişiklik olmaz. İkinci durumda, işçiler yine işlerinden olacaktır, ama bölgenin yaşamını felce uğradığından tümüyle doğru bir eylemdir.

Düşman ordusunun en gözde silahlarından biri, günümüzde belirleyici olduğu varsayılan, uçaklardır. Buna rağmen, gerilla savaşının ilk aşamasında gerillalar az sayıda bir araya geldik-

lerinden ve engebeli araziye dağılmış olduklarından kullanışlı değildir. Uçaklar, gözle görünür ve örgütlü savunmayı sistematik olarak imha etmek için kullanıldığında yararlıdır. Bunun için de, bu savunmada çok sayıda insan bir araya gelmiş olmalıdır. Gerilla savaşında böyle bir durum söz konusu değildir. Uçaklar, düz ya da korunaksız arazide kolların yürüyüşüne karşı etkilidir. Bu tehlike, gece yürüyüşleriyle kolayca önlenir.

Karayolu ya da demiryoluyla ulaşım, düşmanın en zayıf noktalarından biridir. Bir yolu ya da demiryolunu metre metre korumak fiilen olanaksızdır. Herhangi bir noktada yolu kullanılmaz hale getirecek biçimde büyük miktarda patlayıcı yerleştirilebilir ya da bir araç geçerken patlatıldığında, düşmanın önemli sayıda insan ve malzeme kaybına yol açılacağı gibi, yolun kullanılmaz hale gelmesine de neden olunur.

Patlayıcı kaynakları çeşitlidir. Diğer bölgelerden getirilebilir ya da her zaman işe yaramasa da, diktadan ele geçirilen bombalar kullanılarak yapılabilir yahut da gerilla bölgesi içindeki gizli laboratuvarlarda imal edilebilir. Bunları patlatmak için kullanılan teknikler de çeşitlidir. Patlayıcıların üretimi gerillanın içinde bulunduğu koşullara bağlıdır.

Laboratuvarlarımızda, fülminant (fünyenin ana unsuru) olarak kullandığımız barutu üretiyorduk. İstenilen anda mayınları patlatacak değişik araçlar icat ettik. Bunlar içinde en iyi sonuç verenler elektrikli olanlardı. İlk patlattığımız mayın, diktanın uçaklarının attığı bir bombaydı. Bu bombaya değişik fülminantlar taktık ve tetiği kordon taktığımız bir tüfeğe bağlıydı. Bir düşman kamyonu geçerken, kordonu çekiyorduk, atış bombayı patlatıyordu.

Bu teknikler büyük ölçüde geliştirilebilir. Cezayir’de, bugün, örneğin, Fransız sömürge gücüne karşı uzaktan kumandalı mayınlar, yani bulundukları yerden çok uzaktan radyoyla patlatılan mayınları kullandıklarını öğrendik.

Mayın patlatmak ve sağ kalanları yok etmek için pusuya yatmak, cephane ve silah açısından çok kazançlı bir tekniktir. Şaşkın düşman, ne cephanesini kullanabilir ne de kaçacak zaman bulabilir. Böylece çok az cephane kullanarak önemli sonuçlara ulaşılır.

Düşmana vurulan darbeler gibi, onun taktikleri de değişir. Tek tek kamyonların hareketinin yerine motorize kollar geçer. Yine de, yer iyi seçilirse, motorize kol dağıtılarak tek bir aracın üzerinde yoğunlaşırsa aynı sonuçlara ulaşılabilir. Bu durumda, gerilla taktiklerinin temel unsurları her zaman gözönünde bulundurulmalıdır: Arazinin çok iyi bilinmesi; kaçış hatlarının önceden saptanması ve gözlenmesi; saldırı noktasına destek sağlayabilecek tüm ikincil yollar üzerinde uyanık olunması; ikmal, ulaşım ve gerekli olursa, yaralı yoldaşlara geçici ya da sürekli gizlenme yerleri bulunmasında yardım sağlamak için bölge halkıyla yakın ilişki kurmak; belirlenmiş eylem noktasında sayısal üstünlük; topyekün hareketlilik ve yedek güçler olanağı.

Bütün bu taktik koşullar yerine getirildiği takdirde, düşmanın iletişim hatlarına sürpriz saldırı yapmak, önemli sonuçlar verir.

Gerilla taktiğinin temel bir ögesi, bölge halkına karşı takınalacak tutumdur. Düşmana karşı tutum önemlidir; saldırı sırasında izlenecek norm, mutlak bir sertliktir. Aynı sertlik, ihbarcı ve suikastçı adi kişilere karşı da gösterilir. Askerlik görevini yerine getirmeye çalışan ya da öyle yaptı-

ğına inanan düşman askerlerine karşı olabildiğince merhametli olunmalıdır. Önemli harekât üsleri ya da düşmanın erişemediği yerler yoksa, tutsak alınmamalıdır. Hayatta kalanlar serbest bırakılmalıdır. Yaralılar, hareket sırasında olabilecek tüm olanaklar kullanılarak tedavi edilmelidir. Sivil halka yönelik davranışlar, bölge halkının tüm gelenek ve göreneklerine büyük bir saygı gösterilmesine göre düzenlenmelidir; baskı güçlerinin askerlerine göre gerilla savaşçısının ahlaki üstünlüğü etkin biçimde gösterilmelidir. Özel durumlar dışında, suçluya kendisini savunma olanağı vermeden infaz yapılmamalıdır.

La Guerra de Guerrillas

El Departamento de Instrucción del Ministerio de las Fuerzas Armadas, 1960.

PERU 1965 HÉCTOR BÉJAR

VII. BÖLÜM BAZI SONUÇLAR

1965 yılının sonunda gerilla hareketi tümüyle yok edildi. Çatışmalarda ölen kadrolar, uzun yılların mücadelelerinden çıkmışlardı ve politik olarak inançlı, parlak liderlik niteliklerine sahipti. Ama Peru tarihinin bu aşamasında devrimci askeri hareketin ortaya çıkardığı sorunlarla ilgilenecek durumda değillerdi.

KENT VE KIR

1965 harekâtı, hemen hemen tümüyle kırlarda gerçekleşti. Peru'nun önemli üretim merkezlerinin, madenlerin, petrol alanlarının, demir-çelik fabrikalarının ve uzun mücadele geleneğine sahip şeker kamışı plantasyonlarında çalışan tarım proletaryasının yer aldığı kıyı şeridi ve kentler

bundan etkilenmedi.

İki etmen, gerillaların kıyılarda ve dağlarda destek alamamasında etkin oldu. 1) Gerillaların savaş anlayışı başlangıca ilişkindi; 2) Kentlerde gerekli araçların eksikliği.

MIR⁸ ve ELN⁹, gerilla savaşını kırlardan kentlere taşımak zorunda kaldı. İlk aşamada, gerillanın temel amacı, köylü kitlelerinin desteğini kazanmak ve güçlü bir savaşçı öncü oluşturmaktı. Ama bu sadece kentlerin ihmal edilmesine yol açmadı, aynı zamanda buralarda zamanından önce eyleme geçilmesi sorununu da yarattı.

Amaç, kırlarda bir önderlik oluşturmaktı. Kentsel örgütlenmenin kendi başına çok kısa sürede eyleme geçmesinin bir otorite sorunu yaratacağından korkuluyordu ve korkulan oldu. Ama iki etmen de gerilla birliğinin hareketin yönetimini elinde tutmasına karşı çalıştı.

Birincisi, her grup olabildiğince küçük olmalıydı. Dağlarda dört cephenin açılması onların kapasitelerinin çok ötesinde çaba göstermelerine yol açtı. Aynı zamanda hem kırdaki hem kentte faaliyet yürütecek bir örgüt kurmak pratik olarak olanaksızdı. Bu nedenle, hareket başladığında hemen hemen tüm kadrolar kırlardaydı.

Ayaklanmanın zamanlamasına ilişkin troçkistlerden komünist partiye kadar solun diğer kesimleriyle olan uyumsuzlukları ve pratik desteği kapsamayan manevi “dayanışma”sını da buna eklersek, 1965’in ortalarında iç bölgelerde savaş sürerken kentlerin sessiz kalmasının nedenini anlayabiliriz. Bu sessizlik, baskı güçlerinin operasyonlarıyla ve harekete geçen örgütlerin komutasının dışında yer alan unsurların gerçekleştirdiği bağımsız eylemlerle kırıldı.

Bütün bunlara Peru’daki toplumsal yaşamın

ayırıcı özelliklerini eklemeliyiz. Ülkemiz, henüz tam olarak toplumsal, ekonomik ve kültürel bütünleşmeye sahip değildir, bir bütün olarak tepki vermez. Kentlerde yaşayan işçiler ile kırlarda yaşayan köylüler arasında, kıyı bölgesi ile dağlar arasında, güney ile kuzey arasında güçlü engeller vardır. Ülkenin belli bölgelerinde yapılan güçlü eylemler diğer bölgelerde yankı bulmamıştır. Yani tarihimiz boyunca olanlar 1965’de de olmuştur. Dağlarda kanlı çatışmalar olurken, kıyılar bundan etkilenmemiş, kıyılardaki halk buna kayıtsız kalmış ve gerilla savaşına gerillaların beklediği tepkiyi vermemiştir.

Gerillalar, gerçekten gericiler ve oligarşiyi şok etmişlerdir. Herşeyden önce Peru gibi ekonomik durumu yıkıcı olan bir ülkede, birliklerimizin, kendilerinin istikrarını tehlikeye soktuğunu açıkça gördüler. Ama tahlil gücüne sahip olmayan halk bunu anlamadı. Gerilla örneğine dayanarak etkin bir propaganda kampanyası yürüterek avantaj sağlayabilecek yetenekte etkin bir politik önderlik yoktu. Sol ise, sadece gerillalara ürkek birkaç destek mesajı yayınladı ve bunlar kendi küçük ilişkilerinin ötesine ulaşmadı.

Ancak, gerillalar, kendi eylemleriyle, bir kaç ayda solun tüm tarihinde yarattığından çok daha büyük bir etki yarattı. Ama bu etki, halkın destek eylemlerine yol açmadı.

Savaşçıların görevi, ülke içi ve dışıyla bağlantı kurma ve koordinasyon sağlama işleri kentlerdeki birkaç eylemciye kaldı. Bunlar da, adam, silah, teçhizat sağlamak ve propaganda yapma işleriydi. Bu görevler öylesine küçük gruplar için öylesine büyüktü ki, gerillalar kuşatıldığında onlarla bağlantıyı tümüyle yitirdiler.

GERİLLALAR VE KÖYLÜLER

Gerillalar, köylü kitleleri açısından zor durumdaydı. Peru'da, yüzyıllar boyunca gerillaların geldiği kentli orta sınıf ve işçi sınıfı ile köylüler arasında muazzam bir dengesizlik oluşmuştur.

Kentliler, kırsal insanlara, özellikle *Quechua* köylülerine karşı ayrımcılık yaparlar ve kendilerini onlardan üstün görürler. Köylü ise, kentli insana güvenmez. Köylü, her zaman, onu kendi topraklarını çalmaya gelen efendi, sömürücü olarak görür.

Bizim köylü nüfusun büyük bir kesimi sadece *Quechuaca* konuşur ve ikidilli olsalar da kendi yerel diliyle konuşmayı tercih eder. İspanyolcayı sadece toprak sahipleriyle konuşurken kullanırlar. Bölünme gelenekseldir de. Şehirlilerin davranışı, köylülere genellikle garip görünür, ya onları çok eğlendirir ya da onların canını sıkır.

Bu nedenle, sorun, derin tarihsel kökleri sömürge ve cumhuriyet rejimlerinde yatan bir toplumsal bölünmedir ve gerillaların kendileri tarafından aşılması gereken bir sorundur.

Bu da, savaşılan yerlerde gerillalara yeni katılımlar sağlama sürecinin neden o kadar yavaş ilerlediğini açıklamaya yardımcı olur. Ama tersi olamaz, çünkü bu engeller, kırsal alanların zamanıyla, günle değil, hasat zamanıyla yaşayan insanlarda basit biçimde birleşmiştir.

Bu nedenle, gerillaların köylüleri ikna edebilmesi için, onların düşmanlarına karşı savaşılmaya gerçekten hazır olduğunu gösteren doğru eylemlere ve insanlara eylemlerini açıklayacak iyi bir propaganda kampanyasını yürütmek için zamana ihtiyacı vardır.

Aynı zamanda ordu da operasyon yapıyordu.

Amerikalı danışmanların diğer ülkelerden elde ettikleri deneyimleri öğrenmiş bir orduydı. Gerilla birliğinin, tümüyle imha edilmesi için başlangıç aşamasında ezilmesi gerektiğini onlardan öğrenmişti.

Gerillalar, sadece araziye değil, köylülerin günlük yaşamına, diline ve geleneklerine de hızla uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olması için gerekli olan zamana karşı muharebeyi yitirdi. Bu, normalde yıllar gerektiren bir süreçtir. Ama Peru kırsal alanlarında savaşı başarıyla yürütmek isteyenler bunu birkaç ayda başarmak zorundaydı.

Gerilla birliği, kendi üyeleri ile köylüler arasında sıkı ilişkiler kuramadan yenilgiye uğradı. Devrimin geleceği açısından yaşamsal öneme sahip bu süreç kısa sürdü.

Tüm bunların temelinde sınıf kökeni bulunur. Gerillaların küçük-burjuva kökeni, bu toplumsal kesime özgü erdemleri ve kusurları beraberinde getiriyordu.

Bir yandan cesur, hayalci ve romantik olan bu küçük-burjuvazinin ileri grubu, aynı zamanda sekterliğe, şöhret düşkünlüğüne, öncülük arzusu-na ve düşmanı küçümseme eğilimine sahipti. Bu, aynı zamanda, tehlikeli bir savaşa atılırken cüretkar ve düşmanla savaşırken çok kahraman oluşlarının nedenidir. Onların birden bire ortaya çıkışlarıyla şaşırmış bir köylüyü kısa bir zaman diliminde kendilerini benimsemesini sağlama olanakları da yoktu.

Başka farklılıklar da vardı. Gerillaların ilan ettikleri düşünceler, herşeyden önce somut ve yerel taleplerle ilgilenen köylülere çok uzak görünüyordu. Gerillalar toplumsal devrim propagandası yaparken, köylüler, devrimcilerin kendi programlarıyla birleştirmeyi hiçbir zaman başaramadıkla-

nı daha elle tutulur şeyleri, küçük taleplerinin –ki bu talepler insanların bilinç düzeylerini yükseltmenin araçlarıdır– gerçekleşmesini istiyorlardı. Gerillanın programı çok daha karmaşık ve kendi amaçlarına çok uzaktı.

Köylünün tüm varlığı ulusun yaşamından ayındır ve onların sonuçlarını yaşıyor olsa bile büyük ulusal sorunlardan habersizdir. Peru’da ulusal bilinç gelişmemiştir ve egemen sınıflar tarafından sistematik olarak engellenmiştir. Doğal olarak, bu bilinç kırlarda da mevcut değildi. Köylülerin basit ve açık bir dille anlatıldığında sorunları anladıklarını da doğrudur, ama onları acil bir sorun, uğruna savaşılabilecek bir sorun olarak kendi etinde hissetmiyordu.

Bu aşamada bizim için ana sorun, köylülüğe yönelik tutumumuzda, bizim daha yüksek hedeflere taşınmak isteğimiz köylülerin kaygılarını ve arzularını paylaşmada, daha da önemlisi toprak mücadelesini yükseltme ve büyük toprak sahiplerine karşı onları koruma konularındaki tutumumuzda yatıyordu. Sorun, köylülerin bölgesine gitme ve onları bizi takip etmeye çağırma değil, onlarla ve onların liderleriyle birleşmek ve her durumda onların yanında durmaktır. Onların acil yerel hedefleri, devrimin genel ve nihai hedefleriyle birleştirilmelidir.

Bu, ivedi silahlı eylemleri geçici olarak terk ederek kendi tutumumuzu değiştirmemiz gerektiği anlamına mı geliyor?

Bu kanıda değiliz. Bu, sadece gerillaların hareket ettikleri toplumsal yapı konusunda çok net olmaları, planlamada ve eylemleri yürütmede çıkış noktası olarak bu yapıyı esas almaları gerektiği anlamına gelir. Bu, gerillaların içinde çalıştıkları bu toplumsal yapıya uygun olarak kendi hedef-

lerini genişletmeleri ya da daraltmaları anlamına gelir. Aynı zamanda, gerilla mücadelesini, farklı yöntemler kullanarak devreye giren değişik devrimci güçlerin bir ulusal mücadelesinin bir parçası olarak görerek, mümkün olan en geniş anlamda dikkate alınmalıdır. Ürkek bir burjuva tarım reformu yasasının bile uygulanmadığı bir ortamda Hugo Blanco'nunkine benzer yeni deneyimler hala olasıdır. Peru, çok geniş ve çok değişik gerçekleri olan bir ülkedir. Gerillalar, diğer devrimci gruplarla, hatta farklı taktikler kullananlarla da birleşik hareket etmeye hazır olmalıdırlar.

Asiler Peru köylülerinin ayıncı özelliklerini gözönüne almalıdırlar. İnsanlar yerel yetkililere saygı ve sadakat gösterirler. Vali, milletvekili ve belediye başkanı tüm topluluğun isteklerini temsil eder ve onların kararları, tartışmasız kabul edilir. Bunun gerillalar üzerinde nasıl bir etkisi vardır? Topluluk üyeleri bireysel değil kolektif tepki verirler ve kendi yetkililerinin görüşleri onların devrimcilere karşı tutumunu büyük ölçüde belirleyecektir. Gerillalar, basit bir kitleyle değil, insanların güveni kaybetmemek ya da onların düşmanlığını kazanmamak için saygı duyulan kendi güç yapısına sahip bir organla, bir birimle çalışırlar. Bu da, belli zamanlarda, gerillaların güçlü bir kolektif güç kullanmalarına olanak sağlayacaktır.

1965'de gerillalar köylüleri kendi yöntemlerinde birleştirmekte başarısız oldular. Gerillalar, 1965'de kırsal bölgelerde gelişen toplumsal kaba-rışla zamanında bağlantı kurmadığı için, köylüler ile gerillalar kendi yollarına gittiler.

Özetle söylersek, gerillalar, sadece devrimin uzak hedefleri için değil, aynı zamanda köylülerin acil hedefleri için de, sadece köylüler için değil, onlarla *birlikte* eylem yapmalı ve çalışmalıdırlar.

TABAN VE ÖNDERLİK

Tüm etmenlerin gerillaya karşı olduğunun ve zamanında doğru adımlar atılmasının yönetici kadroların niteliği yüzünden geç algılandı.

Yöneticiler, gerçekten, dürüst ve devrime inanmış kişilerdi; kendi düşünceleri için savaşıarak ölümlere bunu kanıtladılar. Pek çok başka niteliklere de sahiptiler, ama ortaya çıkan koşullara uyum sağlama yetenekleri de yetersizdi.

Bir parti yöneticisi niteliklerinin bir silahlı grubun yöneticisi olmak için yeterli olmadığını daha önce ifade etmiştik. Fiziksel beceri, arazi bilgisi ve çarpışma ustalığına ihtiyaç vardır. Onlar, 1965'de tüm bu niteliklere sahip değillerdi. Savaş kararı almak bir kişiyi gerilla yapmak için yeterli değildir. Kent direnişinde ya da bağlantı ağında mükemmel olan, demir iradeye sahip olmakla birlikte gerekli dayanıklılığı sahip olmayan pek çok yoldaş kahramanca bir kararlılıkla kırlara gitti. İstemeseler de, fiziksel olarak daha güçlü diğer yoldaşlarına ve tüm gerilla birliğine yük haline geldiler. Kişilerin daha nesnel ve daha pragmatik seçimi daha savaşkan timlerin oluşturulmasını sağlayabilirdi.

Diğer yandan, gerillanın tabanındaki ve köylü kitleleri içindeki gizli kadrolar, daha özenli bir seçimle, savaş içinde kazanılabilecek komuta kademelerine yükselebiliyorlardı. Ama niteliği gereği uzun ve yavaş ilerleyen bu süreç, kısa ve şiddetli mücadele nedeniyle gerçekleşemedi.

HAYATTA KALMA VE GENİŞLEME

Latin-Amerika'daki pek çok ülkede görüldüğü gibi, askeri olarak yetenekli, politik olarak mü-

cadelenin doğruluğuna inanmış kadroların şiddette rağmen hayatta kalmaları ve kontra-gerilla savaşında deneyimli orduya yeniden saldırmaları mümkündü. Gerilla birliği, faaliyet yürüttüğü nüfus içindeki “özel” koşullara uyum sağlayamasa bile hayatta kalabilir.

Sorun, gerilla birliğinin, bir bütün olarak düzenin istikrarını ve sistemi gerçekten tehlikeye düşürecek noktaya kadar gelişip gelişemeyeceğinde yatıyor. Sıkça yinelediğimiz gibi, toplumsal özelliklerin tümü –bağlantısızlık, oransızlık ve tecrit– gözönüne alındığında, gerilla kolunun, sistemin yaşamsal noktalarında herhangi bir etkiye sahip olmaksızın yıllarca hayatta kalması olanaklıdır.

Gerilla savaşı, diğer toplumsal çelişkileri ateşlemediği ve onunla bağlantılı yürüyen eylem biçimlerini geliştirmedeği sürece egemen sınıflar için tehlikeli değildir.

Bunu yapmak için eylemde ve düşüncede katı kalıpları kırmak gerekir. Bir tek eylem planına bağlı kalmak her zaman tehlikelidir, çünkü devrimcileri tecrit edilmiş, tek boyutlu, seçkin, sektörel bir mücadeleye yöneltir ve bu da gerilla birliğinin gelişme olanaklarını yok eder.

Bunlara, silahlı mücadeleye katılmak yerine onu lehine propaganda yapanların ayırıcı özelliği olan dogmatizmi de eklemeliyiz.

SİLAHLAR VE POLİTİKA

Silahlı mücadele politikayı dışlar mı? Bu sorunun yanıtı, her zaman hayır olacaktır. İkisinin arasında hiçbir çelişki yoktur. Ülkemizin özgün koşullarında, silahlı mücadele, esas olarak politik bir mücadeledir.

Gerillalarımız, etkin bir asker ve aynı zamanda mükemmel politikacılar olmalıdırlar, ama sadece politikacı olamazlar. Ülkenin belli bölgelerinde silahlı mücadele gelişirken, politik mücadele, değişik biçimler altında ülkenin her yerinde yürütülmelidir.

Grevler, pasif direnişler, kitle gösterileri ve kitle hareketleri, bunların tümü, gerilla eylemlerini ülkenin her yerinde hissedilmesine olanak sağlar. Kırıldaki silahlı mücadelenin, çok gerekli olan, politik hedefi açık, halka anlatılabilir durumlar dışında kentlerdeki terörist eylemlere yansımaları gerekli değildir. Bu, kitlelerin kendi eylemleriyle ulaştıkları düzeyle ilgilidir.

Kırlarda da durum aynıdır. Eğer gerillalar kendilerini sadece silahlı eylem yürütmeye adanmışlarsa, köylüleri örgütlemek ve onları, açık ve somut hedefler için kitle mücadelesi yürütmeye teşvik etmek daha zor olacaktır.

Unutulmamalıdır ki, ülkemiz tarihinin kaydettiği köylü hareketlerinin doğasında kolektiflik yatar ve köylüler, kendi adlarına ve ezilen kitlelerin içinden çıkan kendi liderleriyle bunu yürütmüşlerdir. Gerilla birliği, kendi harekâtlarında köylü mücadelesine devrimci bir bakış açısı sağlayabilir. Gerilla birliği bütünün bir parçasıdır, ama mücadelenin bütünü değildir.

Gerilla kolu, hareketliliği sayesinde hem her yerdedir hem hiç bir yerdedir. Gerilla mevcut değilken, kitleler, köylü direnişinin seçkin liderleri çevresinde örgütlenerek düşman baskısına karşı kendi araçlarıyla kendisini savunmalıdır.

Gerillalar 1965’de tasfiye edildiğinde, halk savunmasız kaldı, tümüyle ordunun insafına terk edildi.

DAĞLAR VE ORMANLAR

Ülkemizin coğrafyası, köylü nüfusun vadilerde ve yüksek bölgelerde yoğunlaşmaya zorlamıştır. Buralarda bugüne kadar bilinen türden bir gerilla savaşı yürütmek kesinlikle zor ve tehlikelidir.

1965 deneyimini tahlil ederken, gerilla cephelerinin, Batı Peru'daki ormanlık bölgelere doğru nasıl geri çekilmek zorunda kaldığını açıkça gördük. Buralar askeri açıdan güvenli alanlarsa da, politik açıdan güvenli değildir, çünkü buralarda çok küçük bir nüfus vardır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgeler, ormanlar değil, dağlardır.

Bu sorun henüz çözümlenmiş değildir ve gelecekte gerilla eylemleri ortaya çıktığında da görülecektir. Bu sorun, gerillalar dağlarda ve yüksek platolarda faaliyet yürütmenin yolunu bulduklarında alt edilecektir. Bu mümkündür. Ülkemiz büyük bir gerilla geleneğine sahiptir ve *montoneros*¹⁰ her zaman Andlar'da faaliyet yürütmüştür.

Kısacası, isyancılar, ya dağlarda nasıl savaşılacağını öğreneceklerdir, ya da ormanlarda kalmayı sürdüreceklerdir. Bu ikinci durumda, dağların köylüleri üzerinde etki yaratacak araçlara sahip olmalıdır. Uzun bir süre için bu araçlar, politik nitelikte ve propaganda araçları olacaktır.

Bu, bir parti kurulmasının zorunlu olacağı anlamına mı geliyor? Bugün için, mücadelenin yönetiminde köylülere yeterince önemli bir rol verildiği sürece ve kitlelerin ifade özgürlüğünü engelleyen yanlış bir yönetim ortaya çıkmadığı koşullarda gereklidir. Bu parti yönetimi, halkın içinden yeni devrimci kadroların ortaya çıkmasını desteklemelidir. Gerilla kolu, sadece bu koşullarla, düşmana karşı devrimci eylem içinde bir partinin ku-

rulmasının temellerini atabilir.

NEDEN 1965?

1965, ülkemizde bir isyan sürecinin başlatılması için uygun bir yıl mıydı? Gerilla savaşının pek çok eleştirmeni bu soruyu sorarak, hızla “hayır” yanıtını vermektedirler.

Kabul edilmelidir ki, ülkemizdeki geniş halk kitleleri hala Belaúnde hükümetini reformcu olarak görmektedir. Bu da yanılsamalar ve umut yaratmaktadır. Halk, doğrudan etkilenen bölgeler dışında yapılan katliamları özümseyebilmiş değildir ve kentsel nüfusun gözleri önünde olan hükümet yetkililerinin yolsuzlukları ve ahlaksızlıkları tüm gerçekliğiyle ortaya çıkmamıştır. Bu yüzden, gerillaların ulusal planda gerici yönetimin temellerini sarsan çıkışını, insanların tam olarak anlamaları ve haklı görmeleri söz konusu değildi.

Bizim söylediğimiz, devrimi başlatmadan önce uygun öznel koşulları beklememelidirler. Bu doğrudur, ama gerillaların kendi faaliyetlerine başlamak için, kitlelere kendi tutumumuzun ilk hedefini açıklayabilecek yeterince açık gerekçelere sahip olmayı beklemediğimiz sürece başarısız oluruz. Bu gerçeğe rağmen, tüm halk, hemen şimdi ya da yakın gelecekte düzenin kökten devrilmesinin gerektiğini anlamayacaklardır. Yine de isyanı başlamak için nedenler kolayca anlaşılabilir olmalıdır.

İdeolojik tavrımız, kentlerin küçümsenmesine dayanıyordu. Biz, gerilla savaşı köylü kitlelerinin içinde başlatılırsa, köylülüğe yabancı, mesafeli ve onları bilmeyen burjuva politikaları açısından haklı bir gerekçe bulmaya gerek olmadığını düşünüyorduk.

Ülkeye bir bütün olarak bakılmadığı sürece, köylülüğe ilişkin kaygılar kadar bunlar da tümüyle doğrudur. Bu nedenle, kentli kitleler arasında etkin devrimci ajitasyonun önünü kapattık. İşçiler ve kentlerin yoksul ve orta sınıfları burjuva politikalarıyla artan oranda hayal kırıklığına uğramaya başlamışlardı. Ama bu durum, onların düzene karşı silahlı isyanı etkin biçimde desteklemeleri için onlara yeterli değildi. Bu koşullar altında, kentli nüfusun tutumu, bazı kesimlerin belirsiz sempatisiyle sınırlı kaldı. Küçük bir kesim, asıl olarak öğrenciler, coşkuluydu, ama çoğunluk kayıtsızdı.

Silahlı mücadeleye başlamak için güçlü ve belirleyici öznel nedenler vardı. Bizim grubumuz eyleme yöneldi ve varlık nedenini sadece orada buldu. Onlar, doğrudan eylem ile belirsiz bir devrimci geleceği olan bir parti olarak uzun ve yavaş ilerleme arasında çok hızlı seçim yapmak zorundaydılar.

ELN için bu çok netti. Her devrimci örgütün, gelişmesi ve faaliyetleri için kendi yasaları vardır. Bunları yerine getirmezse dağılır. Örgütlerimiz, özellikle ELN, kısa bir sürede silahlı mücadeleye başlamasaydı, ölümcül bir parçalanma sürecine girecekti. Onların (*esprit de corp*)birlik duygusu eylemle desteklendi ve güçlendi. Uzun bir pasiflik içinde, bitmez tükenmez hazırlık çalışmaları yürütenler, üyelerinin cesaretlerinin kırılması riskiyle yüzyüzediler.

Belaúnde'nin seçim zaferini izleyen ve düşüşü yine kendisine hizmet etmiş kişilerin elinde olan bu sürecin, daha sonraki yıllarda insanların gözünde tümüyle haklı olabilecek bir isyan hareketinin başlatılması için pek çok yeni fırsatlar ortaya çıkartacağını söyleyebiliriz.

Son olarak, her iki örgüt arasındaki güvensizlik, birbirlerinin planlarını bilmelerine yol açmıştı. MIR⁴⁵, 1965'in başlarında gerilla savaşını başlattığını ilan ettiğinde, ELN, nesnel olarak hazır değildi, ama genel bir baskının eylem dışındaki militanlara yöneleceği korkusuyla kendi gerillaları için harekete geçme tarihini öne çekti.

MIR cephelerinde de, koordinasyon eksikliği gibi benzer şeyler ortaya çıkmış olabilir. Örneğin, ilk ateş, 9 Haziran 1965'de Yahuarina'da kurulan pusuyla açıldı, kendi hazırlıklarını tamamlamak için Cuzco'da bulunan Luis de la Puente için bir sürpriz oldu. Hazırlıklara yeni başlamış olan kuzey cephesindeki gerilla birliği için daha büyük bir sürpriz oldu. Sonuçta, ordu, bazıları savaşa hiç hazır olmayan farklı düzeylerde deneyime sahip gruplarla karşı karşıya geldi.

VIII. BÖLÜM SONUÇ

Tutarlı bir ideolojik çerçeve ortaya koymayan ve kitlelere bir program sunmayan farklı bir bakış açısına sahip olmakla eleştirildik.

Bu kısmen doğrudur. Bizim isyancı sol hareketimizin kurulu bir politik partiden gelişmediğini unutmamak gerekir. İdeolojiye ve programa ilişkin söylenenlerin pek çoğu, sonuçta, eski bir yaklaşımdan yeni bir yaklaşıma geçişi yansıtır. Bu ifadelerin, toplumsal sınıfların varlığına ve davranışına, oligarşin bileşimine ve onun emperyalizmle ilişkisine, devrimin hedeflerine ve aşamalarına vb. ilişkin olduğu da açıktır.

Teorik çalışmaların yetersiz olduğu ve kesin-tiye uğradığı da bir gerçektir. Bir bütün olarak Peru solu, Peru gerçeklerini yorumlayan ciddi araş-

tırmalara dayanarak gelişmemiştir. Her zaman kendi önyargılı sistemin bakış açısından gerçeklere yaklaşmıştır. Peru'da, Mariátegui'nin ölümünden sonra, marksistlerin özenle ve bilimsel ruhla gerçekliği araştırma dönemi sona ermiş ve bir klişe haline gelmiştir.

Bunu yadsımıyoruz. Bu, kısmen, toplumsal değişimleri açık biçimde araştırmadan kabul etmemizi sağlayan ve her fırsatta başını kaldıran dogmatizme bizi yönelten ideolojik mirasımızın bir sonucudur.

Ama marksist solun, mutlak kesinlikte devrimin her aşaması için sabit bir program oluşturmada ve aynı zamanda teorik, pratik ve gerçekçi çalışmalar gerçekleştirmeden önce, genel ve nihai amaçlara tam bir netlikle karar vermesi gerekir.

Nihai hedef nedir? Ülkemizde sosyalizmden başka bir şey olamaz. *“Ya sosyalist devrim, ya da bir devrim karikatürü”* demiştir Che.

Kitleler giderek daha açık biçimde “devrim” ile “sosyalizm”in eşanlamlı olduğunu anlıyor. Düşmanla ilgili kaygılar kadar geçiş biçimleri üzerine konuşarak kendimizi kandırıyoruz. Bu, sonuçta bizim gerçeklerimizin üstünü örten bir örtüdür.

Nasıl bir sosyalizm istiyoruz? Ezilen kitlelerin iktidarın yürütülmesine, devlet işlerine etkin olarak katılmasını sağlayan ve kendi yaşamlarını etkileyen kararlarda geniş bir denetimini güvenceye alan bir sosyalizm. Proletarya diktatörlüğü, sadece, devrimci iktidarın gücünün sonal ve kesin güvencesi olan halkın çoğunluğunun sınırsız katılımıyla yürütülebilir.

Peru'da, sadece özgün bir sosyalizm, tüm halkın ortak çıkarlarına dayanan ulusal bütün-

leşmeyi sağlayabilir. Devrimimiz, ilk baştan itibaren, kitlelerin desteğini sağlayabilecek ve bürokratik kastlaşmadan uzak duracak siyasal biçimleri araştırmalıdır.

Biliyoruz ki, her zaman en kötü egemenlik biçimleri altında yaşayan bizim gibi bir ülkede bu kolay olmayacaktır, ama eğer halkın içinden çıkan ve çağdaş sosyalizmin sorunlarının bilincinde olan yöneticiler tarafından yönetilirse, devrimci sürecin etkin ve gerçek bir sosyalizme ulaşacağından eminiz.

Bununla birlikte, halkın silahlı mücadelesi – karmaşık, çok yönlü, zengin ve çeşitli– Latin-Amerika’nın kurtuluşu için tek yoldur. Peru’da yaşanan ilk başarısızlıklar, ezenlere karşı savaşmanın boş olduğunu kanıtlamaz. Yalın biçimde, düşüncelerimizin doğru olmasının, gerçeklerin daha iyi incelenmesinin, halkla bağlantı kurmamızın, savaşçılarımızı daha iyi eğitmemizin ve devrimci kesimde sekterliğin ve bölünmenin tasfiye edilmesinin gerektiğini gösterir.

Buna ulaşmak için, hatalarımıza karşı nesnel ve analitik olurken, aynı zamanda, sağlam ve coşkuyla üstlendiğimiz yolu sürdürme kararlılığımızı korumalıyız.

Bu sayfalar, geçmiş olayların serinkanlı bir tahlilini yapmaya çalışıyor ve herkesi yeni ve gelecek vaat eden deneyimlere katılmaya davet ediyor.

Héctor Béjar

Peru 1965: Apuntes Sobre
una Experiencia Guerrillera,
Punto Final, N° 86, Ağustos 1969

DEVİRİMDE DEVİRİM¹¹
RÉGIS DEBRAY
[PARÇA]

SİLAHLI SAVUNMA¹²

Bugün, bir sistem ve bir gerçeklik olarak öz-savunma, olayların ilerlemesiyle ortadan kalkmıştır.

Köylü öz-savunma bölgeleri ile Kolombiya ve işçi öz-savunma bölgeleriyle Bolivya, bu kavramın bir çizgi haline geldiği iki ülkeydi. Bu iki “yıkıcılık odağı” birkaç ay arayla ordu tarafından tasfiye edilmiştir. Kolombiya’nın güneyindeki Marquetalia Mayıs 1964’de işgal edilmiş ve Bolivya madenleri Mayıs-Eylül 1965’te trajik bir savaştan sonra ele geçirilmiştir. Bu çifte yenilgi, bir dönemin kapandığını ve belli bir ideolojinin öldüğünü göstermektedir.

Sona eren dönem, nispi sınıf dengesi dönemidir. Yeni başlayan dönem ise, uzlaşıcı çözümleri ve iktidar paylaşımını dışlayan topyekün bir sınıf savaşı dönemidir.

Bugün yeni-sömürge bir ülkede sömürenler ile sömürülenler kutuplaşması açısından, devletin ve ordunun, “kendi normal işlevlerini” yürütemeyeceği bir toprak parçasının bulunması, yeni emperyalist yasallığın göz yumabileceği ve tehlikelerine katlanabileceği bir durum değildir. Kitlelerin silahlı özsavunmasının askeri düzeyde başarısızlığa uğraması, politik düzeyde reformizmin yenilgiye uğramasına denk düşer. Yeni ölüm-kalım mücadelesinin içeriğinde, ne sahte çözümlere, ne de oligarşik güçler ile halk güçleri arasındaki üstü örtük saldırmazlık anlaşmasıyla kurulan bir dengeye yer vardır. Oligarşik diktatörlük, ya halk güçlerini başlangıçta *bütünüyle* imha etmeyi ya da *bütünüyle* kabul etmeyi alternatif olarak ortaya koymaktadır. Orta yol yoktur. Ayrıca, özsavunma bugün artık gözden düşmüştür; onun eski destekleyicileri onu daha yüksek bir mücadele biçiminin başlangıcı olarak kabul etmektedirler. Ama dikkat! Onu daha baştan çıkarıcı ve doğal olarak adını açıklamadan tekrar ortaya çıkarma eğilimindedir. Proteus¹³ gibi değişik görünümlere sahip bir ideoloji içinde kökleşmiş olarak yeniden ortaya çıkma eğilimindedir. Silahlı özsavunma tam çöktüğü sırada, troçkizm ona elini uzatmış ve onu yeniden diriltmeye girişmiştir. Burada bizi ilgilendiren bu yeniden doğuştur.

Özsavunmanın ideolojik geçmişi, Lenin’in işçi sınıfına özgü olarak tanımladığı ve marksistler ve komünistler güçten düştüğünde tekrar tekrar gündeme geleceğini söylediği “ekonomizm” ve “kendiliğindencilik”tir. Ekonomizm, özellikle iş

yönetiminin saldırısına karşı işçilerin işyerindeki çıkarlarını savunan sendikalar tarafından benimsenir. Patronların politik gücünün –burjuva devleti– *saldırısıyla* birlikte, savaşma iddiasını fiilen kabul eden ve güvenceye alan böyle bir savunma dışlanır. Onun, işçiler arasında eski anarko-sendikalizm geleneğinin bulunduğu ve 1952 devriminden¹⁴ sonra mücadelenin işçilerin öz savunma milisleri biçimini aldığı Bolivya’da ortaya çıkması rastlantı değildir.

Burada öz savunma terimi çok uygun düşmemektedir. Bu terim pasifliğe, çekingenliğe, kendi kabuğuna çekilmişliğe uygun bir terimdir; ama çoğu zaman doğru değildir. Gerçekte nadir bir durumdur. Lenin’in formülasyonuna göre, “marksizm işçi sınıfına ithal edilme”den önce Avrupa proleterlerinin kahramanca mücadelesinden kim şüphe edebilir? 100.000’den fazla kayıp verilen on yıllık iç savaşın başlıca kurbanları olan Kolombiya köylülerinin cesareti ve yiğitliğinden kim şüphe edebilir? “Haziran Günleri”nde¹⁵ ve Komün’de Parisli işçilerin ya da 1952 yılında, ilk Amerikan işçi devriminin kahramanları olan 40.000 La Paz’lı sanayi işçisinin özveriliği ve dayanışması yadsınabilir mi?

Öz savunma, savunucularının cesaretsizliği nedeniyle sıkıntı çekmemektedir. Tam tersine, asıl sıkıntı, sınırsız özverilerin ve hiçbir yere yönelmeyen, yani politik iktidarın ele geçirilmesinden başka her yere çıkan kahramanlığın boşa harcanmasıdır. Bu nedenle, silahlı kendiliğindencilikten söz etmek daha doğrudur. Onun ideolojik kökeni bize doğduğu dönemi, Marks’tan önceki dönemi açıklamaktadır. 18. yüzyılın sonunda Peru’da Tupac Amaru II’nin yönettiği yerli ayaklanması na pekala öz savunma diyebiliriz. On binlerce yer-

li başkaldırmış, Criollo toprak sahiplerini¹⁶ topraktan atmış, savaş alanında İspanyolları öldürmüş ve kolonicilik sistemiyle kendilerinden çalınan toprakları geri almışlardır.

Ancak hareket bölgesel zaferler içinde hızla dağılmış; kıyı bölgelerine yaklaşan yerliler toprakları işgal etmiş ve diğerleri dağlarda kalmıştır. Ne düzenli bir ordu kurulmuş, ne de bağımsız saldırı birlikleri oluşturulmuştur. Dağların efendisi olan isyancılar, Krallık koltuğunun olduğu Lima'ya yürümeyi küçümsemişlerdir. Böylece Lima, orduyu yeniden kurmak için zaman kazanmış ve fetihçiler, kolayca –hangi koşullarda olduğunu siz düşünün– zafer kazanmışlardır. Hemen hemen aynı çağda ünlü Manuela Beltran'ın yönetiminde Kolombiyalı *Comuneros* ayaklanmasına¹⁷ da öz-savunma diyebiliriz.

Kısacası, devrimci gerilla savaşlarından önceki köylü savaşları gibi, bilimsel sosyalizmin ilerlemesinden önce de işçi ayaklanmaları vardı. Ama bunlar arasında herhangi bir ilişki yoktur. Marks ile Sorel¹⁸ arasındaki ilişki neyse, gerilla savaşları ile köylü ayaklanmaları arasındaki ilişki de odur.

Ekonomizmin partinin öncü rolünü yadsıması gibi, öz-savunma da, organik olarak sivil halktan ayrı olan silahlı birliklerin rolünü yadsır. Reformizmin militan ve disiplinli bir örgüt olmaksızın bir kitle partisi kurmayı amaç edindiği gibi, silahlı savunma da, herkesi silahlı mücadele içinde birleştirmeyi, gerilla birliklerinin ortasında, kadınıyla, çocuğuyla ve evcil hayvanlarıyla bir kitle gerilla gücü yaratmak ister.

Nasıl ki kendiliğindencilik sömürülenler için politik iktidarın peşinde değilse ve bu nedenle kendisini politik bir partiye dönüştürmeyi örgütle-

miyorsa, özsavunma da sömürülenler için askeri üstünlüğü amaçlamaz ve bu nedenle de kendisini hareketli ve inisiyatif sahibi düzenli bir halk ordusuna dönüştürmeyi de örgütlemeyi. Stratejik hareketli gücün oluşturulması silahlı mücadelenin bir numaralı hedefi olmadığı ve bu nedenle politik iktidarın ele geçirilmesinin bilinçli ve görünür bir amaç olmadığı yerlerde silahlı özsavunmanın ortaya çıktığı söylenebilir. Özsavunma, ayaklanmayı dışlamaz, ama bu ayaklanma, her zaman bölgesel olacak ve eyleminin tüm ülkeye yayılmasına çalışmayacaktır. Özsavunma, kısımdır; devrimci gerilla savaşı, ülkenin her noktasında tüm mücadele biçimlerini kendi hegemonyası altında birleştiren topyekün bir savaşı amaçlar. Yerel, dolayısıyla başlangıçtan itibaren yerelleşmiş olan topluluğun yürüttüğü özsavunma her türlü inisiyatif engeller. Savaş alanını seçme olanağı yoktur, hareketlilikten, manevradan ya da sürpriz saldırıdan yararlanamaz. Özsavunma alanı zaten belli olduğundan, düşmanın kendi seçtiği bir zamanda, dikkatlice hazırlanmış bir saldırının ve bir kuşatma harekâtının hedefi olacaktır. Halkın savunduğu bölge ya da kent, sadece düşman saldırısını pasif biçimde beklemek durumundadır ve onun insafına kalır. Ayrıca silahlı savunma, “durumun daha da kötüye gitmemesi için” düşmanı izlemek zorunda kalacaktır (Che Guevara). Ne temsili demokrasiyi ne de oligarşik rejimleri kendi sınıf içeriğini açıkça ortaya koymaları için zorlamayacaktır. Özsavuna, egemen sınıfın zora dayalı bir diktatörlük olan gerçek niteliğini gizlemesine izin verir; “*oligarşik diktatörlük ile halkın baskısı arasındaki denge*”yi “*bozacak*” yerde onu devam ettirir.¹⁹ Böylece özsavunma, alttaki sınıflar arasındaki bölünmeyi teşvik etmek, uzlaşmacı çözümleri

zafer gibi göstermek için egemen sınıfın oynadığı oyunda rol alır ve bu oyuna katılır.

Hepsinden önce Vietnam'da ve Çin'de de, milisler olarak örgütlü köylülerin silahlı özsavunması, silahlı kurtuluş güçlerinin yapısında temel taşı olarak önemli bir rol oynar, ama bu özsavunma, kurtarılmış ya da yarı-kurtarılmış bölgelere dayanır ve özerk bölgeler yaratmanın aracı değildir. Bu özsavunma bölgeleri, sadece diğer cephelerde Vietminh'in²⁰ düzenli ve hareketli güçleriyle yürüttüğü topyekün savaş sayesinde yaşayabilmektedir. Onların, mücadelenin asıl ağırlığını yüklenmeksiniz, savaş içinde tüm nüfusu birleştirmesi olanaklı oluyordu. Fransız seferi birliklerini dağıtarak bu bölgelerde düzenli ve yarı-düzenli güçlerin görevlerini kolaylaştırıyorlar ve savaş kurmayının stratejik planlarına uygun olarak seçilen savaş cephelerinde birliklerin azami düzeyde yoğunlaşmalarını sağlıyorlardı. Özsavunma, en azından sivil nüfusun imha edilmesini önlemek amacıyla olsa bile, Latin-Amerika'da Vietnam'daki kadar bile yararı olmayacaktır.

Che Guevara, Giap'ın "*Halk Savaşı, Halk Ordusu*" kitabına yazdığı önsözde şöyle söyler:

"Özsavunma, bütünü özel niteliğe sahip küçük bir parçasından başka bir şey değildir. Bir özsavunma bölgesini, kendi başına bir bütün olarak, yani halk güçlerinin, diğer bölgeler işe karışmadan düşman saldırısına karşı kendilerini savunmaya çalıştıkları bir bölge olarak düşünmek kesinkes olanaksızdır. Böyle bir durumda, gerilla savaşı, diğer bir deyişle halk savaşının ilk aşamasına hemen geçilmedikçe, *foko*, tecrit edilecek, köşeye sıkışacak ve yenilecektir."

Che'nin bunu yazmasından bir süre sonra,

Marquetalia'daki [Kolombiya] “köylü özsavunma bölgesi” ve diğer “bağımsız cumhuriyetler” düşman tarafınan işgal edildi ve sona erdirildi. Marulanda²¹ hareketli gerilla savaşına geri döndü. Düşman güçlerinin topyekün ya da kısmi askeri yenilgisinin sonucu oluşmamış ya da sürekli saldırı konumundaki bir gerilla cephesi tarafından yaratılmamış bir özsavunma bölgesi, temeli balçıkta olan bir sütundan başka bir şey değildir. Bu tip durum değişmez gibi görüldüğünden, özsavunma bölgesinin çöküşü halk güçlerinin morali üzerinde ağır bir darbe olmaktadır. Bu bölgelerin gerçekliğine ilişkin birçok efsane üretilmekte ve yayılmaktadır. Onlarca yıl sürebildikleri için, gerçek bir zaferin değil, zımni bir uzlaşmanın ürünü oldukları unutulmakta ve ele geçirilemez olarak kabul edilmektedir. Uyanıklık körelir, giderek milislerin hazırlıkları, eğitimi ve silahlandırılması unutulur, disiplin gevşer. Devrimci kesim, buraları kurtarılmış bölge olarak varsayarak, politik propagandanın ana unsuru haline dönüştürür ve büyük bir eyleme dönüştürmekten daha çok hareket-sizliğin bahanesi olur. Gericiler tarafında ise, bu kanserin büyümesi tehdidine karşı ulusal birliği ve toprak bütünlüğünü korunması görünümünün ve komünist “ayrılıkçılar”a saldırmanın bir bahanesi olarak kullanılır. Burjuvazi, propaganda amacıyla gerçek tehlikeyi ve ondan duyduğu korkuyu yavaş yavaş şişirir, devrimcilerin kendilerini aldatabilecekleri bir boyuta ulaştırır; sonuçta, devrimcileri, gerilla gücünün gerçek bir kanser olduğuna ve hastanın zaman içinde öleceği düşüncesine inandırır. Böylece rahatça sürdürdüğü uzun bir hazırlıktan sonra ordunun saldırıya geçmesi, “balonun patlaması”, büyük bir etki yaratacaktır. Burjuvazi büyük bir zafer kazanmış ve “Castro-

Komünist devrim” büyük bir yenilgi almış olur.

Gerçek nedir?

Küba ve bazı Latin-Amerika ülkelerinin tarihine göre bir yargıda bulunmak gerekirse, gerilla savaşının şu aşamalardan geçtiğini görürüz: Birincisi, kuruluş aşamasıdır; ikincisi, düşmanın kullanılabilir tüm araçlarla (operasyonel ve taktik kuşatma, paraşütçü birlikleri, hava bombardımanı vb.) yürüttüğü saldırıyla belirlenen gelişme aşaması; son olarak, askeri ve politik devrimci saldırı aşaması. Aşılması en zor ve her türlü olasılığın ortaya çıktığı ilk aşamada, ilk gerilla grubu, başlangıçta mutlak bir göçebe yaşamı sürer; daha sonra, savaşçıları sertleştiren ya da eğiten uzun bir dönemde düzenli posta hizmetleri, ikmal hatları, yedek güçler, silah depoları örgütlenerek, son aşamaya, bir harekât bölgesinin gerçek oluşumuna ya da asgari bir yapılanmaya ulaşılır. Bu ilerleme, savaşçıların sayısal büyümesine, ama aynı zamanda değişik hizmetler, küçük çaplı sanayi ve subay kadrolarının gelişmesi nedeniyle göreceli olarak küçülmesine de yol açar. Diğer bir deyişle, gerillanın ateş gücünün ve saldırı kapasitesinin gelişmesine paralel teknik taraf (silahlanma, iletişim, üretim, patlayıcılar, yeni katılanlar için eğitim okulları vb.) büyür.

Marquetalia gibi bir özsavunma bölgesinde olanlar da, ilk aşamanın sonuna gelindiğinde (harekât alanı pekiştirildiğinde) ve ikinci aşamaya geçildikçe düşman saldırılarına karşı koyma, taktik inisiyatifi ele alma, başka gerilla cepheleri kurmak için ana koldan birlikler ayırma zamanının geldiği izlenimi verebilir. Ama durum böyle değildir. Köylü özsavunma bölgeleri, silahlı bir devrimci mücadelenin en üst noktası değil, muhafazakarlar ile liberaller arasındaki –sonu belirsiz, düş-

manın askeri potansiyeli üzerinde etkisiz– bir iç savaş olduğundan, Marquetalia grubuyla başlayan gerilla kolları, savaşçıların ailelerinin yükünden, halkın tahliye edilmesi görevinden, sürülere ve çiftlik araçlarına bakma zorunluluğundan kurtulmadan ilk aşamaya, göçebe aşamasına geri dönmesi gerekir.

Bolivia’da işçi merkezli buna benzer bir durum bir trajediyle sonuçlanmıştır. Ulusallaştırılan büyük kalay madenlerindeki 26 bin madenci tüm platoya yayılmıştı, ama ana maden kalesi, “Siglo Veinte”, “Huanuni” ve “Catavi” madenlerinin bulunduğu 9,5 mil uzunluğunda ve 6 mil genişliğinde bir arazi kuşağında yoğunlaşmıştı. 1952’de madenciler oligarşinin ordusunu imha ettiler, liberal bir hükümet kurdular, silahlandılar ve iktidar görünümü aldılar. Devrim burjuvaziye döndü; madenciler giderek tüm bağlantıları kopardılar. Elleri silahlarıyla, milisleriyle, radyo istasyonuyla, dinamit ve füyeleriyle –ki bunlar onların her günlük iş araçlarıydı– birlikte ülkenin başlıca zenginliği olan “şeytanın madeni” kalay vardı. Yarı-iktidarsız ve kayıtsızlık içinde geri çekilerek ulusal burjuvazinin orduyu yeniden oluşturmalarına izin verdiler; grevlere, çatışmalara ve muharebeye son verdiler. Kısacası, hayatta kaldılar. O zaman, doğal olarak, ordu, kendisini yaratan ulusal burjuvaziyi tümüyle yuttu ve ABD’den işçi hareketinin ezilmesi için emir geldi. Askeri cunta, eski sendika lideri Lechin’i tutuklayarak soğukkanlı işçileri provoke etti. Troçkistlerin önerdiği sınırsız genel grev Mayıs 1965’te ilan edildi. Ordunun elit birlikleri olan Ranger’lar, özel paraşütçü birlikleri ve klasik piyade güçleri madenleri kuşattı ve madenci milislerine karşı cephesel bir saldırıya geçti. La Paz’ın yakınındaki madenler uçaklar tarafın-

dan bombalandı, bir başka maden makineli tüfek ateşine tutuldu. Sonuç: Yüzlerce madenci ve düzinelerce asker öldü, madenler ordu tarafından işgal edildi, kapılar askerler tarafından kırıldı, aileler makineli tüfekle rastgele tarandı, sendika liderleri ve pek çok militan yasadışı ilan edildi, tutuklandı, öldürüldü. Hedefe ulaşılmıştı. Her şey, hatta nefret ve gözyaşı bile düzen altına alındı. Bir sonraki zamana kadar.

Eğer La Paz'la ve bazı kırsal alanlarla birlikte bazı madenlerde birleşik genel ayaklanma olsaydı ve bu ayaklanmalar başka araçlarla başka yerlerde yürütülen bir uzun yıpratma savaşıyla tamamlanabilseydi, devrimci sendikalarda örgütlenmiş olan madenciler kesin sonuca ulaştıracı bir rol oynayabilirdi. Ama bir şey olanaksız görünüyordu: Kendiliğinden bir ayaklanmanın, eğitilmiş ve çok iyi donatılmış Kuzey Amerikan askeri görev gücüyle güçlendirilmiş, saldırı birlikleriyle donatılmış, sayısal olarak az, ama saldırgan bir modern orduyu birkaç gün içinde yenilgiye uğratması olanaksızdır. Kısacası, zaman değişti, 1952'yi 1966 yılında yinelemek çok zor olacaktır.

Bugün madencilerin başarılı bir savunma ve saldırı olanakları var mıdır?

Milicianos, ulusallaştırılmış madenlerdeki işçilerdir. Bir grev ya da ayaklanma durumunda hükümet yolları keser ve La Paz'dan kamyonlarla ve trenle madenlere giden yiyecek ikmalini durdurur. 12.000 fit yükseklikteki maden bölgesindeki kayalık topraklarda çok az şey üretilir. Aymara yerli topluluklarının bazıları patates ve kınakına yetiştirirler ve lama eti kuruturlar. Bu geleneksel ekonomiden önemli bir şey gelmez. Bu nedenle, yiyecek stokları ancak on gün yeterli olabilecek yoldaşların hızla zafer kazanmaları gerekir. On

günden sonra, ne çocuklar için süt, ne hastaneler için ilaç, ne kasaplar için et bulunur. Diğer taraftan, madenciler, madenlerin girişinde trenleri durdurarak maden cevherinin sevkini engelleyebilirler. Ama bu eşitsiz bir savaştır ve daha başlangıçta madenciler yenilmişlerdir. Hükümetin bankada parası, Kuzey Amerikalıların kullanıma hazır kredileri, depoları ve Şili liman bağlantıları vardır; maden cevheri olmasa da uzun süre dayanabilirler. Silahlı madencilerin ise, her geçen gün, aileleri için yiyecek sağlamaları zorlaşır; birinin yazgısı diğerinin yazgısıdır. Çocuklarının kendi gözlerinin önünde eridiğini, silikoz kapmış işçi arkadaşlarının ilaç –bir kaşık öksürük şurubu– olmadığı için öksürüğü yenemediklerini görürler. Eğer yalnız, bağımsız, sınırlı birlikleri olsaydı, komşu kasabadaki bir depoya baskın düzenleyerek, birkaç haftalık gereksinimlerini karşılayabilirlerdi. Ama bu durumda açlık, hem kendilerini, hem ailelerini tüketir.

Madenler aynı zamanda kenttir. Bazı bölgelerde penceresiz kül rengi barakalarda madencilerin aileleri oturur. Ne bir ağacın, ne bir çalının olmadığı dondurucu yüksek platolarda gözülebildiğine uzanan kırmızı topraklarda yoğun bir pırıltı. Sıra sıra dizili barakalar bombardıman için kolay hedef oluştururlar. Bombardıman üretimi değil, halkı tehdit eder. Çünkü madenler yer altındadır ve yeryüzünde ancak birkaç tane tesis vardır. Cevher işleme fabrikaları İngiltere ve ABD'dedir. Bir diğer zayıflık da, madenlerin birbirlerinden on ya da yirmi mil ve hatta daha fazla uzaklıkta oluşudur. Ordunun bunları birbirinden yalıtması çok kolaydır, ama madencilerin eşgüdümlü direniş için biraraya gelmeleri çok zordur. Ne planları ve merkezi askeri komutanlığı vardır, ne de aske-

ri eğitime ve ulaşım araçlarına sahiptirler. Ayrıca milis birlikleri sadece geceleri hareket edebilirler. En iyi durumda, gündüz saatlerinde birkaç komando, kentlerdeki, düşmanın arka cephesindeki sınırlı hedeflere yönelebilirler. Ama bu tür eylemler, özsavunmanın ve ayda ortalama 30-40 dolar ücret için sürekli çalışmak zorunda olan, uymak ve yemek yemek dışında hiçbir zamanı olmayan *milician*ların somut yaşam koşullarının çok ötesindedir. Bu nedenle, ablukayı kırmak için bazı şeyler yapmakta sabırsız ve umutsuzdurlar. Ama ne? Hazırlıksız eylem intihar demektir. Makineli tüfeğe karşı elle fırlatılan dinamit yararsızdır ve tüfekleri *Chaco Savaşı*'ndan kalmadır.²² Mermileri pahalı ve azdır. Ve uçaklara karşı ne yapabilirler? Bir orduyu imha etmek için başka bir orduya gereksinim vardır ve bu ordu, eğitim, disiplin ve silah demektir. Kardeşlik ve cesaret bir ordu kurmaya yetmez. İspanya ve Paris Komünü buna tanıktır.

İşyerine bağlı, savaşan kadın ve çocuklarla birlikte hareket eden, kendilerine ve yakınlarına karşı girişilecek her türlü saldırıya açık, manevra yapamayan, hatta kendi tabanındaki örgütlü birimlerinden birlikler oluşturamayan, askeri örgütlülüğü olmayan, önderliğe ya da paraya sahip olmayan, kısacası kendisini hareketli bir güce dönüştürmek için gerekli maddi olanakları bulunmayan madenciler, yalın biçimde katliama mahkumdurlar. Katliamın gününü ve saatini, harekete nerede geçileceğini, askerlerin hangi yollar-
dan geçeceğini, paraşütçülerin nerede indirileceğini ordu belirler. İnisiyatif ve hazırlıkların gizliliği de orduya bırakılmıştır. Madencilere için kendi kaynaklarıyla gün ışığında birliklerini eğitmekten başka bir şey bırakılmamıştır. Onların ana üsleri

biliniyorsa, saldırıya uğrar ve kolayca tasfiye edilir. Diğer taraftan, onların karşı-saldırıları çok uzağa gidemez, çünkü arazinin doğası onları tutar ve esnek bir yay gibi geriye çeker.

Sivil halktan organik olarak bağımsız, sivil savunma görevlerinden uzak ve politik iktidarı kazanmak amacıyla halk güçlerine bir silahlı birlik sağlanıp sağlanmaması, devrimci teoriyi devrimci laf ebeliğinden ayırmak için belirleyici bir ölçüttür. Troçkizmin sağduyu karşısında kaybolup gittiğini biliyoruz. Hem her yerde, hem hiç bir yerdedir. Kendini gizleyerek açığa vurur. Hiçbir zaman kendisi, yani troçkist değildir. Troçkist ideoloji bugün birkaç yönden yeniden ortaya çıkmıştır. Devrimci hareketin geçici yenilgisini bahane ederek konuşur, ama önerdikleri“iktidarı ele geçirme stratejisi” her zaman aynıdır. Bunu şöyle özetleyebiliriz:

İşçi ve köylü kitleleri her yerde sosyalizmi çok istemektedirler, ama Stalinist bürokrasinin gücü altında olduklarından, bunu henüz bilmiyorlar. Bundan dolayı, işçilerin uyuyan kendiliğindencilikini uyandırmak gerekir. Bu hedefe ulaşmak için gerilla hareketi devrimci mücadelenin en yüksek biçimi değildir. “İkili iktidar” temelden inşa edilmelidir, yani fabrika ve köylü komiteleri oluşturmak için çağrıda bulunulmalıdır. Komitelerin çoğalmasıyla tek bir Birleşik İşçi Konfederasyonu oluşacaktır. Bu konfederasyon, dağlarda ve kentlerde ani ve genel bir ayaklanmayla iktidarı ele geçirmenin aracı olacaktır. Bugün yürütülen ajitasyon çalışmaları grevleri ve işçi gösterilerini başlatmayı hedeflemelidir. Kırlarda hedef, köylü birliklerini örgütlemek, toprak işgalleri ve sosyalist devrim sloganlarıyla giderek kentlere yayılacak olan yerel ayaklanmaların örgütlenmesi ol-

malıdır. İşçiler, adım adım üretim araçlarını denetimlerine almalıdır. Daha sonra, herhangi bir araç ya da özel birlikler olmaksızın, hemen ve doğrudan devlet gücüne karşı ayaklanılmalıdır. Devrim, bir kitle ayaklanması noktasına kadar keskinleşecek olan mevcut ya da potansiyel ekonomik mücadeleden doğacaktır – sendikal eylemden ayaklanmaya doğrudan geçiş.

Peru, Guatemala ve Brezilya (Sao Paulo ve Kuzeydoğu Brezilya), IV. Enternasyonal'in Latin-Amerika Buenos Aires Bürosu tarafından seçilen üç ülkeydi. Hugo Blanco, Arjantin dönüşünde, Convention Vadisi köylüleriyle böyle çalıştı. Juliao'nun köylü birlikleri aynı biçimde yönlendirildi. Diğer politik örgütlerin yalnız başına bıraktığı ve yardım etmediği Guatemala'daki *13 Kasım Hareketi*'ne (MR-13) ve lideri Yon Sosa'ya²³ Posadas'ın²⁴ Enternasyonali tarafından dayatılan çizgi yakın zamana kadar böyleydi. MR-13'ün yayın organı *Revolucion Socialista* ilk sayısında (Temmuz 1964) şöyle söylüyordu: "Silahlı ayaklanmayı 'halk savaşı' tarzında aşamalı olarak örgütlenme ilkesi, bürokratik ve militaristtir. Bu ilke, kitleleri küçümsemeye ve onları kullanmaya dayanır. Kitlelerin doğrudan müdahalesini geciktirmeye neden olur."

Troçkizm, devrimin toplumsal özelliğine, programına çok büyük önem yükler ve sanki devrimin sosyalist olacağının binlerce kez yinelenmesinin devrimin gerçekleşmesini kolaylaştıracakmış gibi, devrimi sadece bir ifade tarzı sorunu olarak değerlendirir. Ama sorunun özü, teoride değil, "Sosyalist Devrim"i gerçekleştirecek örgütlenme biçiminde yatar. Burada, sadece onların sözünü ettikleri devrimin ütöpik olduğunu öğrenmekle kalmıyor, aynı zamanda kullandıkları araçların

bir devrime değil, mevcut halk hareketlerinin ütopik yoldan tasfiye edilmesine yol açtığını da öğreniyoruz. Bu noktada, Guatemala'da FAR'ın²⁵ (*Fuerzas Armadas Rebeldes*/Asi Silahlı Kuvvetler) "Edgar Iberra" gerilla cephesinin görüşlerini dinleyelim. Önce Guatemala devrimi için "ulusal demokratik" devrim programının anlamsızlığını ve "ulusal burjuvazinin yokluğunu" anlattıktan sonra troçkist harekete şöyle seslenir:

"Bu bütünsel [troçkist] tutum, kurnazca düşünülmüş manevralarla gerilla hareketinden devrimci içeriği çıkarmaya yöneliktir; gerillanın halk ordusu olabileceğinin yadsınmasıdır; ülkelerimizin devrimci savaşlarında köylülüğün rolünü yadsımaktır; emperyalizm ve onun işbirlikçilerinden iktidarı almanın önkoşulu olan onların askeri olarak yenilgiye uğratılması gereğinin yadsınmasıdır; silahlı mücadelenin süresinin uzatılmışlığının gözlerden saklanmasıdır; ayaklanma bakış açısını kısa vadeli bir konu gibi sunarak çarpıtmaktır; halk güçlerini ayrıştırmak ve devrimci çabaları sendikalar ve kitle örgütlerinin banışıl örgütlenmesine yönelterek saptırmaktır."*

Bir an için troçkist görüşü, pratikte saf ve yalın bir provokasyon olarak değil de, ciddi bir görüş olarak ele alalım. Hemen belli karışıklıklar gözümüze çarpacaktır. Önce, işçi sınıfının fabrika hücreleri ve proleter sendikalar modeli köylü gerçekliğinin üzerine bindirilmektedir; bir fabrika ya da kapitalist metropol için geçerli olan, Maya ya da İnka toplumlarına dayanan yerli toplulukları için

* Guatemala devrimci hareketi içinde ortaya çıkan ayrılığın tartışıldığı "Edgar Iberra" gerilla cephesinin PGT (Komünist Partisi) ile MR-13 ulusal yönetimine gönderdiği Ekim 1964 tarihli mektup. [*Debray'ın notu*]

de geçerli kınıyor. Böyle bir bindirmeden sonra, çelişik olarak, işçi sınıfının devrimdeki öncülüğü rolü küçümsemesi; kentlerde bolşevik tipi bir ayaklanma ya da iktidara doğrudan saldırı ile silahlı mücadelenin –alanda bir halk ordusu inşa etme süreci– karıştırılması; köylülük ile egemen sınıf arasındaki güç ilişkilerinin hiç anlaşılmaması. Teorik karışıklıklar bir yana, tek şey kesindir: Bu güzel söz aygıtı, gerçeklikte bir kapan gibi faaliyet yürütüyor. Bir yerli köyündeki insanları bir genel toplantıya ya da mitinge teşvik etmek, ya da biçimde insanları baskı güçlerine ya da politik kadroları polise teslim etmektir, onları cezaevine ya da mezara göndermektir.

Yukarda aktardığımız belgede Guatemalalı yoldaşlar şöyle yazıyor:

“Toprağın ve fabrikaların işgali sloganı, mücadelenin belli bir aşamalarında yararlı olabileceken, anarşik olarak kullanıldığı zaman, saldırıları göğüsleyecek güçte değilken köylülerin ve işçilerin katliamlara ve çok büyük yenilgilere uğramasına yol açar. Üretim araçlarının mülkiyeti konusunda burjuvazi ile ünlü ‘uyuşmazlık’, tüm baskı aygıtı egemen sınıfların denetiminde kaldığı sürece çözülemez. Bu taktik, gerilla güçlerinin ya da halk ordusunun baskı dalgasını kontrol altında tutabilecek kadar geliştiği alanlarda uygulanabilir. Diğer koşullarda, bu taktik, halkın saldırıya çok açık olan hedeflerini düşmanın darbelerine maruz bırakır. Böylesi eylemler, halkı baskıya karşı kendilerini korumanın tek yolu olarak politika-dan uzak durmaya zorlayarak yenilgiye neden olan gerçek bir provokasyon niteliği kazanır.”

Temelde troçkizm, iyiniyetle döşeli bir metafiziktir.* Şeytani bürokrasinin bozduğu, ama asla yok edemediği işçilerin doğal özüne inanca daya-

nır. Köylüler ve işçilerde, koşulların değiştiremeyeceği bir proleter öz vardır. Bunun farkına varmaları için, görmeden gördükleri, bilmeden bildikleri hedeflerin kendilerini dillendirilmeleri yeterlidir. Sonuç: Sosyalizm, gecikmeksizin, tek seferde, temiz ve dürüst olarak gerçeklik haline gelir.

Troçkizm, yozlaşmanın son aşamasında bir ortaçağ metafiziği olduğu için kendi işlevinin tek düzeliği haline gelmiştir. Mekan, her yerde aynıdır; aynı bakış açısı ve aynı tahliller Peru için de, Belçika için de geçerlidir. Zaman hiç değişmez: Troçkizmin tarihten öğreneceği hiçbir şeyi yoktur. Anahtar zaten kendisindedir: Özsel olarak bütünüyle erdemli sosyalist olan proletarya, sendikalarda, Stalinist bürokrasinin sapık biçimciliğiyle sonsuza kadar çatışma içindedir. Prometheus, özgürlük ateşini çalmak ve onu söndürmemek için, binbir kılığa giren Zeus’a karşı sürekli mücadele eder. Troçkist bir kalemin, somut durumun somut tahlilini yaptığını gören var mı?

Bugün, dünün kategorileriyle varolmaya mahkum olan troçkizm, dalında kuruyan üzüm gibidir. Yenilgiden başka bir şey görmüş müdür? Her yerde devrim sabotajcılarıdır. Çelişki, kitlelerin kendiliğindenciliğinin bu yılmaz savunucularının –“askeri” kasttan kurtulmuş kır proletaryasını kendi düşmanlarıyla tek başına bırakarak– çoğunlukla komşu ülkeden ya da uzaktaki bir ülkeden gelen militanlar olmalarıdır. Üstelik kurtuluş hareketine katılmak ya da ona hizmet etmek için gelmedikleri gibi, hareketin zaaflarından yararlanarak onu yönetmeye kalkışır. Bu garip kendi-

* Sartre, “*Les communistes et la paix*”de troçkizmin bu konumunu çok iyi betimler. [Debray’in notu]

liğindencilik, olay yerinden doğmaz, ithal edilir. Bunda şaşılacak ne var? Soyut bir metafizik, özgül ya da genel bir tarih kavrayışına sahip olmayan bir anlayış olan troçkist ideoloji, sadece dışarıdan uyarlanabilir. Herhangi bir yere uymadığı zaman, zorla heryere uygulanmalıdır.*

Böylece görüyoruz ki, gerçeklikte, gerilla savaşı, çelişik olarak, hem reformist özsavunma hem de aşırı-devrimci troçkizm tarafından kitlelerden tecrit edilmiş bir askeri eğilim olarak yorumlanmaktadır. Troçkist ayaklanma anlayışı, öz-savunmaya benzemektedir. Birisi, devlet aygıtına karşı kitleler adına hareket eder, diğeri “bir avuç maceracı”nın eylemine karşı kitle eylemi adına hareket eder. Kitleler günah keçisidir. Bu mükemmel teorisyenler, zafer ilahileri söyleyerek kitleleri intihara yöneltirler.

Özsavunma taraftarları (pratikte) ve troçkistler (hem pratikte hem teoride), sendikaları sınıf mücadelesinin örgütsel temeli ve itici gücü olarak kabul ederler. Şaşırtıcı rastlantının açıklaması işte buradadır. Troçkistlerin aşırı-solcu olduğu söylenir. Bu, gerçeklerden çok uzak bir ifadedir. Troçkizm ve reformizm, gerilla savaşını suçlamada, onu engellemede ya da sabote etmede ortaklaşırlar.** Bu iki hareketin Latin-Amerika’da ve dünyanın diğer yerlerinde Küba Devrimi’ni saldırılarının hedefine koymaları rastlantı değildir. Bu

* Lenin’in ölümünden kısa bir süre önce dediği gibi, “sadece kendine özgü yetenekleriyle değil –kişisel olarak kesinlikle bugünkü Merkez Komitesi’nin en muktedir adamıdır–, kendine aşırı güveni ve işlerin salt idari yönüne olan eğilimiyle de sivrilmiş olan” Troçki’nin çalışmalarının insanlardan hala gizlenmesini haklı göstermez. (Alıntı, E. H. Carr’ın “*Sovyet Rusya Tarihi: Fetret Dönemi 1923-1924*”²⁶ adlı çalışmasında yer alan “*Lenin’in Vasiyeti*” denilen metinden alınmıştır. -Ed.) [*Debray’in notu*]

** Bu konuda, Henri Edmé’nin *Les Temps Modernes*’de

durum, Venezüella’da Douglas Bravo’nın komutasındaki FALN ve Guatemala’da FAR gibi kendilerini güçlü biçimde ortaya koyan yeni gerilla hareketlerinin neden iki cephede savaşmak zorunda kaldıklarını yeterince açıklar. FAR’ın yukarıda alıntıladığımız programatik mektubu, dönüşüm aşamasında *Partido Guatemalteco de Trabajo*’ya (Guatemala İşçi –komünist– Partisi) ve troçkistlerin egemen olduğu sırada Yon Sosa’nın MR-13’ne hitaben yazılmıştır. Guatemala devriminin biçimi ve içeriğine ilişkin bu dikkat çekici formülasyona dayanarak, 1965 sonunda, yenileştirilmiş ve gençleştirilmiş *Partido Guatemalteco de Trabajo*’yla varılan anlaşma sonucu yeni *Fuerzas Armadas Revolucionarias* (FAR) örgütlenmiştir.

Bugüne kadarki deneyimlerimiz bize ne öğretti?

Devrimci gerilla gücü gizlidir. Gizlilik içinde doğar ve gelişir. Savaşçılar takma adlar kullanırlar. Başlangıçta kendi liderlerinin belirlediği zamanda ve yerde ortaya çıkana kadar gözden uzak dururlar. Gerilla gücü, askeri örgütlenme olarak da, eylem olarak da sivil halktan bağımsızdır. Bu nedenle, köylü nüfusun doğrudan savunulması sorumluluğunu üstlenmeleri zorunlu değildir. Halkın korunması, düşmanın askeri potansiyelinin imhası düzeyine bağlıdır. Güçler denge-

(Nisan 1966) yayınlanan makalesi ile troçkist kökenli Peru’daki *Vanguardia Revolucionaria*’nın lideri Pumaruna’nın *Cuadernos de Ruedo Iberico*’da (Nisan-Mayıs 1966) çıkan makalesini karşılaştırmak yararlı olur. Yargılarını açık biçimde ortaya koyan Edme, daha gelenekçi komünist partilerinin bakış açısını ifade eder (Osvaldo Barreto’nun *Casa de las Américas*’ın yeni sayısındaki yanıtına bakınız). Her iki yazar, açıkça olmasa da aynı sonuca varmaktadırlar: Kırılarda yerel köylü öz savunması, kentlerde kadroların örgütlenmesi ve “ileri” politik mücadele. [*Debray’in notu*]

siyle orantılıdır: Hasım güçler bütünüyle yenildiğinde halkın güvenliği tam olarak sağlanmış olur. Eğer devrimci gerilla gücünün ana hedefi düşmanın askeri potansiyelini imha etmekse, inisiyatifi düşmana bırakamaz ve onun saldırısını bekleyemez. Her durumda bu hedef, gerilla *fokosunun*, harekât alanında oturan ailelerden bağımsız olmasını gerektirir.

Birinci olarak, baskı ordusuna karşı nüfusu korumak. Ele geçirilmesi zor *guerilleros* ile karşı karşıya gelen ordu, intikamını onlarla temas halinde olduğundan şüphelendiği köylülerden alır. Tutukladığı köylüler arasında onlar hakkında bilgi sahibi olup da bunu vermeyenleri öldürür, kargaha verdiği raporlarda bu kişinin *gerillero* olduğunu yazar ve bu yolla kendine övünme payı çıkarır. Gerilla güçlerinin sivil halka göre kendilerine özel avantaj sağlayan hareketliliği, gündüz baskı önlemlerine maruz kalan köylüler –günahların ebedi kurbanları – açısından onlara özel bir sorumluluk yükler. Gerilla güçleri iki nedenden dolayı gizlidir: İlkin, kendi savaşçıların olduğu kadar köylülerin de güvenliğiyle ilgilidir; ikincisi, birinin güvenliği, ötekinin de güvenliği demektir.

Guerilleros köylere gitmekten ve belli bir evde ya da belli bir ailenin arazisinde açıkça oturmaktan kaçınır. Eğer bir köye girerlerse, bütün evlere uğramalıdır; böylece herkese eşit davranarak kendilerine yardımcı olanların belirlenmesini önleyebilir; ya da hiçbirine uğramazlar. Bir toplantı yapmak gerekirse, halkı zorla getiriyormuş gibi davranır. Böylece baskı tehdidi karşısında onlara bir savunma kapısı bırakmış olurlar. Bağlantılar kasaba dışında gizlice ve elbette gerilla kampından uzak bir yerde yapılır; gerekli olursa araçlar

(kişiler ya da nesneler) kullanılır. Bilgi getirenler ve işbirliği yapanlar birbirlerini tanımazlar. Gerilla grubunun kendi içinde bile sadece birkaç önder bağlantı ağını bilir. Gerilla güçlerine katılmak isteyen bölgedeki “ateşli” işbirlikçi, silahı olmasa bile neden sorulmadan kabul edilir.

İkinci olarak, gerilla gücünün kendi güvenliğini sağlamak: “Sürekli uyanıklık, sürekli şüphe, sürekli hareket” – işte üç altın kural. Bu üç kural da güvenlikle ilgilidir. Çeşitli sağduyulu düşünceler sivil halka karşı ihtiyatlı davranmayı ve belli bir uzaklıkta durmayı gerektirir. Durumlar nedeniyle siviller baskıya maruz kaldıkları gibi, onları satın almaya, ayartmaya çalışan, satın alamadıklarına karşı şiddete başvuran düşmanın baskısına maruz kalırlar. Gerilla savaşçıları gibi seçme ya da teknik eğitim sürecinden geçmeyen harekât alanındaki siviller düşmanın sızmasına ya da ahlaki yozlaşmaya karşı savunmasızdırlar. Bu nedenle gerillalar ile işbirliği yapan köylülerin bile, ne kamp bölgesine girmelerine, ne de silah depolarının olduğu yerler hakkında ya da geçişlerini görebildikleri gerilla devriyelerinin yönlerini ve gerçek hedeflerini öğrenmelerine izin verilmez. “Niyetimizi köylülerden gizleriz” diyor Che, “ve bunlardan birisi pusu yerinin yakınından geçerse harekât tamamlanana kadar onları yanımızda alıkoyarız.”* Bu uyanıklık doğal olarak güvensizlik demek değildir: Bir köylü kolayca boşboğazlık edebilir ya da işkenceyle konuşturulabilir. Bu uyanıklık, özellikle kılavuzlara karşı kullanılmıştır ve *guerrilleros* geldiği yer ile son olarak gideceği yer vb. konusunda onlara yanlış bilgi verilmiştir.**

* Souvenirs de la guerre révolutionnaire. [*Debray’ın notu*]
(Che Guevara, “Savaş Anıları 1956-1959”. -Ed.)

Bundan dolayı birisi kamptan ayrılır ayrılmaz kamp yerini hemen değiştirmek gereklidir. Eğer ayrılan *guerrillero* mesaj götürüyorsa, araziye çok iyi bildiği için ve bu nedenle dönüşünde gerilla kolunun nerede toplanacağını ya da yeni kamp yerinin neresi olacağını bilecektir. Görevi gereği mesaj götürüp getirmek, bilgi toplamak ya da bağlantı sağlamak için dağ ile kent arasında gidip gelen insanın –*guerrillero* ya da köylü– özellikle düşman faaliyetine maruz kaldığı defalarca gözlemlenmiştir. Zorla ya da gönüllü olarak gerilla birliğine sızmaya çalışılmaktadır; onlar sayesinde belli bir *fokonun* savaşçılarının bulunduğu yerin saptanması olanaklı olmaktadır.***

Fidel'e göre, gerilla birliği ile ova arasındaki bağlantı görevinin doğurduğu tehlikenin psikolojik bir tarafı vardır. Başlangıçta bir gerilla zaferinden pek emin olmayan genç bir savaşçı, görevini yerine getirmek için kamptan ayrılır. Aşağıda kuşatma yapan ordunun gücünü, azametini, dona-

** Eutimio Guerra, basit bir köylüdür ve Sierra Maestra'da asilerin ilk kılavuzudur, herkesin kendisine güvenmesinden memnundur, ama Casillas'dan Fidel'i öldürmek için 10.000 peso almıştır. Şans ya da Fidel'e göre "altıncı duyu" onun keşfedilmesini sağlamış ve sonra kurşuna dizilmiştir. Özellikle ilk aşamada liderin yeri doldurulamaz değerini bilen düşman, bugün artık her fırsatı değerlendirecektir. Peru'da Luis de la Puente bir kılavuzun ihaneti sonucu katledilmiştir. [*Debray'ın notu*]

*** Temmuz 1963'de, Guatemala'nın Izabal bölgesindeki tüm gerilla *fokosu* (21 kişi) uyanıklık eksikliğinden tümüyle yok edilmiştir. Kentte bir gerilla habercisi yakalanmış ve silah tehdidiyle ordu birliklerini kamp yerine götürmüştür. Askeri birliği götüren haberci, nöbetçi bulunduğu düşüncesiyle en zor yolu tutmuştur. Nöbetçinin bulunduğunu düşündüğü yere gelince bağırarak varlığını haber vermiştir. Ama hiç kimse karşılık vermemiştir. Haberci öldürülmüş ve askeri birlik gece karanlığında kampa girmiştir. O geçidin geçilemez olduğu düşüncesiyle, nöbetçi gecenin erken saatlerinde nöbetten alınmıştı. [*Debray'ın notu*]

nımını ve insan gücünü görür. O zaman henüz ayrıldığı karnı aç çeteyi anımsar. Aradaki zıtlık çok büyüktür, görev yapılamaz gibi görünür ve zafere olan inancını tümüyle yitirir. Bu kadar çok kamyonu, helikopteri, her çeşit silahı ve malzemesi olan çok sayıdaki askeri yenilgiye uğratmanın güçlüğünü ya da olanaksızlığını düşünür. Artık bu inancını yitiren kişi düşmanın merhametine kalmıştır. Yeniler için durum budur. Ovalar, zayıf kişilerin moralini bozar ve onları altüst eder.

Özetle, bir gerilla gücü, baskı ordusuna karşı üstünlüklerinden, hareketliliğini ve esnekliğini koruyabilirse yararlanabilir. Bir harekâtı yürütebilmek için hazırlıkların gizliliği, eylemin hızlılığı ve sürpriz unsuru büyük bir özen gerektirir. Sadece inisiyatifi, hareketin hızını ve manevra yapma yeteneğini yitirme tehlikesine katlanabilirse gerilla birliği yanına kadınları, çocukları ve ev eşyasını bir köyden başka bir köye gitmek için alabilir. Kaçınılmaz olarak gerilla yürüyüşü ile köylülerin göçünün birleşmesi gerilla gücünün tüm saldırı potansiyelini yok eder; hatta sorum-luluğunu üstlendiği sivil halkı bile etkin biçimde koruyamaz. Kendisini sivilleri korumaya ya da pasif özsavunmaya adanmış gerilla birliği, bütünüyle halka öncülük edemez ve ulusal bakış açısını yitirir. Diğer taraftan, karşı-saldırıya geçerek halkın enerjisini harekete geçirir ve *foko* bütün ülke için bir çekim noktası haline gelir. Bu nedenle, özsavunma, gerilla gücünü tümüyle taktik bir role indirger ve onu en küçük stratejik devrimci bir katkıda bulunma olanağından bile mahrum eder. Bu düzeyde faaliyet tercih etmek, halkı sınırlı bir süre koruyabilir. Fakat uzun sürede tersi doğrudur: Özsavunma sivil halkın güvenliğini tehlikeye sokar.

“Kendisine saldırılmasına izin vermek ya da pasif savunmayla kendini sınırlamak, halkın korunmasını olanaksız hale getiren ve kendi güçlerinin yok edilmesine yol açan bir konumda yer almak demektir. Diğer yandan, düşmana saldırma yollarını aramak, düşmanı sürekli savunma durumuna sokmak, onu tüketmek ve faaliyetini genişletmesini önlemek, inisiyatif ondan almak ve onun arama operasyonlarını engellemek demektir. İşte halkın korunması kutsal görevini başarmanın en iyi yolu budur.”

Bu talimatlar, Fransız sömürgecilerine karşı kurtuluş savaşı veren Vietminh’li savaşçılara verilmiştir. Bunlar bugün birçok Latin-Amerika ülkesi için de geçerlidir.

Régis Debray,
“¿Revolución en la Revolución?”,
Punto Final, N° 25, Mart 1967

STRATEJİ SORUNLARI VE İLKELER

CARLOS MARİGHELLA

Brezilya devriminin en önemli sorunu, strateji sorunudur. Bu konuda devrimciler arasında belli ölçüde anlayış birliği olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, örgütümüz belirli bir stratejik görüşü benimsedi. Ama farklı bakış açılarına sahip başka örgütlerin bulunduğu da açıktır.

Burada bu soruna ilişkin ortaya koyacağımız görüşler ve ilkeler, örgütümüzün deneyimden çıkardığı düşüncelerini ifade etmektedir. Bize göre, Brezilya devriminin stratejisi gerilla savaşıdır. Gerilla savaşı, devrimci halk savaşının bir parçasıdır.

“Brezilya Gerillasına İlişkin Bazı Sorunlar” yazımızda, stratejimizi yöneten ilkeleri ortaya koyduk. Bu yazıda, bu ilkeleri yinelerken, Brezilya devrimi konusunda stratejik görüşlerimize ilişkin belli bir düşüncenin oluşmasına yardımcı olacak

bazı ekler yapacağız.

Bu ilkelerin devrimci gruplar tarafından militanların kişisel deneyimleriyle birleştirilerek irde- lenmesi ve uygulanması, sadece mücadelemiz- in hedeflerini değil, aynı zamanda bu hedeflere ulaşmak için kullanılan temel araçların daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Bu stratejik ilkeler şunlardır:

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİ'NİN (*Ação Libertadora Nacional/ALN*) STRATEJİSİ

1. Kapitalizmin genel kriziyle birlikte kronik yapısal krizin derinleşmesinin ürünü olan süre- kli bir siyasal krizin bulunduğu ve bunun sonuc- u olarak askeri yönetimin kurulduğu Brezilya gibi bir ülkede stratejik ilkemiz, bu siyasal krizi askeri yönetime karşı silahlı halk mücadelesine dönü- ştürmektir.

2. Sürekli siyasal kriz koşullarında devrim- ci stratejinin temel ilkesi, kırlarda olduğu kadar kentlerde de, düşmanı siyasal durumu askeri bir duruma dönüştürmeye zorlayacak olan devrimci eylemlerin yoğunlaşmasını sağlamaktır. O zaman memnuniyetsizlik toplumun tüm tabakalarına ya- yılacak ve askeri yönetimin tüm olumsuzlukların mutlak sorumlusu olduğu görülecektir.

3. Sürekli siyasal krizi silahlı mücadeleye dö- nüştürmede ve siyasal durumu askeri bir çözü- me ulaştırmada devrimci stratejinin temel ama- cı, devletin bürokratik-askeri aygıtını yok etmek ve onun yerine silahlı halkı geçirmektir.

4. Brezilya devletinin bürokratik-askeri aygı- tını yıkmak için devrimci strateji, ulusal durumu niteleyen sürekli siyasal kriz koşulları altında, bu

aygıtın Kuzey Amerikan emperyalizminin çıkarlarıyla çok sıkı bir işbirliği içinde olmasının kaçınılmazlığından hareket eder. Bu aygıt, insanlığın ve özellikle Latin-Amerika, Asya ve Afrika halklarının ortak düşmanı olan Kuzey Amerikan emperyalizmine ana darbeyi vurmaksızın yıkılamaz.

5. Devrimci anlayışımız, temel işlevi Kuzey Amerikan emperyalizminin küresel stratejilerine karşı olduğu ve siyasal ve askeri stratejileri, iki ayrı strateji olarak değil, tek bir strateji olarak ele aldığı için küreseldir. Aynı zamanda, taktikler stratejiye tabidir ve bunun dışında başka bir işlevi olamaz.

6. Stratejimizin küresel karakteri göz önüne alındığında, askeri yönetimin devrilmesi mücadelesine girildiğinde, Brezilya toplumunun sınıfsal yapısının sosyalizme doğru köklü dönüşümünün sağlanmasını stratejik bir ilke olarak hesaba katmalıyız. Kuzey Amerikan emperyalizmi bizim birincil düşmanımızdır ve ona karşı yürütülen mücadeleyi bir ulusal kurtuluş ve anti-oligarşik eyleme dönüştürmeliyiz.

Böylece, askeri yönetim, devrimci saldırılar karşısında Kuzey Amerikan emperyalizmini ve Brezilya oligarşisini korumaya zorlanacak ve kamuoyunun gözünde güvenilmez hale gelecektir. Diğer taraftan, askeri yönetimi devirerek ve silahlı güçlerini imha ederek, Kuzey Amerikalıları ülkemizden dışarı atacağız ve Brezilya oligarşisini yok edeceğiz. Böylece sosyalizmin önündeki engelleri ortadan kaldıracğıız.

KENT VE KIR MÜCADELESİNİN STRATEJİLERİ

1. Şehirlerdeki mücadele kırsal mücadele-

nin tamamlayıcısıdır ve bu nedenle, (kendilerine ait ikmal ağına sahip) gerilla cephesi ya da kitle cephesi olsa bile, her zaman taktik nitelikte kabul edilir.

2. Kesin sonuç alıcı mücadele stratejik alanda, yani kırsal alanda verilir ve taktik alanda, yani şehirlerde böyle bir mücadele gelişemez.

3. Bazı yanılgılarla şehir gerilla savaşının sonuç alıcı mücadele gibi yürütülmesi, kırsal alandaki stratejik çatışmada köylülüğün rolünü ikincil düzeye indirger. Mücadelede köylülüğün katılımının azlığı ya da hiç olmaması, burjuvazinin devrimi saptırmak ve tecrit etmek için üstünlük sağlamasına yol açar; temel müttefiki olan köylülüğün desteğine sahip olmayan proletaryanın bürokratik-askeri devlet aygıtına dokunmasını önlemek için değişik manevralar yapmaya çalışır.

4. Sadece gerici silahlı kuvveler yok edildiğinde ve askeri-burjuva devlet kitlelere karşı hareket edemez hale geldiğinde, gerilla mücadelesiyle birleşik olarak kentlerde yapılabilecek bir genel grev, zafere öncülük edecektir. Devrimci mücadelenin birincil hedefinin askeri-bürokratik aygıtın yok edilmesi ve onun yerine silahlı halkın geçirilmesi savından türetilen bu ilke, burjuvazinin genel grevi kırmasını ve inisiyatifi devrimcilerden almak ve iktidar mücadelesinin önünü kesmek için bir darbe yapmasını önlemeye hizmet eder.

ŞEHİR GERİLLASININ STRATEJİSİ

1. Kentler mücadelenin tamamlayıcı alanları olduğundan, şehir gerillası da kır gerillasının desteğinde taktik bir rol üstlenmelidir. Bu nedenle, şehir gerillasını, kır gerillasına yönelik bastır-

ma operasyonlarının yoğunlaştırmasını önlemek amacıyla diktatörlüğün silahlı güçlerini imha etmenin, oyalamanın ve önlemenin bir aracı olarak yürütmeliyiz.

2. Şehir gerillası sürecinde kullandığımız mücadele biçimi kitle mücadele biçimi değil, ateş gücüyle desteklenen ve diktatörlüğe karşı savaşan küçük silahlı grupların mücadelesidir. Kitleler diktatörlüğün önünde güçsüz oldukları sürece, devrimcilerin ateş gücünün doğrudan düşmanlarına yöneldiğini gördüklerinde şehir gerillasına sempatiyle bakacaklar ve onu destekleyeceklerdir.

3. Şehir gerillasının mücadele biçimleri, ani saldırı, pusu, kamulaştırma, silah ve patlayıcıların ele geçirilmesi, devrimci terör eylemleri, sabotaj, işgal, baskın, Kuzey Amerikalı ajanların ya da işkencecilerin cezalandırılması, bildiri dağıtma, korsan gösteriler, duvar yazıları vb. gerilla taktiklerini ve silahlı eylemleri kapsar.

4. Şehir ve kır gerillasının altyapısı şunları kapsar: Eğitim, uzmanlaşma, fiziksel eğitim, kendini savunma, profesyonel becerileri kullanma, ev yapımı silahların teknik hazırlığı, ateş gücünün geliştirilmesi ve eğitimi, istihbarat ağı, iletişim ve ulaşım araçları, tıbbi kaynaklar, ilk yardım. Amacımız, şu ya da bu gerilla biçimini zayıflatmamak ve her ikisini doğru biçimde birleştirmek için altyapıdan yararlanmaktır.

5. Gerilla savaşına katılan devrimciler, kentsel alanlardaki kitle hareketine ve kitlelerin mücadele biçimlerine, yani grevler, yürüyüşler, protesto eylemleri, boykot vb. eylemlerine büyük önem vermelidirler. Kentsel kitle hareketlerine ilişkin stratejik ilkemiz, emekçi sınıfların, öğrencilerin ve diğer güçlerin silahlı mücadele için bir

altyapı yaratmak amacıyla şehir gerillasına katılmalarını ve silahlı kitle gruplarla kendi eylemlerini gerçekleştirmelerini sağlamaktır.

KIR GERİLLASININ STRATEJİSİ

1. Köylülerin büyük toprak sahiplerine karşı mücadele talepleri ile kır sendikalarının taleplerinden çıkartılan bu strateji, silahlı mücadele içinde, olumlu anlamda gelişecektir. Ancak, ateş gücü olmaksızın köylülerin yürüteceği mücadele gerici güçler tarafından ezilecektir. Brezilya köylüsü, çok sınırlı politik bilince ve mistisizmden ya da eşkıyalıktan daha öteye geçmeyen mücadele geleneğine sahiptir. Onların proletaryanın yönetimi altında sınıf mücadelesi deneyimleri çok yenidir ve çok sınırlıdır. Diktatörlüğün egemen olduğu kırsal alanların bugünkü koşullarında, kırdaki stratejik mücadele, köylülük içinden doğacak bir gerilla altyapısından türeyecektir. Büyük toprak sahiplerine karşı savaşan ve kendi çıkarlarına zarar vermeyen bir ateş gücünün ortaya çıktığını gördüklerinde, gerilla savaşını destekleyecekler ve gerillaya katılacaklardır.

2. Gerilla savaşının temel stratejik ilkesi, öğrencilerle bütünleşmiş silahlı işçi-köylü ittifakı oluşturulmaksızın ve pekiştirilmeksizin, devrimci mücadelenin herhangi bir sonuca ulaşamayacağı ve belirleyici olamayacağıdır.

3. Ülkenin iç bölgelerinde çok hareketli olan kır gerilla savaşı, öğrencilerle birlikte işçi-köylü silahlı ittifakının oluşturduğu bir nüveden inşa edilecek olan devrimci ulusal kurtuluş ordusunun kurulmasına öncülük yaparak belirleyici bir niteliğe sahiptir.

4. Brezilya gerillası, hiçbir durumda belli bir

alanı, bölgeyi savunmamalıdır, hiçbir biçimde üsler ya da sabit mevziler oluşturmamalıdır.

5. Kır gerillası her zaman hareketli olmalıdır. Aynı biçimde, şehir gerillası da çok hareketli olmalıdır ve geri çekilmeyi kesinkes güvenceye almaksızın bir yeri asla işgal etmemelidir. Brezilya'daki devrimci savaş, koşullar ne olursa olsun, her durumda hareketli savaştır.

6. Devrimci savaşta gerilla, stratejik bir rol oynar ve onun politik hedefi, devrimci ulusal kurultuş ordusunu oluşturmak ve iktidarı ele geçirmektir. Devrimci mücadelede bu politik hedeften sapılmasını önlemeliyiz ve kır ya da şehir gerillasının, bir eşkıyalık aracına dönüştürülmesini ya da eşkıyalarla birlikte hareket edilmesini, onların yöntemlerinin kullanılmasını kesinkes önlemeliyiz.

ÖRGÜTLENME STRATEJİSİ

1. Ülkenin büyüklüğü, değişik stratejik önemi ve devrimci eylemin çeşitliliği ilkesi, diğer etmenlerle birleşerek, bölgesel eşgüdümüne sahip pek çok devrimci merkezin doğmasını sağlar. Bu devrimci merkezler, devrimci mücadeleye başlamak için gerilla altyapısının yeterli olup olmadığına ve bölgesel düzeyde politik ve taktik eylemlere kendileri karar vereceklerdir.

2. Örgütümüzün stratejik yönetimi ve genel taktikleri, yani politik ve askeri liderliğin birliği, birden ortaya çıkmaz. Bu liderlik, gerilla savaşını temel mücadele biçimi olarak kabul eden silahlı mücadele sürecinde, stratejik alandan taktik alana ya da taktik alandan stratejik alana giderek, devrimci eylemle özdeşleşmiş ve mücadeleyi son hedefine ulaştırana kadar yürütme yetene-

ğine sahip kadın ve erkekler ortaya çıktığında oluşacaktır.

3. Örgütümüzün devrimci birliği, isimler ve kişiler açısından değil, benimsediğimiz stratejik, taktik ve örgütsel ilkeler açısından sağlanmıştır.

Carlos Marighella

Teoria v Accion Revolucionarias,

Cuernavaca, Mexico, 1971

RÉGIS DEBRAY VE
BREZİLYA DEVRİMCİ HAREKETİ
JOÃO QUARTIM

Régis Debray, Latin-Amerika devrim stratejisi tartışmalarında bir kilometre taşıdır. Onun tezleri, ortodoks komünist partilerinin reformizmi ile buna karşı çıkan sol akımlar arasına kesin bir ayırım çizgisi çekmiştir. Bir yanda proletarya devriminin temel görevinin gerilla *fokosu* kurmak ve geliştirmek olduğunu savunan sol, öte yanda eski çürümüş komünist partilerinin ve koltuk solcularının en “radikal” unsurlarını “Komünist İşçi Partisi” ya da “Devrimci Komünist Partisi” gibi (sanki işçi partisi komünist ve komünist parti devrimci olmazmışçasına) parlak isimler altında bir araya getirmeye çalışanlar. Debray’ın asıl başarısı, kentlerde merkezileşmiş olan komünist partilerinin iktidarı ele geçirmek için proletaryaya önderlik etme yeteneğinden yoksun bulunduklarını

göstermiş olmasıdır. Latin-Amerika'daki sınıf mücadelesinin özgün koşulları, yeni tip bir öncüyü, gerilla kolunu talep etmiştir. Latin-Amerika'daki devrimci deneyimi sistematize etmeye çalışan bu tezlerin etkisi büyük olmuştur. “*Devrimde Devrim*”in yayınlanmasından sonraki bir yıl içinde, Brezilya solu, Debray’ın yanında ya da karşısında yer almaya zorlandı.

Bundan sonra sorunlar, hem daha açık, hem de daha karmaşık hale gelmiştir. Debray’ın kitabı bir bakıma soldaki ideolojik tartışmanın geçmiş bir aşamasına ait olarak kalmıştır. Bu, tartışmanın yoğunluğunu yitirdiği anlamına gelmez. Tersine, ideolojik ve stratejik kutuplaşmayı, lehte ya da aleyhte Debray sorunsalını aşmanın koşulları yaratan “ya gerilla ya parti” sorusunun kendisidir.

Bir başka deyişle, Debray’ı aşanlar onun tezlerini *reddedenler* değil, bu görüşü *derinleştirenlerdir*. Solun büyük çoğunluğu bunları reddetmeye devam ediyor: Bunlar, emperyalizme karşı ve sosyalizm için mücadele tarihsel görevine sadece sözde bağlı kalan müzmin oportünistlerdir. Bugün gerçek devrimciler ABD emperyalizminin egemen olduğu toplumlarda iktidar alternatifi olabilecek bir gücün, ancak ve yalnız, en yüksek biçimini devrimci halk ordusunun nüvesi olan gerilla *fokosunun* oluşturduğu devrimci halk savaşı ile zafer kazanılabileceğini bilmektedirler.

Debray’ın tezlerini neden derinleştirmek gerekliydi? Bu soru başka bir soruya bağlıdır: Bunları *kim* derinleştirdi? Ya da en azından kim *bu işi yapabilecek hale geldi*? Devrimci teori olmadan devrimci pratik olamayacağına göre, devrimci pratik olmadan da devrimci teori olamaz. Gerçekleştirilemeyen ya da gerçekleştirilmesi halinde toplumun değişmesine önderlik edemeyen

teori, devrimci teori değildir. Devrimci teori, hiçbir zaman bütün pratiğin bütün gerçeklerini önceden tam olarak belirleyip, bunlara ayrıntılı çözümler getirmese de, *yaratıcı bir şekilde pratiğe konulduğu* ölçüde eksiklikleri ve sınırlılığı ortaya çıkar. Bu yüzden devrimci pratik teorinin sürekli olarak yeniden formüle edilmesi ve sürekli gelişmesidir. Yalnız bulanık beyinli küçük-burjuva entelektüellerine göre, teori ve pratik arasında kesin bir ayrılık vardır. Bu nedenledir ki, Debray'ın teorisini derinleştirmek durumunda olanlar, ancak Che Guevara'yı, Küba Devrimi'ni, Vietnamlıların kahramanca mücadelesini ve genel olarak sömürülen halkların savaşan öncüsü-nün en büyük düşmanı ABD emperyalizmi ile dünya çapında çatışma örneğini izlemeye çalışırken onun teorisini somut pratiğe uygulama yolunda çaba harcamış olanlardır.

Brezilya devrimcileri, geleneksel örgütlerinin oportünizminden kopma süreci içinde kaçınılmaz olarak Debray'ı güvenilir bir rehber olarak görmüşlerdir. Aynı derecede kaçınılmaz olarak, onun tezlerini harfi harfine kabul ettiler ve bir süre için (bunları somut pratiğe uygulamak için gereken zaman), "*Devrimde Devrim*"in sınırlılığını anlayamadılar. Bu kitap, kendileri için devrimin tüm temel teori ve örgütsel sorunlarını çözüme bağlamış gibi geldi onlara. Bir kez bu kitap okunduktan sonra, devrimci için, artık yoldaşları ile buluşmak, sırt çantalarını, mataralarını, silahlarını, haritalarını, pusulalarını kapıp dağa (makilere) çıkmak kalıyordu yalnızca.

Ama sorunlar bu denli basit değildir. Eski partiden, işçi sınıfı ile bağları koparmaksızın nasıl ayrılacaktır? Gerilla kolu için sömürülen yığınların desteği nasıl sağlanmalıdır ki, gerilla kolu

sadece kendisinin değil, sömürülen yığınların da öncüsü olabilsin? Emperyalist baskıya başarıyla direnebilecek gerilla cepheleri ağı somut olarak nasıl örgütlenebilir? Debray, *fokonun* en zorlu görevi, yani *fokonun hazırlanması* konusunda hiçbir şey söylemez. Tahlillerinde gerilla kolunu, silahlanmış, donatılmış, düzenlenmiş ve yerleştirilmiş varsaymıştır.

1967’de böyle sorular sormak, bir süre daha kentlerde kalmamızı ve stratejik harekete başlamamızı engellemek için ortaya atılmış oyalayıcı manevralar, salt oyalama olarak görülebilirdi. Ama 1967, aynı zamanda, Bolivya gerillalarının geçici olarak bozguna uğradıkları ve Che Guevara’nın katledildiği yıldır. Latin-Amerika devriminin en büyük kahramanının yönettiği bir grubun yanlış yapacağına inanmak oldukça güçtü. Sadece hazırlık yanlışlıkları (eğitim alanları ile harekât alanlarının birbirine karıştırılması, bağlantılarda düşüncesizlik, karargâhların, haritaların, erzâğın daha önceden hazırlık yapılmaksızın anında temin edilmek istenmesi) değil, aynı zamanda kavram yanlışlıkları, ne yazık ki Guevara, *fokoya* destek olması için bir politik cephe kurma arayışında ciddi bir politik hataya düşmüş, bu cephe içinde uzlaşmaz değilse bile, birbirlerine muhalif gruplara bağlı çok farklı teorik ve stratejik görüşlere sahip bürokrat ve oportünist unsurları biraraya getirmiştir.

Bu yanlışları ve bunun yol açtığı trajediyi Debray önceden görmemiştir. Bolivya köylülerinin *gerillanın* kahramanlığı karşısındaki özel kayıtsızlığının farkına da varamamıştır. Debray için, toplumsal sınıfların ve somut gruplara ait özgün sorunların ve isteklerin tahlili, sloganların ve programların doğru formülasyonu önemsiz şeylerdir,

boş konuşmalardır. Silahlı propagandayı yığınların desteğini sağlamak için evrensel bir formül olarak kabul eder. Onun anlayışınca, kişinin kitlelere ne söylediğinin pek fazla önemi yoktur, yeter ki kişi bunları söylerken silahı elinde olsun. Proletarya programının ancak silahla savunulduğunda gerçek bir iktidar alternatifi haline geldiğini göstermek, teori ile pratiğin karşılıklı bağımlılığı üzerinde direnmek yerine, Debray, egemen sınıfın baskı aracına karşı mücadelenin kitleleri proleter devrimine kazanmak için yeterli olduğu kanısının uyanmasına yol açmıştır. Yazılarında *silahlı propagandayı* silahların propagandasından kesinlikle ayırmamış, böylece marksist bilimi küçümsediğini ortaya koymuştur.

1968 yılında Brezilya’da, silahlı mücadeleye hazırlanma deneyleri başlamıştır. Debray’ın devrimci teorisini deney alanına koyan devrimci pratik budur. Bu pratik şimdiye dek bize ne öğretmiştir? Teorinin doğrulandığı söylenebilir mi? Yoksa bu konuda karara varmak için henüz vakit erken midir? Biz devrimci pratiği –henüz bir tohum halinde olsa bile– marksizmin bilimsel ilkelerinin ışığında geliştirmek için vaktin hiçbir zaman erken olmadığına inanıyoruz.

Eğer diyalektiğin yasaları varsa, bunlardan birine göre, gerçek bütündür. Bu yasanın ışığında bakılırsa, Debray’ın teorisi *asılsız bir hale gelmiştir*, çünkü tamamlanmamıştır. Bunu söylemekle teorinin devrimci sürecin bütün görünüşlerini, aşamalarını, sorunlarını incelememiş olduğunu kastetmiyoruz. Eğer eleştirimiz kendini bununla sınırlandırmış olsaydı, o zaman eleştiri olmaktan çıkardı. Çünkü hiçbir teori, düşünsel planda gerçeğin karmaşıklıklarını önceden tam olarak aydınlatamaz. Bu nedenle, Debray’ı söylemedikleri

için değil, ama kendisi için koyduğu teorik hedeflere ulaşmak amacıyla söylemek zorunda oldukları için eleştiriyoruz.

Debray, kendine özgü tipte bir teorisyen, bir marksist *entelektüeldir*. Bir Marksist entelektüel, politik bir kadro olabilir. Debray böyle değildir. Bir entelektüel ne kadar çok gözlemlemiş, ne kadar çok araştırmış, çok okumuş olursa olsun, devrimci sorunlar ve görevler konusundaki değerlendirmeleri her zaman *dışsal* olacak, hiçbir zaman kendi örgütünün yaşayabilmesini belirleyen çözümlmeleri *kendi acil sorunları* olarak benimseyemeyecektir. Devrim, sadece genel görünüşü ve temel çizgileriyle entelektüellerin zihninde var olabilir. Gerilla ya da parti; hareketli stratejik güç olarak ya da partinin silahlı kolu olarak gerilla; kır ya da şehir gerillası: geçmişin deneyimleri ve bugünün dersleri – entelektüel Debray’ın üzerinde çalıştığı kavramlar bunlardır. Geçmişte “komünist” militan olarak onlarca yıl çalışmış bir sürü parti bürokratına bazı strateji dersleri öğrettiği tartışma götürmez bir gerçektir. Ama entelektüel konumu bu derslere bazı kısıtlamalar koymaktadır. Bazı çıkardığı temel sonuçlar hala geçerlidir ve katkısının önemini hatırlatmaktadır: Ayaklanma göz boyamalarının eleştirisi, özsavunma, Latin-Amerika’da kırsal alanlarda “Çin” halk savaşı kavrayışı vb.. Ancak diğer formülasyonları daha az memnun edicidir ve sebepsiz yere oportünist “sol”un kötü niyetli saldırılarına karşı savunmasız yanlar bırakmaktadır. “*Dağ, burjuva ve köylü unsurları proleterleştirir; şehir, proletaryayı burjuvalaştırır.*”¹ Bu şaşırtıcı budalalığı çürütmek çok kolaydır: Ekim Devrimi’ni “burjuvalaş-

¹ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p. 75.

miş” Petrograt proletaryası yapmıştır ve “burjuvallaşmış” İspanyol milisleri Madrid kapılarında faşizme karşı iki yıl kahramanca direnmişlerdir.

Daha kötüsü var. Sorun sadece cümlelerde değildir. Bunların arkasında parlak yalınlık ve dogmatizm karışımı ile Debray’ın Stalinist formülasyonu yatmaktadır. Latin-Amerika’daki öncünün niteliğini ve stratejinin karakterini mükemmel bir şekilde tam olarak kavrayış ve sunuşu, bunu çevreleyen ideolojik ve teorik temel yüzünden değerinden pek çok şey yitirmiştir. Bu cümlelerin kelime kelime yorumlanması, bizi, gerilla *fokosu* hareketinin başlamasından önceki hazırlık aşamasını küçümsemeye, kitle hareketlerinin kendiliğindenci kavrayışına, silahlı propagandanın etkisini abartan *fokoist* bir anlayışa, sosyal ve politik tahlillerde formalizme ve skolastizme ve de sonuç olarak, öncünün ve devrimci sınıfların örgütlenişinde militarizme götürür. Bu sorunların her birini derinlemesine incelemek zorunludur.

I. FOKONUN HAZIRLIK AŞAMASININ KÜÇÜMSENMESİ

Yazılarının hiçbir yerinde Debray, gerilla *fokosunun* nasıl ve kim tarafından hazırlanacağı sorusunu ciddi olarak ortaya atmamıştır. *Pratik bu sorunun temel sorun olduğunu göstermektedir.* Çin ve Vietnam tipi devrimci savaşın Latin-Amerika’ya mekanik olarak aktarılmasını kesin bir şekilde eleştirmesine olanak tanıyan duru zekâsı, Debray’ı, Küba Devrimi’ni körü körüne taklit etmeyi savunmaktan geri koymamıştır. Bu yanlışlığı doğru bir evrensel amaçtan yola çıkarak yapar: “Küba devrimi asla tekrarlanamaz” diyen

oportünist dönemlere karşı savaş. Ama Küba Devrimi'nin bir daha tekrarlanabileceği durumlar ile tekrarlanamayacağı durumları kesinlikle birbirinden ayırt etmek gerekir. Debray böyle yapmamıştır. Bunun yapılabilmesi için, Küba Devrimi sırasında ve bugün *dünya çapında* güç ilişkilerinin ve sınıf mücadelesinin karakterinin doğru bir tahlili gerekir.

“Sol” oportünistlerin gerilla savaşı stratejisine karşı çıkışlarında kullanabilecekleri ender iddialardan birinin üzerinde ciddiyetle durmak gerekir. Sanki Venezüella Komünist Partisi'nin *reformist* bir parti olduğu için değil de, *parti* olduğu için gerillaya ihanet ettiği öne sürülmektedir. Bu iddianın doğru yanıtı nedir?

Başlangıçta kabul edilmelidir ki, Debray'ın büyük zayıflığı, “parti” ve “gerilla” soyut kavramlarını kullanma biçiminden ortaya çıkmaktadır. Geleneksel komünist partilerinin ihanet ve sapmaları, sanki politik sapmalara yol açan teorileri değil de, tam tersi örgütsel yapılarıymış gibi, parti olarak örgütlenmelerine bağlanıyor. Materyalist diyalektiği kullanmak, program, parti ve sınıf mücadelesi kavramı ile mücadelenin pratik yöntemleri arasındaki karşılıklı bağımlılığı incelemek, reformist pratiği “haklı gösteren” şeyin reformist teori olduğunu göstermek yerine, Debray, böyle bir parti örgütlenmesinden tümevarım yolu ile oportünist strateji ve küçük-burjuva sapmaları çıkarıyor.

Debray'ın özümsemeyi başaramadığı kalıcı bir Leninist miras vardır ki, onun yanlışlarını açıklar: Sınıf mücadelesinin her aşamasında, her özel konjonktüründe devrimci stratejinin *bilimsel* formülasyonu. Lenin, hiçbir zaman sınıf tahlilini, teorik çizginin gelişimini ve öncü örgüt biçimi-

nin tartışmasını birbirinden ayırmamıştır (Debray bunu yapmıştır). Bunlardan herhangi birini kesinlikle açıklanmış kabul edip, dikkatini yalnız diğerleri üzerinde toplamaya çalışmamıştır. Yapısal koşullar ile konjonktürel koşullar arasındaki, evrensel stratejik hedefler ile mücadelenin her aşamasında her kesimin özgül görevleri arasındaki farklılıkları hiçbir zaman akıldan çıkarmamıştır.

Debray'ın önemsemediği gerilla *fokosunun* hazırlığı, tüm devrimci savaş içersinde en az ötekilerden herhangi biri kadar önemli temel bir basamaktır. Bu basamak, Debray'ın yazılarında devrimci sürecin bir aşaması olarak değil de, devrimin bir çeşit tarih öncesi olarak yer alır. “*Devrimde Devrim*”in sonunda, kesin olarak “politik harekete girmek isteyen biri askeri *fokodan* geçmelidir” der. Bu yüzden, en önemli soru –ne yapılmalı?– ile karşılaşan devrimcilere verdiği yanıt çok basittir: Bir askeri *foko* kurun. Taktik soruya da –askeri *foko* nasıl kurulur?– verdiği yanıt aynı ölçüde basittir: Askeri eğitimle kadroları bir araya toplayın, para, silah ve teçhizat edinin, harekât alanlarında depolar kazın, savaş alanını tanıyın, hareketli savaşa başlamak için düşmanın gelmesini bekleyin. “Başarılı bir pusu, bir işkencecinin yok edilmesi, nakledilen silahlara el konulması, bunlar herhangi bir Amerikan ülkesinde ortaya çıkabilecek reformist yüreksizliğe en iyi yanıtıdır.”²² Debray'ın göremediği, gerilla mücadelesini başlatmaya hazır olan bir devrimci örgütün en önemli sorununun bu olmadığıdır. Daha kötüsü, yalnızca askeri eylemlerin *politik etkilerine* önem vermek, *politik sorunları* askeri mücadelenin içinde boğmaktır. Çünkü sorun, gorillere ve kukla ordu-

²² R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p. 126.

ya karşı nasıl ateş edileceğini bilmekte değildir; ama bu iş nasıl yapılmalıdır ki, devrimci sınıflar, a) ateşin *kendi öncüleri* tarafından açıldığını anlasınlar ve b) onun başlattığı kampanyaya her yoldan ve her düzeyden katılsınlar. Asıl sorun bunun nasıl yapılacağını bilmektir.

Öncü tarafından gerçekleştirilen pusular, cezalandırmalar, kamulaştırmalar ve askeri-politik eylemler, Debray’a göre, “reformist yüreksizliğe en iyi yanıtıdır”. Biz, sorunun bu şekilde konulmasını son derece büyük bir talihsizlik sayıyoruz – ki bu yanlış demek değildir. Silahlı mücadele reformistlere *yanıt* değildir. Bunun hazırlığı ile gerçekten uğraşanlar bunun pekâlâ farkındadırlar. Karşılaştıkları temel güçlük, silahlı eylemleri başlatmak ya da gerilla eylemlerini başlatabilecek yeterli sayıda kadroları kırlara göndermek değil, *bunu doğru olarak saptanmış bir stratejinin çerçevesi içinde yapmaktır*.

Aşırı bir Debray taraftarı, *fokonun* hazırlık aşamasının tahlili, onun üç klâsik metnini yazmaya sevk eden ön düşünceler arasında yer almıyordu ve bu nedenle bu tür eleştiriler boş ve değersizdir diyebilir. Biz bu itirazı kabul etmiyoruz. Politik bir metin (ve Debray’ın hocası Althusser genel anlamda teorik metnin ne olduğunu göstermiştir) sadece *söyledikleri* açısından değil, *söylediği şeyler* ile ima ettiği, “söylemedikleri” açısından da önem taşır. Debray’ın metninde “söylenmemiş” olan, onun tamamen ihmal ettiği, kendi yasaları ve zorunluluklarıyla sınıf mücadelesinin *özgül bir aşaması* olan devrimci savaşın hazırlık aşamasıdır ki, bu proletarya devriminin tarihsel görevlerinin sorumluluğunu üstlenmiş olan siyasi bir örgüt tarafından marksistçe, yani bilimsel ve devrimci bir tarzda ele almayı gerektirir.

Gerilla kolu, proletaryanın öncüsünün hareketli stratejik gücüdür. Aynı zamanda, sınıf mücadelesinin en yüksek düzeyidir. Ve proletarya öncüsü, buna ulaşırken, böylece kendini objektif olarak kurmuş olur. Ama temel mücadele tek mücadele değildir ve salt temel mücadele ile uğraşan bir örgüt kitlelerden kopar ve egemen sınıflarla karşı karşıya geldiğinde kendisini kitlelerden tecrit edilmiş olarak bulur. Bu, devrimci örgütün *önce* tüm popüler mücadele biçimlerinde hazır bulunması ve *sonra* sınıf mücadelesinin “nihai anı” olarak stratejik hareketi başlatması anlamına gelmez. Böyle bir anlayış, sadece sınıf mücadelesine oturdukları yerden katılmaya kalkışan ve ancak iktidar ele geçtiğinde yerlerinden kalkan ko-kuşmuş bürokratların kafasında bulunur. Böyle düşünenler için ele geçirilecek iktidar yoktur. Biz, devrimci örgütün kendisini tamamen gerilla kolunun stratejik harekâtına vermesine karşı çıkar-ken, bununla iki sapmayı da reddediyoruz:

1) Egemen sınıfın baskı aygıtı ile belirleyici çatışmayı sadece öncünün görevi sanan ve sınıf *yerine* öncünün devrim yapacağına inanan darbecilik (Blanquizm ya da militarizm).

2) Kitlelerin *kendiliğinden* gerilla öncüsüne katılacağını ve hareketli stratejik kuvveti *ken-di* öncülerini olarak tanıyacağını iddia eden kendi-liğindencilik.

Brezilya’daki devrimci savaşa hazırlık deneyi, bu sapmaların en tehlikelisini ve bunlardan kaçınma yollarını göstermiştir. Yeni bir *Caparaó*’dan²⁷ ya da yeni bir *Camiri*’den²⁸ kaçınmak için bazı önemli dersler çıkarılmalıdır.

Birincisi, pratik içindeki birçokları gibi Deb-ray da, bir temel ilkeyi görmezlikten gelmiştir: Gerilla, devrimci eylemin başlangıcı değildir.

Debray'ın kelime kelime ve sekterce yorumlanması (Debray'ın kendisinin öyle yorumlar yapılmasını mümkün kıldığını göstermiştik), yapılan askeri ve lojistik hazırlıklar hariç, gerilladan önceki tüm politik çalışmayı oportünist olarak yorumlamaya yol açar. Bolivya deneyi göstermiştir ki, şehirlerde oportünist bir politikaya yol açan şey öncünün (kırlarda savaşan) görevlerinin böylesine militaristçe basitleştirilmesidir. Çünkü Bolivyalı devrimciler sadece *fokoyu* düşünmüşler ve gerilla kolunun desteklenmesi için gerekli politik-askeri çalışmaları müzmin oportünistlerin eline bırakmışlardır. Bu kişiler, devrimin görevlerini üstlenmek konusundaki yetersizlikleri herkesçe bilinen bu politik örgüt militanları, işi Che Guevara ve arkadaşlarına ihanet etmeye kadar vardırırmışlardır.

Böylece tüm halkın savaşı olan gerilla savaşını hazırlayacak devrimci örgütün gerekliliği ortaya çıkmış oluyor. Bu örgütün *ana* hedefi (stratejik harekât) gerilla kolunu yaratmak ve geliştirmektir, ama *evrensel* hedefi, tüm halkın savaşıdır. Kendiliğindencilerin yaptığı gibi, popüler mücadelenin tüm biçimlerinin gerilla koluna objektif olarak yardımcı olacaklarını iddia etmek bir anlam taşımaz. Öncü ile kitleler arasındaki bağı kurarak, devrimci pratiğin temel kuralına –ne daha az, ne daha çok, kitlelerden sadece bir adım önde– saygı göstererek bu yardımı titizlikle tasarlamak bir anlam taşır ancak. Öncü tarafından başlatılan mücadeleye girmeleri kitlelere bağlı değildir; kendisini kitlelerin devrimci enerjilerini değerlendirecek biçimde örgütlemek öncünün görevidir. Eğer öncü, sınıf mücadelesinin somut sürecinden kopmak istemiyorsa, objektif olarak devrimci olan sınıflarla sağlam bağlar kurmayı –gerilla kolunun hazırlığı demek olan baş-

langıç aşamasından itibaren– başarmalıdır. İster örgütsel, ister politik olsun, her iki durumda da, işçileri, köylüleri ve küçük-burjuvazinin çıkarlarını proletarya doğrultusunda olan bazı kesimlerini kapsayan kitle hareketlerinin doğru çizgisini temsil etmelidir.

II.

SİLAHLI PROPAGANDANIN ETKİSİNİN FOKOCU TARZDA ABARTILIŞI

Debray'ın yazılarında silahlı propagandanın silahların propagandasından kesinkes ayrılmadığına değinmiştik. Burada bir kelime oyunu değil, temel bir sorun yatmaktadır.

“*Devrimde Devrim*”de Debray, Latin-Amerika ve Asya'daki devrimci savaş koşullarında farklılık olduğunu gösterdikten sonra, Latin-Amerika devriminde silahlı propagandanın kendine özgü niteliğini saptamaya kalkışmaktadır.

“Propaganda ve ajitasyon çalışması –yeni örgütü halka anlatma, bölgesel yönetimi kitle örgütüne dönüştürme çabaları– temel sorun olur ve ilerdeki savaşlar buna bağlıdır. Propaganda savaşın kurtarıcı yapısına tanıklık eder ve bu mesajı kitlelerin zihnine yerleştirir. Bundan başka üretimin örgütlenmesine, vergi toplanmasına, devrim yasalarının anlaşılmasına yardımcı olur...”³

Debray devam ediyor:

“Bugün Latin-Amerika gerilla hareketlerinde bu eylemlerin gündemde olduğu bir aşamaya gelindiğini göremedik... Bir başka deyişle, silahlı propaganda askeri eylemden önce gelmez, askeri eylemi izler. Silahlı propagan-

³ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.55.

da gerilla cephesinin dışından çok içindedir. Mevcut koşullar altında, en önemli propaganda biçimi başarılı askeri eylemdir.”⁴

Bunu okuyunca Debray’a olan tüm saygımıza rağmen, yukarıdaki sözlere yanıt olarak yine onun bir sözü aklımıza geldi: “Bazı politikalar kriminolojinin alanına giriyor...” Bu bölümler, militarist demesek de (Debray’ın kendisi, mevcut aşamada politik yanın askeri yana indirgenmesinde direktir), babacan (paternalist) diyebileceğimiz bir devrimci pratik anlayışını gizlemektedir. Öncü kitleleri daha sonra “politik” açıdan kazanabilmek için önce “askeri” açıdan kazanmalıdır. Öncü güç, egemen sınıfın baskı aygıtına karşı verdiği savaşın başlangıç aşamasında kimseye karşı değil, sadece kendine karşı sorumludur. Dağda ve ormanda yaşayan köylüler artık kırsal alanın parçalarıdır. Konuşan silahlar ve yalnızca silahlardır. Bolivya’da böyle olmuştur. Orada neler olduğunu anlatmak için köylülerin Che Guevara ve yoldaşlarının kahramanca mücadelesini anlayamadıklarını söylemek yetmez. Çünkü Che Guevara onları *kazanmanın* gerekli olduğunu bilen bir insandır.

Che Guevara günlüğünün Mayıs 1967’nin özetinde o dönemin en önemli karakteristikleri arasında “köylülerle birleşme konusunda kesin eksiklikleri” not eder.

“Bize karşı olan korkularını yitirmeye başladılar. Onların saygısını kazanmak yavaş ve sabır isteyen bir görevdir.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Haziran ayı özetinde Che Guevara yeniden aynı konuya değiniyor:

⁴ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.56.

“Köylülerin birleşmesinin eksikliğini hissetmeğe devam ediyoruz. Şu kısır bir döngüdür: Bu birleşmeyi sağlamak için kalabalık nüfuslu alanlarda kalıcı eylemler yürütmek ihtiyacındayız ve bunu yapmak için daha fazla adama ihtiyacımız var.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Aynı ifade Temmuz ayında trajik bir tek düzelikle tekrarlanır:

“Eski köylü tanıdıklar tarafından bazı cesaret verici kabul işaretleri veriliyorsa da, köylülerle birleşme eksikliği kendisini hissettirmeye devam ediyor.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Burada gerillanın *askeri* mücadelesiyle *politik* olarak etkilenmiş eski ilişkilerden söz ediliyor. Askeri kamulaştırmaların yalın etkisi, cesaret, gerilla kolunun savaşçılığı ve fedakarlığı, kitleleri öncü gücün çevresinde toplamak için *tek başına* yeterli değildir.

Bunu izleyen iki ay boyunca gerilla kolunun askeri çöküşü başlar. Politik tecrit daha da belirgin hale gelir.

“Hiçbir ilişki kurmadan ve yakın gelecekte de kuracağımıza dair geçerli bir umut ışığı olmadan devam ediyoruz. Onlarla daha önce kurduğumuz küçük ilişkileri gözönünde bulundurursak, bunun nedenlerini anlayabiliriz.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*, Ağustos ayı özeti)

“Ordunun eylemde daha fazla etkili olmaya başlaması ve köylü yığınlarının artık yardım etmemesi ve hatta ihbar etmesi dışında durum geçen aykinden farksız.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*, Eylül ayı özeti)

Ama Debray'ın görüşlerinin tersine, Che ve

İnti Perodo, silahlı propagandayı, ancak silahlar devrimin hedeflerinin kitlelere doğru olarak açıklamasıyla desteklenirse *propaganda* sayıyorlardı. Örneğin, Eylül’ün 22’sinde Bolivyalı gerillalar şöyle yapmışlardır:

“Gece İnti, bölge okulunda 15 kişilik suskun ve şaşkın köylü grubuna devrimin hedefleri konusunda dersler verdi.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Ne politik başarısızlığı mekanik olarak açıklayan askeri başarının eksikliğidir, ne de askeri çöküşü mekanik olarak açıklayan politik başarısızlıktır. Bu iki yan sürekli diyalektik ilişki içindedir. Şöyle ki, politik başarıya dönüştürülemeyen askeri başarı, bir askeri başarı olmaktan çıkar ve askeri mücadeleye yol açmayan bir politik çalışma, politik çalışma değildir.

Debray’ın öne sürdüğünün aksine, bu dönemde Latin-Amerika’daki sınıf mücadelesini karakterize eden politik yandan önce gelen askeri yan değildir (bu, darbecilik, Blanquizm ya da militarizm olur); emperyalistlerin ve yerel temsilcilerinin sınıf egemenliklerini sürdürdükleri koşullar altında, sömürülenler için, başlangıcından itibaren *politik-askeri* mücadele olmayan politik bir tercih söz konusu olamaz. Che’nin sözleriyle, eğer “eski köylü tanıdıklar” olmasa, emperyalist baskı gerillaların çevresindeki stratejik kuşatmanın etkisini artıracak ve onları Che’nin sonsuz kahramanlığı bile kurtaramayacaktır. Silahlar kördür.

Bu nedenle, silahlı propagandanın abartılması dediğimizde, silahlı mücadele olmaksızın devrimci propaganda olmaz önvarsayımından yola çıkıyoruz. Debray’ın hatası, aralarında yalnızca

“küçük ilişkiler” varsa, gerilla kolunun “köylülerle birleşmesinden yoksun kalmasının” “mantıki” olduğunu unutarak, silahlı eylemi kendi başına propaganda olarak değerlendirmesidir. Gürültü çıkarsalar bile, silahlar sağırdır. Gerillalar, sınıf düşmanlarının baskı aygıtına karşı temel mücadeleye girmekle, sömürülenlere *objektif* olarak proleter iktidarı öneriyorlar. Ama bu objektif sürecin sömürülenlerin bilincine yansımalarının birçok yolu vardır. Eğer gerilla kolu sömürülenlere yakın iseler, “alıcı kulaklar” bulma şansları büyüktür. Ama tüm “alıcı kulaklar” vurulan gerillaların silahlarını devralan “öteki eller” haline gelemezler. Her şey öncü mücadelesini proleter devrimiyle objektif olarak ilgilenen sınıflara tanıtma biçiminde olduğu *kadar*, sınıf mücadelesinin, köylülüğün ve tarım proletaryasının her bir katındaki ve her bir yerdeki somut koşullarına bağlıdır.

Che Guevara, OSPAAL (Asya, Afrika ve Latin-Amerika Halkları Dayanışma Örgütü) sekreterliğine yazdığı “... *iki, üç, daha fazla Vietnam*” diye başlayan mektubunda, “ilerici dünyanın Vietnam halkıyla dayanışması, Roma arenalarında pleplerin gladyatörleri yüreklendirmesi ironisine” benzediğinden söz eder. Bolivya trajedisi, belli bir ölçüde aynı ironinin tekrarıdır. Gerillalar gladyatörler ve Bolivya köylüleri de pleplerdir. Bu neden böyle oldu ve gelecekte böyle bir çelişkiden nasıl kaçınılabilir? Debray’ın yazıları Latin-Amerika devrimi için yaşamsal önem taşıyan bu sorulara sadece yanıt vermemekle kalmamış, aynı zamanda bir ölçüde okuyucuya bunları unutturmuştur da.

Debray’ın silahlı propaganda ile ilgili tezlerinde olağanüstü görünen ve mekanik, şematik, anti-diyalektik karakterini ortaya koyan yan, politik

ve askeri yan arasındaki *soyut karşıtlıktır*. Yukarda politik yan karşısında askeri yana kesinlikle öncelik tanıdığını gördük. Bu tezini haklı çıkarmak için politik düzeyde *başlamanın* ve daha sonra askeri düzeye ulaşmanın imkansız olduğunu anlatmaya çalışır.

“Silahlı propagandayı askeri harekâttan ayrı bir aşama saymak ve öncelik tanımak yok yere düşmanı kıskırtmak olur... Latin-Amerika ülkelerinin çoğundaki köylülüğün belli, sosyal, ideolojik ve psikolojik koşullarında ... olgunlaşmamış bir ajitasyon grubu, silahlı olsun ya da olmasın, gerekirse gözlenecek, açıkta bırakılacak ve nüve halindeyken tasfiye edilecektir...”⁵

Bu sözlerle karşılaşınca ortaya yapılacak iki şey çıkıyor:

- a) Politik-askeri harekât demek olmayan silahlı propagandadan ne anladığını incelemek;
- b) Gerilla savaşında askeri yan ile politik yan arasındaki ilişki sorununun tek doğru yanıtı, Debray’ın ne savunduğu (askeri yan politik yandan *önce* gelir), ne de saldırdığı (askeri yan politik yandan *sonra* gelir) değil, onun hiç değinmediği bir biçimin, devrimci savaşın *başlangıçtan itibaren politikleşmiş askeri savaş* olduğu konusunda şüpheyi düşmek.

Bu objektif olarak ayrı olan mücadelenin iki yanını, sadece söz olarak mı ayırmaktadır? Bir kimse, pusu kurmakla mı, yoksa toplantı ya da herhangi bir politik eylemin ardından bir köyü ele geçirmekle mi işe başlamalıdır? Sorunu böyle ele almak, stratejik harekâtın (politik-askeri) *niteliğini* özel harekâtların karakteriyle karıştırmak olur. Debray’ın yaptığı kesinlikle budur. Görüşlerini dile

⁵ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.56.

getirmek için başvurduğu ayrıncı fikirlerle dolu önyargılar Debray'ı somut olarak birleşen kavramları ayırmaya ve soyutlamaları gerçeğe yeğ tutmaya götürmektedir. Bu karşılaştırmaların nedenini açıklayan kuramsal hatayı belirtmiştik: Reformist komünist partilerin *oportünist pratiklerinin* nedeninin parti olarak oportünist biçimde örgütlenmeleri olduğunu ortaya koymadığı için mekanik olarak devrimci politikayı örgütün askeri biçiminden ayırmaktadır.

III. KENDİLİĞİNDENCİ KİTLE HAREKETİ ANLAYIŞI

“İlk önce küçükten büyüğe doğru ilerlemek gerekir. Aksi yönde ilerlemeye kalkışmak anlamsız olur. En küçüğü, halk ordusunun çekirdeği olan gerilla *fokosudur*. Bu çekirdeği yaratacak olan cephe değildir, ama çekirdek geliştikçe ulusal devrimci cephenin yaratılması olanaklı olur. Sadece bir kurtuluş programının çerçevesinde değil, *mevcut olan* (italik Debray'a ait) bir şeyin çevresinde cephe yaratılır.”⁶

Eğer biri çıkıp ta bir kendiliğindencilik antolojisi yayınlayacak olsa, hiç kuşkusuz bu sözleri antolojinin başına alırdı. Bütün kötü tahlillerde olduğu gibi, Debray, yapay bir alternatiften (cephe mi çekirdeği yaratır, çekirdek mi cepheyi?) yola çıkıyor ve yine yanlışlığı meydanda; bir alternatif reddediyor (cephe çekirdeği yaratmayacaktır), böylece tersini gerçek olarak gösteriyor (çekirdek ulusal devrimci cephenin yaratılmasını sağlar). Ya gerçek Debray'ın sunduğu şemalardan daha kar-

⁶ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.82.

maşıkça? Gerilla çekirdeğinin gelişmesi ile yaratılacak şey cephe değil, halk ordusudur. Ordu, sadece ordudur, cephe değildir. Debray'ın tezlerinin Brezilya'ya aktarılmış biçimi gerilla çekirdeğinin gelişmesi sonucu Amazon'dan Rio Grande do Sul'a kadar tüm mücadele biçimlerinin birleştirildiği bir ulusal kurtuluş cephesi yaratılacağı fikrini ima etmektedir. Ülkenin her eyaletinde ve her büyük eyaletin her bölgesinde sadece "silahlı mücadele" için değil, *silahlı mücadeleye* hazırlanmak için en iyi kadroları kırlara gönderen ya da halk savaşını ilerletebilmek için malzeme birikimi yapan örgütler kurulmuştur. Debray'a göre, bu örgütler kendi gerilla kollarını *yerine oturtmadan önce* ya da *bağımsız* olarak aralarında bağ kurmamalıdır (Ama sihirli bir gücün etkisiyle, aralarında taktik sorunlarda anlaşır ve gelecekte bir günde birleşmeyi başarırlarsa mesele kalmaz). Çünkü diyor Debray, "sadece bir kurtuluş programı çevresinde değil, *mevcut olan* birşeyin çevresinde cephe yaratılır". Sonuç olarak, *foko mevcut* olmadıkça, bu dönemde temel mücadele biçimi ile temel mücadele biçiminin tamamlayıcı ve zorunlu biçimlerini birleştirmek için, ne araç, ne de herhangi bir neden vardır ortada.

Debray'ın düşüncesi, bizi daha ötelere bile götürecektir. Debray, "en küçüğü gerilla *fokosu*dur" demekle, *foko* öncü örgütün ilk biçimidir, *fokodan önce* kelimenin tam anlamıyla öncü yoktur ve öncü ancak *kırlarda olduğu ölçüde öncüdür* demek istiyor. Burada *öncünün rolü* ile *sınıfın rolü* trajik bir biçimde birbirine karıştırılıyor. Debray, öncünün kitleleri *sadece kırdan* iktidarın ele geçirilmesi için örgütleyebildiğinde (çünkü ancak bundan sonra işçi sınıfı kentlerde iktidarı ele geçirebilir) *şehirlerde* örgütlenebileceğini ve

öncü örgüt olarak kendisini takviye edebileceğini görememektedir.

Nasıl ki gerilla *fokosu* olmadan köylüler kendiliğinden devrim için örgütlenemezse, şehirlerde politik-askeri öncü olmadan proletarya ne gerilla *fokosunun* stratejik harekâtına, ne de silahlı köylülere destek olma olanağını bulamaz. Şehir proletaryası arasında öncü birliklerin varlığı, köylülerin tüm katlarının kazanıldığı, mevzi savaşa geçildiği ve gerilla kolunun halk ordusuna dönüştüğü dönemde olduğu kadar, köylülerden soyutlandığı dönem için de zorunludur. En küçük “gerilla *fokosu*” değil, gerilla *fokosunu* yaratan ve geliştiren stratejik harekâtı yöneten *öncü örgüttür*. Ve bu öncü, çıkarları objektif olarak proletarya devriminde olan sınıfların tüm mücadele biçimleri içinde öncü olarak varolduğu ölçüde harekâtı etkileyebilir.

Debray’ın bu gerçeği bazen anlamış gibi gözüktüğü doğrudur. Bu yüzden “*Devrimde Devrim*”de şöyle yazar:

“... gerilla gücü politik öncü haline gelmezse, askeri düzeyde gelişemez ... Çünkü bir kitle mücadelesi, onun en radikal biçimi olan gerilla harekâtı, eğer askeri zafer kazanmak istiyorsa, sömürülen sınıfların çoğunluğunu politik olarak kendi etrafında bir araya getirmelidir.”⁷

Ama bu nasıl başarılacaktır? Debray’ın bu konuda düşündüğü tek çözüm bir radyo vericisidir.

“Bu nedenle gerilla güçlerinin düzenlenmesinde radyo vericisi önemlidir ... Radyo aracılığıyla gerillalar gerçeğin kapısını zorlayabilirler ve tüm halka açabilirler ... Kısacası rad-

⁷ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.107.

yo, gerilla hareketinde nitel bir değişmeyi sağlayabilir.”⁸

IV.

TOPLUMSAL TAHLİLLERDE ŞEKİLCİLİK VE ÖRGÜTLENMEDE MİLİTARİZM

“*Devrimde Devrim*”, terimin leninist anlamıyla bir *taktikler* kitabıdır. Bu kitap, devrimin içeriğini ve karakterini incelemiyor, sadece *nasıl* yapılacağını inceliyor. “Devrimci olduğunu iddia eden her çizgi şu soruya somut yanıt bulmak zorundadır: Kapitalist devlet iktidarı nasıl yıkılacaktır?”

“*Latin-Amerika’da Devrimci Stratejinin Sorunları*”⁹ adlı yazısında Debray, Latin-Amerika’da uygulanan çeşitli oportünist taktikleri, özellikle “barışçı mücadele” (kitle hareketleri yoluyla iktidara yürümek), ayaklanma (işçi ya da köylü) ve milli burjuvazi ile ittifak gibi konuları inceler. Bu kavramların iflasını gösterir. “*Devrimde Devrim*”de silahlı mücadeleye ilişkin iki özel taktik incelenir: Silahlı savunma ve gerilla üssü. Salt taktik açısından burada eleştirilecek bir yan yoktur. Debray’ın tahlilleri mükemmeldir, ama stratejiye bağlı olmayan bir taktik olamayacağını, antagonist güçlerin ve aralarındaki mücadelenin niteliğinin kesinlikle tespit edilmeden bir strateji belirlenemeyeceğine göre, Debray’ın taktik görüşünü Latin-Amerika devrim stratejisi kapsamında incelemek gerekir.

Taktiklerin temel hedefi, devrim sürecinin belli bir aşamasında temel mücadele biçimini belirlemektir. Teorik düzeyde bu görevi başarmak için Debray, Latin-Amerika’daki çeşitli komünist

⁸ R. Debray, *Revolution in Revulotion?*, p.108.

⁹ R. Debray, *New Left Review* 45, Eylül-Ekim 1967.

örgütlerin uyguladığı farklı taktiklerin dezavantajlarını tahlil ederek tamamen ampirik bir yönetime başvuruyor. Onun yöntemi, oportünist taktiklerin kademeli olarak tasfiyesini ve temel mücadele biçiminin, devrimci öncünün stratejik hareketli birliği olan gerilla kolunun belirlenmesini içerir. Bu yöntem, oportünist taktiklerin *neden işlemediğini* gösteriyor; “*Devrimde Devrim*”i okuyan bir kişi, kitabı bitirdiğinde, gerilla savaşının kendi doğruları içinde doğru bir yöntem olduğu için değil de, öteki yöntemler başarılı olmadığı için gerekli olduğu kanısına varır. Debray, sınıf mücadelesinin temel mücadele biçimi olarak gerilla savaşının işlevinin somut tahlilini yaparak değil de, yanlış çözümleri çürüterek ve gerilla kolunun *askeri* fonksiyonunu doğru tahlil ederek doğru yöntemi saptağı şeklinde bir izlenim doğurmaktadır.

Debray, tartışmayı “ya parti ya gerilla” alternatifini üzerinde yoğunlaştırmakla, günümüzde Latin-Amerika’da gerillayı sınıf mücadelesinin en üst biçimi yapan nedenleri gözden kaçırmaktadır. Kırsal alanların askeri ve yöresel üstünlükleri, Debray’a politik tartışmayı tasfiye eden sihirli formülü sağlamıştır.

Marksizm-Leninizm bir bilim ve yöntemdir. Ancak doğru olarak yararlanıldığı takdirde, proletarya devriminin strateji ve taktiğinin belirlenmesini sağlar. Proletaryanın ve müttefiklerinin taktikleri, sadece, temel yön ile ikincil yönleri birleştiren bir değerlendirmeye, ulusal ve uluslararası düzeyde sömürülenler ile sömürenler arasındaki güçler ilişkisinin özenli bir kavrayışıyla, her tarihsel aşamada sınıf mücadelesinin temel yanının bilimsel tanımıyla doğru olarak belirlenebilir.

Gerilla savaşının konumu, sadece, devrimci marksistlerin “barışçıl yoldan sosyalizme geçiş”i

reddetme nedenlerini özenle incelemeye ve silahlı mücadeleyi insan soyunun en büyük düşmanı Amerikan emperyalizmine karşı tek nihai yol olarak kabul etmeye dayanır (sadece inanç ve istek yetmez). Bu, geleneksel komünist partilerinin bu sorunu “anlamamakta” direnmelerinin nedenini gösterir. Ama bu, bu partilerin –SBKP ile başlayarak– her yerde proletaryanın davasını terk ederek ihanet edişlerinin toplumsal ve politik nedenlerini araştırarak, bilimsel olarak gösterilmelidir. Vietnam’ı “trajik biçimde yalnız” bırakan, sadece görünüşü kurtarmak için bir takım göstermelik işler yapan kimseleri sonuna kadar kınamak gerekir. Debray, bu kınamanın pratiğe geçirilmesi konusundaki ısrarında tamamen haklıdır. Ve bu anlamda onun bütün yazıları, tüm “sol” oportünist “belgelerden” bin kat daha değerlidir. Ama bir marksist şu sağlam varsayımdan yola çıkar: “Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olamaz”. Biri ötekinden *ayrılmaz*, *toplumun devrimci dönüşümü* bu ikisinin birleştirilmesiyle olanaklıdır. Bu anlamda, Debray’ın geleneksel komünist partilerinin “burjuvalaşması” ile bu partilerin politik programları arasında bir ilişki kurmaması çok gariptir. Reformizmin başlıca nedeninin şehir yaşantısının ayartıcılığı ve rahatlıkları olduğunda direktmesi, tek kelimeyle saçmadır. Bu noktaya birçok kez değindik. Ama tekdüze olmayı, yüzeyselliğe yeğ tutuyoruz. Oportünizmin temel belirtisi ve geleneksel partilerin ihanetleri, kırlara açılmaya karar vermemeleri ya da *şehirlerde* düşmana karşı mücadeleyi tercih etmeleri değil, baş düşmana karşı *mücadele etmemeleridir*. 1968 Mayısında kokuşmuş FKP bürokratlarının devrimci proletaryaya ihanetleri, Fransız makilerine gitmeyi başaramadıkları için değildir.

Debray, bu sorunun derinliğine inip, geleneksel komünist partilerine Sovyet diplomasisinin ve barış içinde birarada yaşama stratejisinin uluslararası aracı olduklarını söyleyebilecek teorik sertliğe sahip değildir (cesaret sahibi olduğuna inanıyoruz). Dönek Prestes, kendi adını taşıyan gerilla kolu zamanında, kırlara açılmak *cesaretini* bulmuştur. Debray'ın dediği gibi, 1964'de "şehrin sıcak hamamlarında yumuşamadığı", bu aptallığı yinelemediği apaçıktır. Prestes, 1964'de şehir ve kır silahlı mücadelesinin hazırlanmasına ilişkin somut koşullar ortaya koymuştur. O zamanlar devrimci iç savaş için tüm koşullar mevcuttur, köylü hareketine ve Rio'daki gemicilerin isyanına tanık olanlar bunu çok iyi bilirler. Eğer Prestes ve çömezleri, bu savaşı sabote etmişler ve tek kurşun sıkmadan teslim olmuşlarsa, bunun nedeni, "*Devrimde Devrim*"i okumayışları değil (Küba devrimi gözlerinin önündeydi), herkesin bildiği gibi, ABD emperyalizmi ile sömürülen halkların öncülerinin silahlı çatışmasını, olanaklı tüm araçları kullanarak sabote eden Sovyet devletinin yönetici bürokrasisinin uşağı olmalarıdır.

SONUÇ

Devrimci stratejinin doğru kurulması, sadece askeri karakteristiklerin ve gerilla kolunun tanımlanmasını değil, 1- Mevcut tarihsel aşamadaki sınıf mücadelesinin niteliğinin, 2- Halk savaşı olarak gerilla savaşının, temel ve doğrudan biçimi olan, ama tek başına yeterli olmayan gerilla kolunun genel özelliklerinin belirlenmesini de gerektirir.

1- Dünya kapitalizminin ABD emperyalizmi tarafından politik ve ekonomik olarak birleştiril-

mesi, mevcut aşamada sınıf mücadelesinin ayırt edici özelliğini belirlemiştir. Kapitalist metropoller arasındaki pazar rekabeti, Washington'daki kapitalizmin hegemonik merkezi tarafından politik kontrol altına alınmak suretiyle, bugün dünya burjuvazisi ABD emperyalizminin egemenlik sistemi içinde bütünleşmiştir. Bugünkü dünya konjonktürü ile Lenin dönemindeki dünya konjonktürüyle karşılaştırıldığında, ortaya çıkan yeni durum, emperyalist metropoller arasındaki ulusal çatışkının kaybolması ve böylece ABD emperyalizmi önderliğinde bir tek blok haline gelmesidir. De Gaulle kendisini Fransız emperyalizminin (Fransız tekelci kapitalizminin) savunucusu olarak sunabilir. Ama bu durum, sınıf mücadelesinin ikincil yönünü oluşturur. Fransız kapitalizmi ile ABD kapitalizmi arasındaki çelişki hiçbir zaman antagonist olmayacaktır. Bu nedenle çağımızda sınıf mücadelesi biçiminin saptanması için bir temel sonuç çıkarabiliriz: Çeşitli emperyalist uluslar arasındaki çatışki, dolaylı ya da dolaysız birleşme (istekli ya da isteksiz) sonucunda ortadan kalktıktan sonra, *artık emperyalistler arası savaş olmayacaktır*. Artık 1914-18 ve 1939-45'de olduğu gibi, tüm dünya konjonktüründe çeşitli kapitalist devletler arasındaki çelişki egemen olmayacaktır. Bu yüzden, kapitalist devletlerin baskı aygıtı *kendiliğinden* tahrip olmayacaktır; bir başka deyişle, doğrudan doğruya devrimci halk ordularının yaptığından dışında bir tahrip olmayacaktır. Dünya kapitalizminin ABD emperyalizmi tarafından birleştirilmesinden önce, proletaryanın *silahsız yollardan silahlanması mümkündür*. Yani önce politik olarak örgütlenir, politik mücadeleyi ve silahsız şiddeti belli bir noktaya kadar geliştirir ve daha sonra silahlanmak ve iktidarı ele geçirmek için ülkelerdeki

egemen sınıfların başvurduğu toplumsal, politik ve askeri yollardan yararlanabilirdi. Bu, 1871 Paris Komünü'nde, 1917 Rusya'da, 1918 Almanya ve Macaristan'da, 1944-45 Çin ve Vietnam'da, 1942-45 Yugoslavya'da olmuştur. Bu nedenle, biri *dünya pazarlarının* birleştirilmesiyle, diğeri emperyalist ülkelerin dizginsiz rekabetiyle –ki bugün *örgütlü rekabet* söz konusudur (çok daha fazla sömürüye olanak tanıyan bir rekabet)– karakterize olan, bugünün emperyalist-kapitalizmin politik-askeri birliği ile III. Enternasyonal dönemindeki emperyalist ülkelerin dizginsiz rekabeti kesinkes farklıdır. Toplumsal üretici güçler açısından, iki aşama arasındaki fark açık seçiktir (multi-emperyalizm ve mono-emperyalizm). Emperyalistler arası mücadele döneminde toplumsal üretici güçler, temel olarak sanayi devrimi ve geniş ölçekli sanayi tarafından harekete geçiriliyordu. ABD emperyalizminin dünya çapındaki kapitalist sömürüyü birleştirdiği günümüzde ise, elektronik, nükleer ve sibernetik devrimi, ABD emperyalizminin egemenliğinde maddi koşullarını yaratmıştır. “Nükleer şantaj” ve otomasyon, *tüm* kapitalist devletleri Kuzey Amerikan emperyalizminin peşine takmıştır ve De Gaulle'ün milliyetçi böbürlenmesi bu gidişi değiştirmeyecektir. Aynı zamanda emperyalistlerle “barış içinde birarada yaşama” stratejisi, insan soyunun en büyük düşmanına karşı verdikleri mücadelede sömürülen halkların “trajik biçimde yalnız” kalmalarını getirmiştir. Sovyetler Birliği, bu stratejiyle ABD emperyalizmi ve onun ulusal kuklalarıyla sömürülen halklar ve onları destekleyen proletarya devletleri arasındaki savaşta tarafsız kalmaktadır. Egemen sınıf “teorisyenleri”nin ki-barca “bağımsızlık stratejisi” diye adlandırdıkları bir başka önemli sonuç da, aslında egemen olan

sınıfların “özel silahlı adam müfrezeleri”ne ait iki ayrı görevin birleştirilmesidir. Geçmişte egemen sınıflar, 1- Sömürülenlere karşı kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak için; 2- Kendi sınıf çıkarlarını *diğer ulusların* sömürülerinden korumak için silahlıydılar. Çağımızda polis (sömürülenlere karşı sömürücülerin iç koruyucusu) ile ordu (burjuva devletinın öteki burjuva devletlere karşı ve *sadece buhran dönemlerinde* sömürücülerin kendi ülkesindeki sömürülenlere karşı koruyucusu) arasındaki fark tamamen ortadan kalkmıştır. Bugün kapitalist ülkelerde polis ile ordu arasındaki fark, sadece kullandıkları silahlarda ve üniformalardadır. Burjuvazinin içte ve dışta düşmanı tektir artık: Proletarya ve tarihi müttefikleri.

Özetlersek, Lenin döneminde proletaryanın tüm sömürülenler adına bir iktidar alternatifi olma tarihsel görevi, temel olarak askeri bir görev değildir. Sağlam bir devrimci örgütün, işçi sınıfının profesyonel politik militanlarının oluşturduğu öncünün *doğru anda* sermayenin iktidarına karşı saldırıya geçmesi yeterliydi. Burjuva ordusu, emperyalistler arası savaşa dalınca bu “an” gelmiş olur. Emperyalistler arası savaş olanağının tarihsel olarak ortadan kalktığı günümüzde, Latin-Amerika’da proletaryanın iktidar alternatifi olabilmesi için, politikleşmiş askeri savaştan, silahlı mücadelenin sınıf mücadelesinin temel yolu olduğu yerden başlanmalıdır.

2- Gerilla savaşı tüm halkın savaşıdır. Gerilla kolu, şehirlerde yakalanmanın kırdaki yakalanmaktan daha kolay olduğu, şehirlerin burjuvalaştırmasına karşın kırların şehirli unsurları proleterleştirme gücüne sahip olduğu ya da önce köylülerin “yarı-feodal”likten (bu deyim, genel olarak bütün “yarı” takısı ile başlayan deyimlerde olduğu gibi,

hem birşeyi –feodalizm– doğrular, hem de doğru-
ladığıyla uzlaşmaz –gerçek feodalizm değil, yarı-
feodalizm–) kurtulması ve ancak daha sonra pro-
letaryanın tarihi çıkarları ile ilgilenilmesi gerektiği
için değil, Latin-Amerika’da bugünkü sınıf müca-
delesinin nesnel koşullarında, devrimci öncünün
önce kırlarda güç toplaması ve *sonra* şehirde-
ki devlet gücünü yıkması için gerekli olan temel
ve egemen biçimdir. Bu netleştirmeler önemlidir.
Çünkü birçok kişi, hala stratejik harekâtın şehir-
lerden değil de, kırlardan başlaması gerektiğini
anlayamamaktadır. Bazı yoldaşlar, strateji ile tak-
tiği birbirine karıştırmakta, mücadelenin kırlar-
dan başlamasının nedenini Brezilya’daki köylü-
lüğün proletaryadan daha kalabalık olması san-
maktadırlar. Bu düşünce, bir yandan devrimin ve
sınıf antagonizmasının karakteri ve aynı zamanda
mevcut aşamadaki ana hedefin *karakteri* ile öte
yandan bu hedefi gerçekleştirecek *araçları* (tak-
tikleri) birbirine karıştırmanın en yaygın biçimini
ortaya koymaktadır. Buna göre, devrim, *proletar-
ya* devrimidir; köylülük, Brezilya devriminde pro-
letaryanın *baş müttefikidir*; mevcut aşamadaki
hedef, silahlı mücadele yoluyla, devrimci halk or-
dusu oluşturarak, bir *işçi iktidar alternatifi* yarat-
maktır; bu hedefi başarmanın yolu, gerilla sava-
şını başlatacak olan gerilla *fokosudur*; bu yüzden,
öncü, ana gücünü *taktik* nedenlerle kıra gönde-
rir. Gerçekte ise, Latin-Amerika’da kitlelerin dev-
rimci örgütlenmesi sadece kırlarda başlayabilir.
1917 Rusya’sında *köylülük ile proletarya arasın-
daki oransızlık*, bugün Brezilya’da olduğundan
*daha büyük olmasına rağmen, bütün zamanlar-
da stratejik rol proletaryada toplanmıştır*. Çünkü
sınıf mücadelesinin aşaması farklıdır.

Sonuç olarak, gerilla kolu, sadece köylülük

için değil de, tüm sömürülenler için mücade-
lenin en üst biçimidir. Kırların söz konusu olması,
köylülüğün proletaryadan “daha devrimci” oldu-
ğunu göstermez (bu, marksist bilimi ve yöntemi
hiçe sayan sağcı ve küçük-burjuva bir anlayıştır).
Gerilla kolu, mücadelemizin özgül koşullarında
sistemin en zayıf halkası sorununun en doğru çö-
zümüdür. Burjuva devletinin kırlarda zayıf olması
gerçeği, sınıf *egemenliğinin* koşullarının gerçek-
leştirilmesini (ya da sömürülenleri etkileyen bas-
kı koşullarını) ifade eden *politik-askeri* bir olgu-
dur. Kırsal alanlarda düşük düzeyde karmaşık ve
düzensiz bir kapitalizm vardır. Gunter Frank’ın de-
yimiyle kırsal alanlar “az gelişmişliğin en çok ge-
lištiği” yerlerdir.

Temel mücadele biçiminin kırlarda yer al-
masının nedenini köylülüğün proletaryadan daha
devrimci oluşuna bağlamak, pek çok sol milita-
nın içine düştüğü yanı sıra, bir burjuva ideolojisi
olan ekonomizme kapılmak olur. Ekonomizmin
özü, (teoride değilse bile) pratikte politik müca-
delenin temeli ile ekonomik mücadelenin teme-
lini birbirine karıştırmaya, (fiziki ve coğrafi de-
terminizmi değilse bile) ekonomik determiniz-
mi abartmaya; eğitime, politik ve ideolojik bilin-
ce zarar vermeye dayanır. Sonuç olarak, ekono-
mizm, burjuva “bilimciliği”nin marksist *bilim* üze-
rindeki etkisidir.

Devrimci teorinin bakış açısından, temel mü-
cadele biçiminin, köylülüğün daha devrimci ol-
duğu için kırlarda yer alacağını iddia etmek, pro-
letarya köylülükten daha devrimci olduğu için şe-
hirlerde yer alacaktır demek kadar yanlıştır. Her
ikisinde de politika ile ekonomi birbirine karıştırı-
lır. Çünkü temel mücadele biçimi, devrimin (anti-
feodal ya da proleter) karakteri üzerine yapılan

spekülasyonlarla değil, zincirin en zayıf halkası ile saptanır. Sadece henüz eski komünist partilerinin sağcı çizgisinden kurtulamayanlar Brezilya devriminde işçi sınıfının öncülük edeceğinden şüphe ederler. Bu devrim, işçi sınıfının şehirlerde iktidarı ele aldığı ve tüm sömürülenlerin başını çekerek, sosyalizmi kurmaya başladığında tamamlanmış olacaktır. Ama bizim bugünkü sorunumuz, Brezilya devrimin nasıl sonuçlanacağı değil, nasıl başlatılacağı ve devrimci halk ordusunun nasıl kurulacağıdır. Bu ancak saldırılarını sistemin en zayıf halkasında, kırsal alanlarda yoğunlaştıran proleter öncünün stratejik müfrezesi olan gerilla kolu ile mümkündür. Ana müfrezesi gerilla kolu olan gerilla savaşı stratejisini çürütmeye çalışan bazı oportünistler, “kıtanın ekonomik gelişmesine egemen olan Arjantin, Meksika, Şili, Uruguay gibi ülkelerde sanayi üretiminin ekonominin dayanağı olduğu”nu iddia ediyorlar. Sadece Brezilya Komünist Partisi’nin müzmin oportünistleri değil, Harp Akademisi albaylarından tutuklu *fokoistlere* kadar herkes bunda uzlaşabiliyor. Bugün hiç kimse Brezilya’da bir köylü devriminden söz etmiyor. “Koltuk devrimciliğinin” gönül rahatlığı içindeki oportünistlerimiz, “bu yapıyı yıkmak için köylü temelinden hareket etmeyi umut etmek etkisiz kalacaktır” diye soruna çözüm getiriyorlar. Eğer “bu yapıyı yıkmak” sözü ile devrimcilerin mücadelelerini “tarımsal yapımızın modernleştirilmesi” sloganı ile sınırlandırmak niyetindeyseler, hiçbir zaman mücadelelerini köylülüğün acil sorunlarını çözümlmek ve toprak dağıtmakla sınırlandırmak niyetinde olmayan proletaryanın politik-askeri öncüsüne, burjuva deyimiyle, iftira ediyorlar. Eğer devrimciler mücadeleyi kırsal alanlara götürmeyi savunuyorlarsa, bunun nedeni halk

ordusunun kırlarda örgütlenebilmesidir. Brezilya sanayi üretiminin sosyo-ekonomik ağırlığı ile politik-askeri egemenliğin içindeki zayıf halkanın birbirine karıştırılmayacağını anlamamak leninizmi görmezlikten gelmektir. Bu nedenle oportünistlerimiz, temel alan şehirler olmalıdır, çünkü sanayi üretiminin ağırlığı buralarda bulunmaktadır derken, sosyo-ekonomik ağırlığa sahip olan şehirlerde burjuvazinin *baskı aygıtının ağırlığını* yoğunlaştırdığı gerçeğini “unutuyorlar”. Belki de, bizim oportünistlerin bunları karıştırmalarının nedeni, burjuvazinin baskı aygıtıyla çatışmaya alışık olmamalarıyla, bu isteğe sahip olmamalarıyla açıklanabilir.

J. Quartim

Régis Debray and The Brazilian Revolution,
1970

BİR TUPAMARO'YA OTUZ SORU

1. Örgütünüzün bugüne kadarki eylemlerindeki ana ilkesi nedir?

Kendi içinde devrimci eylem düşüncesi, silaha sarılmak, eyleme geçmeye hazırlanmak olan devrimci eylem düşüncesi, burjuva hukukuna karşıdır, devrimci bilinç, örgütlenme ve devrimci koşulları yaratır.

2. Sizinle diğer sol örgütler arasındaki özsel farklılıklar nedir?

Diğer sol örgütlerin pek çoğu, militanları devrime hazırlamak ve devrimci durumu sağlamak konusunda teorik tartışmalara bel bağlıyorlar. Onlar, devrimci durumun devrimci eylemle yaratıldığını anlamıyorlar.

3. *Devrimci bilinci, örgütlenmeyi ve devrim durumunu yaratan devrimci eylemle ilgili bir örnek verebilir misiniz?*

Örneğin Küba. Bir kitle partisinin yaratılmasıyla sonuçlanan uzun bir sürece rağmen, bir düzine kadar gerilla vardı. Bu basit gerçek, devrimci bilinci, örgütlenmeyi ve devrim durumunu yaratmıştır ve gerçek bir sosyalist devrimle sonuçlanmıştır. Devrim gerçeğiyle yüzyüze gelen tüm gerçek devrimciler, devrime katılmak zorundadırlar.

4. *Devrimci eylemin başlamasının solun eski birlik sorununu mücadele sürecinde çözümleneceğini söyleyebilir miyiz?*

Kesinlikle. Devrimci güçlerin, mücadele etmek ya da yok olmaktan başka bir seçeneği yoktur. Küba'da Sosyalist Halk Partisi, doğrudan kendisinin başlatmadığı bir mücadeleyi desteklemeyi tercih etmiştir ve bu yüzden ayakta kalmıştır. Diğer taraftan, kendisini Batista rejiminin baş muhalifi ilan eden Prio Socarras mücadeleye katılmamış ve silinip gitmiştir.

5. *Bunlar solu ilgilendiren konular. Halkı ne ilgilendiriyor?*

Mevcut düzenden hoşnutsuz olan halk çok daha kolay tercih yapıyor. Değişim talep ediyorlar ve bildirilerle, bildirgelerle ve parlamenter yasalık içinde verilen değişim sözlerinin olanaksızlığı ile doğrudan silahlı hareketin ve onun devrimci eyleminin ortaya koyduğu yöntem arasında tercih yapabilirler.

6. *Burjuva iktidarını yıkmaya yönelik silahlı mücadelenin, devrim yapmak için gerekli olan isyancı kitle hareketinin yaratılmasına yardım edeceğini mi söylüyorsunuz?*

Kesinlikle. Savaşa başlamadan önce, bir kit-

le partisi yaratmak için boşa harcanan çabaları bir yana bırakırsak, silahlı mücadelenin bu kitle hareketinin oluşmasını hızlandırdığı bir gerçektir. Küba'da, Çin'de böyle olmuştur; kitle partisi silahlı mücadeleyle ortaya çıkmıştır. Bu da gösteriyor ki, "devrimci mücadeleye başlamadan önce parti yaratılmalıdır" biçimindeki katı teorik formüllerin örnekleri, tarihsel olarak, çok daha ender bir durumdur. Tarihin tüm aşamalarında, küçük bir silahlı grubun büyük bir halk ordusu haline gelebilme şansının, devrimci öğretiyi vaaz eden bir gruba göre çok daha fazla olduğunu hiç kimse inkar edemez.

7. Yine de bir devrimci hareketin bir programı, yayınları vb. mi olmalıdır?

Elbette. Ama bir şeyleri karıştırmayalım. Devrim, ayrıntılı politik programlarla, platformlar oluşturularak yapılamaz. Sosyalist devrimin temel ilkeleri, hiç tartışmasız, Küba gibi bir ülkede uygulanmıştır. Bunun için, bu ilkeleri kabul etmek ve başarılı bir silahlı mücadeleyle bunları uygulamak yeterlidir.

8. Devrimci bir hareketin, koşullar olgunlaşmamış olsa bile, her zaman silahlı mücadeleye için hazırlık yapması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Evet. Bunun en az iki nedeni var. Devrimci bir sol hareket, gelişiminin her aşamasında baskıyla yüzyüze gelebilir ve kendisini buna karşı savunmaya hazırlamalıdır... Arjantin²⁹ ve Brezilya'yı³⁰ unutmayalım. İkinci olarak, eğer militanlar başlangıçta hiçbir askeri mantığa sahip değillerse, hareket, örneğin, başkalarının yaptığı bir devrimi desteklemek gibi bazı şeylerin kuyruğuna takılacaktır. Bu da gerçek bir devrimci hareket değildir.

9. Silahlı mücadelede hazırlık dışındaki faaliyetleri küçük işler olarak mı görüyorsunuz?

Hayır. Kitleri devrime kanallı etmek için yapılan kitle çalışması da önemlidir. Ama militanlar (ve bir kitle hareketinin liderleri de dahil), silahlı mücadelede başlangıç aşamasında evde oturmalı ve nasıl sonuçlanacağını beklememelidir. Diğer alanlarda militan bir faaliyet içinde olsalar bile kendilerini silahlı mücadelede hazırlamalıdır. Üstelik bu tutum, onların propaganda çalışmalarını güçlendirecek, güvenilirlik, içtenlik ve ciddiyet sağlayacaktır,

10. Kitle hareketinde çalışan üyelerinizin somut görevleri nelerdir?

Eğer bir militan sendikada ya da kitle hareketinde çalışıyorsa, sendikanın çekirdeğinde ya da tüm sendikada silahlı mücadeleyi örgütlemeyi ya da silahlı mücadeleye katılmaya hazırlığı olanaklı kılacak bir ortam yaratmalıdır. Onun somut görevi, savaşçılara teorik ve pratik eğitim vermek ve yeni katılımları sağlamaktır. Ayrıca silahlı mücadelenin propagandasını yapmaktır. Ve olanaklı olan her yerde sendikaları sınıf mücadelesinin daha ileri aşamalarına doğru yönleltmelidirler.

11. Bu aşamada, genel olarak, hareketinizin ana hedefi nelerdir?

Olabildiğince iyi eğitilmiş ve donatılmış, pratikte sınanmış bir silahlı grup oluşturmak; Silahlı mücadeleyi destekleyen tüm halk hareketleriyle iyi ilişkiler kurmak; mücadeleyi radikalleştirmek ve bilinç düzeyini yükseltmek için propaganda organları yaratmak; yeni katılımları sağlayacak ve bunlara teorik eğitim de verebilecek etkin bir örgütlenmeye sahip olmak. Kitle içinde faaliyet yürüten grupların çalışmalarından daha önce söz

etmiştik.

12. *Silahlı mücadelenin hazırlığı üzerine yaptığınız bu vurgu, eğitimsiz savaşçıların yararsız olduğu anlamına mı geliyor?*

Silahlı mücadele, teknik bilgiyi, eğitimi, teçhizatı, psikolojik ve pratik deneyimi gerektiren bir tekniktir. Doğaçlama, insanların yaşamına mal olur ve yenilgiye yol açar. “Devrimi halk yapacaktır” diye belli belirsiz konuşanların savunduğu “kendiliğindencilik”, sınıf mücadelesinin doğru noktasında teslimiyete ve doğaçlamaya yol açar. Her öncü hareket, eğer yaşamsal öneme sahip bir anda yenilgiye uğramak istemiyorsa, ezenlere karşı halkın şiddetine, kendi hedeflerine olabildiğince az kayıpla ulaşabilecek biçimde müdahale etmeli ve bunu ustaca yönlendirebilmelidir.

13. *Sol partilerin, küçük şok grupları ya da öz savunma grupları örgütleyerek silahlı mücadelenin hazırlığında rol alabileceklerini düşünüyor musunuz?*

Bir parti, partinin her düzeyinde silahlı mücadeleye hazırlanmıyorsa kendisine devrimci diyemez. Aksi takdirde, devrim sürecinin her aşamasında gerekli tepki gösterilemez ve bu da ölümcül sonuçlar yaratabilir. Arjantin ve Brezilya’yı anımsayın. En azından devrimci durumun tüketilmesine yol açacaktır. Küçük sol partilerin askeri güçleri, eğer silahlı mücadeleyi hedeflemiyorlarsa, politik manevraların basit bir aracı haline gelebilirler. Örneğin son 1 Mayıs olayı.³¹ Bildiri dağıtanları korumak gibi saçma bir nedenle görevlendirilmiş silahlı gruplar, bu bildirilerin dağıtılmasını engellemeye çalışan diğer silahlı sol gruplarla çatışmışlardır.

14. *Sizce, silahlı gruplardaki militanların kendi politik yönetimlerine karşı görev-*

leri nelerdir?

Onlar, eylemlerini, yalnızca sınıf düşmanına, burjuva aygıtına ve onun ajanlarına yöneltmelidirler. Silahlı gruplar, aşağıdaki güvenceleri veremeyen yöneticilerinin verdiği özel görevleri yerine getirmemelidirler:

1. Parti yönetimi, silahlı mücadele ilkesini destekleme konusunda, bunun hazırlığı için gerekli önemi vererek ve araçları sağlayarak, tutarlı ve pratikte sınanmış olmalıdır.

2. Parti yönetimi, illegal eylemlere katılan militanların güvenliğini ve gizliliğini güvenceye almalıdır.

3. Parti yönetimi, olabildiğince kısa sürede proleter kitlelerinin önderliğini üstlenecek doğru bir çizgiye sahip olmalıdır.

15. Askeri örgütün politik partiye bağlı olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Bana göre, bir silahlı grup, devrimci sürecin belli bir aşamasında kitle partisinin siyasi aygıtının parçası olmalıdır. Eğer bu aygıt mevcut değilse, silahlı grup onun yaratılmasına yardımcı olabilir. Bu, bugün solda varolan bir siyasi partiye tabi olunmalıdır ya da hemen yeni bir parti kurulmalıdır demek değildir. Bu, basitçe parti yap-bozunu sürdürmektir, onun bir parçası olmaktır. Yöresel olarak örgütlenmek, toplantılar düzenlemek, gazete çıkarmak ve bildiri yayınlamakla tanımlanan dar parti modası tartışılmalıdır. Bu tür bir partinin yolu, diğer sol partileri kendi tezleriyle dağıtana kadar beklemektir ve bir gün diğer partilerin tabanını kendilerine gelecek ve katılacaktır. Bu yöntem 60'lı yıllarda Uruguay'da kullanılmıştır ve sonuçlarını da gördük. Kabul etmeliyiz ki, tüm sol partilerde yer alan ya da hiçbir partide yer almamış gerçekten devrimci insanlar var. Bir bütün olarak

solun görevi, bu insanların birliğini sağlamak ve sekterizmi altetmektir. Yoksa bir gün gelecek olan devrime kadar beklemek değildir. Bizim için, her grup için yapılması gereken iş, devrim için hazırlıklara başlamaktır. Fidel'in dediği gibi, "partili ya da partisiz" devrim beklemez.

16. *Uruguay'da iktidarı ele geçirme stratejinizin ayrıntılarını verebilir misiniz?*

Hayır, stratejinin ayrıntılarını veremem. Ama stratejimizin bazı genel unsurlarını, söyleyebilirim. Elbette koşullar değiştiğinde bunlar da değişecektir.

17. *Neden bana detaylı ve kesin bir strateji veremiyorsunuz?*

Çünkü bir strateji, belirli bir duruma göre geliştirilir ve durumlar bizden bağımsız olarak değişir. Örneğin, güçlü ve iyi örgütlenmiş bir sendikal hareketin varlığına dayalı bir strateji ile bu hareketin dağıldığı koşullardaki strateji aynı olamaz.

18. *Bu dönemde stratejik hattınızın dayandığı somut gerçekler nelerdir?*

En önemlileri şunlardır:

Kriz her geçen gün daha da derinleşiyor. İhracata yönelik kapitalist kalkınma planı (uygulanabilir olsa bile) bazı yıllarda başarılı olsa da, ülkeyi daha kötü hale getirmektedir. Bu demektir ki, daha uzun yıllar halk olarak kemer sıkamak zorunda kalacağız. 500 milyon peso dış borçla orta sınıfın yitirdiği yaşam standardını yeniden sağlamak olası değildir. Ülkede ekonomik bir kriz vardır ve önümüzdeki yıllarda halkın hoşnutsuzluğu sürecektir. Bunlar en temel gerçeklerdir.

İkinci temel gerçek, Uruguay'da işçilerin sendikal örgütlenmesi çok gelişkindir. Her ne kadar tüm sendikalar (yöneticilerinin bileşimi nedeniyle) militan sendikalar değilse de, devlet hizmetle-

rinde – bankacılık, sanayi ve ticaret alanlarında-
çalışan işçilerin örgütlülüğü, diğer Latin-Amerika
ölkelerinden farklı olarak çok olumlu bir unsur-
dur.

Bu durum, temel hizmetleri felç etmek için
çok ilginç bir durum yaratmaktadır, zaten yarat-
mıştır da. Grevlerin yarattığı devlet hizmetlerini
felç etmesi durumu ile bir isyanın yarattığı durum
aynı değildir. Diğer bir stratejik unsur, olumsuz da
olsa, coğrafidir. Bizim sürekli bir gerilla oluştura-
bileceğimiz ulaşamaz bölgelerimiz yoktur. Diğer
tarafından, kentsel mücadeleyi geliştirmemizi sağ-
layan 300 kilometre kareden daha fazla alana sa-
hip büyük bir kentimiz var. Bu, şehir gerillasını ge-
liştirmek için uygundur. Dağlarda ve ormanlarda
sürekli bir gerilla üssünün oluşturulmasının ola-
naklı olduğu ölkelerin stratejilerini kopya edeme-
yeceğimiz anlamına gelmektedir. Bu durumda,
pek çok Latin-Amerika ölkesinden farklı bir stra-
teji geliştirmemiz gerekiyor.

Ayrıca, stratejik değerlendirmede baskı güç-
lerini hesaba katmak zorundayız. Kötü donatıl-
mış ve az eğitilmiş 12.000 kişiden oluşan ordu, kı-
tadaki baskı geçlerinin en zayıflarından birisidir.
Diğer önemli stratejik unsur, kıtadaki her devri-
mi yok etmek için her zaman müdahaleye hazır
olan çok güçlü komşularımızın ve ABD'nin olma-
sıdır. Ve son olarak, önemli bir stratejik unsur, si-
lahlı devrimci grubun hazır olmasıdır.

19. *Stratejinizde “kriz ve halkın hoşnut- suzluğu”nun yeri nedir?*

Bunlar devrimin öznel ve nesnel koşulları-
nı etkiler. Silahlı mücadeleye katılmaya hazır ol-
masalar bile, nüfusun çoğunluğunun kendilerini
ezen bir hükümeti korumak için ölmek isteme-
mesi temel bir gerçektir. Bu, diğer şeylerin yanın-

da, örgütlü askeri güçlerin kendi başına kalışları, düşman güçlerinin stratejik değerlendirilmesinde avantajlı bir durumdur ve devrimci iktidarın elverişli bir ortamda işe başlayacağını gösterir.

20. Stratejinizde baskı güçlerinin yeri nedir?

Onların savaşa hazırlık durumu, donanımları ve ülke içindeki dağılımı değerlendirilmelidir. Yaklaşık olarak on bin kilometre karede 200 kişilik bir askeri birlik ve bin kilometre karede bir polis karakolu vardır. Ordu, isyan hareketinin saldırılarına karşı 12.000 asker ve 22.000 polis ile her yeri korumak zorunda. Üstelik 6.000 asker ve 6.000 polis başkentte yoğunlaşmış durumda. Bu polislerin sadece bini askeri savaşa uygun olarak eğitilmiş ve donatılmıştır.

21. Yabancı müdahale olasılığı Uruguay'daki silahlı mücadelenin ertelenmesi için bir neden midir?

Eğer böyle bir şey doğru olsaydı, ABD'den 90 mil uzaklıktaki Küba'da başarılı bir devrim gerçekleşemezdi ve bizim gibi Brezilya ve Arjantin'le komşu olan Bolıvy'a da gerillalar olamazdı. Yabancı müdahalesi geçici olarak yenilgiye yol açabilir, ama zaman içinde bize zafer kazandıracak bir politik ilerlemeye neden olur. Montevideo'nun yabancı askeri birlikler tarafından işgal edilmesi, ulusal gururu aşağılar ve halkı rahatsız eder. Diğer taraftan, devrimci grubun kentlerde daha da kökleşmesine yol açar. Bu da, öylesine çok korkulan yabancı müdahalesinin olası askeri ve politik etkilerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Üstelik bizim stratejimiz, "daha fazla Vietnam" yaratmayı hedefleyen kıtasal stratejinin bir parçasıdır ve müdahaleciler, pek çok cephede savaşmak zorunda kalacaklardır.

22. İleri aşamalarda sendikal örgütlenme devrimci stratejide nasıl bir rol oynayacaktır?

Sendikalar, bugünkü sınırlar içinde bile, işçilerin yoğunluğunun iktidarla doğrudan çatışmaya girmesine yol açabilir. İktidar, silahlı güçlerini kullanarak böyle bir çatışmayı sıkça provoke ediyor. Eğer silahlı devrimci hareket sınıf mücadelesinin gelecekteki bir aşamasında kitleleri yönetebilme yeteneğine sahip olursa, halkın büyük bir kesimini kendi safımıza çekerek ve devletin temel hizmetlerini engelleyerek kolayca zafer kazanacaktır.

23. Uruguay'ın coğrafi yapısı kırlarda savaşımayı olanaksız kılıyor mu?

Kesinlikle böyle değil. Diğer ülkelerdeki gibi ele geçirilemez doğal ormanlara sahip değiliz, ama silahlı bir grup için kırlarda geçici barınma yerleri bulmak olanaklı. Büyük toprak sahiplerine ait yerlerde, yani ülkenin üçte ikisinde, nüfus yoğunluğu kilometre kareye 0,6'dır. Bu da silahlı birliğin gizli hareketini kolaylaştırır. Genel olarak nüfus yoğunluğunun kilometre kareye 20 kişi olduğu seker kamışı üretim yerlerini ya da San Jose'nin güney kesimini Küba'yla karşılaştırın. Aynı zamanda büyük ölçekli hayvancılık askeri birliklerimizin beslenme sorununu çözer. Üstelik bazıları sendikalı olan tarım işçilerinin korkunç yaşam koşulları, kendiliğinden isyan etmelerine yol açacaktır. Bu da, kır gerilla savaşında bize çok yararlı olacaktır. Kırlarımız bize sürekli bir askeri üs sağlayamazsa da, baskı güçlerini dağılımını bir manevra alanı olarak kullanabiliriz.

24. Şehir gerilla savaşını geliştirmek için uygun koşullar var mı?

Montevideo, toplumsal mücadeleler tarafın-

dan yeterince polarize olmuş, birçok aktif komandoyu barındırabilecek yeterlilikte büyük bir kenttir. Koşullar, diğer şehir gerilla hareketlerinden çok daha iyi durumdadır. Elbette her şehir gerilla hareketi, kentsel mücadelede hayatta kalabilmek için sabırla gizlenme ve destek için maddi üsler kurmalıdır. Bunlardan vazgeçilemez.

25. Stratejide iyi eğitilmiş silahlı grubun yeri nedir?

Eğer devrimci hareketin böyle bir grubu yoksa devrimci durumdan yararlanamaz ve mücadeleyi bir üst aşamaya geçiremez. Bu, “Bogotazo”³² yaratır. Silahlı grup, mücadeleye etkinlik sağlar ve sonuç almaya yöneltir. Üstelik devrim anının oluşmasına yardım edebilir. Raul Castro’nun sözüyle, “devrimin büyük motorunu harekete geçiren küçük motor” olabilir. Silahlı grup, hazırlıklara başladığı andan itibaren, özellikle de eyleme geçerek devrimin öznel koşullarının yaratılmasına da yardım eder.

26. Bu koşullarda bugünkü genel stratejiniz nedir?

En kısa sürede, ekonomik krizin ya da diğer nedenlerin ürettiği olumlu durumdan yararlanma yeteneğine sahip askeri güçleri oluşturmak. Silahlı grubun eylemleriyle ve diğer araçlarla halkı bilinçlendirmek. Sendikaları güçlendirmek, sendikal mücadeleyi radikalleştirmek ve onları devrimci harekete kazanmak, gelecekte kır ve şehir mücadelesini geliştirmek için hazırlık yapmak, kıtasal mücadele için Latin-Amerika’nın diğer hareketleriyle bağlantı kurmak.

27. Bu çalışma planı sizin örgütünüzü mi özgüdür?

Hayır. Tüm gerçek devrimci örgütler ve devrime inanan tüm halk için geçerlidir.

28. *Bütün bu görevlerin eşit derecede önemli olduğunu düşünüyor musunuz?*

Evet. Bazı kişiler, sadece kadroları savaş için eğiterek ya da eylem içinde eğitimlerini yaparak devrimci eyleme başladığımıza inanıyorlar, oysa tüm bu görevler stratejik planın başarısına katkıda bulunur ve eşit önemdedir.

29. *Bunun doğruluğuna ilişkin bazı örnekler verebilir misiniz?*

Bir askeri üs için donanım sağlamak, para bulmak, eylem için araba kiralamak, ev kiralamak, doğrudan eylemden çok daha fazla tehlikeye sahiptir. Pek çok devrimci, bu tür küçük sorunları çözmek için çok zaman harcarlar. Bunlar yapılmaksızın devrim yapılamaz.

30. *Stratejik olanakların sizin günlük çabalarınızla ortaya çıkabileceğini mi söylüyorsunuz?*

Elbette. Devrim stratejisi, bizim çabamızla yaratılabilecek koşullara bağlıdır. Çaba, iktidarı ele geçirmeye yönelik bütünsel bir planın parçasıdır ve bizim denetimimizin dışındaki koşulları da gözden kaçırmamak gerekir.

Punto Final, N° 58,
2 Temmuz 1968

DEVİRİMDE SINIFLARIN MEVZİLENMESİ³³
MAHİR ÇAYAN

Ekonomik ve politik buhran hızla derinleşiyor. Hakim sınıflar kendi aralarında çeşitli fraksiyonlara bölünmüş, düzeni kendi resmi kanunlarıyla koruyamaz duruma gelmişlerdir. Bu yüzden, devrimciler üzerinde, karşı-devrim cephesinin baskı, şiddet ve cebri görülmedik bir derecede artmıştır. Temsili demokrasi hızla rafa kaldırılmaktadır. Artık sosyalist politikanın devrimci cesaretle sürdürülebileceği bir ülke haline gelmiştir Türkiye.

Gittikçe genişleyen ve toplumun her kesimini şimdiden sarsmaya başlayan bu kriz, solda, bütün revizyonist grupların, devrim kalpazanlarının niteliklerini ortaya koymaya başladı.

Bütün revizyonist klikler, değişik tonlarla

açıkça, pasifizmin ve teslimiyetçiliğin borusunu öttürmeye başladılar. Pasifizmin bu ileri borazan-cıları, karşı-devrim cephesine karşı aktif müca-deleyi savunan, başlangıçta sadece kendi örgüt-lü gücümüzle bu krizi derinleştirmeyi amaçla-yan bizlere saldırmada tek bir cephe teşkil etti-ler. Ve namlularını görevleri gereği bize çevirdiler. Son iki-üç aydır hareketimiz bu oportünist cephe-nin utanmazca tahriflerine, şarlatanca yalanları-na; rezilce iftiralarına ve haince provokasyonları-na maruz kaldı. Bizi bu rezillik ne üzüyor, ne de kızdırıyor! Hiçbir şeyden şikayetçi değiliz. Opor-tünizmin herhangi bir kliği bize mültefit davran-saydı, biz o zaman üzgün olurduk. Çünkü bu, bi-zim hareketimizde mutlaka eğri bir yanın, oportü-nist bir yanın varolması demektir. Ülkemizde kriz derinleştikçe bütün oportünist fraksiyonların pa-sifizimleri de kitlelerin gözünde iyice gün ışığına çıkmaktadır. Artık devrimci militanları şu ya da bu şekilde aldatmaya imkan yoktur. Artık devrimcili-ğin ölçüsü geçmişteki kahramanlık menkıbeleri değil, devrimci pratiktir. Savaş açıktır, savaşanlar da açıktır ve ortadadır. Ve savaşmaya azimli olan-lar, aktif mücadeleye hazır olanlar ve bizzat sava-şanlar devrim meydanında kalmıştır. Hayat reviz-yonistleri hızla tecrit etmektedir.

Bu yüzden revizyonistlerin bütün ithamlarına teker teker cevap vermeye ve uzun ideolojik po-lemiklere girmeye artık gerek yoktur.

Biz, ülkemizdeki devrimci harekete ilişkin bütün görüşlerimizi uzun bir broşürle ortaya koy-maya karar verdik. (Bu broşürün ilk kısmı birkaç güne kadar çıkacaktır).

Bu broşürde kendi görüşlerimizi ortaya koyar-ken doğal olarak, ülkemizdeki oportünist fraksi-yonların görüşlerinin eleştirisini de yaptık. Bu bro-

şürün bütününün çıkması biraz zaman alacağından ve de bazı arkadaşların acele cevap verilmesindeki ısrarlarından dolayı, biz bu cephenin “teorik”¹ eleştirilerine, kısa bir şekilde KURTULUŞ’ta cevap vermeye karar verdik. Bu yazıda, Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi ve de Halk Savaşı’na ilişkin oportünist iddialar ele alınmıştır. Devrimde sınıfların mevzilenmesi konusu, bu revizyonist ve oportünist stratejilerin turnusoludur. Nasıl ki bazılarının ve asitlerin gerçek renklerini turnusol kağıdı açığa çıkanyorsa bu stratejilerin gerçek renklerini, devrimde sınıfların mevzilenmesi ve önderliğin niteliğinin belirtilmesi meselesi ortaya koyar.

Devrime sınıf kuvvetlerinin katılma esprisi, yani sınıf kuvvetlerinin düzenlenmesi, devrimde önderliğin niteliğinin ve kitlelerin eyleme sokuluş biçiminin belirtilmesi, yerine göre silahlı ve barışçı

¹ Bu eleştirilerde ele alacaklarımız sadece “teorik” ithamlar olacaktır. Yalana, rüyaya, tahrife dayananlar ise eleştiri konusu bile olamaz. Mesela Mıhrıcı Aydınlik’a göre, biz, “Proletarya partisi şehirde değil kırdaki kurulur” diyorumuz. Ve buna kaynak olarak da Mahir Çayan arkadaşımızın Aydınlik’ın 20. sayısında yazmış olduğı “Yeni Oportünizmin Niteliğı Üzerine” başlıklı yazı gösterilmektedir. Böyle bir şey o yazıda yoktur. Bu, iğrenç bir tahrifattan başka bir şey değildir Fakat bu derginin bu akıl almaz tahrifi, bizi fazla şaşırtmadı. Bizi asıl şaşırtan, eleştiri konusu olan yazıyla, yedi-sekiz ay önce tamamen hemfikir olan bazı arkadaşların bugün sözde o yazıyı eleştiren Mihri Belli’nin, rüyaya, yalana dayanan yazısını kabullenerek Aydınlik imzasıyla yayınlamalarıdır. Bu da devrim hareketine gerçekten yararlı olabilecek nitelikte olan bu arkadaşların artık iyice oportünizmin batığına girdiklerini göstermektedir. Bu durumdan, bu arkadaşlarımız adına biz sadece üzüntü duyuyoruz. Çünkü Aydınlik imzasıyla o yazıyı yazan kişi, tahrifçilikte ve yalancılıkta kariyer yapmış bir kişidir. Lenin’in Jaures’in yazılarını tahrif eden, kendine göre düzelten bir kişinin bizim yazımızı da kendince düzeltmesi (!) son derece doğaldır.

Buna oportünizmin daha birçok şarlatanlığını ilave etmek mümkündür. Oportünizm kocaman bir yalan, riya ve tahrif makinasıdır. Bu makinanın mamullerinin hepsini ciddiye alarak uğraşmaya, ne zaman vardır, ne de gerek!

bütün mücadele metotlarının kullanılacağını söyleyen, hatta “Halk Savaşı Temeldir” diyen bütün oportünistlerin, pasifistlerin ve uzlaşmacıların niteliğini ortaya koyan temel kriterdir. Devrimin çeşitli meselelerine ilişkin görüş ayrılıklarının temelinde bu mesele yatar. Bu mesele, dünyadaki bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin solu içerisindeki ideolojik ayrılıkların temel meselesidir.

İDEOLOJİK ÖNDERLİK ESASTIR

Bizim gibi halk savaşının zorunlu bir durak olduğu ülkelerin devrimci mücadelesinde köylüler temel güçtür, proletarya önder güçtür ve proletaryanın öncülüğünün niteliği ideolojiktir.

Bu Demokratik Halk Devriminde sınıfların mevzilenmesini çok açık ortaya koyan marksist bir formülasyondur. Bilindiği gibi, marksist sınıf tahlillerinde varılan sonuçlar daima bu şekilde kısa formüllerle ifade edilir. Marks, Engels, Lenin, Stalin, Mao... gibi bütün ustalar daima somutun tahlilinden elde ettikleri sonuçları soyut olarak formüle etmişlerdir.

Bu formülasyonlar, bilimsel soyutlamalar olduğu için kelime yorumuna tabi tutulamazlar. Çünkü bu formülasyonlar nitelik belirleyicileridir. Bir başka deyişle, marksist formüller, belli bir tahlilin birkaç kelime ile soyutlanmalarıdır. Ve bu birkaç kelimelik soyutlama, bütün bir stratejik görüşü ifade eder. Mesela, “proletarya temel güçtür, köylülük yedek güçtür” formülünün ifade ettiği, devrimde sınıfların mevzilenmesi ve güdümü, devrimci çalışma tarzı ve örgüt anlayışı başkadır; “proletarya önder güçtür, köylüler temel güçtür” formülünün ifade ettiği başkadır. Her iki formül, devrimde takip edilecek olan apayrı iki yolun te-

orik ifadesidir.

Bu bakımdan marksizmde bu çeşit formülasyonlar dar kalıplar içinde kelime kelime yorumlanamaz.

Ancak en geri zekalılar ve marksizmin “M”-sinden habersiz kişiler yahut da kendi oportünizmlerini kelime oyunlarıyla örtmeye çalışan politika hokkabazları, madrabazları, marksist formülasyonları dar kalıplar içinde (kelime kelime) yorumlarlar.

Bu kısa açıklamayı yaptıktan sonra gelelim çeşitli oportünist fraksiyonların bize yönelttikleri çeşitli ithamlara.

Aydınlık Sosyalist Dergi’ye göre; “proletarya önder güçtür, köylüler temel güçtür, proletaryanın önderliğinin niteliği ideolojiktir” şeklindeki bizim devrimde sınıfların mevzilenmesine ilişkin görüşümüz yanlıştır, leninist stratejiye aykırıdır. Meseleyi bu şekilde formüle etmek, proletaryasız proletaryanın ideolojisini öncü kabul eden köylülerle devrim yapmak demektir. İdeolojik öncülüğü savunmak, Narodnik Popülizmini savunmaktır. Doğrusu proletarya ve yoksul köylülük temel güçtür. Proletaryanın öncülüğü ideolojik değil, fiilidir... (Etraflı bilgi için bakınız, *Örgüt İçin Görev Başına*, ASD, s. 27).

Bizim devrimde sınıfların mevzilenmesine ilişkin formülasyonumuzu bu şekilde yorumlayan, bu yazının yazarının, yukarıda belirttiğimiz kategorilerden hangisine gireceğini okuyucu hemen düşünecektir.

Bu marksist formülasyonu, bu şekilde akıl almaz tarzda, kelime kelime tefsir eden yazar, acaba marksizmden habersiz, doktora tezi olarak bu konuyu seçmiş olan toy bir üniversite asistanı mıdır, yoksa kafasından tek akım geçen bir geri ze-

kalı mıdır?

Ne biri ne de öteki. Bu yazıyı yazan kişi, meselenin bu şekilde yorumlanamayacağını çok iyi bilen, tilki gibi kurnaz, sosyalizmin bir eski tüfeğidir.

O yazıdan bu sonucun çıkartılamayacağını çok iyi bilmesine rağmen, o bu işi yapmıştır. Foyası artık iyice ortaya çıkan, revizyonizmini ve kuyrukçu çizgisini saklayamayacak kadar deşifre olan bu revizyonist, birkaç taraftar bulabilirim ümidiyle denize düşenin yılana sarılması gibi bu aptalca tahrife dört elle sarılmıştır.

Önce, “milli burjuvazinin solundaki güçler devrimde öncü olabilir, işçi sınıfının öncülüğünü mutlak bir gerçek olarak görmek yanlıştır, işçi sınıfı olmadan da devrim olabilir” diyen bu kişi, haklı eleştirilere hedef olunca, özeleştirisini yapacağı yerde “biz milli burjuvazinin solundaki güçler öncü olabilir derken işçilerin ve yoksul köylülerin öncülüğünü kastetmiştik” diye kıvrıtarak, proletarya ile birlikte yoksul köylülerin de öncülüğünü savunur gözükmeye başlamıştır. Hayatın cilvesine bakın ki bugün bu kişi, bizi Narodnik Popülizmi ile suçlamaktadır! Daha düne kadar ‘Filipin demokrasiciliğinde proletarya partisi kurulamaz’ diyen yine bu kişi bugün, sosyalist parti her şart altında kurulur diyen bizleri utanmadan proletarya partisine karşı olmakla suçlamaktadır.

Ve bugün, proletarya hem temel güçtür hem de önder güçtür diyen bu kişi (tabi koltuk altındaki de) derginin, Aydınlık imzalı bir başka yazısında, proletaryanın partisinin mevcut olmadığı bu dönemde, “Faşizmi Yenecek Güçteyiz” diyerek egemen sınıfların militarize gücünün aracılığıyla kurulması mümkün olan reformist burjuvazinin iktidarının Milli Demokratik Devrim progra-

masını uygulamasından dem vurmaktadır!

Bu kişinin temsil ettiği akım, ne söylediği belli olmayan (aslında belli olan) günlük olaylara göre politika tespiti yapan küçük-burjuva pragmatizminin bataklığında kulaç atan, zavallı bir politik akım haline gelmiştir.

Bu akımın bizi, proletarya adına proletaryasız devrim istemekle, (hele “sosyalizm yoksul köylülerin de ideolojisi” diyenlerin) Narodnik Popülizmini savunmakla suçlaması, son derece gayri ciddi ve komiktir!

Ama biz her şeye rağmen bu “teorik” eleştiriye cevap verelim. Mao Tse Tung’un yazılarına dikkatle bakılınca görülecektir ki, bazı yazılarda “proletarya önder güçtür, köylüler temel güçtür”, bazılarında ise “proletarya, köylüler ve şehir küçük-burjuvazisi temel güçlerdir, itici güçlerdir” denilmektedir. Mao Tse Tung’un halefi Lin Piao’ya göre “köylüler devrimin temel gücüdür”. Acaba, Lin Piao ve birinci ifadesinde Mao, proletarya ve şehir küçük-burjuvazisini ihmal mi ediyor?

Aynı duruma, birinci ve ikinci Rus Demokratik Halk Devrimini formüle eden Stalin ve Lenin’in yazılarında da rastlamaktayız.

Lenin, *İki Taktik*’in sadece 58. sayfasında, (Türkçe 2. baskı) devrimin temel güçleri arasında işçileri, köylüleri ve şehir küçük-burjuvazisini saymaktadır. Ve bütün kitap boyunca sadece temel güç olarak proletaryadan bahsetmektedir. Keza Stalin yazılarında, demokratik halk devriminde temel güç olarak yalnız proletaryadan söz etmektedir.

Acaba Lenin, *İki Taktik*’de köylülüğü ve şehir küçük-burjuvasını devrimin temel güçleri arasında yanlışlıkla mı saydı? Bu bir kalem sürçmesi midir? Stalin’in devrimin temel gücü olarak yal-

nız proletaryadan söz etmesi, Lenin'in o ifadesine ters düşmüyor mu?

İşte, bilimsel sosyalizmin formülasyonlarını Aydınlik Sosyalist Dergi'nin yaptığı gibi kelime yorumuna tabi tutma, kişiyi böyle saçma sapan, içinden çıkılmaz sonuçlara götürür.

Oysa, ne Lin Piao ile Mao ve Mao'nun kendi yazıları arasında ne de Stalin ile Lenin ve Lenin'in kendi yazıları arasında bu çelişki ve tutarsızlık vardır. Tersine, tam bir ayniyet ve uygunluk vardır.

Bilindiği gibi, Mao'nun ve Lenin'in birbirinden farklı olan bu formülasyonları, demokratik halk devriminde sınıfların mevzilenmesine ilişkindir. Her iki formül de, demokratik halk devriminde değişik sınıflar tertibini öngörmektedir. Bu farklılık, somut durumların farklı olmasından dolayıdır. Lenin ve Stalin'in formülasyonu, emperyalizmin işgali altında olmayan, halk savaşının zorunlu bir durak olmadığı bir ülkedeki demokratik halk devrimini esas almaktadır. Mao ve Lin Piao'nun formülasyonu ise, emperyalizmin işgali altında olan, devrim için halk savaşının zorunlu olduğu bir ülkenin demokratik halk devrimini esas almaktadır.

Demokratik halk devrimi, adı üstünde bütün halkın devrimidir. Bu aşamada halk ise, proletarya, köylüler ve şehir küçük-burjuvazisidir. Halk devriminin temel güçlerini bu sınıflar teşkil ederler. Lenin ve Stalin'in formülasyonunda, temel güç olarak sadece proletaryadan söz edilmesinin nedeni, devrimde sınıf katılması olarak, kitle gücü olarak proletaryanın en aktif ve en enerjik rolü almasından dolayıdır.

Lenin ve Stalin'e göre, Çarlık, büyük şehirlerdeki halkın ayaklanması sonucu devrilecektir. Şehirlerdeki genel ayaklanmanın sonucu iktidar

ele geçirilecek ve devrim, yukardan aşağıya, şehirlerden kırlara götürülecektir.

Büyük şehirlerde ise temel devrimci güç proletaryadır. Ve şehirlerden kırlara doğru bir rota izleyecek olan böyle bir devrimin ordusunda da, (Kızıl Ordu'da) kurmayında da (proletarya partisinde de) proleterlerin salt çoğunlukta olmaları zorunludur. Böyle bir durumda, proletarya partisi, sadece ideolojik ve politik bakımdan değil fiziki bakımdan da proletaryanın öncü müfrezesidir. Proletarya bu devrimin hem temel gücüdür, hem de önder gücüdür. Bir başka deyişle, bu devrimde temel savaş alanı şehirler olduğu için, devrimin temel kitle gücü de proletarya olmaktadır.

Ama emperyalizmin işgali altında olan dolaşısıyla devrim için kurtuluş savaşının (Halk Savaşının) zorunlu bir durak olduğu ülkelerin Demokratik Halk Devrimi'nde sınıfların mevzilenmesi bu şekilde değildir.

Ülke işgal altındadır (Açık veya gizli). Ve yönetim büyük şehirlerdeki bürokrasisi ve militarizmine dayanarak ayakta duran, işgalci düşmanın da içinde yer aldığı bir gerici ittifakın elindedir. Böyle ülkelerde devrim yapılabilmesi için, herşeyden önce, bir kurtuluş savaşının (halk savaşının) verilmesi şarttır. İşte bu yüzden, yani halk savaşının zorunlu bir durak olmasından dolayı, bu ülkelerin Demokratik Halk Devriminde sınıf mevzilenmesi değişiktir. Emperyalizme arkasını dayamış olan karşı-devrim cephesi, proletaryanın yoğun bulunduğu, büyük şehirlere ve kilit bölgelere güçlerinin büyüğünü yığmış ve çok sıkı bir denetim kurmuştur. Bu hain yönetimin yumuşak karnı kırlardır. Dünyadaki bütün kurtuluş savaşlarının (halk savaşlarının) pratiği, bize şunu söylemektedir; zafere kırlardan şehirlere doğru bir rota

izleyen, çeşitli ara aşamalardan geçen halkın örgütlü savaşı ile varılabilir.

Temel alan olan kırlardaki halk kitlesi ise köylülerdir.² Bu yüzden halk savaşının zorunlu bir durak olduğu Demokratik Halk Devrimlerinde sınıf katılması olarak temel rolü işçiler değil köylüler oynayacaktır. Yani devrimin temel kitle gücü işçiler değil köylülerdir.

Meselenin bu şekilde ortaya konulması, şehirlerdeki mücadelenin küçümsenmesi anlamında yorumlanmamalıdır. Tam tersine, şehirlerdeki mücadele, düşmanın çok güçlü olduğu bir alanda sürdürüleceği için çok daha zor şartlar altında yürütülecektir. Tedhiş hareketinden, demokratik kitle hareketlerine kadar her çeşit mücadele metodu, şehirlerdeki devrimci savaşın gündeminde yer alacaktır. Bu alandaki savaşta proletarya, en enerjik ve aktif rolü oynayacaktır. Fakat temel savaş alanı kırlar olduğu için işçilerin sınıf katılması olarak devrimde rolü, köylülere nazaran nispidir.

Proletaryanın partisi eğer emperyalizme karşı yürütülecek olan bu kurtuluş savaşının önderi olmak istiyorsa, bizzat temel savaş meydanında bütün gücüyle yer almak zorundadır. Mesela Cezayir Kurtuluş Savaşı'nda proletarya partisi şehirleri temel aldığı için önderliği ele geçirememiştir.

² Bilindiği gibi, biz ilk dönemde, kısa bir süre için, taktik bir mesele olarak şehirleri temel aldık. Bunu PDA kalpazanları revizyonizm diye nitelediler: “Devrimci mücadele saksı çiçeği değildir ki, onu ilk önce şehirlerde büyütüp daha sonra kırlara götürüresin” (PDA, Sayı 29, s. 3). Neden kısa bir süre için ilk planda şehirlerdeki savaş temel aldığımızı burada uzun uzun anlatacak değiliz. Birkaç aya kadar, 2. ve 3. kısımları çıkacak olan KESİNTİSİZ DEVRİM broşüründe bu mesele etraflı bir şekilde konmuş olacaktır.

Birkaç ay sonra anlaşılacaktır devrimci savaş, kavanozda yetişmiş Campus “mao”cu kalpazanlarının sandığı gibi saksıda mı geliştirilecektir, yoksa devrimci pratikte yakılan kıvılcımla emekçi halkın bilincinde, ruhunda, kalbinde mi geliştirilecektir.

Temel mücadele alanının kırlar olduğu Kurtuluş Savaşında, vurucu gücün (Halk Ordusunun) köylülerden oluşması son derece doğaldır. Ve bu ordunun kurmayı olan örgütte ise, proletaryanın siyasi kitle partisinde nicelik olarak proleterler değil de, köylülerin ağır basması kaçınılmaz bir durumdur. Bundan dolayı bu tip ülkelerin proleter siyasi kitle partisi, şehirlerin temel alındığı, sovyetik ayaklanmayla devrimin zafere ulaşacağı ülkelerin proletarya partilerindeki gibi, aynı zamanda proletaryanın fiziki öncü müfrezesi değildir. Bu ülkelerdeki proleter siyasi kitle partileri, ideolojik ve politik kuruluşlardır. Bu ülkelerdeki halk savaşını, proleter siyasi kitle partisi, (savaş örgütü) proletaryanın ideolojik ve politik bir kuruluşu olarak yönlendirirse, devrim zafere erişebilir. İşte bizim kastettiğimiz ideolojik öncülük budur.

İdeolojik öncülük, proletarya partisinde fakir köylülerin sayıca ağır basması ve bu partinin proletaryanın öncü müfrezesi olarak, halk savaşını yönlendirmesidir.

Emperyalizmi yenerek, devrim yapmış olan dünyadaki bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin pratiğı, proletaryanın devrimde öncülüğünün ideolojik öncülük olduğunu ortaya koymaktadır.

Bütün halk savaşına yan çizen, kendi öz gücünün dışında, başka güçlere bel bağlayan oportünist fraksiyonlar, daima devrim işini yokuşa sürmek ve “sol” bir görünüm altında sağ kuyrukçu politikalarını gizlemek için sovyetik devrimdeki sınıflar kombinezonuna uygun olarak, proletaryanın fiili önderliğini savunurlar. Bunlar genellikle militanların nazarında prestijlerinin düşeceğini düşünerek halk savaşına açıkça karşı çıkmazlar.

Devrimde halk savaşının zorunlu bir durak

olmasından doğan sınıf mevzilenmesine sözüm ona proletarya adına karşı çıkarak “proletaryasız devrimci mücadele öngörülüyor, bu narodnik popülist midir”, vs. gibi “sol” eleştirilerle zevahiri kurtarmaya çalışıyorlar.

Fiili öncülük esas alındığı zaman, emperyalizmin işgalinin varlığından ve karşı-devrim cephesinin şehirlerdeki sıkı denetiminden dolayı, devrim yapmak için proletaryanın objektif ve subjektif şartları bir türlü olgunlaşamaz. Emperyalizmin işgali altında olan bir ülkede, kurtuluş savaşı (halk savaşı) verilmeden devrim olamayacağından kurtuluş savaşına yan çizenler devrime de yan çizerler.

Böylece bu kurnaz menşevik “solculuğu” ile devrim, emperyalizmin bir sistem olarak toptan çöküşüne kadar, mahşere kadar ertelenmiş olur. O zamana kadar (belirsiz bir zamana kadar) bu revizyonist fraksiyonlar, reformist burjuvazinin koltuğu altında, keskin “solcu” ninnilerle emekçi kitleleri uyutmaya çalışırlar.

Görüldüğü gibi Mihrici Aydınlık’ın bu menşevik solculuğu zorunlu olarak revizyonizm ve sınıflararası işbirliğini oluşturmaktadır.

Bu durum sadece Mihrici Aydınlık’a özgü değildir. İşçi sınıfının ideolojik öncülüğü mü, yoksa, ideolojik, politik, örgütsel öncülüğü mü diye saçma sapan sahte bir ikileme, ideolojik öncülüğe karşı çıkan Mao’cu kalpazanlar da, fiili öncülüğü savunan TİP de, Kıvılcımlı’cı Sosyalist Gazete de aynı menşevik solculuğun değişik şekillerini) savunmaktadırlar.

Görüldüğü gibi, revizyonist Mihrici Aydınlık, görünüşte PDA kalpazanlarına yöneltilmiş, aslında ise bütün revizyonistleri hedef alan (Aydınlık’ın 20. sayısında çıkan) “*Yeni Oportünizmin Niteliği*

Üzerine” adlı yazıyı, yedi aylık bir yutkunmadan sonra, reddederek özeleştiriyor. Ve PDA kalpazanlarının cevap veremedikleri ve dergilerinin kıyılarına, köşelerine yerleştirdikleri o sözde özeleştiriyile, görünüşte kabul ettikleri ithamlara³ revizyonizm adına kendisi cevap vermeye çalışıyor.

Eksik olmasın ASD bu son teşebbüsü ile bizim işimizi iyice kolaylaştırdı. Böylece Aydınlik Sosyalist Dergi’nin yazı ailesi, dergilerindeki revizyonizme karşı olan yazıların dergilerinin politikasına aykırı olduğunu söyleyip özeleştiriyor yaparak, revizyonizmini kendi kendine açıkça ilan ediyor.

Biz de, ASD yazı ailesini, revizyonizm yolundaki bu açık ve cesur tavırlarından dolayı kutlarız. Yolunuz açık olsun beyler! Neyse ki ellerimizi sizden kurtardık, hamdolsun!

Aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde kümelebilirler! İşte siyamlı ikiz kardeşler ASD ve PDA aynı bataklıkta kulaç atıyor!

KÖYLÜLERİN
DEVİRİMDE TEMEL GÜCÜ TEŞKİL ETMESİ,
DEVİRİMCİ SAVAŞTA
KIRLARIN TEMEL ALAN OLMASINDAN DOLAYIDIR

Demokratik devrimde sınıfların mevzilenmesine ilişkin bir başka oportünist tahrifat, PDA pasifizminin yaptığıdır. Bu sahtekar “Mao”culara göre, köylülerin devrimde temel güç olmasının nedeni, devrimde halk savaşının zorunlu bir durak ol-

³ PDA kalpazanları bu yazıdan sonra, baştan karşı çıktıklarını “özeleştiriyor” yaparak kabullendiler. Ama bunlar, aynı pasifist çizgiyi sürdürmekten vazgeçemediler. Şu anda ilk bakışta doğru şeyler söylediği zannedilen bu fraksiyon temelde halk savaş teorisini tahrif ederek, revizyonizmin pasifist çizgisini keskin ‘Mao’cu pozlarla sürdürmektedir. Bu yüzden bu grup, pasifizmin en namussuz, en iğrenç ve en sahtekar bir fraksiyonudur.

masından dolayı değil de, geniş köylü yığınlarının feodal ve yarı-feodal ilişkiler içinde olmasından dolayıdır! “Bir devrimin temel gücünü, o ülkenin toplumsal yapısı tayin eder.... Yurdumuzda devrimin temel gücü köylülüktür. Bu aynı zamanda devrimimizin demokratik devrim olması demektir. (...) Geniş köylü yığınlarının esas itibariyle yarı-feodal ilişkiler içinde olması, köylülüğün devrimimizde temel gücü meydana getirmesi demektir.” (PDA, Sayı: 26, s. 3, 108, ayrıca bkz. Sayı: 29, s. 3).

Görüldüğü gibi, PDA kalpazanları, bizim gibi emperyalizmin işgalinde olan ülkelerin demokratik halk devriminde köylülerin temel güç olmasını, devrimin sınıfsal karakterine bağlıyorlar.

Bu “mantıki” ve “kitaba uygun” bir görüştür. Ama tıpkı, Menşeviklerin burjuva devrimini değerlendirmelerindeki gibi “mantıki” ve “kitaba uygun” bir görüştür. PDA kalpazanlarının mantığı, devrimin sınıfsal niteliği ile sınıfların fiili yolu arasında ayniyet arayan menşevik mantığıdır. Bu kalpazan mantığına göre, geniş köylü yığınlarının feodal ilişkiler içinde olduğu Çarlık Rusya’sındaki demokratik halk devriminde temel gücü proletarya değil de, köylülerin teşkil etmesi gerekmektedir. Ve meseleyi “proletarya temel güçtür, köylülük yedek güçtür” şeklinde formüle eden Lenin ve Stalin hata etmişlerdir (!). Lenin ve Stalin’in bu formülasyonu yanlıştır(!).

İşte PDA kalpazanlarının “temel güç” tahlilinin mantıkiliği budur. Başta, işçi sınıfı hem temel güçtür, hem de öncü güçtür diyen bu kalpazanlar, eleştirilerimiz üzerine, dergi sayfalarında bu hatalarını düzelttiler. Fakat bu formüle edişin revizyonist çizgisini pratikte sürdürdüler, hala da sürdürmektedirler. Meselenin özünü anlamadıkları için (devrim için savaşmaya niyetleri olmadığından)

bir hatayı düzelteyim derken bir başka yerden geldik veriyorlar.

Köylülerin demokratik halk devriminde temel güç olmasının nedeni bu şekilde ortaya konamaz. Köylülerin temel güç olarak formüle edilmesi sadece devrimin anti-feodal niteliğinden dolayı değildir. Meseleyi bu şekilde ortaya koymak, dünyayı menşevizmin düz mantığı ile yorumlamak demektir.

Bugün, Türkiye gibi emperyalizmin işgali altındaki bütün yarı-sömürge ülkelerde, emekçi halkın sefaleti, hayat şartlarının zorluğu ve sömürülmesi korkunç bir seviyededir. Halkın hiçbir kesimi halinden memnun değildir ve her an patlamaya hazır bir volkan gibidir. Devrim için objektif şartlar hazırdır. Fakat ülke işgal altında olduğu için, devrim için emperyalizme karşı halk savaşı vermek zorunludur. Bu zalim yönetimin yumuşak karnı kırlardır. Bu gerici ve hain yönetim zincirinin zayıf halkası kırlardır. Zafere, temel ve yardımcı alanlarda, kırlarda ve şehirlerde verilecek olan uzun ve çeşitli ara evrelerden geçen bir halk savaşı ile ulaşılabilir. Halk savaşı bir avuç öncünün savaşı değil emekçi halkın savaşıdır. Halk savaşında temel mücadele alanı kırlar olduğu için, köylüler de savaşın temel gücüdür.

Marx, Engels, Lenin ve Stalin demokratik halk devrimine, tarım devrimi de demektedirler. Çünkü bu devrim, geniş köylü yığınlarını feodal boyunduruktan kurtaracak ve derebeylik yönetimine son verecektir. Marksist ustalardan sadece Mao bu devrime (tarım devrimi kavramından ayrı olarak) köylü devrimi demektedir. Mao'nun bu devrimi bu şekilde adlandırmasının nedeni, devrimin sadece tarım devrimi olmasından dolayı değildir; ana nedeni, temel mücadele alanının

kırlar olmasından dolayı devrimin temel kitle gücünü köylülerin teşkil etmesidir.

Özetlersek, bu devrimde köylülerin temel gücü teşkil etmesinin ana nedeni, devrimin tarım devrimi olması değil de, kırların temel savaş alanı olmasıdır. Bir başka deyişle, emperyalizmin işgali altındaki ülkelerin demokratik devrimlerinde halk savaşının zorunlu bir durak olmasından dolayı köylüler temel güçtür!

ASKERİ YAN, İDEOLOJİK VE POLİTİK YANDAN AYRI OLARAK ELE ALINAMAZ

Savaş, politikanın silahla sürdürülmesidir. Her değişik askeri strateji ve taktik, değişik ideoloji ve politikanın bir ifadesidir. Mesela, emperyalizmin işgali altındaki ülkelerde devrimin zaferi için kırlardan şehirlere doğru bir askeri stratejiyi öneren görüşün ideolojik ve politik çizgisi ayrıdır, şehirlerden kırlara doğru bir stratejiyi öneren görüşün ideolojik ve politik çizgisi ayrıdır. Birincinin ideolojik ve politik çizgisi proleter devrimci bir çizgidir. İkincisinin ki ise oportünist bir çizgidir.

Askeri yan hiçbir zaman ideolojik ve politik yandan ayrılamaz. Bütün oportünistler bu ayrılmaz iki yanı daima birbirinden ayırırlar. Bunun en somut örneği ülkemizdeki çeşitli oportünist fraksiyonların tahlilleridir.

PDA kalpazanlarına göre, “karşı-devrim cephesinin en zayıf olduğu alan kırlardır. Temel savaş alanı kırlar olduğu için, temel güç köylülerdir”, demek, devrimde sınıfların mevzilenmesi tahlili, askeri bir zorunluluk gibi bir taktik meseleye bağlandığı için yanlıştır (Bkz. PDA, Sayı: 29, s. 3).

Aynı temel görüşü, başka ifadelerle Mihrici Aydınlik da savunmaktadır. Mihrici Aydınlik’a gö-

re, kırların veya şehirlerin temel alınması tamamen bir askeri meseledir. Askeri bir mesele olduğu için, bunun devrimde sosyal sınıfların mevzilenmesi gibi ideolojik ve politik bir konuda rolü yoktur (Bkz. ASD, Sayı: 27, s. 209).

Ve bu koroya “Yeter Be” yazısı ile Kıvılcımlı Sosyalist Gazete de katılmaktadır (Bkz. Sosyalist Gazete, Sayı: 9-16).

Görüldüğü gibi, ilk bakışta birbirinden tamamen ayrı olan, birbirinin can düşmanı gibi gözüken, bu üç fraksiyon, bu temel meselede birleşmektedir. Bu mesele de, şu ya da bu sıradan bir mesele değil, devrim teorisinin temel meselesidir.

Bu üç fraksiyona göre, meselenin askeri yanı ile ideolojik ve politik yanı ayrıdır. Leninist devrim teorisi ve bu teoride sınıfların konumu, ideolojik ve politik bir meseledir; bunu askeri bir meseleye bağlamak yanlıştır. İdeolojik ve politik mesele ile askeri mesele ayrıdır.

İşte Türkiye’deki oportünizmin üç ayrı çehresi⁴ (tabii TİP’li hainler herkesçe malumdur). Bu görüşler, özde gerilla savaşına karşı olan, programlarında ise “bütün mücadele metodlarına yerine göre başvurulur, hatta kırlar temeldir, ama önce şehirlerde proletaryayı örgütleyelim...” diye yazan Latin-Amerika’nın herhangi bir ülkesinde, üç-dört tane birden “parti” örgütlenmesi içinde olan, revizyonist ve oportünist fraksiyonların görüşlerinin aynısıdır.

⁴ Bunlar arasında Hikmet Kıvılcımlı’nın özel bir yeri vardır. Kıvılcımlı 20 yıla yakın hapislerde yatmış, siyasi irticaya karşı her dönemde doğru veya yanlış mücadele vermiş bir kişidir. Fakat önerdiği çizgi sağ bir çizgidir, Leninist bir çizgi değildir. Buna rağmen Türkiye Sol’unda Doktor Kıvılcımlı’nın bir yeri vardır. Geçmişine saygılıyız. Nasıl anti-leninist Rosa Luxemburg’un devrim tarihinde bir yeri varsa.

Bu görüşler sakat ve anti-marksist görüşlerdir. Meseleyi bu şekilde koymak, halk savaşından hiçbir şey anlamamaktır. Halk savaşı politikleşmiş bir askeri savaştır. Yani sosyalistlerin halk savaşındaki temel mücadele metotları askeri savaş metodudur. Bu savaş klasik savaş metoduyla değil, politikleşmiş askeri savaş metoduyla yürütülür. Bu savaşta, bütün demokratik ve ekonomik amaçlı hareketler, kitle gösterileri, vs. bu politikleşmiş askeri mücadeleye tabidir. Çalışma tarzında, devrimcileri revizyonist ve oportünistlerden ayıran temel kriter budur.

Emperyalizmin işgalinin varlığı bizzat karşı tarafın zora başvurması demektir. Karşı taraf zora başvurduğu için, devrimci temel politika, askeri mücadeleyi esas alır.⁵ Sınıfların eyleme sokuluşu ve mücadele alanlarının seçilişi bu politikanın işiği altında olur.

Emperyalizmin işgali altındaki ülkelerdeki bütün revizyonist ve oportünist fraksiyonlara göre silahlı savaş teknik bir meseledir; taktik bir meseledir. Esas olan yığınların bilinçlendirilmesi ve silahlı savaş için sosyal ve psikolojik şartların hazırlanması ve yaratılmasıdır. Oysa silahlı mücadelenin objektif şartları, emperyalizmin işgalinden dolayı her dönemde vardır.

Silahlı mücadele için objektif şartların var olduğu durumlarda, yığınları bilinçlendirme ve örgütlendirme ile silahlı savaşı bu şekilde ayırmak her çeşit oportünizmin ve pasifizmin evrensel karakteridir. Mesela, 1905 ayaklanması arifesinde Rusya'daki Legal Marksizm'in sözcüsü olan Stru-

⁵ Ancak, bu, Debray'ın "politik liderlik askeri liderliğe tabidir" görüşü değildir. Bize göre tam tersine politik liderlik esastır. Politik liderlik ise marksist-leninist partidir. Halk savaşını şu ya da bu örgüt değil, bu parti yönetirse devrim zafere ulaşabilir.

ve diyor ki: “Silahlı ayaklanma sonuçta bir teknik meseleden başka bir şey değildir. Yığınların bilinçlendirilmesi ve psikolojik şartların hazırlanması en önemli ve acil olanıdır.” (Lenin, *İki Taktik*, s. 81).

İşte ülkemizdeki bu üç oportünist fraksiyonun temel görüşü bu formüle edişin şu veya bu şeklinden başka birşey değildir. Bir başka deyişle Struve mantığının, şu veya bu biçimde derinleştirilmesidir. “Emperyalizme en öldürücü darbeler, dünyanın kırık bölgelerinde vurulmaktadır. Emperyalist zincirin en zayıf halkaları dünyanın kırılardır. Bu yüzden dünyanın baş çelişkisi köylü halkları ile emperyalizm arasındadır” şeklindeki çağdaş baş çelişkinin leninist tespiti yanlıştır. Çünkü bu tespit askeri zorunluluk gibi bir taktik meseleye dayandırılmaktadır.

İşte bu üç fraksiyonun meseleye yukarıdan bakan, çok bilmiş tahlillerinin vardığı sonuç budur!

Genellikle bizim gibi ülkelerde pasifist gruplar “biz halk savaşına karşıyız” diye ortaya çıkmazlar (TİP’li hainler hariç).

Görünüşte herkes halk savaşını savunur. Maksat birdir, ama rivayetler muhtelifdir. Bu rivayetlerin biraz üzerinde durulunca görülür ki maksat da bir değildir. Pasifizmin esas niyeti teslimiyetçilik; savaşmamaktır. Onların savunduğu, marksist terminoloji ile allanıp pullanmış, yaldızlanmış bir teslimiyetçilikten başka birşey değildir. Bunu kimisi “proletarya temel güçtür”, kimisi “Proletarya ve yoksul köylüler temel güçtür”, bazıları da “köylüler temel güçtür” diyerek yapar.

Bu yüzden “Castrist”, “Guevarist” veya “Marksist” ayrımları temelde hiçbir şeyi ifade etmeyen suni ayrımlardır. Bunun en iyi ve en somut örne-

ğini ülkemizde görmekteyiz. Halk savaşını ağzından hiç düşürmeyen ve revizyonizme karşı korkunç (!) bir kampanya açmış olan “Mao”cu kalpazanlarımız, revizyonizmle itham ettikleri öteki gruplarla temelde aynı tahlili yapmaktadırlar.

Pratikte hedef şaşırtmaktan başka bir iş yapmayan bu kalpazanların anlayışına göre halk savaşı, köylülerin savaşıdır. Savaşacak olan fukara köylülerdir. Onların görevi ise, savaşmak değil, köylüler arasında Mao Tse Tung düşüncesini yaymaktır. [“Gerilla savaşında küçük burjuva aydın kadroların görevi nedir? Onların görevi kırılık alanlara giderek, köylü kitleleri arasında Mao Zedung düşüncesini yaymaktır.” (PDA, Sayı 25, s. 40)]

Bunların “silahlanın, ayaklanın...” gibi çığırkanlıklarının nedeni, bu ifadeden sonra iyice anlaşılıyor. Nasıl olsa, silahlanacak ve savaşacak olan kendileri değildir, savaşacak olan fukara köylülerdir! Çünkü halk savaşı fukara köylünün savaşıdır, küçük-burjuva aydınının değil! Bu küçük-burjuva aydınlarının görevi köylülere sosyalizmi ulaştırmaktır. Ve bir küçük-burjuva aydın kadrosu olarak PDA kadrosu da Anadolu’ya yolladıklarını PDA dergisi ve İşçi-Köylü gazetesiyle bu görevlerini (sosyalizmi yayma görevlerini) layıkıyla yapıyorlar (!). Ve silahlı savaş dönemi başladığı zaman artık bunların görevi de bitecektir. Artık köylüler, kendi savaşlarını kendileri sürdürecektir. Bunu düşünen bu Campus “Mao”istleri, bu yüzden üç dilden dergi çıkarmaya başlıyorlar. Çünkü burada savaş başlayınca, Türkiye’de görevleri kalmayacağına göre yurt dışında eylem sürdürmenin şimdiden hazırlığını yapmak gerek!

İşte PDA oportünizminin niteliği budur.

Küçük-burjuva kökenli olmak ayrıdır, küçük-burjuva aydını olmak ayrıdır. Mesela, Che Gueva-

ra, Fidel Castro küçük-burjuva kökenlidirler, ama küçük-burjuva aydını değillerdir. Onlar, sapına kadar proleter devrimcisidirler!

Profesyonel devrimci, ister köy küçük-burjuvazisinden gelsin, isterse de şehir küçük-burjuvazisinden, o proletaryanın devrimcisidir. Eğer o, gerçekten profesyonel devrimci olmuşsa, geldiği sınıfla bütün bağlarını koparmıştır. O, artık ne köylüdür, ne aydındır; o, bir proleter devrimcisidir. Görevi sadece bilinç götürmek değil, bizzat fiili olarak savaşmaktır. O, ölene kadar savaşacaktır ve savaşa savaşa proletaryanın partisinde proleterleşecektir.

Bütün ideolojik ayrılıkların temeli PDA oportünistlerinin dediği gibi, devrim isteyip istememeye değil, (çünkü sosyalist geçinen herkesin subjektif niyeti genellikle devrimin olması doğrultusundadır) devrim yapmak için yola çıkmaya, savaşmaya cesaret edip edememeye dayanır. İşte bu yüzden, **“devrim için savaşmayana sosyalist denemez.”**

Mahir Çayan
Kurtuluş,
Sayı: 1, 15 Mart 1971

SUNİ DENGES³⁴

İLKER AKMAN

GİRİŞ

1975 yılının kış aylarına girildiğinde Türkiye çapında siyasal olaylar yükselmekteydi. Özellikle şehirleri kapsayan ve Ankara, İstanbul'un dışındaki şehirlerde de yaygınlaşan olaylar öğrenci gençlik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Genellikle sağ-sol çatışması şeklinde yansıyan gençlik olayları hızlı bir yükseliş içindedir ve her olayın sonucunda ölüm veya yaralanmalar olmaktadır. Olaylarda dikkati çeken en önemli yan, hızlı bir yükselişin olması yanında, en ufak şehirlere ve hatta kasabalara kadar yayılmış olmasıdır. Olaylar her ne kadar ilk bakışta gençlik içinde gelişmekte, işçi ve köylü yığınları içine almamakta ise de, siya-

si bir niteliği olduğu açıkça ortadadır. Ki sırf bu nedenle, gelişen olayları sadece öğrenci gençlik olayları olarak görüp bir kenara koyamaz ve Türkiye'nin bir yıldır içinde bulunduğu siyasal kargaşasından soyutlayamayız. Her ne kadar iktidar son olayları devlete yönelmiş “beynelmilel komünizm”in tahrikleri olarak niteliyor ve “devlet brifing”i düzenliyorsa da, gelişen olayların siyasal önemini ve Türkiye’yi sarsıcı niteliğini doğru tahlil etmemiz gerekmektedir. Gelişen olayları, ne iktidarın ifade ettiği biçimde, ne tek başına devrimci bir kabarış, ne de sadece provokasyon olarak ele alabiliriz.

Gelişen olaylar Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasal ortamdan soyutlanamayacağı gibi, ülkemizin yapısından da soyutlanamaz. Bizim için önemli olan, olayların gösterge niteliğini ve hangi dinamiklerin ürünü olduğunu kavramaktır. Bu konuda seçmeci, dar görüşlere kapılamayız. Marksist doktrin, dar görüşlülüğü ve olayları yüzeysel olarak ele almayı reddeder. Olguların iç çelişmelerini ve ülke çapında gelişen hareketin genel gelişim çizgisini (dinamiğini) kavrayamamak, bizi küçük-burjuvazinin dünya görüşlerine hapseder.

Marksizm-Leninizm, gelişen olayları etkileyen çelişmeleri yakalayan ve genel gelişme dinamiğine bağlı olarak ön plana çıkaran unsuru, çözücü eylemi öne çıkaran bir eylem kılavuzudur. Buna uygun düşen ve içinde bulunulan durumu sergileyen tahliller, her şeyden önce, içinde bulunulan durumun tarihi köklerini “içinde bulunulan an”ın pratiği ile olan bağlarını açığa çıkaracak biçimde olmalıdır. Durum tahlilleri, toplumdaki sınıflar arası ilişki ve çelişkileri, genele (sisteme) bağlı bir biçimde değişimini (içinde bulu-

nulan pratiği de kapsayacak biçimde) kısa bir tarihi dilimde inceler. Tahliller analitik bir metotla, gelişen olguları (unsurları) tespit eder, bu unsurlar arasındaki ilişkiyi kurar ve gelişim çizgisini tayin eder. Ne var ki, sadece olguları yakalayıp aralarındaki ilişkileri tespit etmek yetmez. Bu kadarını ile yetinmek yüzeyseldir ve anti-marksisttir. Esas olan, olaylar içinde gelişen unsurların (olguların) iç çelişkilerini yakalamak ve bu çelişkilerin ortaya çıkardığı o döneme ilişkin öne çıkan çelişmeyi ve hareketin yönünü tayin etmektir. Pratiğe yönelmeyen ve salt dışsal gözlemciliği taşıyan durum tahlilleri, gözlemciliğin (*ampirizmin*) pasifizmini taşır ve devrimci hareketi yönlendiremez. Durum tahlilleri özünde sınıfsal tahlillerdir ve toplumu kavrayışın ürünleridir. Olayların gelişimi, ülkenin (özel olarak Türkiye'nin) emperyalist sistemin belirleyiciliğinde sınıfların alacağı tavra göre biçimlenir. Ülkedeki ekonomik, sosyal ve siyasal yapı nasıl sınıfların hareketini yönlendirirse, sınıfların tavrı da ülkenin yapısını aynı şekilde etkiler. Devrimci proletarya için önemli olan, ülkenin içinde bulunduğu durumu doğru tespit ederek ona uygun düşen (devrimci hareketi yönlendiren ve bu hareket içindeki sınıfsal öncülüğü koruyan) sınıfsal taktik tavrını belirlemektir. Nasıl ki durum tahlilleri sınıflar arası ilişki ve çelişkilerin kavranmasını ifade ederse, her tavır da sınıfsal bir karakter taşır. Proletarya adına hareket ettiğini söylemek ve proletaryaya "sahip" çıkmak (*uvriyerizm*) proletarya öncülüğünü getirmez. Esas olan, mevcut durumu, gelişmenin temel hareketini kavradıktan sonra ona uygun düşen proleter tavrı geliştirmektir.

Olayların görüntüsünde kalan vulgar tahlillere dayanarak alınacak tavır, olguların iç dinamiği-

ni kavrayamadığından olayların gerisinde kalmaya mahkumdur. Olayların ardından gelecek aktivist tavır ise, gerçek bir aktivizmi (doğru ve çözücü olan) değil, sahte, “sol”a açık ve özde sağ bir görüşü ifade eder. Sonuç, söz konusu olan politik pasifizme varıştır.

Yanlış tahlil ve tavırların (istenildiği kadar olgulara dayandırılın ve sınıfsal olduğu iddia edilsin) bizi Marksizm-Leninizmden uzaklaştıracığı, proletaryanın öncülüğünden sapıtacağı ve bizi diğer sınıfların (özellikle küçük-burjuvazinin) seviyesine indireceği bilinmelidir.

Devrimimize proletarya dışındaki diğer emekçi sınıfların da katılacağı düşünülürse, proletaryanın öncülüğünün titizlikle korunması da o derece önem kazanır. Proletaryanın öncülüğü de (bu konudaki stratejik çözümleme yapıldıktan sonra) taktik meselelerde ortaya çıkar ve somutlaşır.

Taktik meseleler pratiğe ışık tutucu somut çözümlemeler olması nedeniyle devrimci pratiğin turnosoludur. Taktik sorunların pratiğin yönetilmesinde ortaya çıkması, devrimciler arasındaki teorik ve pratik tartışmaların, farklı görüşlerin çarpıştığı bir alan olmasına neden olur. Devrim adına hareket eden her fraksiyon veya her ideolojik-politik görüş, olayların öne çıkardığı taktik sorunlarda kıyasıya çarpışır. Olayların nasıl gelişeceği ve götürücü dinamiğin ne olduğu önceden kesin olarak bilinemeyeceğinden (elbette bu “bilinemezlik”, pratiğin nasıl şekilleneceğini pratik ortaya çıkmadan bilinemeyeceği anlamında bir bilinemezliktir, yoksa olayların ne yönde gelişeceği bilimsel olarak bilinebilir) taktik sorunlar oportünizme ve revizyonizme açıktır. Ve revizyonistler taktik meselelerde ahkam kesmek-

ten pek hoşlanırlar. Pratiğin canlı pınarında ise revizyonist görüşler açığa çıkar. Ne var ki, Marksist-Leninistler için bu durumlardaki görev, devrimci savaşın rotasını düzenlemek olduğu kadar, revizyonizmin yüzünü açığa çıkarmaktır da. Bu görev son derece önemlidir. Zira revizyonizmin ege-men olduğu bir görüşle geliştirilecek taktik tavır, stratejik bir önem taşıyabilir ve devrimci hareketin kesin yenilgisine neden olabilir. Biz, her taktik meselede, karşı-devrime karşı başarılı olacağımızı iddia edemeyiz. Böylesi bir görüş idealizme saplanmak olur. Ancak, bazen öyle taktik meseleler vardır ki, stratejik öneme sahiptir ve stratejiyi belirler. Böylesine stratejik öneme haiz taktik meselelerde ise revizyonizme kesin darbeler indirmek ve insiyatifi kaptırmamak gerekmektedir. Taktik meselelerde devrimci pratiğin ve özellikle proletaryanın görevi, gerek tahlilleriyle ve gerekse politikayı belirleyen tavrıyla diğer sınıfların seviyesine inmek değil, aksine diğer sınıfları proletaryanın yanına yükseltmek olmalıdır. Revizyonist görüşler ve taktikler bizi, diğer sınıfların seviyesine indirir, proletaryanın ittifaklarını parçalar. Oysa doğru taktik tavırlar ve şiarlar, ittifakların temelini teşkil eder.

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASAL MÜCADELENİN KÖKENİ
EKONOMİDE VE SINIF MÜCADELESİNDEDİR

Son olayların gelişim rotası ve tüm ülkeye yayılmış biçimi üzerine çok çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşleri tek tek ele alıp incelemek bir metottur. Ancak biz, burada böyle bir polemik girmeyi gereksiz görüyoruz. İzleyeceğimiz metot, her görüşün ve tavrın altında yatan sınıfsal karakterden hareket ederek, proletaryanın görüşlerinin ne olması gerektiğini sergilemek çabası olacaktır. **Her siyasal görüş, içinde bulunulan toplumu belli bir biçimde kavrayışın ifadesidir.** Bizce önemli olan da budur. Ve çabamız önce toplumu kavramaya yönelik olacaktır. Toplumsal dinamik, içinde bulunduğu üretim ilişkilerine ve sahip olduğu üretici güçlere ve bunlar arasındaki çatışmanın gelişme durumuna göre şekillenir. Bu noktadan hareketle içinde bulunulan toplu-

mu genelde doğru olarak kavrayabilmek ve gelişmenin dinamiğini çıkarabilmek için, Mahir Çayan yoldaşın şu tespitinden hareket etmeyi ve bu tespit üzerinde derinleşmeyi gerekli gördük. Yoldaş şöyle diyor:

“Artık geri-bıraktırılmış ülkelerdeki oligarşik devlet aygıtı, mevcut üretim ilişkilerini – ki buna ülkedeki kapitalizm iç dinamikle gelişmediği için emperyalist üretim ilişkileri demek yanlış olmayacaktır– uzun bir süre koruyabilecek seviyeye gelmiş, bu ülkelerdeki halk kitlelerinin, özellikle geniş emekçi yığınlarının tepkileri pasifize edilerek, bu tepkilerle oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur (bu durum pasifizmin ve revizyonizmin bu ülkelerdeki maddi dayanağını teşkil etmektedir).”¹

Bu formülasyon, geri-bıraktırılmış ülkelere, özellikle toplumumuza ilişkin bir tespittir. Ve bu tespiti varabilmek için dünyayı ve emperyalizmi, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki evrensel çelişkinin günümüzdeki çatışma düzeyini kavramış olmak gereklidir. Yukardaki tespiti, bu kavrayıştan yoksun olanlar, mekanik olarak ele almakta ve eleştiriler yöneltmektedirler. Şimşekleri üzerine en fazla çeken “sunî denge” kavramı olmaktadır. Ancak bu konuda sistemli bir eleştiri bulunmadığından, eleştirileri eleştirerek konuyu açmak yerine, doğrudan doğruya yukardaki tespitin neden doğru olduğunu açmaya çalışacağız. Bu açım içinde derinleştirmeye çalışacağımız tespitin felsefi ve iktisadi kökleri olacaktır. Mahir Çayan yoldaşın formülasyonu, siyasi bir formülasyondur ve bu formülasyonun felsefi ve iktisadi köklerini kavramamak, mekanik olarak yorumlamak, bizi “sol” sapmaya olduğu gibi, eko-

¹ Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*.

nomizme de götürür. Sınıflar arası ilişki ve çelişkilerin, oligarşik devlet aygıtıyla kitlelerin tepkileri arasındaki dengeye indirgenmesi mekanik bir yorumla “etki-tepki” olarak ele alınırsa, iktisadi ve sosyal muhtevası kavranamazsa, aynı “etki-tepki” mekanizmi içindeki düz mantık, toplumu bir fiske ile yıkılabilecek bir yapı olarak ele alır. Bu takdirde “sol” foko anlayışın temellerine varmış oluruz. Aslında aynı mekanik kavrayış, iktisadi köklerini kavrayamamış olduğundan, içinde ekonomizmi de taşır. Etki (karşı-devrim), tepkiyi (devrim) sindirdiği zaman, ekonomizm de bütün çıplaklığı ile açığa çıkar. Bu nedenle bizce, siyasi formülasyonun iktisat ile bağlarını göstermek temel neden olmaktadır. Ekonomi ile siyaset arasındaki bağı Lenin şöyle izah ediyor:

“Marksizmin, genel olarak işçi sınıfı mücadelesinin ve özel olarak da siyasi mücadelesinin derin iktisadi kökleri bulunduğu yolundaki doğru önermesinden, ekonomistler, siyasal savaşıma sırt çevirmek gerektiği, bu savaşımın gelişmesini geciktirmek, kapsamını daraltmak ve hedeflerini kısa tutmak gerektiği gibi garip bir sonuç çıkarıyorlardı. Siyasal savaşımın yeniden yapılanması ise, tam tersine, aynı önermelerden başka bir sonuç, yani bugünkü savaşımın kökleri toprağa ne kadar derinliğine dalarsa, o ölçüde daha geniş, daha yürekli, daha büyük kararlılıkla ve daha büyük insiyatifle harekete geçmemiz gerektiği sonucunu çıkarıyorlar.”²

² Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*, s. 37.

İKİNCİ BÖLÜM DENGİ KAVRAMLARI ÜZERİNE

Burada kısaca durup, denge ve suni denge kavramlarını felsefi olarak ele almalıyız. Önce şunu belirtmemiz gerekir ki, denge kavramı mekanik bir kavramdır ve durgunluğu ifade etmesi bakımından Marksizm dışıdır. Gerek doğada, gerekse toplumda, diyalektiğin temel yasasını, hareketin mutlaklığı teşkil eder. Hareket, diyalektiğin ve Marksizmin özünü oluşturur. Marksizmde hedef, toplumsal hareketi ve bu hareketin hangi ilişkilerin ifadesi olduğunu kavramaktır. Bununla beraber, toplumsal hareketin belli aşamalarında, toplumu oluşturan ilişkiler yumağında, ilişkiler ve ilişkilerin karşıt yönleri birbirine karşı hareket halinde iken, belli bir uygunluk içine girerler ki, bu durumlara “denge” durumu diyebiliyoruz. Bir toplumda “denge” durumunun olması, toplumsal dinamiğin yok olması, ya da toplumsal hareketin ortadan kalkması anlamına gelmez. Böylesine

bir iddia, materyalizmin inkarı olur. Hangi türden olursa olsun ve ister doğada ister toplumda ele alınsın, hiçbir denge durumu mutlak değildir ve özünde bir dengesizliğin ifadesidir. Zira her denge, bir hareketin düzenlenmiş biçimidir.

Bu konuda Engels'ten yapacağımız birkaç alıntı konuyu aydınlatmaya yeterlidir:

“Denge, hareketten ayrılamaz. Dünyasal cisimlerin hareketinde, **hareket dengededir ve denge harekettir** (bağıntılı). Ama tüm özellikle bağıntılı hareket, yani burada her cismin hareketi, hareket halindeki bir cismin üzerinde, bağıntılı hareketsizliğin, dengenin meydana getirilmesi yolundaki çabadır. Cisimlerin bağıntılı bir hareketsizlik içinde bulunması olanağı, dengenin geçici durumları olanağı, madde ve bununla birlikte hayatın farklılaşması için temel koşuldur.”³

Engels'in burada, doğanın diyalektiğini incelerken yaptığı çözümleme, toplumsal hareketler için de, genel yasası çerçevesinde geçerlidir. Toplum, sınıflardan oluşmaktadır ve toplumdaki her sınıf, üretimin belirlediği üretim ilişkileri içinde hareket halindedir. Toplumdaki her sınıfın hareketi birbirine bağıntılıdır ve bir dengenin oluşması yönünde hareket eder. Toplumdaki her sınıfın hareketi, tüm toplumun canlı organizması içinde toplumun genel hareket dinamiğini oluşturur. Sınıflar arası çelişkiler, toplumun genel hareket yasasını çizerler.

“Her bir hareket denge yönünde çaba gösterir, bir bütün olarak hareket, her dengeyi ortadan kaldırır.”⁴

Toplumda sınıfların bağıntılı hareketi, üre-

³ Engels, *Doğanın Diyalektiği*, s. 312.

⁴ Engels, *Doğanın Diyalektiği*, s. 313.

timin gelişme seviyesine uygun düşecek şekilde dengeler oluşturlar, ancak toplumsal hareketin genel dinamiği, bu dengeleri parçalar ve toplum sürekli olarak yeni dengelere ulaşmak yönünde hareket eder. Toplumun genel hareketini çizerken oluşturduğu denge durumlarına, “barış” dönemleri, ya da evrim dönemleri adı verilir.

Toplumların evriminde, toplumsal denge durumları, sınıflar arası çelişmelerin ve sınıflar arası hareketlerin, toplumun genel hareket çizgisine uygun düştükleri zaman vardır. Bu durumlarda toplumun genel hareketinin (ki bu hareketi belirleyen üretici güçlerdir) lokomotifi olan sınıfın çekişi (ya da bu sınıfın hareketi) diğer sınıfların o sınıfa (çekici sınıfa) karşı olan hareketlerine (tepkilerine) üstündür. Toplumsal dengelerin olduğu bir toplumda, dengeleri oluşturan temel belirleyici, toplumun genel hareketinin (ki buna toplumun iktisadi evriminin hareketi de diyebiliriz), toplumun hakim sınıfının hareketiyle uygunluk göstermesidir. Aksi durumlarda ise, toplumsal dengeden söz etmek yerine, toplumsal dengesizlikten söz etmek daha doğru olacaktır. Ve bu anlamda olarak da bu tür denge durumlarına “suni denge” demek yanlış olmayacaktır. Eğer bir toplumda suni dengenin varlığından söz ediyorsak, o toplumdaki genel hareketin hakim sınıfın hareketiyle temel çelişmesinden öte, antagonizmaya varma durumunun olduğunu da ifade ediyoruz demektir.

Unutulmamalıdır ki, “*her denge ancak bağıntılı ve geçicidir.*”⁵

⁵ Engels, *Doğanın Diyalektiği*, s. 313.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
OLİGARŞİNİN “SİYASAL ZORU”
EMPERYALİST İŞGALİ YAŞATMAK İÇİNDİR

Mahir Çayan yoldaşın siyasi mücadeleye ışık tutan formülasyonunda önemle üzerinde durulması gereken, siyasal zor ile üretim ilişkileri arasındaki bağıntının somut şartlardaki (emperyalizmin III. bunalım döneminde) biçimlenişini vermiş olmasıdır. “*Halk kitlelerinin, özellikle geniş emekçi yığınlarının tepkileri pasifize edilerek, bu tepkilerle oligarşi arasında suni bir denge*” kurulmuşsa, burada dengeyi yaratan unsur, siyasal zor olmaktadır. Yani oligarşinin siyasal zoru, yığınların tepkilerini pasifize ederek, mevcut üretim ilişkilerinin devamını sağlayacak “denge” ortamını yaratmaktadır. Bu açıklamada dikkati çekecek ve kafalara takılabilecek soru şudur: Bu ifadede Dühring’in “*siyasal durumların iktisadi durumun*

kesin nedeni olduğu” ve *“zorun, temel tarihsel unsur olduğu”*na ilişkin görüşleri yok mudur? Bu soruya cevabı, Dühring’e gerekli cevabı vermiş olan Engels’ten verelim. Engels, siyasal zor ile iktisadi durum arasındaki bağıntıyı şöyle açıklıyor:

“İlkin her siyasal zor, önce toplumsal nitelikte iktisadi bir göreve dayanır ve ... ortak toplumsal görevlerin yöneticilerine daha da yabancı kaldığı ölçüde artar. İkinci olarak, toplumdan bağımsız kılındıktan sonra siyasal zor, iki yönde etkili olabilir; ya normal iktisadi evrim yönünde, bu durumda ikisi arasında bir çatışma yoktur. Ya da zor, iktisadi evrime karşı çıkar ve bu durumda, birkaç istisna dışında, iktisadi evrim karşısında yenik düşer.”⁶

Genel olarak geri-bıraktırılmış ülkeler ve özel olarak da ülkemiz toplumu, siyasal zor ile dengesini bulmaktadır. Toplumumuzdaki siyasal zoru ortaya çıkaran, oligarşinin “subjektif” niyeti (keyfiyet durumu) değil, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkemiz üretici güçleriyle çelişmesidir. Oligarşinin üstlendiği siyasal zor, üretim ilişkilerinin ona “zorla” uygulattığı bir zordur.

İktisadi evrimin dünya çapında erişmiş olduğu seviye, emperyalizmdir. Ve iktisadi evrimin kendi tarihi gidişiyle çelişme noktasına gelmiş, kendi iç çelişkisini taşıyan bir seviyededir. Tarihi olarak iktisadi evrimin dünya çapında ulaşmak istediği, çizmekte olduğu yolu, sosyalizmdir. Bu anlamdadır ki, emperyalizm sosyalizmin arifesidir.

Siyasal zorun çağımızda iktisadi evrime uygun düşen evrimi ve iktisadi durum karşısında üstlendiği görev, kapitalizmden sosyalizme geçişin tarihidir de.

Her sınıflı toplumda siyasal zor vardır.

⁶ Engels, *Tarihte Zorun Rolü*, s. 58-59.

Bu “zor”, üretici güçlerin, gelişirken kendine uygun düşen üretim ilişkileri çerçevesinde, üretici güçleri ellerinde tutanlara verdiği ve görevi olan bir zordur. Bu siyasal zorun görevi, üretici güçlerin gelişmesinin yolunu açmaktır. Üretici güçlerin gelişmesine engel olan, üretici güçlerin eski gelişme durumuna uygun düşen (ama artık eski olan) eski üretim ilişkileri olacağı gibi, üretici güçlerin “eski sahibi” sınıflar da olabilir. Bu durumlarda, siyasal zor, iktisadi evrime uygun düşen ve onun yolunu açan görevini yerine getirir. Bu şekilde iktisadi durum, kendi ilişkilerinin yarattığı siyasal zoru kendi hizmetine sokmuş, onu toplumsallaştırmış olur. Kapitalizmin gelişme döneminde, burjuvazinin siyasal zoru, böyle bir siyasal zordur. Ve tarihi görevini yerine getirirken, feodallere ve köylülere karşı uygulanan siyasal zor haklıdır, tarihin gidişine uygundur ve iktisadi evrimin yolunu açmaktadır.

İktisadi evrimin bu evrelerinde, toplum dengededir. Toplumsal dengeyi sağlayan, iktisadi evrimin götürücüsü olan sınıfın, toplumun diğer sınıflarını peşine takmış olması (siyasal olarak yedeklemesi) ve siyasal zorun, toplumun bu gidişinden ayrı düşmeyerek, toplumu geriye çekmek isteyen sınıfa karşı görevini yerine getirerek iktisadi evrime uygun düşmesidir.*

* Kapitalizmin gelişme (serbest rekabetçi) dönemi olan bu evrede, toplumsal dengenin olması, sınıf çatışmalarının olmadığı ve sınıfın burjuvaziye kesin yedeklendiği anlamına gelmez. Kapitalizmin bağrında çiçek açan sosyalist güçler, yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmak için, sınıfsal hareketlerini sürdürürler. Ancak, maddi üretimin gelişkinlik düzeyi ve burjuvazinin misyonunda gelişmekte olması, yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmanın objektif şartlarını yaratmaya elvermez. 1871 Paris Komünü, işçi sınıfının objektif şartlar elvermediğinden dolayı başarıya ulaşamayan, yeni bir toplum

Toplum, iktisadi evrimin kendisine görev yüklediği sınıfın tarihi treninin başını çektiği ölçüde dengesini bulur. Bu toplumda, iktisadi gelişmenin sürükleyicisi iktisadi evrime (tarih olarak) ters düşen bir sınıf olduğu sürece ve siyasal zor toplumdaki bağımsızlaştığı ölçüde (böyle durumlarda siyasal zor kaçınılmaz olarak iktisadi evrime ters düşmektedir) o toplum “dengesiz” bir toplumdur. Bir toplumda siyasal zor iktisadi evrimden bağımsızlaşmış ve iktisadi durumu kontrol etmeye yönelmiş ise ve toplum bu şekilde ayakta duruyorsa, o toplumdaki denge “suni denge”dir. Bu bir niteliktir ve bu niteliği izah etmesi bakımından, toplumsal dengeyi (dengesiz bir dengedir bu) suni denge olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

İktisadi evrimin dünya ölçüsünde ulaştığı seviye, emperyalizmdir demiştik. Şimdi, siyasal zorun, iktisadi evrimin bu seviyesindeki durumuna ve toplumsal dengelere bakalım.

Emperyalist dönemin belirgin özelliği: Üretici güçlerin gelmiş olduğu seviyeye uygun olarak ortaya çıkan üretim ilişkilerinin, üretici güçlerle uzlaşmaz zıtlığa varmasıdır. Bu durumun sınıfsal plana yansması, artık burjuvazinin tarihin treninin lokomotif olamaması, aksine, ortaya çıkardığı sınıfın (proletaryanın) götürücü sınıf karakterine sahip olmasıdır. İktisadi evrim artık öyle bir seviyeye gelmiştir ki, gelişmesi için üretici güçlerini başka bir sınıfın, proletaryanın eline vermesi gerekmektedir. Bu durum ise yeni bir siyasal durum,

yaratmaya yönelik devrimci bir atılımdır. Objektif şartların yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmaya imkan vermemesi, işçi sınıfı hareketinde ütöpik ve revizyonist görüşlerin yaygınlık kazanmasının maddi şartlarını yaratmıştır.

farklı bir sistem demektir ki, adı sosyalizmdir.

Emperyalist dönemde üretici güçlerin ürünü olan üretim ilişkileri, varlıklarını devam ettirmek için üretici güçleri baskı altına almak zorundadırlar. Bir zamanlar burjuvazinin elinde toplumsal bir görevi olan siyasal zor, bu kez yine burjuvazinin elinde mevcut üretim ilişkilerini, üretici güçlere uygun düşen yeni bir biçimde düzenleme görevini yerine getireceği yerde, engelleyici bir nitelik olan üretim ilişkilerini devam ettirme görevini üstlenir. Yani topluma yabancılaşır. Bu ana çelişkinin nedeni, burjuvazinin üretim ilişkilerinin esiri olarak, ileri götürücü lokomotif olma yerine, geriye çekici bir ağırlık, posa olmasından gelir. Mevcut üretim ilişkileri, hizmetine koştuğu siyasal zoru, varlığını ona borçlu olan burjuvazinin elinde tarih tekerini geriye çevirmeye zorlarken, toplumu da yeni bir siyasal zora gebe bırakır. Bu siyasal zor, proletaryanın devrimci zorudur.

Emperyalizmin ortaya çıkardığı üretim ilişkileri (tekeller, bankalar, borsalar, otomasyon ve sibernetik vb.) burjuvaziye kısıkvrak bağlar, onu daha çok parazit haline sokar. Ama bu rantıye tekelci burjuvazinin üretim ilişkileri, gerek iktisadi hayatta, gerekse topluma verdikleri ile, aslında burjuvazinin başının belasıdır. Onu, her durumda daha zor durumlara düşürür. Enflasyonu, işsizliğiyle, anarşisiyle ona ecel terleri döktürür. Ama bu durumda, tekelci burjuvazinin gayretleri boşunadır. Tekelci burjuvazi, iktisadi yapıyı istediği kadar düzenlemeye (çelişkileri azaltmaya) çalışsın, mevcut üretim ilişkileri karşısında yenik düşer ve onun hizmetine girer. Ve giderek de siyasal zora, onun (üretim ilişkilerinin) gerektirdiği biçimde, daha çok sarılır. Bu nedenle, siyasal zor iktisadi durumu “kontrol” altına almaya yönelirken,

tekelci burjuvazinin iradesiyle değil, üretim ilişkilerinin “zor”laması ile görev yapar. Siyasal zorun topluma yabancılaşması, üretim ilişkilerinin zorlamasıyla olur.

Bu konuda Marks şöyle diyor:

“Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişmesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üst yapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur.”⁷

Emperyalist dönemin siyasal zoru, iktisadi evrime karşı çıktığı içindir ki, onunla çatışma halindedir ve yenilmeye mahkumdur.

Emperyalist dönemin siyasal zoru, her toplumda şu veya bu şekilde biçimlense de, nitelik olarak aynıdır. Biçimsel farklılıkları, ülkelerin kendi iktisadi evrimlerinin seviyesine göre ortaya çıkar. Nitelik olarak aynı olmaları ise, aynı üretim ilişkilerinin (emperyalist üretim ilişkilerinin) gereği olarak ortaya çıkmalarından gelir. Emperyalizmin egemen olduğu her ülkede nitelik olarak aynı olan siyasal zor ise, gene aynı üretim ilişkileri tarafından hizmete sokulur ve gücünü gene aynı ilişkilerden alır. Üretim ilişkileri siyasal zoru kendi hizmetine almış olduğundan, iktisadi “güç”ler giderek daha artan bir biçimde “zor”un somutlaştığı “askeri” plana dönüşürler. Emperyalist ekonominin askerileşmesi, üretim ilişkilerinin bir zorlamasıdır ve siyasal zoru sürdürme zorunluluğundan kaynaklanır. Siyasal zor, askeri mallar üzerin-

⁷ Marks, *Ekonomi Politîğin Eleştirisine Katkı*'ya Önsöz.

de maddeleşir. Bu konuda Engels şöyle diyor:

“Zor, bugün ordu ve donanma demektir ve her ikisi de, hepimizin zararını çekerek bildiği gibi, ‘tuzluya oturur’.”⁸

Günümüzde siyasal zor, uçak demektir, füzeler demektir, tank demektir. Üretim ilişkilerinin dünya çapındaki gelişkinlik ve yaygınlık düzeyi, siyasal zorun maddeleştiği askerileştirmeyi de yaygınlaştırmış, adeta bir erek haline sokmuştur.

Özellikle emperyalist üretim ilişkilerine ekonomik “güç”lerin yetersiz kaldığı yerlerde, askeri “güç”ler, üretim ilişkilerinin devam ettirilmesinin araçları olmaktadır.

Bugün geri-bıraktırılmış ülkelerde emperyalist üretim ilişkileri, varlıklarını sürdürebilmelerinin şartını, siyasal zorun, “askeri” olarak maddeleşmesinde bulmak zorundadırlar.

Emperyalist sistem içindeki ve emperyalizmin birer halkası haline gelmiş toplumlarda toplumsal denge, o toplumdaki üretici güçlerin gelişme seviyesine göre şekillenir. Metropollerdeki toplumsal dengelerle, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki toplumsal dengeler aynı değildir. Farklılık, ülkelerdeki üretici güçlerin gelişme seviyesine ve buna uygun düşecek biçimde iktidarı elinde tutan sınıf (veya sınıfların) diğerlerini siyasal olarak yedeklemesine göre biçimlenir. İktisadi evrimin dünya çapında ulaştığı seviyeden ve üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki evrensel çelişkiden dolayı, sisteme bağlı bütün toplumlar da nitelik olarak aynı toplumsal dengesizlik var ise de, bu durum her ülkedeki toplumsal dengenin aynı dengesizlik düzeyinde olduğunu göstermez. Ülkeler arasındaki bu farklılıklar, genel du-

⁸ Engels, *Tarihte Zorun Rolü*, s. 37.

ruma uygun biçimde, ülkelerin özelini belirler. Özel durumlar, emperyalist zincirin hangi halkalarının kırılma durumunda olduğunu ortaya çıkarır. Sisteme bağlı ülkelerdeki somut şartlar (üretim düzeyi, üretici güçler), dünya düzeyindeki üretim ilişkilerine uyumu ve çelişme derecesine ve toplumun içinde bulunduğu iktisadi evrimin (burada iktisadi evrimden kastedilen, o ülkenin üretici güçlerinin seviyesine göre şekillenen kendi iç dinamiğini belirleyen iktisadi yapısıdır) seviyesine göre şekillenir. Elbette ki, üretici güçlerin en fazla geliştiği ve iktisadi evrimin en ileri düzeyde (sosyalizme geçme düzeyinde) olduğu metropol ülkeleriyle geri-bıraktırılmış ülkeler, aynı somut şartlarda olamazlar. Bu noktada ekonomizme varan düz mantık, metropol ülkelerinde toplumsal dengesizliğin daha üst düzeyde ve devrimci durum için somut şartların daha uygun olacağını iddia ederse de, durum böyle değildir. Bunun da nedeni, devrimci durumun, üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişkinin çatışma durumuna ve iktidardaki sınıfın (ya da sınıfların) diğerlerini yedeğine alıp almamasına göre belirlenir. Metropollerde üretim ilişkileri, “güç”lerini diğer sınıfların yedeklenmesi yolunda kullanabildikleri halde, bu durum, geri-bıraktırılmış ülkeler için hemen hemen imkansızdır. Bu tip ülkelerde üretici güçlerin gelişme seviyesi buna imkan vermez. Aksine, üretim ilişkileri ve üretici güçler arasındaki çelişkiyi keskinleştirir. Toplumsal dengedeki dengesizlik düzeyi giderek yükselir. Devrimci durum, çatışmanın maddi şartlarını her an içinde taşır. Bu nedenle, bu tip ülkelerde siyasal zor, mevcut üretim ilişkilerini devam ettirme görevini, devrimci durumun maddi şartlarına karşı, askeri biçimde maddeleşmenin şart-

ları içinde yerine getirebilir. Sorun ÷lkedeki mevcut “siyasal zorun ekonomik durumu” belirleyemeyeceğini kavrayabilmektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE TOPLUMU DEVRİME GEBEDİR

Emperyalizmin III. bunalım döneminde geribıraktırılmış ölkelerde, iktisadi evrim feodalizm sürecini aşmış, kapitalizm sürecini yaşamaktadır. Bu durum, tarihi bir çözümlemedir ve geribıraktırılmış ölkelerin günümüzdeki ele alınışlarında temel hareket noktası olarak görölmelidir. Hiç şüphesiz, geribıraktırılmış ölkeler bir kalıptan çıkmış değillerdir ve her ölkede üretici güçlerinin gelişme seviyesine göre ötekilerden farklılıklar gösterir. Genel olarak aynı karakter içindedirler ve farklılıkları kendi özel durumlarını belirler. Ancak, özel durumlarda ortaya çıkan farklılıklar, her ölkeden tarihinden gelen farklılıklar ile buna uygun düşen biçimde, feodal üretim ilişkilerinin tasfiye derecesidir.

Biz, her geri-bıraktırlmış ülkeyi yakinen (tarihiyle ve üretici güçlerinin seviyesiyle) tanımıyoruz. Bu nedenle, geri-bıraktırlmış ülkeler üzerine olan genellemelerimiz, genel olarak emperyalizme özel olarak da ülkemizin yapısına yansıyan geneli yakalayabildiğimiz kadar geneldir. Felsefi hareket noktamız, “her özel, geneli içinde taşır” olmaktadır. Özel olarak ülkemiz, genel olarak da geri-bıraktırlmış ülkelerde iktisadi evrimin feodal süreci tamamlaması, tek başına bir olgu değildir. Bu ülkelerde feodalizmin tasfiyesi, bu tasfiyeye uygun düşen üretici güçlerin değişiminin ve ona uygun bir üst yapının oluşması ile tamamlanır. Geri-bıraktırlmış ülkeler diye tanımladığımız (bir kısım görüşlere göre 3. dünya ülkeleri) ülkeler, kapitalizmin bir dünya sistemine dönüşmesi sürecinde sömürge ülkeler olarak, dünya kapitalizminin üretim ilişkileri içine girmişlerdir. Bu süreç içinde, kimi ilkel (aşiretler ve kabileler düzeyinde), kimi feodal düzeyde, kimi de kapitalizmin tohumlarının yaşadığı feodalizmden kapitalizme geçiş aşamasında olan ülkelerdir. Bu ülkeler hiç kuşkusuz, emperyalizmin üretim ilişkileri içine girmeseler, kendi iktisadi evrimlerini, tarihi gelişim çizgisine uygun olarak tamamlayacak ülkelerdir. Ne var ki, emperyalizm bir dünya sistemi olarak ortaya çıktığı andan itibaren, bu ülkelerin kendi iktisadi evrimlerine uygun düşen üretici güçleri ve üretim ilişkileri ile emperyalizmin getirdiği üretim ilişkileri arasında bir “çatışma” ortaya çıkmıştır. Bu “çatışma”da üstün gelen ve kendini kabul ettiren, emperyalist-kapitalist üretim ilişkileridir. “Daha ileri bir üretim ilişkisi, daha geri bir üretim ilişkisini tasfiye eder” genel kuralına uygun olarak emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ülkenin geri olan üretim ilişkilerine üstün ge-

lerek, ülkedeki üretici güçleri, kendi üretim ilişkilerine göre şekillendirmişlerdir. Üretici güçlerin bu “şekillenışı”inde şekillenme, tarihi gelişime ve toplumun içinde bulunduğu maddi üretim seviyesine ve de sınıfların hareketine uygun olamadığından, “çarpık” veya “dengesiz”dir. Üretici güçlerin evrimini belirleyen (tayin eden, şekillendiren), o ülkenin kendi toplumsal (iç) dinamiği değil, emperyalizmin o ülkeye soktuğu emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin (dış) dinamizmidir. Ve bu ülkelerdeki temel çelişme aslında, bu iki dinamik arasındaki çelişmedir. Bu konuda Mao Tse-Tung şöyle diyor:

“Üretici güçlerin, pratiğin, ekonomik alt yapının, genellikle ana ve tayin edici rolde bildikleri doğrudur. Bunu inkar eden, materyalist değildir. Fakat belli şartlar altında, üretim ilişkileri, teori ve üstyapı gibi yönler, kendilerini baş ve tayin edici rolde meydana koyabilirler. Bunu da kabul etmek gerekir. Üretim ilişkileri değişmeksizin üretici güçler gelişmiyorsa, üretim ilişkilerindeki değişme, baş ve tayin edici rol oynar.”⁹

Bu iki dinamiğin “çatışma”sı, çelişkinin özdeşliğine uygun olarak, her zaman çatışma biçiminde görülmez. Uyuşma biçiminde de görülür. Bu “çatışma” ve “uyuşma”, birbirinden ayrı olgular değil, birlikte görülen ve her iki durumda da görev yapan sınıfların, üretime ve şekillenen toplumsal güçlerine göre ortaya çıkan olgulardır. (Burada sınıfların toplumsal gücü, genel olarak toplumsal harekete uygun düşmesiyle belirlenir. Bu nedenle, gücü belirleyen, niteliktir. Bizim gibi ülkelerde, en güçlü sınıf, proletaryadır.)

Bu iki dinamiğin yönlerini ve unsurlarını tes-

⁹ Mao Tse-Tung, *Teori ve Pratik*, s. 56.

pit etmek ve bu unsurların, o ülkenin somut şartlarındaki biçimlerini yakalamak, kısaca o toplumu kavramak ve gelişmeleri görmek demektir. Bir Marksist-Leninistin görevi de herşeyden önce, bu kavrayışa ulaşmak olmalıdır.

Emperyalizmin geri-bıraktırlmış ülkelere soktuğu üretim ilişkileri, daha önce de açıkladığımız gibi, tarihi-iktisadi evrime ters düşen ve üretici güçlerin gelişmesini engeller niteliktedir. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin bu niteliği geri-bıraktırlmış ülkelerde yok olmaz, aksine daha çarpıcı bir biçimde ortaya çıkar.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri, rantıye ve parazit niteliğiyle ülke ekonomisi içine girer. Bu ilişkilerin dinamiği, daha fazla değeri ve emeği, sermayenin ve üretimin yoğunlaştığı metropollere götürmek şeklindedir. Bütün ilişkileri, bu hareketi gerçekleştirmek için görev yaparlar. Bütün “güç”ler, bu temel görevi yerine getirmek için hareket halindedir. Emperyalizmin üretim ilişkileri öz olarak kapitalist bir nitelik taşıdığından, girdiği yerlerde kapitalist üretim ilişkilerinin boy atmasına da neden olur.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin girdiği ülkede, eğer feodalizmin bağrından çıkan kapitalist üretim ilişkileri varsa veya üretici güçlerin gelişmesi kapitalizme doğru yönelmişse, o ülkeye giren dış dinamik, kendi iktisadi “güç”lerini (gerekirse bu güçleri askerileştirerek) ülkenin kapitalist ilişkilerini kendine tabi kılmak yolunda kullanır. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri baskın çıkar ve gelişmekte olan ülkenin kapitalizmi, emperyalizme bağımlı hale gelir. Bu durum aynı zamanda, iç dinamiğin çarpıtılmasıdır da. Zira, emperyalizmin ülkeye girişi olmasa,* iktisadi evrim uygun olarak gelişen kapitalizm ve onun sınıfı

burjuvazi, toplumsal hareketin lokomotifi olacak ve toplumu daha ileri bir topluma kendi iç dinamikleriyle götürecektir. Ülkede gelişen kapitalizm ve burjuvazi, diğer sınıfların, hatta proletaryanın da desteğini alarak, toplumsal dengeyi kuracaktır. Bu durumdaki burjuvazinin ve kapitalist üretim ilişkilerinin yönü ileriye doğru ve ülkenin üretici güçlerini geliştirecek biçimde mevzilenmiştir. Ancak, kapitalizmin bir dünya sistemi olmasından (emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin tüm dünyaya yayılmasından) sonra, böyle bir durumdan söz edilemez. Bu nedenle, hangi ülkede olursa olsun, kapitalizmin bir dünya sistemi olmasından sonra, burjuvazinin toplumsal önderliğinden söz edilemez. Ülkedeki mevcut kapitalist ilişkiler ve burjuvazi, emperyalist-kapitalist ilişkilerle karşılaştıktan ve ona tarihi bir süreç içinde tabi olduktan sonra, ilerici niteliğini yitirmiş ve üretici güçleri engeller bir niteliğe bürünerek, iç dinamiğin hareketine karşı olmaya başlamıştır.**

* Bu tahlil, “soyut” bir tahlildir. Ancak, sorunu “salt” olarak kafalarda billurlaştırmak için yapılmaktadır. Yoksa, kapitalizmin bir dünya ekonomisi olmasından sonra, emperyalist üretim ilişkilerinden uzak bir ülke bulunabileceğini zannetmek veya böyle bir ülke aramak, Robenson Crusoe’yi aramak gibi bir şeydir.

** Emperyalist sisteme dahil olan bir ülkede feodal üretim ilişkilerinin ve kapitalist ilişkilerin emperyalist üretim ilişkileriyle olan, çatışma ve “uyum” şeklinde görülen karşılaşması, tarihi bir süreçte devam eder ve o ülkenin tarihi yapısına uygun olarak şekillenir. İktisadi kökleri olan bu şekillenme, sosyal ve siyasal plana da yansır. Bu yansıma içinde, ülkenin sınıfları da, üretim biçimine ve siyasal etkinliklerine göre, emperyalizmle ittifak veya çatışma içinde görünürler.

Hakim sınıfların üretim tarzına uygun olarak, iktidarda bulunuş şekillerine göre, bu ittifaklar biçimlenir. Ancak, hangi ülke için olursa olsun ve ülkedeki üretim hangi tarzda olursa olsun, hakim sınıflar emperyalizmle sürecin ilk dönemlerinde mutlaka ittifaklar düzeyinde birleşirler.

Bunun da temel nedeni, emperyalizmin geçirdiği evreler-

Artık tarihi misyonu elinden kaçırarak burjuvazi, bağrından çıktığı feodalizmi ve geri üretim ilişkilerini devrimci bir biçimde tasfiye edemez. Ülkede gelişen emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri feodalizmi tasfiye ediyorsa, bu tasfiye, üretim ilişkilerinin kendi rantıye ve parazit ilişkilerine uygunluğu ölçüsünde ve kapitalist ilişkilerin geri üretim ilişkilerini “zorunlu” çözmesindendir. Ülkenin burjuvazisi “siyasal zoru”nu, üretici güçlerin gelişmesi yönünde feodaller üzerinde değil, “mevcut üretim ilişkilerini” yaşatmak üzere kullanmaya yönelir. Artık böyle bir toplumda, toplumsal dengeden söz edilemez. Toplumda hakim

dir. Emperyalizm, bir ülkeye kendi üretim ilişkilerini ilk adımda mutlaka ticaret yoluyla sokar. Bu, ticaretin karakterinden gelir. Ticaret, kapitalist ekonominin dolaşımdaki en başta gelen elemanıdır.

Üretim ilişkilerinin karakteristiklerini bünyelerinde maddeleştiren mallar, dolaşım sürecinde pazarlara ticaret ile girerler. Pazardaki mallar, taşıdıkları üretim ilişkilerinin “güç”lerini de pazara sokmuş olurlar.

Emperyalist üretim ilişkilerinin ticaret ve mal ile olan ilk yaygınlaşması, yerini giderek sermayeye bırakır. Ancak, malların ve ticaretin önemi de ortadan kalkmaz.

Bu süreç içinde, ülkedeki kapitalist sınıflar önce ticaret ve malların “gücü” karşısında giderek ilişkilerindeki rantıye ve parazitlerin esiri olarak “uyum” içine girerlerken, zorunlu ittifaklara da girerler. Aynı şekilde feodaller de, ülkede gelişen kapitalist ilişkilerin hareketinin emperyalizmin ülkeye girmesi ile yön değiştirmesi veya üzerlerindeki baskının kalktığı kendi üretim ilişkilerinin serbest bırakıldığı ölçüde emperyalistlerle ittifak içine girerler.

Emperyalist üretim ilişkileriyle feodal üretim ilişkileri arasındaki tarihi zıtlık, sınıflar planında da yansır ve emperyalizmle feodallerin “uyum”u, ittifaklardan öteye gidemez. Oysa kapitalist sınıflar, üretim ilişkilerindeki ortak karakterden dolayı, sınıfsal olarak önce ittifak sonra bütünleşme sürecini yaşarlar. Bu süreç içinde ülkenin kapitalist sınıfları, emperyalist üretim ilişkilerinin esiri olarak, o üretim ilişkilerini yaygınlaştırmak ve yaşatmak görevini yerine getirdiği oranda, nitelik olarak, emperyalizmle aynılaşır, ortak karaktere bürünürler.

olan, dengesizlik (ya da suni denge) ve kaçınılmaz sonuç da, bunalımdır.

Bütün bu tarihi gelişmeler, her ülkenin tarihi gelişimi ve üretici güçlerinin seviyesine göre, belli süreçler içinde biçimlenirler. Ne var ki, hangi biçimlerde oluşursa oluşsun, emperyalizmin III. bunalım döneminde karakteristik olarak geri-bıraktırılmış ülkelerde ortaya çıkan, emperyalizme bağımlı biçimde gelişen ve tasfiye olan feodalizmdir.

Bu durum, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin tüm ülkeyi ve üretici güçlerini kendisine tabi kıldığı anlamına gelir. Ancak, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin o ülkenin kendi üretim ilişkileri halini alması, ülkedeki iç ve dış dinamikler çelişmesinin ve çatışmasının ortadan kalktığı anlamına gelmez. Yeni durum, çatışmada emperyalist “güç”lerin kesin egemen olması ve gide-rek uyumun öne çıkması şeklinde bir çözümdür (sentezdir). Ne var ki, bu yeni durumda, çatışmanın ortadan kalktığı ve yerine uyumun geçtiği şeklindeki bir tahlil, mekanik ve ampirik bir tahlildir. Yeni durumun sentezinde ortaya çıkan, basit bir yer değiştirme değil, aksine, bağıntılı bir biçimleniştir. Çatışma yok olmamış, uyumun (önde olan, hakim olan yan) içinde daha büyük bir dinamiğe yükselmiştir. Çatışma azalmamakta, aksine büyümektedir. Toplumsal hareketi belirleyen dinamikler arası bu çatışma, üretimin gelişme seviyesine uygun olarak toplumda yer alan sınıflar arası çelişki ve hareketlerde gizlenmiştir. Emperyalist üretim ilişkileri, hayatiyetini devam ettirmek için her şeyden önce bu sınıfsal çatışmaya tavır almak zorundadırlar. Çünkü ülkenin kendi iç dinamiğinin (iktisadi evriminin) götürücüsü olan sınıfın (proletaryanın) sınıfsal hareketi, çelişmeyi çö-

zecek niteliktedir.

Bugün geri-bıaktırılmış ülkelerde (bizde de olduğu gibi) toplumun kendi iktisadi evriminin kapitalist gleri, emperyalizmle tam bir uyum içinde emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin yaratıcısı ve geliştiricisi olmuşlardır. İktidardaki oligarşi, emperyalizmin ülkedeki varlık biçimidir. Bu durumda ülkedeki “atışma” ve “uyum” ve buna uygun düşen “toplumsal denge”yi incelemek gerekmektedir.

Ülkedeki hakim üretim ilişkisi emperyalist-kapitalist olduğundan ve feodal üretim ilişkileri tabi kılınarak tasfiye olunduğundan, üretim kargaşası, kapitalizmin o kendine özgü üretim kargaşasının çok üzerindedir ve nitelik olarak sürekli-lik arz etmektedir. Üretimdeki bu kargaşayı yaratan, temelde, ülkedeki üretici glerin emperyalist üretim ilişkilerine tabi bir biçimde nispi olarak gelişmesidir. Ülkenin iç dinamiği, üretici gleri, kendi toplumsal çıkarları doğrultusunda geliştirmek için zorlarken, üretici glerin sisteme bağlı bir biçimde (metropollere yönelik) düzenlenmesi, hem üretici glerin serbest gelişmesini engellemekte, hem de üretimde sürekli bir bunalım yaratacak olan bir kargaşa (retim anarşisi) doğurmaktadır. Bu durum, ülke ekonomisinin (emperyalizme bağımlı olmasından gelen) emperyalizmin hastalıklarından etkilenmesiyle birlikte, (bağıntılı olarak) ekonomik bunalımın temelini oluşturur. **zetle, o ülkedeki ekonomik bunalımın temelinde, ekonomik dengenin ülke içinde değil, metropollerde tamamlanması yatar.** Ekonominin (emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin yönlendirdiği) bu hareketi, ülkenin üretici glerinin gelişme hareketiyle çeliştiğinden, engelleyici niteliktedir.

Ancak, emperyalist üretim ilişkilerinin kapitalist karakteri, III. bunalım döneminde geri-bı-raktırılmış ülkelerde iktisadi evrim sürecinin kapitalizm olmasıyla “uyum” gösterir. Bu “uyum”, sadece karakterden gelen bir uyumdur ve sadece karaktere özgü oluşu ve hareket yönlerinin farklı oluşu nedeniyle, özünde “çatışma”yı barındırır. Bu “uyum”, üretici güçlerin nispi gelişmesinin maddi temelini oluşturur. Ne var ki, gene bu “uyum”, ülkedeki toplumsal dengesizliğin nispi denge durumunu sağlar. Ekonomideki bu gö-re-li denge durumu ise, bu tip ülkelerdeki revizyonizmin ve pasifizmin maddi temelini teşkil eder. Bu durum gene aynı şekilde, oligarşinin, mevcut üretim ilişkilerini “şekli demokratik ortam” içinde koruyabilmesinin de maddi temelini oluşturur. Ancak, gene “bu durum”dan, ülkede toplumsal bir dengenin oluştuğu ve “bu durum”un “nitelik belirleyicisi” olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Böylesine bir sonuca varmak, revizyonizme ve pasifizme saplanmak olur. Kavranması gereken, “bu durum”un göreliliği ve “şekli uyum” un altında daha büyük bir “çatışma”yı taşımakta olmasıdır. Bu “uyum” durumu, tarihi süreçteki yerini, feodalizmin çözülmesine borçludur. Zira, feodalizm çözüldüğü oranda kapitalist ilişkiler yaygınlaşma imkanı bulur ve ülkenin iç dinamiği (iktisadi evrimi) kapitalizme yönelik olduğundan, tarihi süreçte “uyum” durumunun objektif koşulları ortaya çıkar. Özellikle ülkemizde “bu durum”un kavranmamış olması, ülkemizde orjinal “devrim teorileri”ni çeşitlendirmektedir.

Burada kısaca durup, ülkemizdeki iç dinamiğin “zor”ladığı iktisadi evrimin hangi aşamada olduğunu kısaca ele alalım. Genel olarak, feodal süreçte olsa bile, iç dinamiğin yönü kapitalizme

doğrudur. Bu kaba gerçeği inkar etmek, tarihi materyalizme ters düşmek olur. Ancak, iktisadi evrimin yönünün kapitalizm olması, devrimden sonra ülke ekonomisinin “ülke kapitalizmi”ni kurmanın şart olduğu anlamına gelmez. Böylesine bir önerme, ekonomizmin ötesinde, kaba bir evrimcilik olur. İktisadi evrimin dünya çapında ulaşılmış olduğu seviye (emperyalizm), iktisadi evrimin tarihi yolunun sosyalizm olduğu ve bu aşamaya geçişin objektif şartlarının var olduğu bir dönemdir. Bu tarihi gidişe ters düşmemek için, devrimini yapan her ülke mutlaka (kendi üretici güçlerinin elverdiği ölçüde) sosyalist üretim ilişkilerini kurmalıdır. Ancak bu durum, ülkede kapitalist üretim ilişkilerinin olmayacağı anlamına da gelmez. Aksine, proletaryanın gelişmesi ve diğer sınıfları yedekleyebilmesi için, ülkedeki kapitalist üretim ilişkileri, sosyalist üretim ilişkilerine tabi bir biçimde, üretici güçlerin sosyalist üretimin tek üretim biçimi olmasına uygun düşecek şekilde güçlenmesine kadar (giderek yok oluş biçiminde) yaşıatılmalıdır. Ülkenin kendi iktisadi evriminin kapitalizm yönünde olması ise, devrimin burjuva karakterini simgeler ve devrimin kaçınılmaz olarak demokratik devrim olmasını getirir. Bu anlayış, Marksizm-Leninizmin kesintisiz devrim anlayışıdır.

Ülkemizde feodalizmin hemen hemen tasfiye edilmiş olması, ancak bu tasfiyeye uygun düşen bir nitelikte kapitalizmin gelişmemiş olması, hem yarı-feodal üretim ilişkilerinin kısmen yaşamakta olmasının, hem de sınıfsal olarak feodallerin üstyapıdaki etkinliklerinin maddi temelini oluşturmaktadır. Bu çözümlemelerden, ülkedeki ekonomik ve siyasi kargaşanın nedeninin, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin devamı

nı sağlayan hareket ile feodal üretim ilişkilerinin (üstyapısı ve hatta siyasi etkinlikleri de dahil) hareketi arasında çelişme olduğu yanılığısına varılmamalıdır. Böylesine bir yanılığ, temel çelişmeyi gözden kaçırmak olduğu gibi, tekelci burjuvaziye misyon yüklemek olur. Bu görüş, devrim sorunlarında karşımıza tehlikeli (saptıncı) bir biçimde çıkar.

Bizim gibi ülkelerde gücünü sistemden alan üretim ilişkileri, geri üretim ilişkilerine kendini kabul ettirir ve tabi kılar; ancak bu “zor”lamak, bir uzlaşmadır ve iktisadi temeldeki bu çelişme mutlaka sosyal ve siyasal plana da yansır. Ülkenin ekonomisi dengesini temelde, sistemde bulmasına karşılık, ülkenin iktisadi evriminin zorlamalarının dengesini üretici güçlerin gelişmesinde bulamaması, buna karşılık dışa bağımlı yapının getirdiği emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin zorlaması ile karşılanması, toplumsal dengeyi sunileştirir. Özetle: Ülkemizde dış dinamiğin (emperyalizmin), ülkenin iç dinamiğini bozması, toplumu dengesizleştirmiş ve kendine uygun düşen bir suni dengeyi oluşturmuştur.

Şimdi de, ülkemizdeki suni dengeyi ve siyasal zoru incelemeye geçelim.

Emperyalizmin III. bunalım döneminde yeni-sömürgeciliğin bütün özelliklerinin yansıdığı ülkemizin tarihi köklerinden gelen orijinallliği, feodal yapının Osmanlı toplumundan gelen özelliğini yansıtması ve geçmişte sömürge durumunda bir ülke olmamasında yatmaktadır. Bu iki özellik, ülkemizin içinde bulunduğu yapının genel karakterini değiştirmez; ancak, yarı-sömürge oluşum sürecini ve biçimlenişindeki özelliği verir. Biz burada, bu özellikten daha çok, geneli ile ilgilendiğimizden, özele fazlaca inmeyeceğiz. Zira ülkemizi-

zin geneli kavranmadan, özeli kavranamaz. Öze-
linden kalkarak açıklama getirenlerin de gerçek-
ten “orjinal” sonuçlara varmaları da bundandır.
Süreç hangi biçimde gerçekleşirse gerçekleşsin
ve hangi özellikleri taşırsa taşırsın, bugün ülkemiz-
deki yapı ve içinde bulunduğumuz suni denge,
geri-bıraktırlmış ülkelerin karakterini taşır. Top-
lum, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerince şe-
killenmektedir. Emperyalist-kapitalist üretim iliş-
kilerinin ülkenin ekonomisini önce dünya ekono-
misine katması, daha sonra da üretime sızarak
onu kontrol altına alması sürecinde, iç dinamik
ile gelişmeye çalışan kapitalist unsurlar hızla em-
peryalizmle uyum içine girmişler ve üretim ilişki-
leri olarak emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri-
nin rayına oturmuşlardır. Bu süreç, üretimin met-
ropollere yönelik gelişmesi, üst yapının emperya-
lizmin üretim ilişkilerine göre düzenlenmesi ve
ülke burjuvazisinin (giderek) tekelleşerek (üre-
tim ilişkilerinin kaçınılmaz sonucudur bu) iktida-
rı ortaklarıyla alması şeklinde somutlaşmıştır. Bu
somutlaşmada iktidar, gerek sınıfsal, gerekse yö-
netim olarak, oligarşik bir nitelik almıştır.*

* Oligarşi, kelime anlamı itibariyle, küçük bir zümrenin
iktidarı anlamına gelir. Ülkemizde de iktidarın yapısının neden
oligarşik bir nitelik arz ettiğini her şeyden önce üretimde ara-
mak gerekmektedir. Normal olarak iktisadi evrimini tamamlama
yolunda ilerleyen bir toplumda iktidar eğer iktisadi evrime
uygun düşen bir iktidar ise ve çekici sınıfın yönlendiriciliğinde
ise, böyle bir iktidarın “zümre”leşmesinden değil, aksine kitle-
selliğinden söz edilir. Bu durum, köleci toplumdan tutun, sosya-
list topluma kadar böyledir. Eğer bir toplumda oligarşik iktidar-
dan söz ediliyorsa, oligarşik yapı içersindeki hakim sınıf veya sı-
nıfların aslında toplumdan (kitlelerden) objektif olarak soyutlan-
mışlığından, tecrit edilmişliğinden söz ediliyor demektir. Bu du-
rum tarihte, Rusya otokrasisi (ki o da bir çeşit oligarşi idi) için,
İspanya oligarşisi için geçerli olduğu gibi, bugün metropollerde-
ki finans-kapital oligarşileri ve geri-bıraktırlmış ülke oligarşileri

Oligarşi, mevcut üretim ilişkilerini devam ettirmek zorunda olduğundan, toplumun genel hareketinin de başını çekemez. Oligarşinin çekişi, genel hareketin yönüne ters düştüğünden, toplumun genel hareketini götürme durumundaki proleter hareketle çelişme içindedir. Proleter hareket, toplumu çekmenin objektif temellerini ve dinamiğini taşır. Bu görevi proletaryaya tarih vermiştir ve bu, proletaryanın tarihi misyonudur.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin, ülkenin iktisadi evrimi ile çatışma ve “uyum” durumu, sınıfsal plana, oligarşinin başta proletaryaya olmak üzere, emekçi yığınlarla çatışması, feodallerle “uyum”lu çatışması, köylülükle “iktisadi uyum” çerçevesinde “uyum”u şeklinde yansır. Oligarşinin feodallerle ve köylülükle olan uyumu, ülkedeki nispi demokratik ortamın temelini oluşturur.

Ülkedeki nispi demokratik ortam, feodallerin üst yapısal olarak varlıklarını sürdürmeleri için gerekli bir “demokratik” ortam olduğu gibi, köylülüğe de o iktisadi “uyum” için gereklidir.

Tarihi gelişim içinde bu nispi “demokratik” ortamın yaşatılmasında feodallerin varlıklarını üstyapıda devam ettirme gerekçesi, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin feodal üretim ilişkisi ile çatışmasının artması ve feodallerin tasfiyesi oranında ortadan kalkmaktadır. Ancak, bu durumdan dolayı, nispi demokratik ortamın kaldırıl-

için de geçerlidir.

Unutulmamalıdır ki, oligarşiyi oluşturan sınıflar, kitlelerden tecrit olmayı kesinlikle istemezler, ne var ki, devam ettirmek zorunda oldukları üretim ilişkileri onları kitlelerden tecrit eder. Oligarşi bu tecrit oluşunu siyasal zor ile engellemeye çalışır. Oligarşinin bu çabası, toplum dışı bir üretim ilişkisini (emperyalist) sürdürme gayretleri içinde, toplum dışı oluşunu siyasal zoru ile kapatma gayretidir.

ma durumlarında, tekelci burjuvazinin feodallere tavır alışını “tek başına” ele almak, hele hele “uyum” için buna başvurduğunu söylemek, son derece büyük hatadır. Böylesine bir hata içinde olmak, bizi oligarşinin yanına savurur. (Ülkemiz devrimci pratiğinde bunları gördük ve görmekteyiz.) Bugün ülkemizde nispi demokratik ortamın yaşamasının temel nedeni, köylülüğün (ve ülkemizde tarihi bir etkinliği olan şehir küçük-burjuvazisinin sosyal ve siyasal olarak) iktisadi “uyum” içinde siyasal olarak yedeklenmesindendir. Bir başka deyişle, ülkemizdeki nispi demokratik ortamın yaşamasının sınıfsal temelinde, köylülüğün ikili tavrı yatar. Köylülüğün bu ikili karakterinin kavranamaması, bizi daima sapmalara sürükler. Ülkemizdeki toplumsal dengesizliğin daha iyi kavranabilmesi için bu konu üzerinde biraz duralım.

Köylülüğün ülkemizdeki ikili karakteri, ülkenin iktisadi evriminin kapitalizme yönelik olmasıyla, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkenin iç dinamiğine ters düşüşünden kaynaklanır. Köylülüğün bu ikili karakterinde, devrimci karakter ağırlıktadır, hakim olan yandır. Köylülüğün, özünde burjuva olmasına karşılık, devrimci bir karakter taşıması ve devrime katılması, devrimimizin de burjuva karakterini simgeler. Köylülüğün aslında burjuva olmasına karşılık, devrimci bir karakter taşıması, onun subjektif niyetinden değil, ülkedeki emperyalizmin yarattığı objektif temelden gelir. Köylülük, “saf” bir sınıf olmayıp, içinde çeşitli katlara (sınıfsal) ayrılır. Köylülüğün bu ayrışması, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkeye yayılış durumuna ve feodalizmin çözülüşüne göre biçimlenir. Köylülük genel olarak devrime katılacaksa da (elbette ki zengin köylülük di-

şında, orta köylülük kısmen, küçük ve yoksul köylülük temel), içindeki her bir katmanın da katılım biçimi birbirinden farklı olacaktır.

Köylülük her ne kadar burjuva karakter taşısa da, ülkenin iktisadi evrimi kapitalizme yönelik olsa da, devrimin ve toplumun çekici sınıfı olmaz. Bunun da nedeni, isterse kapitalist bir toplumda olsun, gelişmek isteyen üretici güçleri eline alamayacak, onları elinden tutup geliştiremeyecek olmasındandır. Aksine, üretici güçler geliştikçe, köylülük de yok olmaya doğru gidecektir. Bu durum, köylülüğün gerek devrimde çekici olmamasının, gerekse de devrimden sonra kapitalist ilişkiler yaşatılsa dahi, devrimi engelleyecek bir güç olamamasının objektif temelini oluşturur.

Köylülüğün bu yapısı, onun her dönemde toplumsal denge içinde yedeklenen bir güç olmasını getirir. İsterse feodalizme karşı mücadele içinde olsun, köylülük bu mücadelesini başarıya ulaştırabilmek için ya burjuvazinin, ya da proletaryanın önderliğine ihtiyaç duyar. Avrupa tarihi büyük burjuva devrimi öncesi sayısız köylü isyanları ile dolu olduğu halde, burjuvazinin önderliği olmadan burjuva devrimini gerçekleştirememiştir. Aynı şekilde, Rusya ve Çin'deki sayısız köylü isyanları, proletaryanın önderliği olmadan devrime ulaşamamıştır.

Toplumumuzda da köylülüğün ikili karakteri, onun hem tekelci burjuvaziye hem de proletaryaya yedeklenmesinin temelini oluşturur. Köylülüğün oligarşiye yedeklenmesinin subjektif temelini, mevcut üretim ilişkilerinin kapitalist karakteri, objektif temelini de feodal üretim ilişkilerinin çözülmesi ve üretici güçlerdeki nispi gelişme teşkil eder. Bu “uyum”, köylülüğün oligarşiye siyasal olarak yedeklenmesinin ve nispi demokratik or-

tamın maddi temelidir. Bu aynı zamanda, **sosyal reformizmin** de maddi temelidir. Ne var ki, bu yedeklenme mutlaklaştırılmamalıdır. “Uyum”un çatışmayı içinde taşıması ve derinleştirmesi kavranamazsa, revizyonizme düşülmüş olur. Ancak, bu “uyum” durumunu kavramamak da, toplumu ve köylülüğü kavramamak anlamına gelir. “Uyum”un çatışmayı içinde taşıması bağlantısından hareketle, “uyum” artsın, çatışma büyüsün mekanik yorumlamasına varılmamalıdır. Bu mantık bizi pasifizme ve teslimiyetçiliğe sürükler. **Öne çıkartılması ve sarılınması gereken, köylülüğün devrimciğidir.** Proletaryanın en sadık müttefiki, köylülüktür. Köylülüğün oligarşiye yedeklenişi, talidir. Oysa köylülüğün sınıfsal hareketinde tayin edici hareketi, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine ve özellikle onun “güç”lerine karşı olan tepkisidir. **Köylülük, üretici güçlerin nispi gelişimine yönelerek oligarşiye yedeklenmesinden daha fazla, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine tepki göstererek proletaryaya yönelir.**

Sınıfsal olarak oligarşinin hareketine karşılık proletaryanın, köylülüğün ve şehir küçük burjuvazisinin (genel olarak geniş emekçi yığınlarının) hareketi temelde çatıştığından, mevcut üretim ilişkileri içinde toplumsal dengeden söz edilemez. Söz konusu olan, sürekli bir dengesizliktir. Bu durum, ülkedeki bunalımın sürekliliği demektir.

Ülkede sürekli bir dengesizliğin olması, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin mevcut durumu devam ettirebilmek için “güç”lerini kullanmasının ve “denge”yi bu şekilde kurmaya yönelmesinin objektif temelidir.

Ülkedeki üretici güçlerin gelişme seviyesi, dengesini metropollerde bulduğundan, oligarşi,

Üretim ilişkilerini devam ettirme görevini, siyasi zor askeri biçimde maddeleştirmenin şartlarını içinde yerine getirebilir. Bu durum, geri-bıraktırılmış lkelerin aynı zamanda emperyalizmin zayıf halkaları olmaları da demektir.

Emperyalizmin dünya ölçeğinde uygulamak zorunda olduğu zor, ülkede oligarşinin siyasi zor olarak somutlaşır. Ve emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri yaşadığı sürece, bu siyasi zor da varlığını devam ettirecektir. Ve kendisine yönelen her sınıfsal tavra karşı askeri bir biçimde maddeleşecektir. Siyasi zorun askeri biçimde maddeleşmesi, ülkedeki dengesizlik nedeniyle, aslında sürekli bir niteliktir. Emperyalizmin Türkiye’de bulunmasından (gizli işgalinden) dolayđ, iktisadi yapıdaki dengesizlik, sosyal ve siyasi plana da yansır. İktisadi planda en rahat bir biçimde mallar üzerinde gözleyebileceğimiz bu durum, sosyal planda, ülkedeki üst yapı kurumlarında ve kültüründe, siyasi planda da siyasi zorda somutlaşır.

Marks, “*maddi hayatın üretim tarzı sosyal, siyasi ve genel olarak entelektüel hayat sürecini şartlandırır*”¹⁰ der.

Ülkedeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine uygun olarak gelişen üretim, kendi hayat sürecini de şartlandırır. Bu şartlandırma içinde ortaya çıkan çelişkilere ve sınıfların tepkilerine karşı, oligarşinin bir üst belirlenme olan siyasi yaşantısını sürdürme şartı, siyasi zorunu kullanması (onu kullanmaya zorunlu kılınması) şeklinindedir.

Siyasi zor, oligarşinin elinde ilk şart olarak, oligarşinin siyasi hakimiyetini koruması şeklinde görevini somutlaştırır. Kuşkusuz en önemli

¹⁰ Marks, *Ekonomi Politigin Eleştirisine Katkı’ya nsz*.

araç, devlet aygıtıdır. Devlet, bu dönemde, hakim sınıfların karakterine bürünerek, oligarşik devlet niteliğini almıştır. Siyasal zorun bu biçimdeki görevi ona, üretim ilişkileri tarafından verilmiştir. Ve temel görevi, mevcut üretim ilişkilerinin devamını sağlamayı yerine getirmektir. Bu görevin yerine getirilişinde “zor”un askeri bir biçimde maddeleşmesi ve görünür olması, a) Hakim sınıfların kendi iç çelişkileri yüzünden idare edememeleri, b) Gelişen sınıfsal muhalefetlerin mevcut üretim ilişkilerini tehdit eder bir nitelik almaları, c) Doğrudan doğruya iktidara yönelik bir siyasal alternatifin ortaya çıkması durumlarında olur. Ülkemizde özellikle 12 Mart ertesi uygulamalardan sonra, hakim sınıfların kendi iç çelişkilerinden dolayı yönetimin askerileşmesi beklenemez. Bu nedenle, siyasal zorun askeri bir biçimde kendini göstermesi, mevcut üretim ilişkilerine yönelik muhalefetin görüldüğü yerlerde ve oligarşiye alternatif bir gücün ortaya çıkması zamanlarında olacaktır. Bir başka deyişle, oligarşi emekçi yığınların muhalefetine topyekün muhalefete dönüşmesine hiçbir zaman izin vermek istemeyecek ve daha mevzi durumlarda iken uygulayacağı zor ile onu sindirerek, kitleleri pasifize etmeye çalışacaktır. Ülkedeki şekli demokratik ortam içinde gündemde olan bu uygulamada oligarşi, gerek nispi demokratik ortamın maddi koşullarını kullanarak yapacağı ideolojik ve politik saptırmalarla, gerekse de gelişen muhalefeti icazetli sosyalistler ve küçük-burjuva demokratlarına kanalize ederek, mevcut üretim ilişkilerine ve iktidara yönelik siyasal bir nitelik almasını engellemeye çalışacaktır. Ne var ki, bu nispi demokratik ortam içinde, ilk bakışta demokratik mevzi ve haklar mücadelesi şeklinde görülen bu demokratik muhale-

fet dahi, bir süre sonra oligarşinin kaçınılmaz bunalımları gereği, varlığı devam ettirilmemesi gereken bir unsur haline dönüşmektedir. Bu halde oligarşinin siyasal zorunu askeri bir biçimde görüntülemesi, şaşırtıcı olmayacaktır. Böyle bir durumda şaşıranlar ise, yalnızca bütün bu uygulamaları provokasyon olarak gören küçük-burjuva demokratları olacaktır.

Oligarşinin, proletaryanın siyasal özgürlüğünü ortadan kaldırarak ve emekçi yığınların tepkilerini siyasal zoru ile pasifize ederek yaşantısını devam ettirdiği yönetime, oligarşik yönetim veya sömürge tipi faşizm adı verilir.

Bu yönetim biçimi, metropollerde görülen, ne demokratik ne de faşist yönetimlere benzer. Onlardan gerek biçim, gerekse de muhteva olarak farklıdır. Geri-bıraktırlmış ülkelerin karakterine özgüdür.*

* Ülkemizde genel olarak bütün teorik çalışmalar, ya özel durumların içinde boğularak ahkam kesmeler şeklinde, ya da görüntünün yüzeysel tahlilleri üzerinde biçimsel dogmalar şeklinde inşa edildiğinden, oligarşik yönetim de hiçbir zaman doğru dürüst kavranamamıştır. Ortada bir yığın soyut ve biçimsel faşizm tahlilleri dolaşmaktadır. Ülkemiz solunda hakim olan genel değerlendirme (şimdiki halde revizyonizmdir), oligarşinin siyasal zorunu askeri bir biçimde maddeleştirdiği ve şekli demokratik ortamı ortadan kaldırdığı dönemler faşizmdir, şeklindedir. Biçimsel demokratik ortam içinde mevzi olaylar şeklinde görülenler ise, ya faşizm olarak değerlendirilir, ya da “anarşist”lerin, “goşist”lerin, “aşırı”lıkların sonucu olarak izah edilir. Her iki değerlendirmede de söz konusu olan, felsefi bir hata, idealizmdir. Faşizmi, burjuvazinin subjektif ürünü olarak gören anlayış, onun iktisadi ve sosyal köklerini kavrayamamakta, yalnız biçimi görebilmektedir. Bu anlayışın sınıfsal temelini küçük-burjuvazi oluşturur. Biçimleri esas alan bu anlayışın da, kanıtlarını benzetmelerde arayacağı ve örneklerini de tarihin farklı zaman ve mekan şartları içinde bulacağı açıktır. Bu yöntem, Marksizmi içi boş dogmalar haline sokmanın ve bayağılaştırmanın yöntemidir. Bu durumda olanlar, somutta, ne yapacağını bilmeyen ve Godot’yu bekleyenlerden pek de farklı bir konumda değillerdir.

Bizim gibi ÷lkelerde maddi üretimin ve mevcut üretim ilişkilerinin seviyesine uygun olarak ortaya çıkan oligarşik yönetim, proleter devrimci hareketin de karakterini belirler. Bizim gibi geri-bıraktırlmış ÷lkelerin karakteri, devrimci savaşı, politikleşmiş askeri savaş olarak karakterize eder.

Avrupa'daki faşizmin sınıfları nasıl yedeklediğı ve kurumsallaştırdığını kavrayamayan bir görüş, ÷lkemizdeki sömürge tipi faşizmin içeriğini de kavrayamaz. Avrupa'daki üretimin aşırı sosyalleştirilmesi ve başka ÷lkelerin değerlerine el konulması şeklinde iktisadi temelini, şovenizm şeklinde ideolojik ve politik temelini güçlü iktidar şeklinde küçük burjuvazinin ve köylülüğün desteğini bulan faşizm ile bizim gibi ÷lkelerde doğrudan doğruya emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerini siyasal zoru ile sürdürmek üzere ortaya çıkan faşizm arasında içerik olarak fark vardır. Muhtevadaki bu farklılık, elbetteki biçimine de yansır.

Biçimsel olan benzerlikler ise, küçük-burjuva demokratlarında ipe sapa gelmez tahlillerle, demokrasi elden gidiyor, serzenişleri yaratmaktan öte bir anlayış yaratmamaktadır.

Hele bu küçük-burjuva baylarımız içinde öyle “demokrat” olanlar vardır ki, bunlar proletarya diktatörlüğüne “sosyal faşizm” dahi demektedirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM ÜLKEMİZDE SİYASAL GÜÇLER

Yukarda yaptığımız temel çözüm ve kavramalardan sonra, son bir yıldır ülkemizdeki siyasal gelişmeleri ve mevcut durumu incelemeye geçelim. Önce, Türkiye'nin siyasal yaşantısında yer alan siyasal güçleri ele alıp, hangi sınıflara dayandıklarına bakalım.

1. AP (Adalet Partisi): Tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin siyasal temsilcisidir. Zaman zaman AP içinde görülen kaynaşmalar, tekelci burjuvazinin kendi iç çelişmeleri veya sanayicilerin tarım kesimi ile sanayicilerin ticaret kesimi arasındaki çelişmelerden kaynaklanmaktadır. Hangi durumda olursa olsun, oligarşinin öndeki siyasi gücü olan AP'nin, ülkedeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerini yaygınlaştırmak, ihtiyaç duyulan alt yapıyı kurmak gibi bir temel ekono-

mi-politikası vardır.

Üretim ilişkilerini meşru veya gayri-meşru her yolla yaygınlaştırma ve güçlendirme politikası ile ülkede sağladığı üretici güçlerin nispi gelişmesi ve liberalizm politikası ile, köylülüğün de desteğini almaktadır. Bu şekilde kurulan nispi demokratik ortam içinde emekçi sınıfların tepkileri ise, siyasal zor ile pasifleştirilmeye çalışılmaktadır.

2. CHP (Cumhuriyet Halk Partisi): “Liberal burjuvazi” de diyebileceğimiz orta sermaye ve küçük-burjuvazinin siyasal temsilcisidir. Ancak, heterojen yapısı içinde, tekelci burjuvazi kesimlerinden, büyük toprak sahiplerine kadar çeşitli sınıfların temsilcileri de vardır. CHP, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine karşı değildir.

Ülkede hızlı bir kapitalistleşmeden yanadır. Sınıfsal yapısı gereği anti-tekelci olmasına karşılık, mevcut üretim ilişkilerine müsamaha göstermesi nedeniyle somutta, tekelci sermayeyi güçlendirecek bir ekonomi politika uygulamak zorundadır. Dayandığı sınıflar gereği, milliyetçilik ideolojisine sahip çıkmaya ve şovenizme varmaya zorunludur. Temel felsefesi, hızla geliştirmeyi amaçladığı kapitalist üretim ilişkileri içinde emekçi yığınların yükselen tepkilerinin, “ekonomik” ve sosyal tedbirlerle pasifize edilmesi şeklindedir. Bir başka tanımla amaç, ülkenin kendi iktisadi evriminin zorlamaları ile emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri arasında “uyum” sağlamaktır. Bu nedenle emekçi yığınların talep ve tepkilerinin, toprak reformu, kooperatifçilik, halk sektörü, yönetime katılma vb. gibi ekonomik ve sosyal tedbirlerle hızla geliştirilecek olan emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine kanallı edilmesi ve uyumlaştırılması, CHP’nin “Halkçı” programını teşkil eder. CHP’nin siyasal olarak orta ve küçük burjuvaziye dayanma

özelliği, CHP'nin "sınıflar üzerinde" bir politika ile hareket etmesine ve herkese hakkını veren yönetici hakem rolünü oynayabilmesi için "demokratik" bir ortama ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. "Demokratik" ortam olmazsa, CHP'nin varlık nedeni ortadan kalkar. Bu nedenle, CHP'nin, kitleler üzerine olan baskı ve saldırılara karşı olmasının nedeni özünde, sınıfsal çatışmada emekçi yığınların yanında yer almasından değil, istediği "demokratik" ortamın bozulmasından gelir. Aynı şekilde, proletaryanın ve emekçi yığınların yükselen sınıfsal hareketlerine karşı da gene aynı düşünce ile, en sert tedbirlerle karşı çıkacağı bilinmelidir. CHP, geliştirmeyi amaçladığı kapitalist ilişkiler içinde giderek tekelleri burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin denetimine ve hizmetine girerken, kitlelerden yükselecek tepkileri de, gerek ekonomik, sosyal tedbirlerle pasifize etmeye, gerekse kendi solunda yaşatmaya çalışacağı "sosyalist" bir parti ile (bunun için TİP ve TKP görev yapmaya hazırdırlar) boğmaya ve icazet altına almaya çalışacaktır. Bütün bu gelişmeler içinde, ülkemizdeki oligarşinin ve oligarşik yönetimin ortadan kalktığı zannedilmemelidir; ülkedeki suni dengenin, CHP'nin politikası ile, emekçi yığınların oligarşiye yedeklenmesi ile korunmaya çalışılması görülmelidir. Bu nedenle, CHP'nin iktidar oluşu kadar, iktidarda kalışı da, oligarşinin elindedir. CHP, oligarşinin yönetimi "askeri" bir biçimde sürdürme zorunluluğuna düşmeden sürdürebilmesi için, ülkemizdeki son alternatiftir.

3. MSP (Milli Selamet Partisi): Sınıfsal olarak, CHP'nin dayandığı sınıfsal tabana, yani orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanır. Anadolu esnaf zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefecî sermayenin desteğini almıştır. Emperyalist-kapita-

list üretim ilişkilerinin 12 Mart sonrası hükümetler dönemindeki hızlı ve hakimiyet sağlayıcı gelişmesine bir tepki olarak (daha önce aynı gerekçelerle ortaya çıkan ve 12 Mart döneminde kapatılan MNP'nin yerine) ortaya çıkmış ve AP'nin politik geri çekilişi ile birlikte, bir güç olmuştur. Anti-tekelci, anti-faizci tutumu aslında, tekellere ve faize karşı oluşundan değil, temsil ettiği orta sermaye kesimlerinin ekonomik olarak gelişmesini ve tekelleşmesini sağlamak için kendi politikasını sürdürmek istemesindendir. MSP aslında, ülkemizin iç dinamiği gereği ortaya çıkan ve ülkemizdeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ile filizlenen kapitalist unsurların tepkilerini bünyesinde toplamış bir partidir. Bu tepkiler, özünde oligarşiye karşı olan tepkilerdir. Ve politik bir silah olarak kullanılan “din” ile birlikte, köylülüğün de sınıfsal desteğini almıştır.

MSP'nin demokratikliği, gerek oligarşiye karşı muhalefet eden orta ve küçük sermaye kesimlerine politik sözcülük sağlamak, gerekse “din”i politik bir alet olarak kullanmak istemesindendir. Programına dikkat edilecek olursa, üretici güçleri hızlı bir şekilde geliştirmek istediği görülür. Ne var ki, mevcut üretim ilişkilerine olan tâbiyeti gereği, program, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur. Ve giderek AP içinde erimek zorundadır. Oligarşiye olan tepkileri, engelleyici bir noktaya ulaştığı zaman, laikliğe karşı olmaktan dolayı, her an politika dışı bırakılabilir. 12 Ekim seçimlerinde gerileyişi, misyonunu AP'ye kaptırmış olmasındandır. MSP, oligarşiye tepki olarak doğmasına karşılık, bunu politika olarak sürdürememesi sonucu, AP'nin liberalizmi içinde erimiş, MSP'yi destekleyen sınıflar, “çatışma” yerine “uyum”u yeğlediklerinden, AP'ye kanalize olmuşlardır. MSP, poli-

tik etkinliğini kaybetme durumuna gelmiştir, ancak, orta ve küçük sermaye kesimlerinin oligarşiye olan tepkileri ortadan kalkmış değildir. MSP, bu durumu kullanarak tekrar politik etkinlik sağlamak için, AP ile “uzlaşmazlık” konularını öne çıkarmak zorundadır. MSP, oligarşiye karşı olan tepkilerde ve “demokratik” ortam üzerinde CHP ile ortaklığa girerek, koalisyona katılmış, ancak, CHP ile gerek misyon üzerinde, gerekse AET üzerinde kesin uzlaşmazlıklar içine sapmıştır. Emekçi yığınların tepkilerine ve sınıfsal hareketlerine karşıdır. Ve oligarşik yönetimden yanadır.

4. DP (Demokratik Parti): Ülkemizdeki geri üretim ilişkilerinin, feodallerin ve büyük toprak sahiplerinin politik temsilcisidir. 12 Mart yönetiminin kendilerine yönelik ekonomik-politik tedbirlerine karşı direnmiştir. Bu direnmede AP ile ortaklığa girmiş, CHP’nin “demokratikliği”nden yana olmuştur. DP’nin demokratikliği, geri üretim ilişkilerinin üst yapısal olarak varlıklarını devam ettirmek ve politikada yer almak istemesindenidir. Bir zamanlar sermaye kesimleri ile ittifak halinde iken, bugün tekelci sermaye tarafından iktidardan uzaklaştırılmıştır. Mevcut üretim ilişkilerinin varlığını sürdürdüğü oranda, giderek azalarak politikada yer alacaktır. MC’nin kurulması döneminde bu durum bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır, 12 Ekim seçimlerinden sonra da kanıtlanmıştır. DP’nin dayandığı sınıfların giderek mevcut üretim ilişkilerine adapte oluşu, bu sınıfları, DP içinde değil, AP içinde yer almaya itmektedir.

5. CGP (Cumhuriyetçi Güven Partisi): CHP içindeki tekelci sermayenin bürokrat sözcülerinin ve büyük toprak sahiplerinin bir partisi olarak ortaya çıkmıştır. AP ile hiçbir ayrılığı yoktur. Özellikle bürokrat kademelerden gelmeleri, oli-

garşik yönetimin usta uygulayıcıları olmalarını sağlamıştır. AP içinde eriyecektir.

6. MHP (Milliyetçi Hareket Partisi): Sınıfsal desteğini küçük-burjuvaziden alan ve tekelci sermayenin politik sözcülüğünü amaçlayan bir partidir. Politik olarak nasyonal sosyalizmi benimsemiş olması, Avrupa tipi faşizmin özlemlerini vermektedir. MHP, ırkçılık ideolojisi ile, Türk'lerin tarihi üstünlüklerinin propagandasını yaparak, kitleleri etki altına almaya çalışmaktadır. Bu parti, kitleleri, üretimin sosyalleştirilmesi propagandası ile pasifize etmeye uğraşırken, mevcut üretim ilişkilerine karşı olan tepkileri de zor ile pasifize etmeye çalışmaktadır. Bu durumuyla MHP, oligarşik yönetimin uygulanmasında, gerek ideolojik, gerekse fiili görev almaktadır. Ülkemizdeki siyasal zorun, sivil vurucu gücünü oluşturmaktadır. Güçlü iktidar sloganı ile köylülüğün ve küçük burjuvazinin desteğini almaya çalışmaktadır. Uygulamak istediği faşizm ile ülkemizdeki faşizm arasındaki öz ve biçim farklılığından dolayı, iktidara yönelik bağımsız hareketinden söz edilebilirse de, bu talidir. Asıl görevi olan, oligarşinin milis gücünü oluşturma görevine devam edecektir. Ülkemizdeki oligarşinin emperyalizmin uzantısı olma hali, ülkedeki tekelci burjuvazinin “kendi başına faşizm”i yaratmasına ve yaşatabilmesine olanak vermez.

7. TBP (Türkiye Birlik Partisi): Mezhep ayrılığına dayalı olarak ortaya çıkan bu parti, mezhep çatışmasının giderek önemini yitirmesi sonucu, yok olmaya başlamıştır. Şimdiki halde, asker-sivil küçük-burjuva radikallerinin toplandığı bir klüp niteliğindedir.

8. TİP (Türkiye İşçi Partisi): Sınıfsal olarak küçük-burjuvaların “sosyalist” partisidir. İşçi sı-

nının demokratik muhalefetini yönlendirmeyi amaçlayan bu parti, radikal küçük-burjuvaziye de bünyesine almaya çalışmaktadır. “Nispi demokratik ortam”, bu partinin varlık şartıdır. Bu nedenle her halükarda bu “demokratik” ortamın varlığından yanadır. Proletaryanın bağımsız sınıf mücadelesini hiçbir zaman veremez. Modern revizyonizmin ülkemizdeki temsilcisidir. Sosyalist (!) teorisinin temelini, “barış içinde geçiş” ve “reformlarla devletin ele geçirilmesi”, “demokrasinin geliştirilerek (!) emperyalizmin geriletilmesi” gibi pasifist ve revizyonist görüşler oluşturur. CHP’nin solunda bir yeri vardır. Her an, CHP ile uzlaşma içine girebilir.

9. TSİP (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi): Sınıfsal olarak, küçük burjuva demokratlarının partisidir. TİP’den daha bilimsel tahlillere sahiptir. Demokrat niteliğinden dolayı daha aktiftir. Bir kısım emekçi kitlenin desteğini alabilmektedir. “Demokrasi”nin devamı için CHP ile uzlaşma içine girmektedir. Sovyetler Birliği’nin her şart altında savunulmasını üstlenmiştir. Zaman içinde TKP ile birleşmesi, büyük olasılıktır. Modern revizyonizmin tezlerini benimsemektedir. İçinde genç aktivistler yer almaktadır. TİP ile ikiz gibidir.

10. TEP (Türkiye Emekçi Partisi): Mihri Belli’nin burjuva önderliğinde, MDD tezleri üzerine kurulan, anti-emperyalist mücadeleyi öne çıkarmaya ve genç aktivistleri bünyesinde toplamaya çalışan bir partidir. Lideri olan Mihri Belli’nin politik olarak iflas etmiş olması nedeniyle, bu parti, bir varlık olamaz. Küçük-burjuva radikallerinin yer alabileceği bir partidir.

11. SP (Sosyalist Parti): M. Ali Aybar’ın sürüklediği bir burjuva sosyalist kulübüdür.

12. TKP (Türkiye “Komünist” Partisi): 1950’-

den sonra yurtdışına taşınmış, “eski” komünistlere SSCB’nin yardımları ile yaşayan, modern revizyonizmin güdümünde bir “illegal” partidir. Ülkemizdeki çalışmaları, devletin ve önemli işçi örgütlerinin içinde mevzilenerek, “müsait an”ı beklemek şeklindedir. Silahlı kuvvetler içinde ve bürokratik kademelerde mevzilenmeye çalışmaktadır. DİSK’in yönetimini eline geçirmiştir. TSİP ve bir kısım demokratik örgütleri eline geçirmeye çalışmaktadır. Ülkemizdeki modern revizyonizmin en tehlikeli uzantısıdır. Pasifizm ve sapırmacılıkta politik ustalığa sahiptir. Kitleler üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Sınıfsal olarak küçük-burjuva radikalizmine dayanmaktadır. Teorik (!) olarak, “toplumsal ilerleme”, “barış” ve benzeri gibi, modern revizyonizmin, sınıf mücadelesini inkar eden, ya da pasifize eden görüşleri ile donatılmıştır.

13. Halkın Sesi: Zaman içinde, PDA, Şafak, TİİKP gibi örgütlenmeler içinde görülmüş bir fraksiyondur. 12 Mart öncesinde PDA (*Proleter Devrimci Aydınlık*) olarak tanınmış, 12 Mart döneminde çeşitli parçalanmalara uğramıştır. Bugün, politik varlığını, *Aydınlık* ve *Halkın Sesi* dergileriyle sürdürmektedir. Zaman içinde (buraya hepsini almaya kalksak sayfalar tutacak) çeşitli görüşlere sahip olmuştur. Marksizm-Leninizmle alakası olmayan idealist bir felsefenin ürünüdür. Her geçen gün yalnız kendilerini ilgilendiren taktik(!)ler icat eden bu fraksiyon, ÇKP’nin gönüllü şubesi olmayı üstlenmiş, ancak, onu da doğru dürüst sürdürememektedir. Çin’in gündeme getirdiği her tartışmayı, ülkemizin baş meselesi olarak gündeme getiren bu fraksiyon, bu nedenle ülkemizin devrim sorunlarıyla pek ilgilenmez. Öyle ki, bu fraksiyonun devrim teorilerinde hala anti-feodal mü-

cadele baş köşededir. Ülkemizden bu kadar bihaber olan bu fraksiyon, devrim kaçaklığını, gündeme getirdiği uluslararası meseleler ve sosyalizmin problemleriyle örtmeye çalışmaktadır. Sahte enternasyonalizminin altında, devrim kalpazanlığı yatmaktadır. Kitlelerin demokratik mücadelesini yönlendirmeyi amaçlayan bu fraksiyon, öne çıkardığı (kitleleri çok dolaylı olarak ilgilendiren) sorunlarla bunu yapmaktadır. Bütün teorisi (!) tamamen düz mantığa ve akıl yürütmelere dayandığından, hiçbir zaman ülkemizin somut şartlarını tahlil edememektedir. TKP ile beraber devrim kaçaklığının başını çekmektedirler. Soyut ve ipe sapa gelmez tahlilleriyle ve hayali görevleriyle kitlelerin ve genç kadroların kafalarını bulandırmaktadırlar. Devrimci görev olarak (!) yalnızca kitlelerin bilinçlenmesini aldıklarından ve bilinçlenmeyi yayıncılıkta gördüklerinden, dergicilikte ustadırlar. Sınıfsal olarak küçük-burjuva aydınları ve demokratlarının yer aldığı bir fraksiyondur.

14. TKP (ML) (Türkiye Komünist Partisi (Marksist-Leninist)): 12 Mart döneminde PDA'dan ayrılmıştır. Teorik yapısı itibariyle *Halkın Sesi* fraksiyonundan pek farklılığı yoktur. Bu kesimin ayrılışındaki temel neden, İbrahim Kaypakkaya'nın başını çektiği bir grubun, PDA'nın pasifizmine tepki göstermeleri ve dillerinden düşürmedikleri halk savaşını pratiğe geçirmek istemeleridir. O dönemde Kaypakkaya'nın aktivizminden hareket eden bu fraksiyon, doğuda yaptığı çalışmalarla kitleler üzerinde etki sağlamayı başarmışsa da, bugün, gerek aktivitelerini kaybetmesi, gerek teorilerinden gelen pasifizm nedeniyle kitleler üzerinde etkileri kalmamıştır. Ve mücadelelerine yurt dışından devam etmeye yönelmişlerdir. Giderek *Halkın Sesi* ile bütünleşmeleri muh-

temeldir. Bünyelerinde bir kısım genç aktivistleri barındırmaktadırlar.

15. Yoldaş: Geçmişin THKO'nun içinden çıkan bir fraksiyondur. Bu fraksiyon THKO'nun bütün geçmişini özeleştirileriyle reddetmekte ve geliştirdiği teorileri (!) ile *Halkın Sesi* çizgisine oturmaktadır. *Halkın Sesi* için geçerli olan her söz, *Yoldaş* için de geçerlidir. Bu nedenle, ayrı olarak ele almamak gerekir. Tek farkları, geçmişte silahlı bir mücadele vermiş ve bu uğurda devrim şehitleri taşıyan bir fraksiyonun mirasını özünde reddedip, isimde sürdürme sahtekarlığı göstermeleridir. Bugün, THKO Merkez Yayın Organı adıyla çıkan bu illegal (!) dergi, geçmişte silahlı mücadeleyi yürütmüş THKO'nun kitleler üzerindeki politik etkisini kendi siyasi çalışması için kullanmak istemektedir. *Yoldaş* fraksiyonu, sınıfsal olarak küçük-burjuva demokratlarına dayanmakta olup, geçmişte şu veya bu biçimde THKO saflarında devrimci mücadeleye katılmış devrim kaçaklarının toplandığı bir fraksiyondur. Kitleler üzerindeki etkisi, her geçen gün ortadan kalkmaktadır. *Yoldaş*, ülkemiz solunda yeni oportünizmin etkinliğinin artmasında önemli bir görev yapmıştır.

16. THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi): Gerek teorisi, gerekse devrimci pratiği ile, Marksizm-Leninizmin bayrağını yükseltebilecek ve halkın kurtuluş mücadelesini verebilecek tek parti olduğunu kanıtlamıştır. 12 Mart dönemi sürecinde verdiği silahlı mücadele ile toplumu derinden sarsmış, kitleleri devrimci savaş içinde eğitmiş ve kitleler üzerinde önemli bir politik etki sağlamıştır. 60 yıllık Türkiye solundaki pasifizmin ve revizyonizmin çehresini yırtmış, kitlelere Marksizm-Leninizmin ulaşmasını sağlamıştır. Proleter devrimci savaşın kitleleri nasıl sarsa-

cağını ve devrim safına nasıl çekeceğini göstermiştir. Ne var ki, partideki küçük-burjuva demokratlarının yarattığı sağ sapma, parçalanmaya ve giderek de devrimci savaşın yenilgisine yol açmıştır. Bu durum, devrimci mücadele için önemli bir derstir. Tabi küçük-burjuva demokratları için de... Bu büyük deneyden sonra, demokrat bayların devrimci savaş içinde yer alması beklenemez. Devrimci savaş, proleter hareketi gerçek sınıfsal temellerine oturtacaktır.

THKP-C, kitlelerin oligarşiye ve emperyalizme karşı olan memnuniyetsizliğini ve tepkilerini devrime kanalize edecek ve emekçi yığınları kucaklayacak olan tek partidir. Bugün THKP-C, Mahir Çayan yoldaşın yazılarında ifadesini bulan teorisinin etrafında yeniden toparlanma sürecindedir. THKP-C ideolojisini benimseyenlerin yürüttüğü örgütlenmeler içerisinde de ayrılıklar vardır. 12 Mart ertesinde ortaya çıkan sağ sapmanın temsilcilerinden bir grup bugün *Halkın Sesi* ile aynı çizgiye gelmiş bulunmaktadır.

Bugün THKP-C adına hareket eden (!) gruplardan bir kısmı, öncü savaşını kabul etmemekte, yeni taktik formülasyonlar ileri sürmektedirler. Türkiye'nin somut pratiğine çözüm getirmekten uzak olan bu formülasyonlarda, demokratik muhalefet, taktik şiar olarak öne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu taktik formülasyonun basit bir öne çıkarma olamayacağını ve geçersiz olacağını, bırakınız teorik tahliller, ülkemizin içinde bulunduğu pratik durum da göstermektedir.

Şimdi de ülkemizdeki siyasal gelişmeleri ele alalım.

ALTINCI BÖLÜM MEVCUT DURUMUN TAHLİLİ

Türkiye’deki bu siyasal görüntü içinde son bir yılı, üç dönem içinde değerlendirmek gerekir. Birinci dönem, CHP-MSP koalisyon dönemi, ikinci dönem, MC’nin kurulmasından 12 Ekim ara seçimlerine kadarki dönem, üçüncü dönem olarak da, bugünü de içine alan 12 Ekim’den günümüze kadarki dönem.

Birinci dönemi oluşturan, CHP-MSP koalisyon döneminde belirgin özellik olarak ortaya çıkan siyasi af, Kıbrıs çıkartması ve enflasyonist politikadır. Özellikle 12 Mart ertesi içeri giren siyasi tutukluların önemli bir kısmı dışarı çıkmışlardır. Bugün sol içinde yer alan çeşitli parti ve fraksiyonlar, bu dönemde içerden çıkanlar tarafından kurulmuş ya da etkilenmişlerdir.

Kıbrıs'ın Türk kesiminin işgali ile Kıbrıs sorununu, MC hükümetinin önemli sorunlarından biri olarak, baş köşeyi teşkil etmiştir.

Özellikle CHP'nin küçük üreticilere yönelik yüksek taban fiyatı ve "ücretlerin fiyatların önünde gitmesi" gibi uygulamaları, her ne kadar ekonomiye canlılık getirmişse de, enflasyonist gidişi hızlandırmıştır. Ayrıca Kıbrıs harcamaları da bütçeye önemli yükler bindirmiştir.

CHP, MSP ile ortaklığı döneminde, gerek Kıbrıs çıkartması ile sağladığı "prestij", gerek İstanbul sanayi burjuvazisinin desteğini sağlaması, gerekse de yüksek taban fiyatları ile köylülüğün taleplerine cevap vermiş durumdayken, bir başka deyişle kendini güçlü bir iktidar olarak gördüğü bir sırada, MSP ile anlaşamadığını ve ortak programın işlemediğini ileri sürerek, ortaklığa son vermiştir. Açıktır ki, CHP bu manevrası ile birlikte ileri sürdüğü erken seçim için gerekli sınıfsal desteği sağladığını hesap ederek, hükümetten çekilmiştir. Bir diğer hesabı da, "diğer partilerin gerek iç çelişkileri, gerekse parlamento aritmetiği" bakımından, uzun süre ayakta kalabilecek bir hükümet kurma olasılığını görmemesidir.

Ancak, bütün bunlara rağmen AP, önce DP'yi parçalayarak, daha sonra da bağımsızları yanına çekerek Milliyetçi Cephe adındaki koalisyonu oluşturmuştur. Bu koalisyonun oluşmasında MSP, iktidarda olmayı devam ettirmek, CGP, 12 Mart dönemindeki itibarını sağlamak, MHP de, iktidarda bir köşe kaparak siyasal etkinliğini artırmak hesabı içindedirler. AP, 1971'de bıraktığı hükümete tekrar dönerek hükümet etme yetkisini ispatlamak için, MC'nin kurulmasında başı çeken parti olmuştur. Bu nedenin, gerekli sayıyı sağlamak için DP'yi parçalayabilmesi normaldir. Zira DP, yu-

karda izah ettiğimiz gibi, dayandığı sınıfsal tabanı giderek çözülen bir partidir. Bu nedenle, DP'li parlamenterlerin varlıklarını MC içinde sürdürmeleri, ülkenin genel gidişine ters bir durum değildir. Siyasi ahlâk, ekonomik-politik gidiş karşısında anlamsızlaşmıştır. Bozbeyli'nin figanı, sınıfsal tercihler karşısında, trajik bir serzenişten öte değildir. MC kurulur kurulmaz, ilk işi, dayandığı sınıfları memnun etmek ve güvenlerini kazanmak yönünde olmuştur. Bütün kredi ve döviz muslukları, sermayeye akıtmaya başlanmıştır. Gelişen enflasyon karşısında mal darlığına düşülmemesi için, ithalata hız verilmiş ve liberasyona gidilmiştir. Döviz darlığını karşılamak ve büyük toprak sahiplerinin desteğini sağlamak için ihracata büyük kolaylıklar getirilmiş, vergi iadesi anormal sınırlara ulaşmıştır. Bu şekilde, ihracat ve ithalata hız verilirken, emisyon hacmi hızla büyümüş, ancak, piyasadaki paralar tekelci sermayede ve büyük toprak sahiplerinde toplandığından, enflasyonist baskı büyümüştür.

Bu arada MC, bürokratik devlet kademele-
rindeki CHP'lileri tasfiyeye girişerek, kendi parti-
zanlarını bu kademelere yerleştirmeye başlamış-
tır. MC, her yerde hükümet edebilmek için yoğun
bir kaydırma ve kırım hareketine girişmiştir.

MC, Temmuz ayı içerisinde önemli bir buhran
geçirmiştir. ABD'nin, Kıbrıs'ta tavizler koparmak
ve Türkiye'den ekonomik-askeri ödünler almak
için başlattığı silah ambargosu, Dünya Bankası ve
AID'nin ülkedeki siyasal istikrarsızlık nedeniyle
kredileri kesmeleri ve yeni yeni koşullar öne sür-
meleri, OECD'nin güvensizliğini belirtmesi, MC'yi
zor duruma sokmuştur.

İşte, ithalat ve ihracata hız verilirken, teşvik
ve sübvansiyonlara hız verilmesi, kredi arzını da-

raltırken, sermayenin kredi talepleri karşılanmaya çalışılmış, ancak bu durum sermaye kesimleri arasında huzursuzluklara yol açmıştır. CHP-MSP koalisyonu döneminde, İstanbul sanayi tekellerinin CHP'ye, Adana-Sabancı kesiminin MSP'ye kaymalarının etkileri bu dönemde de kendini göstermiş ve sermaye kesimleri arasındaki huzursuzlukların kaynağı olmuştur.

Ayrıca, CHP bürokratik kesimlerdeki kaydırma ve kıyımlara karşı çıkarken, hükümet ettiği dönemdeki prestijini kullanmaya çalışmıştır.

Denilebilir ki bu dönem, MC için en zor ve sallantılı dönem olmuştur. MC ve özellikle AP bu durumdan nasıl kurtulmuştur? Hiç kuşkusuz siyasal zoru ile.

MC'nin bu buhrandan sıyrılabilmesi için lehinde olan ekonomik şartlar, dövize çevrilebilir mevduatları tekelci sermayenin hizmetine sokması ile tahıl rekoltesinin yüksek olmasıdır. Dövize çevrilebilir mevduat hesapları ekonomideki durgunluğu getirirken, stokların erimesine de yardımcı olmuştur. Bu hesapların tekelci sermayenin hizmetine sokulması ile birlikte, kamu iktisadi teşekküllerine Merkez Bankası ile sağlanan kredilerle cari harcamalar yükseltilerek ekonomiye canlılık getirilmiştir. Bu şekilde, önce Adana, daha sonra İstanbul sermayesinin desteği sağlanmıştır. Elbette ki bu süreç içinde olan bu gelişmelerde AP, MSP'nin tekelci sermaye kesimleri ile olan bağlantısını kopararak, onları kendisine çekmiştir.

Bu dönem içinde AP, dış dünya ile temaslarını sürdürerek destek aramıştır. Verilen politik ödümlerle birlikte dış destek sağlanmaya çalışılmıştır. Bir taktik olarak, MSP bu temaslar içine sokulmamıştır.

Tahıl rekoltesinin yüksek oluşu, taban fiyatlarının yüksek tutulmamasına rağmen, köylülüğü tepkilerden saptırmış, aynı zamanda da istikrarlı bir tüketim yaratmıştır. Bu şekilde, enflasyon hızı yavaşlamıştır. Kademeli kur ayarlamaları, devalüasyonun yerini almıştır.

Bütün bu gelişmeler içinde CHP, MC hükümetine karşı olan muhalefetini artırmış, ancak, kitlelerin tepkilerini ve memnuniyetsizliğini aktif bir şekilde kanallize edememiştir. CHP mevcut durumda, MC'yi düşürmek yerine, kitleler üzerindeki prestijini artırmak ve 12 Ekim seçimleri için hazırlanmayı tercih etmiştir. Ne var ki, MC bu arada, gelişen kitle kabarmalarına ve CHP'ye karşı, özellikle MHP'nin sivil militanları aracılığıyla baskı ve terör politikasını sürdürmüş, yeni mevziler kazanmaya çalışmıştır. MC'nin bu şekilde yürüttüğü siyasal zor, kitlelerin pasifleşmesinin en önemli etkeni olmuştur. CHP, işçi sınıfının ve köylülüğün sınıfsal tepkilerini iktidara yöneltememiş, seçim propagandasını yeğ tutmuştur.

Bu şekilde, özellikle AP buhranı atlatabilmiş ve “rüşünü” ispat etmiştir. Hiç şüphesiz, böylesine bir ortam içinde ülkenin solunun politika sahnesinde etkin bir şekilde yer alamaması, MC'nin buhranı atlatabilmesindeki en önemli etkidir. Bu dönemde TSİP, Halkın Sesi ve TKP'nin CHP'nin kuyruğuna takıldıkları, “erken seçim” çılgınlıkları ile devrimci mücadeleden yan çizdikleri görülmüştür. Kurulma aşamasındaki TİP ise, mevcut ortamdan demokratları bünyesine toplamak şeklinde yararlanmaya çalışmıştır.

Ağustos ayında ise, kitleler dahil tüm siyasi güçlerin 12 Ekim seçimlerine gözlerini diktikleri ve 1973 seçimlerinden beri gelişen olaylar içinde kitlelerdeki yönelimi tespit etmeye çalıştıkları gö-

rülmüştür. 12 Ekim ara seçimleri, seçime katılan siyasal partiler için kendi güçlerini görmelerine imkan veren bir denek olduğu kadar, kitleler için de psikolojik rahatlama unsuru olmuştur.

Ağustos-Eylül aylarındaki siyasal baskılar ve saldırılar ise, artık kanıksanan olaylar niteliğindedir ve kendiliğinden olmuşlardır. Ani baskıların bu denli rahat sürdürülmesinin nedeninin, devrimci savaşın yönlendirilememesi olduğu, seçimler öncesi meydana gelen birkaç büyük olayda bütün gerçekleri ile ortaya çıkmıştır. Özellikle 11 Ekim’de Ankara’daki CHP mitinginden sonra meydana gelen olayda kitlelerin gösterdiği aktif mücadele, oligarşik devlet kuvvetlerini şaşırtacak kadar güçlüdür ve o derecede kendiliğindendir.

Görülmekte olan şudur ki, kitlelerin devrimci potansiyeli oldukça yüksektir. Ancak, 12 Mart sonrası uygulamalarla getirilen anayasal değişiklikler ve anti-demokratik yasalar, kitlelerin spontane hareketlerini dahi engeller niteliktedir. Açıktır ki, oligarşinin kitle pasifakasyonuna yönelik tedbirleri, emekçi yığınların memnuniyetsizliğini ve tepkilerini pasifize ederek sürdürmeye yöneliktir. Özellikle 12 Ekim seçimleri öncesi MC iktidarı döneminde ortaya çıkan buhranlar, tamamen kendiliğinden (devrimcilerin subjektif müdahalesi olmadan) ortaya çıkan buhranlardır. Buhranların siyasal yanı ağırlıktadır ve yalnızca oligarşinin idare edememe (hükümet edememe) durumundan kaynaklanmaktadır. Bu durum, ülkede zaten her zaman var olan ekonomik buhranla birlikte, sosyal bir bunalımın yaygınlaşmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, milli kriz tamamen kendiliğinden olarak derinleşmiştir.

Bu olgu son derece önemlidir. Zira, bugün, yükselen olaylar karşısında bir kısım “sosyalist”

parti ve fraksiyonların, oligarşinin siyasal zoru karşısında geri çekilmelerinin ve “aman provokasyona gelmeyelim” çığlıkları atmalarının ne kadar mesnetsiz olduğunun açık kanıtıdır.

Milli krizin kendiliğinden olarak derinleşebileceği ve bu durumlarda, oligarşinin geniş kitle pasifikasyonlarına karşı devrimci savaşa “aman provokasyona gelmeyelim” diyerek karşı çıkmak, pasifizmin ve teslimiyetçiliğin dik alasıdır.

12 Ekim ara seçimleri, ülkemizdeki siyasal görüntüde yeni bir başlangıç olmuştur. Bu seçim sonuçlarından ortaya çıkan gerçek, AP’nin diğer sağ partilerin tabanını kendi yanına çekmiş olması ile, genel olarak sola kayan oyların artmasıdır.

Sola kayan bu oylar CHP’ye kanalize olmuştur.

AP’nin DP’yi parçalamasından sonra, tekeli sermaye ve büyük toprak sahiplerinin desteğini almış olması, MSP’nin ise tekeli kesimin desteğini kaybederek, orta ve küçük sermaye kesiminin çıkarlarına göre somut adımlar atamaması, bu partiyi kitle desteğinden önemli ölçüde koparak zayıf düşürmüştür. AP bu şekilde, MSP’nin kitlesini de yedeklemiştir. Aynı şekilde CGP silinmiş ve varlık şartını AP’de erimeye bırakmıştır. MHP, bu seçimlerde önemli bir gelişme gösterememiştir.

Bu seçimler AP’ye rahatlama getirmiştir. AP olmadan MC’nin devam edemeyeceği ve AP’nin hükümet edebilirliğini göstermiştir. Ancak, gelecek günlerin AP için pek de kolay olmayacağı ortadadır. AP bu yeni döneminde yatırımlara hız vermek ve “Büyük Türkiye’yi inşa etmek” sloganıyla tekeli sermayenin ve köylülüğün desteğini aramaktadır. AP, “ekonomik büyümeyi” esas alan (ekonomik büyüme olayı, ekonominin yatay ola-

rak geliştirilmesi, bir başka deyişle, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin yaygınlaştırılmasıdır) politikasıyla, tekelci sermayenin desteğini almaya çalışmaktadır. AP'nin, özellikle köylülüğün desteğini almasında uyguladığı politika, köylülüğün geliştirilen kapitalist ilişkilere "uygun"luğu ve kırdan kopan köylülüğün "ekonomik büyümenin" getireceği istihdam olanakları içinde yedeklenmesi politikasıdır. Bu politika, ülkedeki mevcut çelişkileri keskinleştiren bir politikadır. Demirel'in umursamazlığı, çeşitli yollarla tekelci sermayeye kredi ve sermaye birikimi olanağı sağlayarak, bu politikaya yönelik kitlelerin tepkilerini, oligarşiyi tahkim ederek, sindirme politikasıdır. Bu politika, Demirel'in şahsına münhasır bir politika olmayıp, hükümet eden ve tekelci sermayenin desteğini almak zorunda olan her partinin uygulamak zorunda olduğu bir politikadır. AP, kitlelerin siyasal olarak yedeklenmesi olgusunu, gelişen kapitalist üretim ilişkilerinde ve üretici güçlerin dolaylı gelişmesinde bulmaktadır. Bir başka deyişle, kitlelerin tepkilerinin aza indirilmesi veya etkisizleştirilmesinde AP, ekonomik büyüme ve tenkil politikasını esas almaktadır. AP bu politikayı uygularken, ideolojik-politikası olarak, kitlelerin memnuniyetsizliğini ve tepkilerini devlete ve rejime yönelik olarak göstermekte ve ülkemizdeki yaygın anti-komünizm ve devletin güçlülüğü (tabusal) imajlarını ele almaktadır. AP'nin tekelci sermayenin hizmetinde olarak yaptıkları, bazen yapısıyla ve günün koşullarıyla çelişse dahi, uygulanmaya çalışılmıştır. AP, 12 Mart hükümetleri döneminde gündeme alınmış olan pek çok reformu, 12 Mart öncesi gündeme getirmiş, ancak, mevcut siyasal yapı içinde bunu gerçekleştirememiştir. AP'nin gene aynı şekilde getirdiği AET'ye girilmesi poli-

tikası, mevcut üretim ilişkilerinin emperyalizmin III. bunalım döneminin özelliklerine uygun olarak yaygınlaşmakta olduğunun kanıtıdır.

Bu nedenle, Demirel'in sosyalist bloka açılmasını, "bağımsızlık" taraftarı olmasında aramak hatadır. Hedef, mevcut üretim ilişkilerini yaşatmaya ve genişletmeye yönelik her türlü girişimde bulunmaktır. Demirel'in bu politikası, bir kısım "12 Mart Döneğı" tarafından, Demirel'in "ilericiliğini" ve "yurtseverliğini" ilan eden bir yığın zirvalamaya neden olmuştur.

12 Ekim ara seçimlerinden sonra AP, kendi ekonomi-politikasını rahatlıkla uygulama olanağını bulmuştur. Demirel, iktidarı ele geçirmenin rahatlığı içinde, yurtdışı temaslarına girişmiş (Brüksel'deki NATO zirvesi toplantıları, Yunanistan'la ikili görüşmeler vb.), bir zamanlar Genelkurmay Başkanları Tural ve Tağmaç ile olan işbirliğinin bir benzerini Sancar ile kurmaya çalışmıştır. Demirel'in bu gibi durumlarda kitleler önüne silahlı kuvvetlerin en üst kademeleri ile çıkması, gövde gösterilerinin özelliğidir.

Hükümetteki bu gelişmeler, elbette ki ülkedeki tek gelişme değildir.

AP'nin hükümeti tek başına yönetmeye yönelmesi, MSP'de çatlamalara yol açmıştır. MSP, ikili bir durumdadır. Kendi politikasına ilişkin uzlaşmazlıkları öne çıkarsa ve MC'yi paraçalasa, bunun vebaline katlanamaz; tam bir uzlaşma içinde olsa, AP içinde erimesi söz konusudur. MSP, bu ikili durumda ortaklığı bozmadan bağımsızlığını gösterir nitelikte bir takım şartlar ileri sürmüş ve aldığı tavizlerle parti içi çatlamayı önlemeye çalışmıştır. Ancak bu durum, uzlaşmazlıkların ortadan kalktığı anlamına gelmez.

AP, "ekonomik büyüme"ye ait sloganları-

la propagandasını yürütürken, MHP de, iktidarda bulunmanın avantajlarından yararlanmak üzere, ekonomik ve sosyal alandaki görüşlerini yaymak için aktifleşmiştir. Türkeş, geçmişe göre daha inisiyatifli demeçler vermeye başlamıştır.

Hükümet cephesindeki bu gelişmelerin yanında, özellikle seçim öncesi gündemde olan kit- le memnuniyetsizlikleri ve tepkileri yeniden gö- rülmeye başlanmıştır. Yavaş yavaş kırlarda yayıl- maya başlayan bu tepkilerin yoğunlaştığı kesim, öğrenci gençlik olmaktadır. Öğrenci gençlik, top- lumun en dinamik ve canlı kesimidir. Bizim gibi ülkelerde öğrenci gençlik, toplumun bütün çeliş- kilerinin yansıdığı bir kesimdir. Ve kendi dinamiği ile birlikte, özellikle şehirlerde, işçi sınıfından son- ra ikinci politik güç haline gelmiştir. Bu nedenle, öğrenci gençlik olayları, toplumumuzdaki çelişki- lerin ve sınıf çatışmalarının bir yansıma alanıdır ve öğrenci gençlik, oligarşinin daima baskı ve te- rörüne maruz kalmıştır.

Bu nedenle, son öğrenci gençlik üzerinde- ki baskı ve saldırıları ve patlak veren olayları, 12 Mart öncesinin tekrarı olarak görmek, büyük bir hatadır. Ülkemizde öğrenci gençlik olayları, her dönemde olmuştur ve devrime kadar da olacaktır.

Ne var ki, özellikle 12 Ekim sonrası yükselen olaylar, kaba hatlarıyla, 12 Mart öncesine benze- mektedir. Tarih bir tekerrür, basit tekrarlardan iba- ret değildir. Tarih, aşağıdan yukarıya doğru yükse- len, kökleri maddi üretime uzanan sınıf mücade- lelerinin politik olaylar dizisidir.

Elbette ki Türkiye, 12 Mart öncesinde de oli- garşik yönetim ile idare ediliyordu; bugün de aynı yönetim hakimdir. Ancak, meydana gelen olay- lar, aradan geçen 5 yılın gösterdiği farklılıkları ta-

şımak durumundadır. Sınıflararası ilişki ve çelişkiler, 5 yıl öncesinden (temel çelişme aynı kalmak üzere), gerek boyutları, gerekse de seviyesi itibarıyla farklıdır. Zamandaki bu farklılık, yer unsurunun aynı olmasına karşılık, biçimsel benzerlikler açısından farklıdır. Bugün bir Dev-Genç yoktur, hükümet dört kanatlıdır. Sol, geçmişe göre çok daha parçalıdır, cılızdır. CHP, eski CHP değildir; en önemlisi, geçmişten kalan deneyler göz önündedir ve kitlelerin sosyal uyanıklığı artmıştır.

AP, yükselen olaylar dizisinde sıkıyönetim tehditlerine başvuruyorsa bu durum, geçmişin tekrarı anlamını taşımaz. Bu durum, oligarşik yönetimin aynı olduğunu gösterir sadece.

Bugün de, geçmişte olduğu gibi, MHP militanları oligarşik devletin milis kuvvetleri olarak gençlik üzerine saldırmakta, terör yaratmaktadırlar. Ne var ki, bu terörü bir kısım baskı tedbirleri için mesnet olsun diye yürütmektedirler. Göz ardı edilmemesi gereken esas mesele, kitlelerin pasifleştirilmesidir. Dikkat edilecek olursa, MHP komandolarının polisle birlikte yürüttüğü açık saldırılardan sonra geniş kitle tutuklamaları ve demokratik kuruluşların imkanlarının kısıtlanması gelmektedir. Hedef, kitlelerin pasifleştirilmesidir. Sistematik bir biçimde yürütülen tenkil politikası, basit oyunlar dizisi olmayıp, siyasal zorun sistemleştirilmesidir.

Bütün bu gelişmeler içinde, özellikle CHP-MSP koalisyonunun açtığı “barış” dönemi boyunca hapisten çıkan sol güçlerin politikada yer almaya başlamaları ve demokratik muhalefeti yönlendirmeye çalışmaları, kitlelerin politikleşmesinde önemli bir etkidir. Öğrenci gençliğin yükselen dinamizmi ile birlikte teorik silahlanması, bu kesimin politik etkinliğini artırmaktadır. Bir diğer

önemli nokta da, 12 Mart öncesi, yalnızca büyük şehirlerde görülen öğrenci gençlik olaylarının bugün, tüm ülkeye yayılması ve lise ve orta okullara kadar inmiş olmasıdır. Bu durum, ülkedeki sınıf mücadelesinin ve sosyal bilinçlenmenin yaygınlaştığının ve emekçi yığınlarının kendisi için mücadeleye doğru yükseldiğinin kaba işaretleridir. Durumun oligarşi tarafından da tespit edilmediğini zannetmek saflık olur. Oligarşi, 12 Mart deneyinden sonra silahlı kuvvetleri düzene göre örgütlemekte ve tüm ülkede siyasi polis şebekesini (MIT, Kontr-gerilla) kurmaktadır. Oligarşi, bu tahkimatının yanı sıra, olayları dikkatlice gözleyerek, çeşitli provokasyonlarla solun gelişimine ve en önemlisi devrimci savaşın, sınıfları kucaklamasına imkan vermemeye çalışacaktır.

Hiç kuşkusuz, oligarşinin pasifikasyon taktiklerinin başında, kadro pasifikasyonu gelir. Emperyalizmin tüm karşı-devrimci taktikleriyle karşı karşıya olduğumuz bilinmelidir. Ve bu taktiklerin başında da devrimci gençlerin, devrimci sınıflar ile sıkı bağlar kurmasından önce enterne edilmesi ve kitlelerin öncüsüz bırakılarak pasifleştirilmesi gelmektedir.

Bugün sol adına hareket eden her grup veya fraksiyon, kendi görüşlerine uygun düşen bir örgütlenme içindedir. Oligarşi, revizyonist görüşlere olanak tanırken, kitlelerin demokratik muhalefeti engellemeye, kitle içindeki öncüleri enterne etmeye ve en önemlisi, devrimci savaşı götürebilecek örgütlere darbe vurmaya çalışacaktır.

Öğrenci gençliğin dinamik bir sol potansiyel olarak yükselmesi, elbette ki oligarşi için tehlikelidir. Ancak, bu sol potansiyelin maddi ve fiili bir güce dönüşmesi ülkede, devrimci savaşı götürebilen bir örgüt ile mümkündür. Ve şimdiki hal-

de de bu durum objektif olarak mümkün değildir. Bu nedenle, devrimci gençlik, oligarşi için tek başına bir hedef değildir. Oligarşi, devrimci gençliğin dinamizmini kısa sürede sindirebilecek güçtedir. Oligarşinin asıl dikkat ettiği, devrimci gençliğin aktivizminin emekçi yığınlarla bütünleşerek maddi bir güce dönüşmemesidir. Hiç kuşkusuz, oligarşi devrimci gençliğin hareketinin tek başına yükselişini saptırmaya çalışmaktadır. Ama asıl amaçladığı, devrimci gençliğin tek başına yükselişini ve bu kesime yönelik saldırılarını, emekçi yığınlara yönelteceği pasifikasyona mesnet yapmasıdır. Bu, kaba bir oyun değil, oligarşinin kitle pasifikasyonunu yürütmede “suyu kurutarak, balığı yakalama” ve bu şekilde tecrit oluşunu engelleme taktiğidir. Karşı devrimin bu taktiğine karşı, taktiğimiz ne olmalıdır? Çözücü olan ve cevap verilmesi gereken soru budur.

YEDİNCİ BÖLÜM DEVİRİMCİ TAKTİĞİMİZ NE OLMALIDIR?

Bu taktik meselede ilk olarak ele alınması gereken, yöntem meselesidir. Yani felsefi kavrayıştır. Kimi teorisyen(!)ce taktik meseleler somuttan koparılmakta, soyut akıl yürütmelerine indirgenmektedir. Taktik meseleler oyun mantığına indirgenmekte, -se'li -sa'lı şartlı varsayımlara göre reçete çıkartılmaya çalışılmaktadır. Genellikle öz güce dayanmamanın ve karşı-devrimin taktiklerini ve gücünü göz ardı etmenin ifadesi olan bu tür taktik reçeteler, somutun canlı pratiğinde iflas etmektedirler. Konuyu kendi somutunda ele alırsak, şunları görürüz:

CHP, gelişen olaylar karşısında, hemen iktidara talip olmuş ve iktidar olursam, olaylar sona

erer, mantığı ile kitleleri itidale (!) davet etmektedir. Bunun açık anlamı, sınıf mücadelesinin göz ardı edilmesi ve pasifikasyonun desteklenmesidir. “Demokrat” çıkışların ardında, hükümet olma talebi vardır.

TİP, TSİP, TKP modern revizyonistleri, gelişen olayları ve karşı-devrimin taktiklerini “oyun” olarak görmekte, “oyuna gelmeyelim” mantığı içinde CHP’nin kuyruğuna takılarak, kitlelere yönelik baskı ve tenkil politikasına gözlerini kapamaktadırlar. Bu partiler, pasifizmin ve teslimiyetçiliğin şampiyonluğunu yapmakta, sosyalistlik bir kenara, küçük burjuva demokratlarından da aşağı, liberal burjuvazinin yanına inmektedirler. Ekonomizmin içinde boğulmuşlardır.

TEP, Halkın Sesi, Yoldaş oportünistleri de, “faşizm geliyor” (!) çılgınlıkları altında, demokratik muhalefeti örgütlemeyi görev olarak görmektedirler. Halkın Sesi ve Yoldaş fraksiyonları, o meşhur teorileri “sosyal faşizm”de “ne Amerika ne Rusya, bağımsız Türkiye”yi kurmayı (!) merkezi görev gördüklerinden, kitleler üzerindeki pasifikasyondan da pek haberleri yoktur. Nasıl olsa, kitleler faşizmle mücadelenin ne olduğunu öğrenmemiş midir?! Öyleyse, kitleler faşizmi kendileri boğarlar (!) Anarşistliğin lüzumu yoktur!... Biz, asıl meselemize, Amerika ve Rusya’nın Avrupa’da çıkaracakları savaşa bakalım ve ülkemizi “sosyal faşizm”den koruyalım (!)... Kimbilir, belki de Demirel, Kosigin’in Türkiye’yi ziyaretinden sonra ülkede bazı tedbirler alıyordur (!) ve belki de MHP’nin silahlanması, Rusya’ya karşı halkın milislerinin yaratılmasıdır!*

Bu konuda, THKP-C’yi savunanlar arasında da ayrılıklar vardır. Bir kısım görüşler, karşı-devrime karşı yürütülecek taktiğin, demokratik mu-

halefetin her alanda geliştirilmesi ve topyekün bir muhalefetin sağlanmasına yöneliktir. Bugün bu görüş, AYÖD ve İYÖKD'nin bir kısmı içinde ve (x) grubunda hakimdir.

(x) grubu ve *Devrimci Gençlik* grubunda hakim olan görüşe göre, oligarşinin siyasal zoruna karşı yürütülecek taktik, “siyasal mücadele”nin öne çıkartılması, (bir başka deyişle, demokratik kitle örgütlerindeki siyasal mücadelenin öne çıkartılması) ve kitleleri faşizme karşı kitle örgütlerinde mevzilemektir. Bu anlamıyla esas görev, gençlik örgütlerinin merkezi üst örgütünü yaratmaktır.

Bu görüşler, kendilerini demokratik mücadele içinde sınırlı tutanlar tarafından ileri sürülse, mesele değildir. Ne var ki, (x) grubunun ve *Devrimci Gençlik*'in önderlerinin gerek devrimci mücadele, gerekse örgütlenme üzerine olan görüşleri, mutlaka eleştirilmesi gereken yeredir.

Somut, hiçbir zaman, bizim keyfi niyetlerimize göre şekillenmez. Biz istesek de, istemesek de olaylar kendi objektif gelişmesini (özellikle karşı-devrimin taktikleriyle) yaşamaktadır. Kendimizi ne hayallerle avutabilir, ne de kenara çekebiliriz. Devrimci mücadelenin sorumluluğunu duyan her devrimci, gelişen son olayları ve ülkeyi doğru bir şekilde tahlil etmek ve ona uygun düşen taktik tavrını belirlemek zorundadır. Eğer kendilerini demokratlıkla sınırlamıyorlarsa, doğru taktikleri benimsemek zorundadırlar. Aksi halde, karşı-devrimin saldırısı karşısında gençlik örgütlerinin (isterlerse federasyonu gerçekleştirsinler) 12 Mart sonrası Dev-Genç militanlarının durumuna komik bir biçimde düşmek zorunda kalırlar. Tarih, ikinci bir Dev-Genç olayına izin vermeyecektir. Burada (x) grubunun ve ona yakın görüşlerin eleştirisine gi-

recek değiliz. Öğrenci gençliğin ve ölkemizin somut tahlili, konuyu yeterince aydınlatmaktadır. Gelişen ve yükselen olaylar içinde demokratik mücadelenin tıkanacağı, buna karşılık siyasal zorun giderek yoğunlaşacağı bilinmelidir.

MC hükümetinin çekileceği ve kurulacak yeni bir CHP koalisyonu ile faşizmin gideceği (!) ve demokratik mücadelenin şartlarının devam edeceği tezi ileri sürölse de, bu, temel çözöcö taktiği ortadan kaldırmaz.

Bir kere, CHP'nin hükömet olacağı varsayımına dayanarak inşa edilecek bir taktik, şartlara bağlıdır ve yalnızca kendi idealizminin ifadesi olur. "Mart'a kadar direnmeye çalışırız, eğer bütçe görüşmelerinde MC ayakta kalırsa, biz de tavrımızı değiştiririz" mantığı ise, gene aynı mantıktır ve teslimiyetçiliğin tezgahıdır.

Önemli olarak kavranılması gereken, devrimci gençliğin yükselen potansiyelinin, karşı-devrimin saldırısı karşısında yerini bir kısmıyla pasifizme, bir kısmıyla da bağımsız foko mücadelesine bırakacağıdır. Ki, her iki durum da, yanlış bir çözümdür.

Çözüm: Devrimci gençliğin maddi ve fiili bir güç olarak örgötlenmesi, en geniş demokratik mücadelesini yürötürken, proleter devrimci hareketle bütünleşmesi ve kurtuluş cephesi içinde yerini almasıdır.

Aksi bir görüş, devrimci gençliğin, potansiyelini ve mücadelesini kendiliğindenciliğe bırakması demektir. Bu durumda ise devrimci gençlik, karşı-devrimin istediği yer ve zamanda patlatabileceği serseri mayından farksızdır.

Ölkemizdeki somut gelişmeler de bu yöndedir ve devrimci gençliğin sorunları, tek merkezi örgötün yaratılmasıyla çözümlenemez. Hiç kuş-

kusuz, merkezi bir örgüt, demokratik mücadelenin sistemleştirilmesi ve kitleleri kucaklayarak aynı yöne kanalizetmesi bakımından gereklidir. Ancak, ülkemiz somutunda tayin edici değildir. Olaylar bu örgütü kendi başına aktivizme itecektir, oysa devrimci gençlik ülkemiz solundan ve sınıf mücadelelerinden soyutlanamaz.

Bu, bir yol ayrımıdır. Kendi başına demokratik muhalefet veya devrimci savaşa tabiyet. Devrimci gençliğe ilişkin getirdiğimiz bu sorun, aslında, Türkiye solunun baştaki meselesidir. Burada derinleştirmeyeceğimiz, ancak solun her kesiminde gündemde olan, örgütlenme sorunudur.

Ülkemizin yapısının ve devrimci mücadeleyi yürütmeye ilişkin temel meselelerin bir yansıması olan bu sorun için en genelinde söylenebilecek şudur: **Emekçi kitleleri içine alacak maddi ve fiili bir örgütlenmenin odağı olan proletaryanın öncü müfrezesinin teşkil edilmesi ve onun politikleşmiş askeri eyleminin gerekliliği.** Ancak böyle bir örgütlenme, **her zaman** anti-empyrist, anti-oligarşik mücadeleyi yürütmeye yetenekli olabilir.

Ne var ki, örgütlenme tek başına ele alınmaz. Örgütlenmenin canlı bir organizmaya yükseltilebilmesi için, taktik meselelerin baş meselesi **politik hedeflerle** dinamizmini bulmak gerekir.

Somut hedefler olmadan, taktikler lafazanlıktan öteye geçemez.

Doğru politik hedefler, örgütlenmeyi ve ittifakları kurar, genişletir. Taktik tavır ve şiarlar, doğru tespit edilmiş politik hedeflerden çıkarlar.

Stratejik öneme haiz mücadele anlayışı ve bu mücadeleyi yürütebilecek maddi ve fiili bir örgütlenme sorunları çözüldükten sonra mevcut

durumun tahlilinden çıkacak politik hedeflere yönelmek, mücadeleyi rayına oturtur, karşı-devrim cephesini zaafa uğratar.

Bu nedenle, doğru devrimci taktiğimizi kurabilmek için, önce onun stratejiyle olan bağlantısını yakalamak gerekir. Gelişen olayları, kendi özelinde gözlemek ve unsurları yakalamak yetmez, esas olan, özelin içindeki stratejik yanı yakalamaktır. Bu anlamıyla taktikler, proleter devrimci hareketi götüren stratejiye bağımlı politikalardır. Devrimci savaş, bu politikalara tabi olmak zorundadır.

Doğru taktik politikaların tespiti, bu politikaların yürütülmesinde mutlaka başarı elde edileceği anlamına gelmez; politik hedeflere soyutun içinde varılamaz; herşey, somutun canlı pratiğinde gerçeklik kazanır. Somutta ise, özellikle taktik planda güçlü olan oligarşi ve onun siyasi zoru vardır. Bu nedenle somutta iki karşı hareket, kendi güçlerine göre, başarı veya başarısızlığa uğrarlar. Kavranması gereken, doğru taktiklerin gücümüzü artıracığı ve taktik yenilgilerin gelip geçici olacağıdır. Lenin bu konuda şöyle der: *“Yenmeye cesaret edeceğimize inanmadan, bir ordunun ve bu ordunun yönetiminin enerji ile ve başarıyla kurulmasından söz edilemez”*¹¹ Pratiğin doğru yürütülebilmesi için de, doğru taktik çözümlemelerle yola çıkılmalıdır. *“İnsan, soyut mücadelenin engebelerle dolu alanında dolu dizgin at koşturmayla kalktığı zaman, kötü bir ata binmemeye dikkat etmelidir.”* (Engels)

Mevcut durumun tahlilinden çıkan politik hedeflerimizi tespit edelim: Önümüze iki sorun çıkmaktadır: Biri siyasal zor, diğeri de sosyal bilinçlenmenin düşük düzeyi ve buna uygun düşen kitlelerin oligarşiye yedeklenişidir.

Son olaylarla birlikte ve MC'nin politikasına uygun olarak ortaya çıkan siyasal zor, kitlelerin memnuniyetsizliğinin ve tepkilerinin pasifiye edilmesine yöneliktir. Siyasal zora karşı direnmek ve oligarşinin gerçek niteliğini ortaya çıkarmak gereklidir. Ne var ki, bunu tek başına ele almak, sola sarmak olur. Meseleyi bu kadar dar ele alamayız. Politik hedeflerimizde, eylemin ittifakları kurucu olmasına dikkat etmek zorundayız. Oligarşinin politikası ve taktik taarruzlarına başka bir taktik ve saldırı ile cevap vermek, oligarşinin niteliğini açığa çıkaracağı gibi, ittifaklarımızı da genişletecektir.

Mevcut durumda: Devrimci taktiğimizin ana hedefi oligarşidir ve anti-oligarşik mücadele öndedir. Anti-oligarşik mücadelenin önde olması, eklektik bir seçmecilik değil, sınıfsal mücadelenin ulusal mücadeleye göre önde olması demektir.

Anti-oligarşik mücadelenin belirleyicileri de, oligarşinin siyasal zorunu kırma, sınıfsal olarak tecrit etme, emperyalizmin uzantısı olduğunu açığa çıkarma ve kitlelere aksiyonunu götürmedir.

Anti-oligarşik mücadelenin bu unsurları tek tek alınarak birbirinden soyutlanamaz. Bu unsurlar, birbirleriyle bağıntılıdır. Ve bu anlamda anti-oligarşik mücadele, karmaşık* bir görevler bütünüdür.

Oligarşinin siyasal zorunu kırma ve niteliğini açığa çıkarma görevi, direnme, siyasal zorun askeri ve oligarşik devlet aygıtına bağlılığını açığa çıkarmadan geçer. Direnme, en geniş anlamıyla, kitlelerin kitle pasifikasyonuna karşı durmasıdır. Direnme, mekanik anlamda bir karşı duruş, sadece bir savunma değildir. Direnme, oli-

garşinin siyasal zor araçlarına vurma ve işlemez hale sokma anlamı kazanır. Siyasal zora karşı verilen savaş, her türlü yıpratma ve tahribi içerir. Bu görev, kitlelerin tepkilerinin somutlaştırılması ve maddi bir güç haline getirilmesini gerçekleştirir. Sınıf mücadeleleri temeline dayanır ve kitleseldir. Siyasal zorun uygulanışına uygun düşen biçimde, çok yönlüdür. Ve diğer görevlerle bağıntılıdır. Bu görev ve hedefler, kitlenin ajite edilmesini sağlar. Karşı-devrimin niteliğini açığa çıkarması bakımından da, propaganda niteliği taşır.

Oligarşinin siyasal zorunu bertaraf etme görevi, oligarşinin kitlelerden tecrit edilmesi görevini de beraberinde getirir. Oligarşinin kitlelerden tecrit edilmesi ve işçi-köylü ittifakı üzerinde kurtuluş cephesinin maddi bir güç olarak inşa edilmesi, devrimimizin en önemli sorunudur. Devrimimizde sınıflar mevzilenmesinin temelini oluşturan bu görev, diğer görevlerle bağıntılıdır ve politik hedeflerin başında gelir. Oligarşi, niteliği gereği, **kitlelerden tecrit olmanın objektif koşulları içindedir.** Bu nedenle esas olan, kitlelerin oligarşi ile olan suni (görüntüsel) ittifakını bozmak ve onları devrim cephesine çekmektir. Bunun için, kitlelerin tepki ve memnuniyetsizliğinin siyasallaştırılması ve oligarşinin siyasal olarak tecrit edilmesi gerekir. Bunun için, geniş bir siyasal gerçekleri açıklama eylemi, ajitasyon ve propaganda yürütülmelidir.

Oligarşinin, emperyalizmin uzantısı olduğu geçişi, gerek emperyalizmin ülkemizdeki açık politika ve hedeflerine, gerekse askeri varlığına tavır almakla açığa çıkarılmalı, ülkemizdeki hakim sınıfların emperyalizmin ülkemizdeki temsilcileri olduğu ve onun sömürü mekanizması açıklanmalıdır. Bütün bu görevler, devrimci mücade-

lenin politik hedeflerini meydana getirir.

Bu politik hedeflere yönelik anti-oligarşik mücadele, aksiyonu ile, yani programı ile tamamlanır. Kitleler, memnun olmadıkları sistemin ve gösterdikleri tepkilerin **neye karşı ve ne için** olduğunu bilmelidir. Kitlelerin memnuniyetsizliği ve emekçi sınıfların hareketi, ülkemizdeki mevcut emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinden kaynaklanmaktadır ve süreklidir. Ne var ki, sınıfların bu hareketi objektif temeller üzerinde kendi kendine oluşur. Kendi kendine bu hareketler, tepki ve memnuniyetsizliklerin ne için olduğu, kitlelere gösterilmeli, bilince çıkartılarak sınıfların hareketi, kendisi için'e dönüştürülmelidir. Sorun, subjektif şartların hazırlanmasıdır.

Devrimci hareketin siyasi programı, kitleler tarafından benimsendiği oranda, kitleler devrim cephesi içinde yer alırlar. Bu nedenle devrimci mücadele, programı (aksiyonu) ile tamamlanmak zorundadır.

Anti-oligarşik mücadelenin siyasi özü, demokrasi ve siyasi özgürlüklerin mücadelesidir. Devrimimizin anti-oligarşik içeriği aynı zamanda devrimin demokratik içeriğini de oluşturur.

Mevcut durumda, anti-oligarşik mücadele baştadır ve mevcut siyasi ve sosyal krize uygun düşecek şekilde yürütülmelidir. Bu mücadelenin, mevcut krizi derinleştireceği de göz ardı edilmemelidir.

Bugün ülkemizdeki siyasal gelişmelerde MHP, kitlelerin gerek ideolojik etkiler altına alınması, gerekse pasifleştirilmesi için önemli bir görev üstlenmiştir. Başka bir ifadeyle, oligarşi, kitleleri pasifleştirmede milis güçlerini kullanmaktadır. Hükümetler, bu saldırı ve sindirme eylemlerini "adi vakalar" olarak lanse etmekte ve devle-

tin araçları ile bazı durumlarda fiilen pasifikasyonu yürütmektedir. Bu işleyiş, oligarşik yönetimin normal bir işleyiştir ve mutlaka tavrın alınması gereklidir. MHP'nin militanlarına karşı alınacak tavrın, tek başına ele alınamaz. MHP, oligarşinin yaşattığı bir güçtür. Bugünkü görevi, kitleleri pasifleştirmek ve şovenist sloganlarla kitleleri ideolojik etki altına almak olduğu halde, devrimci hareketi saptırma görevini de üstlenmiştir. Hedef, devrimcileri sınıf mücadelelerinden saptırmak ve kısa bir "vuruşma"ya indirgemektir. Dünya tarihinde bunun örnekleri vardır. En son örnek, Lübnan'da yaşanmaktadır.

Bu durumda MHP'ye karşı alınacak tavrın ihmal edilemez. Ancak, mücadelenin tek boyutunu da teşkil etmez. MHP'ye karşı alınacak tavrın, oligarşinin siyasal zoruna karşı alınacak tavrın içinde mütalaa edilmelidir. MHP'ye karşı verilecek mücadele, oligarşik devletin araçlarına karşı olan tavrın içindedir. Klâsik faşizmin ideolojik savunucusu MHP'nin sınıf desteği ve kitlelerle olan çelişkisi dikkate alınarak, olaylar içinde oligarşik devlet-MHP işbirliği kitlelere gösterilip, gerek MHP'nin ideolojik etkileri kınılmalı, gerekse de oligarşinin kitlelerden tecrit edilmesi görevi yerine getirilmelidir. Mevcut durumda MC hükümetinin gerek iç çelişkileri gerekse ülkenin ekonomik ve sosyal durumu, oligarşinin, siyasal zorunu "madde"leştirilmesini beraberinde getirmektedir. Başka bir ifadeyle, oligarşinin siyasal zorunun açığa çıkartılması ve tecrit edilmesinin şartları vardır. İşçi sınıfına karşı yürütülen baskı politikası, her geçen gün daha belirginleşmektedir. Küçük-burjuva demokratlarına uygulanan baskı ve sindirme politikası ve gelişen olaylar, şehir küçük-burjuvazisini tedirgin etmekte, görünüşte MC

hükümetine, özünde oligarşiye karşı olan tepkileri büyümektedir.

Küçük-burjuvazi, sınıfsal yapısı gereği, çabuk pasifize olan ve çabuk tepki gösteren bir sınıftır. Bu nedenle, oligarşiye karşı ilk tepkiyi koyan sınıf olmakla birlikte, siyasal zor karşısında ilk pasifize olan sınıftır da. Eğilimini güç dengesine göre somutlaştırır. Bu nedenle siyasi mücadelemizde ilk yanımıza gelecek ve yine ilk uzaklaşacak olan sınıftır.

Köylülüğün (özellikle yoksul ve küçük köylülüğün) MC hükümetine karşı olan tepkileri büyümektedir. Öğrenci gençlik olaylarının tüm ülkeye, ilçeler düzeyinde yayılması, bir tesadüf değildir. Ne var ki, köylülüğün oligarşiye karşı olan tepkilerinin yanında, oligarşik devlet de aynı şekilde gözlerinde büyümektedir. Bu nedenle, özellikle kırsal kesimlerde anti-oligarşik mücadelede devlet aygıtının yıpratılması ve otoritelerinin zaafa uğratılması gereklidir.

Anti-oligarşik mücadelenin politik hedeflerinin saptanması, ilk adımdır. Esas olan, bu mücadelenin nasıl yürütüleceğini kavramaktır. Pratiğin içinde şekillenmeyen ve pratiği yönlendirmeyen taktikler, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur.

Sorunu daha önceki çözümlerimiz ışığında ele aldığımızda, mücadelenin stratejik çalışma tarzımıza uygun olarak, politikleşmiş askeri savaş ile yürütülmesinin gerekli olduğu görülür.

Tespit edilen politik hedeflere yönelik olarak yürütülecek devrimci savaş yanında, en yaygın demokratik muhalefetin yürütülmesi gereklidir. Demokratik muhalefet ve kitle direnişleri, oligarşinin tecrit edilmesinde önemli araçlardır. Ancak, çözücü (tayin edici) değildir.

Gerek demokratik muhalefet, gerekse dev-

rimci savaş içersinde kitlelere götürülecek temel propaganda, **siyasi özgürlüklerin elde edilmesi olmalıdır.**

Devrimin demokratik niteliğinin başında, oligarşinin siyasal zorunun bertaraf edilmesi ve kitlelerin siyasi özgürlüklerine kavuşması gelir. Demokratik muhalefetin örgütlenmesini taktik mesele olarak öne çıkaranlar veya taktiklerini Mart ayındaki bütçe görüşmelerine ve CHP'nin nasıl olsa iktidar (!) olacağına bağlayanlar, kitlelerin siyasi özgürlükler meselesine gözlerini kapayan ve demokrasi meselesini CHP'de bulan küçük-burjuva demokratlarıdır. Bu taktik (!), sağ çizgiye oturmaktadır ve **revizyonisttir.**

Evet beyler, siyasal tercihinizi yapmak zorundasınız; oligarşinin siyasal zoru kafanızda patladığı zaman, çok gecikmiş olacaksınız.

Bizim siyasal yolumuz, gündemdeki anti-oligarşik mücadeleyi, tespit ettiğimiz politik hedeflere yönelik olarak, politikleşmiş askeri savaş temel, demokratik muhalefet tali olmak üzere, her yerde, işçi-köylü ittifakı temeli üzerinde maddi ve fiili örgütlenmemizi, halkın kurtuluş cephesini inşa ederek yürütmek olacaktır.

İşte devrimci taktiğimiz budur.

İlker Akman
Ocak 1976

AÇIKLAYICI NOTLAR

¹ Bu bölümler, F. Engels'in ünlü yapıtı "*Bay Eugen Dühring Bilimi Altüst Ediyor*" (*Anti-Dühring*) adlı yapıtının "Ekonomi Politik" başlıklı İkinci Kısım'ında ikinci ve üçüncü bölümü oluşturan "Zor Teorisi"den alınmıştır. (Karl Marx/Friedrich Engels, *Werke*, Band 20, s. 148-162, Berlin/DDR. 1962.) -9.

² A. Thierry, F. Guizot, F. Mignet ve A. Thiers'e gönderme yapılıyor. -11.

³ 1870 savaşıdan sonra Fransa tarafından Almanya'ya ödenmiş bulunan beş milyarlık savaş tazminatı sözkonusu ediliyor. -20.

⁴ *Landwehr* – Germen ülkelerinde orta yaşlı ve deneyimli erleri kapsayan yedek kara ordusu. Napolyon savaşları sırasında Avusturya ve Prusya bütün eyaletlerde muvazaf ordularını takviye edecek *Landwehr* birlikleri kurmuşlardır. -24.

⁵ 1866'daki Avusturya-Prusya savaşı. -24.

⁶ 18 Ağustos 1870'de St. Privat'ta Alman birliklerinin Fransız ordusunu yenilgiye uğrattıkları muharebe. Gravelotte muharebesi olarak da bilinir. -24.

⁷ *Minuet*, 17. yüzyılda, küçük adımlarla iki kişiyle yapılan bir Fransız dans türü. -36.

⁸ MIR (*Movimiento de Izquierda Revolucionaria*/ Devrimci Sol Hareket), Luis de la Puente'nin iktidar partisi APRA'dan ayrılarak 1950'lerin sonlarında oluşturduğu APRA/İsyan hareketi 1962 yılında MIR adını almıştır. 1965 yılında üç cephede (Gonzalo Fernández Gasca'nın komutasında kuzeyde Manco Cápac cephesi, Rubén Tupayachi Solórzano'nun komutasında güneyde Pachacutec cephesi ve Guillermo Lobatón'un komutasında merkezde Túpac Amaru cephesi) gerilla savaşını başlatmıştır. Altı ay süren gerilla savaşında, başta de la Puente ve Guillermo Lobatón olmak üzere pek çok gerilla yaşamını yitirmiştir.

1965’de, de la Puente’nin ölümünden sonra ortaya çıkan ayrılık sonrasında MIR, MIR El Militante (MIR-EM), MIR Voz Rebelde (MIR-VR), MIR IV Etapa (MIR-IV), MIR-Centro, MIR-Yahuarina, MIR 9 de Junio, MIR Juventud Rebelde, MIR-Perú, MIR Victoria Navarro ve MIR Norte adlarıyla bölünmüştür. MIR-VR ve MIR-IV 1980’lerde legal Sol Birlik’e (Izquierda Unida) katılırken, MIR-EM silahlı mücadeleyi sürdürmüştü ve 1982’de Túpac Amaru Devrimci Hareketi’ne (*Movimiento Revolucionario Túpac Amaru/MRTA*) katılmıştır. -44.

⁹ ELN (*Ejército de Liberación Nacional*/Ulusal Kurtuluş Ordusu), Héctor Béjar’ın komutanlık yaptığı gerilla örgütü. -44.

¹⁰ *Montenaros*, İspanyolca “dağlılar” anlamına gelmektedir. 1820 yılında Peru Kurtuluş Savaşı’nı yürüten yerlilerden, köylülerden ve küçük esnaftan oluşan gerilla gruplarına *montenaros* adı verilmiştir. Kurtuluş’tan sonra *montenaros* yeni Peru ordusunu temelini oluşturmuştur. 1970’lerde Ajantin’de aynı adla şehir gerilla savaşı yürüten peronist gerilla örgütü kurulmuştur. -53.

¹¹ Régis Debray’ın *Devrimde Devrim mi?* (Fransızca, “*Révolution dans la révolution?*”; İspanyolca, “*¿Revolución en la Revolución?*”; İngilizce “*Revolution in Revolution?*”) başlıklı kitabı Türkçeye “*Devrimde Devrim*” olarak çevrilmiş ve bu haliyle marksist-leninist yazında yer almıştır. Kanışıklığa yol açmamak için, biz de ilk çevirideki halini kullanacağız. -59.

¹² Bu bölüm başlığı, “*Devrimde Devrim*” kitabının ilk çevirisinde, “*Silahlı Öz savunma*” (Fransızca, “*Autodéfense armée*”, İspanyolca, “*La Autodefensa Armada*”, İngilizce “*Armed self-defense*”), “*Silahlı Savunma*” olarak çevrilmiştir ve bugüne kadar bu biçimde kullanılmıştır. Bu başlığın ilk çevirideki halini kullanacağız. Ancak ilk çeviride, “*öz savunma*” kavramı metin içinde hemen her yerde sadece “*savunma*” olarak çevrilmiştir. Bazı durumlarda anlam değişikliğine yol açtığından, “*savunma*” yerine, doğrusu olan “*öz savunma*” terimini kullanacağız. -59.

¹³ *Proteus* – Yunan mitolojisinde, değişik kılıklara girebilen ve Poseidon’dan önceki deniz tanrısı. Genellikle Proteus, çok esnek, çok yönlü ve her şeye kolayca uyum sağlamayı tanımlamak için kullanılır. Homeros’ta “*Deniz İhtiyarı*” olarak anılır. -60.

¹⁴ *1952 Devrimi* – Bolivya’da, MNR’nin (Ulusal Devrimci Hareket/*Movimiento Nacionalista Revolucionario*) adayı Victor Paz Estenssoro’nun seçimleri kazandığı halde başkanlık

görevine getirilmeyerek askeri cuntanın kurulması üzerine 8-11 Nisan 1952 yılında Bolivya'nın başkenti La Paz'da başlayan silahlı işçi ayaklanması. Silahlı işçi ayaklanmasının sonucunda liberal Estenssoro başkan olarak göreve başladı. -61.

¹⁵ *Haziran Günleri*, 1848 ve 1849 yıllarında Paris işçilerinin ayaklanmaları için Marks tarafından kullanılan bir tanımıdır. Marks, Haziran günlerini, “Fransa’da Sınıf Mücadeleleri 1848-50” adlı yapıtında ayrıntılı olarak tahlil etmiştir. -61.

¹⁶ *Criollo toprak sahipleri* – İspanyol sömürge sisteminin Latin-Amerika’da oluşturduğu kast sisteminin en üstünde yer alan yerli toprak sahipleri kesimi. -62.

¹⁷ *Comuneros ayaklanması* – Mart 1781’de başlayan ve Kasım ayında sona eren İspanyol Nueva Granada genel valisine karşı yerlilerin isyanı. İsyan, ekonomik nedenlerle başlamışsa da, özgürlük ve özyönetim talepleri de dile getirilmiştir. Bu isyan, 19. yüzyıldaki İspanyol sömürgecilğine karşı kurtuluş savaşlarının habercisi olmuştur. -62.

¹⁸ *Sorel*, Georges Eugène (1847-1922) – Fransız anarko-sendikalist felsefeci; “Şiddet Üzerine Düşünceler” kitabının yazarı. -62.

¹⁹ Régis Debray’ın Che’den yaptığı bu alıntı, ilk çevirilerde, “oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir” şeklinde çevrilmiştir. Che’nin bu sözleri, “Gerilla Savaşı: Bir Yöntem” yazısından alınmıştır. Bu alıntının aslı şöyledir: “Bugün Amerika’da oligarşik diktatörlük ile halkın baskısı arasında kararsız bir denge durumu görüyoruz.” -63.

²⁰ *Vietminh* (Việt Nam Độc Lập Đồng Minh Hội) – 1941 yılında Ho Chi Minh’in önderliğinde kurulan *Vietnam’ın Bağımsızlığı İçin Birlik* örgütü. -64.

²¹ *Manuel Marulanda Vélez* (1930-2008) – Kod adı Tirofijo (İspanyolca: Keskin nişancı) olan FARC-EP (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia-Ejército del Pueblo*/Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri-Halk Ordusu) lideri.

²² *Chaco Savaşı* – 1932-1935 yılları arasında Gran Chaco platosunda yapılmış Bolivya-Paraguay savaşı. -70.

²³ *Yon Sosa* (1940-1970) – 13 Kasım Devrimci Hareketi (*Movimiento Revolucionario 13 de Noviembre*/MR-13) gerilla örgütünün önderi. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Richard Gott, “Latin-Amerika’da Gerilla Hareketleri”, Cilt: I, III. Bölüm, “Yon Sosa, Troçkistler ve MR-13”, s. 96-114, İlkeriş Yayınları. -72.

²⁴ *J. Posadas* (1912-1981) – Che Guevara’nın Fidel Castro tarafından öldürüldüğü iddiasını ortaya atan troçkist; IV. Enternasyonal’in Buenos Aires’deki Latin-Amerika

Bürosu'nun başkanı ve "UFOlog". IV. Enternasyonal içinde 1962'de baş gösteren ayrılıkla birlikte, "IV. Enternasyonal (Posadistler)" adıyla yeni bir enternasyonal kurduğunu ilan etti. 1968'in başlarında UFO (Kimliği Bilinmeyen Uçan Nesneler) teorisini savunmaya başladı. Bu teoriye göre, dünyadaki önemli sorunların (örneğin sosyalizm) çözümünde UFO'larla ittifak kurulmalıydı! -72.

²⁵ FAR (*Fuerzas Armadas Rebeldes*) – Guatemala gerilla örgütü. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Richard Gott, "*Latin-Amerika'da Gerilla Hareketleri*", Cilt: I, IV. Bölüm, "*Turcios Lima ve FAR*", s. 115-127, İlkeriş Yayınları.-73.

²⁶ *Fetret Dönemi* (İng. *Interregnum*) – Arapçada, iki peygamber arasında peygambersiz geçen süre anlamındadır. Politikada, hükümet gücünün gevşediği bir yerde düzenin yeniden kurulmasına kadar geçen süre, yani iktidarsız dönem için kullanılır. -76.

²⁷ *Caparaó fokosu* – 1967 yılının başlarında Brezilya'da 21 kişiden oluşan ilk kır gerillası. Caparaó gerilla grubu hazırlıklarının başlangıcında saptanmış ve Nisan 1967'de ordu operasyonu ile tasfiye edilmiştir. -101.

²⁸ *Camiri* olayı – Che Guevara'nın Bolivya'daki gerilla girişimi kastediliyor. -101.

²⁹ Halkın Gerilla Ordusu'nun (*Ejercito Guerrillero del Pueblo*), Şubat-Mart 1964'de, henüz harekete geçmeden önce Salta ve Jujuy bölgelerinde gizlice yürüttüğü altı aylık hazırlık çalışmasına gönderme yapılıyor. -125.

³⁰ Cumhurbaşkanı João Goulart'ta karşı yapılan 1964 askeri darbesi kastediliyor. -125.

³¹ 1 Mayıs 1968'de Komünist Parti üyelerinin ABD Büyükelçiliği'ne saldıran diğer gruplarla, özellikle şeker kamışı işçileriyle çatışmaya girdikleri olay. -127.

³² "*Bogotazo*", 1948 yılında Kolombiya'nın başkenti Bogota'da liberal başkan adayı Jorge Eliecer Gaitân'ın öldürülmesinden sonra başlayan büyük kargaşa. -133.

³³ Mahir Çayan, *Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi*, *Kurtuluş*, Sayı: 1, 15 Mart 1971. -135.

³⁴ 26 Ocak 1976'da Malatya/Beylerderesi'nde iki yoldaşla birlikte öldürülmeden kısa bir süre önce İlker Akman tarafından kaleme alınmış olan bu yazının özgün başlığı, "*Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*" adını taşımaktadır. -156.

FRIEDRICH ENGELS
Tarihte Zorun Rolü

CHE GUEVARA
Gerilla Savaşı

HÉCTOR BÉJAR
Peru 1965

RÉGİS DEBRAY
Devrimde Devrim

CARLOS MARİGHELLA
Strateji Sorunları ve İlkeler

JOÃO QUARTİM
Régis Debray ve Brezilya Devrimci Hareketi

TUPAMAROS
Bir Tupamaro'ya Otuz Soru

MAHİR ÇAYAN
Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi

İLKER AKMAN
Suni Denge

